КЛИФФОРД САЙМЪК

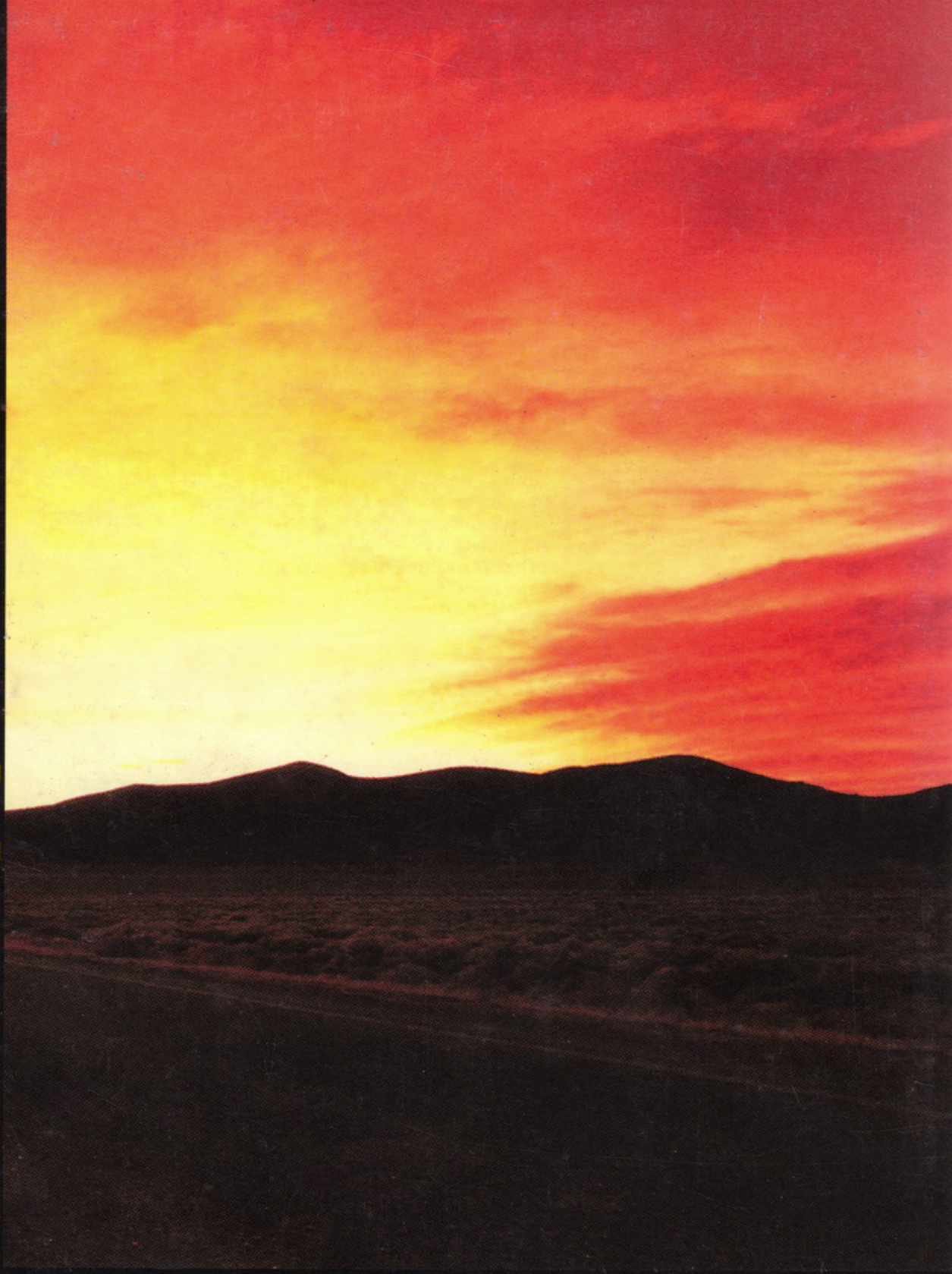

ГРАДЪТ

КОЛЕКЦИЯ АБХАДДОН

КЛИФЪРД САЙМЪК
ГРАДЪТ

Превод: Иванка Мечкова

chitanka.info

Градовете на планетата са превърнати в пустиня.

Автоматизацията е завладяла всяка част от човешкия живот. Хората са станали излишни и безполезни — един след друг те се отказват от мисловна дейност.

Роботите правят космически кораби — те се стремят към звездите.

И кучетата завладяват Земята.

В памет на Скути, който беше и Натаниел Клифърд Саймък

ПРЕДГОВОР ОТ АВТОРА

„ГРАДЪТ“ бе написан вследствие на обезверяване. Може би малко други хора са били обезверени, въпреки че би трябвало да са. Светът преминаваше през война, която не само костваше живота на милиони и разби живота на още толкова, но роди едно ново оръжие, което притежаваше силата да унищожава не само армии, но и цели народи.

Днес малко от нас се замислят докрай за ядрената сила. Ние сме живели с нея толкова дълго, че тя се е превърнала в един от многото фактори, съставляващи основата на нашия живот. Приспособили сме се и когато въобще мислим за нея, мислим като за оръдие за международна политика, което прозира от същността ѝ. Дори в дните, когато първите атомни експлозии цъфнаха над Япония, имаше много неразбиращи, които погледнаха на тази сила просто като на средство за по-голяма бомба. Но имаше и някои, сред тях известен брой автори на научна фантастика, които веднага доловиха истинската опасност. Убеден съм, че тези писатели със своите разкази за гибел помогнаха на широката публика да разбере какво би могла да им донесе една ядрена война.

Аз лично не бях така шокиран от мощната разрушителна сила на това оръжие, както от очевидния факт, че човекът в своята безумна жажда за власт нямаше да се спре пред нищо. Нямаше, както изглежда, предел ужасът, който хората можеха да си причинят един на друг. Аз бях запазил някаква вяра, колкото и страшна да беше Втората световна война, че в следващите векове хората ще могат да постигнат съгласие, което ще направи мира възможен. Сега, с реализирането на това ново измерение на жестокост, аз загубих и малкото вяра, която имах.

Не помня как точно трябва да подредя разказите, за да бъдат в строго хронологичен ред. Някои от тях бяха написани преди зората на атомната ера, някои през първата ѝ година. Това може би няма особено значение. Като начало обезверяването бе предизвикано от войната,

Хирошима и Нагасаки, послужиха само за затвърждаване и задълбочаване на обезверяването.

„ГРАДЪТ“ беше написан не като протест (каква полза от протест?), а в търсене на един въображаем свят, който би послужил за противовес на бруталността, през която светът преминаваше. Може би дълбоко в себе си аз опитвах да създам свят, в който аз и други обезверени хора биха могли за момент да намерят убежище от този, в който живеехме. Казват, че разказите били обвинение срещу човечеството, възможно е и да не съм мислил така по онова време, но сега виждам, че те наистина са такива и вярвам, че тогава е имало и все още има основание за такова обвинение. Тази мисъл ме осени тогава, така и казах на приятелите си, че съм населил фантастичния свят с кучета и роботи, защото виждам малка надежда човечеството да достигне такъв етап. Това беше сурова присъда и ако днес след толкова години, през които съм премислял, бих могъл да я смекча до известна степен, все още имам малко основание да го направя. Нашата нация от онова време е водила две значителни войни и историкът на бъдещето ще бъде принуден да търси дълго и ревностно, за да открие някакъв продължителен период на мир от края на Втората световна война. Добре ми е известно, разбира се, че в продължение на тридесет години народите в света са проявили въздържание (ако не и нещо по-страшно), като обуздаваха ужаса от ядрената сила. Това обаче е по-малко добра поличба, отколкото изглежда. Ако атомните сили бъдат удържани за още тридесет години, може би бихме могли да започнем да храним някаква надежда.

В разказите писах за заниманието на човека с механистичната цивилизация. Другите писатели, а и аз също, все още пишат за нея и днес, назовавайки я технологично общество. Няма нищо лошо в технологията сама по себе си; лошото е, че сме се захванали с нея. Ние превърнахме нашите машини в богове; продали сме им душите си по един или друг начин. По времето, когато написах „ГРАДЪТ“, аз чувствах, че има други, по-големи стойности от тези, които откриваме в технологията; аз все още го чувствам така и днес. В днешно време съществуват и такива, които не одобряват машините, защото те изтощават незаменими източници, но опасността не е само в това. Именно брутализирането на обществото ни е онова, което принципно ме засяга.

В основата на разказите се разглежда западането и изчезването на града. Аз вярвах тогава, вярвам и сега, дори по-силно, че градът е анахронизъм, без който би било по-добре. Западането на града се забелязва даже повече сега, отколкото на времето, когато написах разказите. Днешният типичен град представлява блестяща търговска част, заобиколена от разрастващите се пръстени на гетата. Някога, когато съобщенията и пътуванията били бавни и примитивни, за съществуването на града е имало основание. Хората отначало се трупали в него за по-голяма сигурност, по-късно останали струпани там, за да водят търговия. Градът вече не бил отбранителна структура; в същност в повечето случаи било по-безопасно отвън, отколкото вътре в него. Със сегашните възможности за комуникация вече няма никаква нужда да живееш на същата улица с човека, с когото искаш да търгуваш. Днес можем да търгуваме с човек хиляди мили далеч така лесно, както и с човека надолу по улицата. Градът е надживял своята полза и предназначение, скъп е за поддържане и е душно място за живот. Повече няма никакъв смисъл от него.

И така, явно аз откривам, че все още стоя на същите позиции, на които стоях преди тридесет години, когато написах разказите. Оттогава годините може да са смекчили тази моя перспектива, но това е само до известна степен.

Всички тези неща съставляват философската основа, на фона на която бяха написани разказите, но не съм сигурен доколко са успели да проникнат в тях. Бих бил разочарован, ако до голяма степен са успели, тъй като задачата ми на времето, а и сега не е да създавам високопроблемни творби, а да пиша такива, които да имат някаква развлекателна стойност. Ако прекалено много от това, което може би съм мислил тогава, е твърде явно, значи съм се провалил като разказвач — а това е моята единствена претенция, че аз наистина се опитвам с всички усилия, ревностно да бъда разказвач.

„ГРАДЪТ“, общо взето, е спечелил по-голямо и трайно одобрение, отколкото каквото и да било друго, което някога съм писал. Ако някоя моя творба е предопределена да ме надживее за колкото и скромен период от време и да е, това по всяка вероятност ще бъде „ГРАДЪТ“. Този факт понякога ме смущава, защото съм сигурен, че

съм писал и по-добри разкази, но на това мнение, изглежда, оставам единствен аз. Не мога да се сърдя за неуспеха на другите да ме подкрепят в това мое мнение, тъй като нито един писател не може дори да претендира да бъде компетентен критик на собствената си работа. Той стои твърде близко до нея, за да бъде обективен.

Известно време аз си казвах, че одобрението на книгата дойде, защото се случи така, че беше написана в подходящия момент, въздействието й отговаряше на духа на времето — едно от онези щастливи съвпадения, от които човек може да се възползва. Но за мое безкрайно учудване това, изглежда, не е истина. Следващите поколения читатели са били също тъй верни на разказите, както и онази първа група, която ги е прочела преди години. Студент ще ми пише, за да ми каже, че прави доклад за книгата, задавайки ми въпроси, на които се затруднявам да отговоря. Или пък читател, който е попаднал на нея за първи път, ще ми пише, за да сподели удоволствието, което му е доставила. След всичките тези години все още имам обратна информация. Колкото и учуден да съм, аз съм поласкан. Има нещо сгряващо в удовлетворението да знаещ, че една работа, свършена преди толкова години, все още може да служи на предназначението си.

Посвещението на сбирката „В памет на Скути, който беше и Натаниел“. Някои все още ми пишат, за да питат кой е бил Скути. Той беше шотландски териер, който живя с нас петнадесет години, при все че тази фразеология не е напълно правилна. Никога, за момент дори, той не сметна, че е живял с нас. По-скоро ние живяхме с него. Той беше добър приятел и предан другар. Харесва ми да си мисля как в някой кучешки Валхала той все още преследва зайци (които никога не хваща), рие яростно, за да изкопае някой бобак (който кряска срещу него на съвсем безопасно разстояние) и изтощен от своите усилия, спи на килимче пред лумнало огнище.

Да пишеш за собствената си работа е нещо деликатно и задължаващо. Не можеш да бъдеш повърхностен и самонадеян, защото това ще уличи в лъжа авторската ти почтеност. Винаги съществува

вероятността една необоснована фраза да изглежда самохвалство и това не само ще бъде невъзпитано, но няма и повод за него. Скромното удовлетворение на работника от една работа, свършена достатъчно добре, за да бъде приета от неговите другари като честно усилие, е всичко, което би могъл да иска.

Хвърляйки поглед назад към „ГРАДЪТ“, аз няма за какво да съжалявам. От време на време само, когато чета някой абзац, изведнъж разбирам, че мога да пиша по-стегнато сега, отколкото когато съм я писал тогава. Но това е мимолетна мисъл, защото знам, че днес не бих могъл да напиша разказите. Бяха необходими серия от особени обстоятелства, за да бъдат написани те и докато въздействието на тези обстоятелства все още остава и концепциите изглеждат все още валидни, то непосредствените обстоятелства са избледнели с годините.

ПРЕДГОВОР НА ИЗДАТЕЛЯ

Това са преданията, които Кучетата си разказват, когато вятърът идва от север, а в огнищата гори буен огън. В такива моменти семействата се събират при огнището, а кученцата седят тихо и слушат и след като разказвачът свърши, задават много въпроси:

„Какво е Човек?“, ще питат те.

Или може би „Какво е град?“

Или пък „Какво е война?“

На нито един от тези въпроси не може да се даде ясен отговор. Съществуват предположения, теории и възпитано изразявани догадки, но отговори няма.

В семеен кръг мнозина разказвачи са принудени да прибягнат до древното обяснение, че това са само приказки, че такива неща като Човек или град не съществуват, че в една проста история не е задължително да се търсят истини, че такива истории се съчиняват само за удоволствие.

Подобни обяснения може и да вършат работа, когато става дума за удовлетворяване на любопитството на палетата, обаче не са обяснения. Дори и в прости истории като тези се търсят истини.

Легендата, състояща се от осем предания, се разказва от безброй векове. Не е възможно да се определи времето на появяването ѝ и дори най-старателните изследвания не са в състояние да разкрият убедително фазите на нейното развитие. Без съмнение, при дългогодишното ѝ преразказване от поколение на поколение тя е била стилизирана. Не е възможно обаче да се определи посоката на това стилизиране.

Изводът, че е древна, както и споделяното от някои автори мнение, че поне донякъде тя не е от Кучешки произход, основани на изобилието от безсмислици, с които са изпълнени преданията — думи и изрази, и още по-лошо, идеи, които днес нямат никакъв смисъл и може би никога не са имали. След многократно разказване и преразказване тези думи и изрази са възприети. Макар и донякъде

произволно, чрез оценяването им в контекста на казаното, те придобиват определен смисъл. Не е възможно обаче да се установи дали този произволно придаден смисъл съответства дори приблизително на тяхното първоначално значение.

В настоящото издание на преданията няма да бъдат правени опити да се анализират множеството аргументи от техническо естество, засягащи съществуването или несъществуването на Човека, загадката на града, теориите, свързани с войната, както и многото други въпроси, неизбежно задавани от изследователите, опитващи се да открият в корените на легендата някаква историческа истина.

Единствената цел на изданието е да предложи на читателите пълния и необработен текст на преданията в техния завършен вид. Всяко от тях е предшествано от бележки, в които се обръща внимание на основните моменти, пораждащи най-различни догадки, без обаче да се прави какъвто и да е опит да се насочи читателя към едни или други изводи. Желаещите да се запознаят по-задълбочено с преданията и със заложените в тях загадки биха могли да прибегнат до помощта на обемистите трудове, написани от Кучета, много по-компетентни по въпроса от съставителя на настоящото издание.

Неотдавна открити фрагменти от нещо, което е било обширен литературен труд, бяха обявени за аргументи в полза на тезата, според която авторството на поне част от легендата би следвало да се припише по-скоро на митичния (и спорен) Човек, отколкото на Кучетата. Естествено, тези доводи биха имали някаква стойност единствено при положение, че самото съществуване на въпросния Човек бъде доказано.

Особено важен или смущаващ — това зависи от гледната точка — е фактът, че заглавието на един от тези фрагменти съвпада с това на едно от преданията, образуващи легендата. Взето само по себе си, това заглавие естествено е напълно безсмислено.

Първият въпрос, който следва да си зададем, разбира се, е дали въобще е съществувало такова създание — Човек. При отсъствието на доказателства в подкрепа на подобно твърдение е напълно разбираем всеобщият консенсус, че Човекът, описан в легендата, е измислица, плод на народното въображение. Навярно се е появил в ранните дни на Кучешката култура като въображаемо същество, като своеобразно

расово божество, към което Кучетата са могли да се обърнат с молба за помощ или утеха.

Независимо от тези трезви възгледи съществуват и виждания, според които Човекът е бил действително съществувало старше божество, посетител, пристигнал от тайнствена страна или измерение, останал известно време тук и оказал помощ, след което се завърнал на мястото, откъдето дошъл.

Има и други, които вярват, че Човекът и Кучето може би са две възникнали едновременно сътрудничещи си животни, допълващи се взаимно в развитието на една култура, като в някоя отдалечена във времето точка пътищата им се разделили.

От всички смущаващи неща в преданията — а такива неща има много — най-смущаващи са загатванията за почитта, проявявана към Човека. За редовия читател би било трудно да я възприеме като проста измислица. Тя отива далеч отвъд повърхностното поклонение пред едно племенно божество. Предизвиква почти инстинктивно усещането, че има дълбоки корени в днес забравено вярване или ритуал от предисторията на нашата раса.

Днес, разбира се, е съвсем слаба надеждата, че множеството противоречиви възприятия на легендата биха могли да ни доведат до някакъв ясен извод.

Преданията са на ваше разположение. Прочетете ги както намерите за добре. Едни ще ги прочетат за удоволствие, други ще се опитат да открият в тях някакъв значим исторически факт, трети ще потърсят скрит смисъл. Нашият съвет към широкият читател: не ги взимайте много присърце, защото пълното объркване, ако не и лудоста, ви дебнат по пътя.

БЕЛЕЖКИ ПО ПЪРВОТО ПРЕДАНИЕ

Без съмнение, от всички предания първото ще бъде възприето най-трудно от обикновения читател. Не само осмислянето на терминологията му е мъчително, но и вътрешната му логика и заложените в него идеи при първо четене изглеждат напълно чужди и неразбираеми. Може би причина за това е отсъствието, както и в следващото предание, на Кучета — те дори не се споменават. В това предание още от встъплението читателят попада в напълно странна ситуация, с не по-малко странни действащи лица. Няма какво повече да казваме за преданието, освен че след като читателят си проправи с труд път през него, останалите предания може да му се сторят почти разбираеми.

Сърцевина на цялото предание е понятието „град“. Не съществува пълна яснота относно характеристиките и смисъла на съществуването на града, но преобладава мнението, че вероятно е представлявал малка по размери площ, приютяваща и изхранваща голям брой обитатели. Някои от причините за неговото съществуване са повърхностно обяснени в текста, обаче Баунс, посветил целия си живот на изследването на преданията, е убеден, че обяснението е просто хитра импровизация на древен разказвач, необходима му за обосноваването на невъзможна концепция. Повечето изследователи споделят становището на Баунс, че аргументите, изложени в преданието, противоречат на логиката. Някои, сред които и Роувър, подозират, че в случая може би се сблъскваме с древна сатира, чийто смисъл отдавна е забравен.

Повечето авторитетни икономисти и социолози възприемат организация като тази на града, като структура, нелепа не само от икономическа, но и от социологическа и психологическа гледна точка. Изтъкват, че е невъзможно същество, притежаващо висшата нервна структура, необходима за създаването на култура, да оцелее в едни толкова ограничени предели. Отбелязват, че при подобен опит би

възникнала масова невроза, която за съвсем кратък период от време би предизвикала гибелта на самата култура, построила града.

Роувър смята, че в това предание се сблъскваме с почти чиста митология, поради което нито една от описаните ситуации и твърдения не може да се приеме за чиста монета. Вярва, че цялото предание е изпълнено със символика, ключът към която отдавна е изгубен. Ако наистина обаче става дума само за митологична концепция, а не за нещо друго, озадачаващ е фактът, че тя с течение на времето не е придобила опростената символична форма, присъща на митовете. В преданието редовият читател ще открие малко неща, които да могат да бъдат окачествени като митове. Напротив, то може би е най-наситеното с конкретика, грубо изложена и заплетена, и в него няма и следа от възвишените чувства и благородните идеали, които се срещат в останалите предания от легендата.

Езикът на това предание е особено объркан. Фрази от типа на станалия вече класически израз „дяволите да го вземат това хлапе“ от дълги столетия озадачават специалистите по семантика. От дните, когато учените за пръв път се заеха с изследването на легендата, до ден днешен, не е постигнат никакъв напредък в осмислянето на много от съдържащите се в нея думи и изрази.

За щастие терминологията, свързана с Човека, бе в голяма степен разтълкувана. Множественото число е „хора“. Родовата характеристика — „човешки“. Самките са „жени“ или „съпруги“. Възможно е тези две понятия някога да са се различавали по смисловите си оттенъци, обаче днес ги възприемаме като синоними. Палетата са „деца“. Мъжкото пале е „момче“. Женското пале — „момиче“.

Освен понятието „град“ има и други понятия, за които читателят ще установи, че са в пълен разрез с нашия начин на живот и на мислене — „война“ и „убийство“. Убийството е процес, по всяка вероятност свързан с насилие, чрез който едно живо същество прекратява живота на друго живо същество. Колкото до войната, тя изглежда представлява масово убийство в мащаби, трудно достъпни за въображението.

Роувър, посветил се на изследването на легендата, вярва, че преданията са много по-древни, отколкото е общоприето да се смята. Според него, тъй като е невъзможно понятия като „война“ и „убийство“ да имат каквато и да е връзка с настоящата ни култура, те

да са се появили в някаква ера на дивачество, за която не са останали никакви свидетелства.

Тайг, един от малцината, споделящи становището, че преданията са основани върху исторически факти и расата на Човека наистина е съществувала в първите дни на появяването на Кучетата, смята, че в преданието се описва разпада на културата на Човека. Вярва, че преданието в сегашния си вид е просто сянка на някакво по-голямо повествование, на някакъв величествен епос, който някога е бил поне толкова голям, колкото текста на цялата запазена легенда. Тайг заявява, че не му се струва правдоподобно величествено събитие като сриването на могъща техническа цивилизация да може да бъде описано така сбито и лаконично от неговите съвременници, че да се побере в рамките на настоящото предание. Твърди, че в случая пред очите ни е само едно от множеството предания, описващи цялото събитие, и при това по всяка вероятност едно от второстепенните.

I. ГРАДЪТ

Гремп Стивънс, удобно седнал в градинския стол, следеше с поглед бръмчащата косачка и се радваше на меката и приятна слънчева светлина, проникваща в костите му. Косачката достигна края на ливадата, изкудкудяка като доволна кокошка, направи обратен завой и се зае с поредната тревна ивица. Чувалът, в който събираше прясно скосената трева, не преставаше да набъбва.

Косачката внезапно спря и възбудено изщрака. На едната й страна се отвори с трясък капак, откъдето се подаде подобна на кран ръка. Стоманените й пръсти зашариха из тревата, след малко с победен жест се издигнаха, стиснали здраво камък, положиха го в малък контейнер, след което ръката отново се скри в корпуса на машината. Сетне косачката издаде бълбукащ звук и забръмча отново по откоса си.

Гремп измърмори към нея с подозрение:

— Някой ден тази пущина ще пропусне някой ред и ще изпадне в истерия — рече си той.

Отпусна се в стола и се вгледа в окъпаното от слънце небе. Високо над главата му прелетя хеликоптер. В една от близките къщи оживя радиоприемник, от който се изля поток от ужасяващи звуци. Гремп потрепери и се сгуши в стола.

Младият Чарли отново се отдаваше на музикални удоволствия. Дяволите да го вземат това хлапе.

Косачката отново изкудкудяка и Гремп я стрелна със сърдит поглед.

— Автоматична била — каза той на небето. — Сега всяка проклета пущина е автоматична. Спипваш машината в ъгъла, шепнеш й на ухото какво искаш и тя хуква да си върши работата.

Откъм прозореца се разнесе гласът на дъщеря му — толкова силен, че да надвие музиката.

— Татко!

Гремп раздразнено се разшава.

— Да, Бети?

— Татко, моля те да се отместиш, когато косачката стигне до теб. Не се прави на по-инат от нея. Не забравяй, че е само машина. Преди няколко дни те видях как нарочно не мръдна и я остави да коси около теб. Такова чудо не бях виждала.

Не й отговори. Леко отпусна глава с надеждата, че дъщеря му ще го вземе за заспал и ще го остави на мира.

— Татко, чуваш ли ме? — гласът й бе преминал в писък.

Той разбра, че хитрината му няма да мине.

— Чух те, разбира се. Тъкмо се канех да се отместя.

Изправи се бавно, като си помагаше с бастуна. Нека пък тя да се засрами от поведението си, като види колко стар и немощен е станал. Трябваше обаче да не преиграва. Ако тя разбереше, че той въобще не се нуждае от бастун, щеше да почне да му измисля разни занимания. От друга страна пък, преструваше ли се на съвсем грохнал, тя щеше веднага да извика тъпия доктор пак да го тормози.

С недоволно мърморене отмести стола си върху вече скосената част от ливадата. Косачката издевателски изтрака покрай него.

— Някой ден така ще те трясна, че ще ти потроша поне няколко предавки — рече й Гремп.

Косачката му отвърна с подсвиркване и невъзмутимо продължи пътя си.

Някъде откъм обраслата с трева улица се чу дрънчене на метал, последвано от измъчено пърпорене.

Гремп, вече подготвил се отново да седне, се изправи и внимателно се вслуша в шума.

Звуците се разнесоха по-отчетливо. Пърпоренето идваше от калпав двигател. Дрънченето бе предизвикано от недобре закрепени метални части.

— Автомобил! — радостно излая Гремп. — Автомобил, дявол да го вземе!

Понечи да измине разстоянието до портала в галоп, но навреме си спомни, че е немощен и движението му премина в бърз тръс.

„Това е само смахнатият Оле Джонсън“, рече си. „Единственият, който още има кола. Инат е, затова я държи“. Наистина бе Оле.

Гремп стигна до портала тъкмо навреме, за да види как разнебитеният и ръждясал стар автомобил се задава към него откъм ъгъла, подскачайки по изоставената улица. От прегрелия радиатор със

съсък излизаше пара, а тръбата на ауспуха, останала без заглушител още преди пет години, бълваше облаци синкав дим.

Оле, стиснал здраво кормилото, примигваше от напрежение, докато се опитваше да заобиколи най-опасните места. Задачата не бе лесна, тъй като улиците бяха обрасли с всякакви треви и бурени и не можеше да се съзре какво има под тях.

Гремп размаха дружески бастуна.

— Здрасти, Оле! — извика той.

Оле спря, опъвайки ръчната спирачка. Колата въздъхна, потрепери, покашля и накрая замря с ужасяващо стенание.

— Какво си сложил в резервоара? — попита Гремп.

— От всичко по малко — отвърна Оле. — Керосин, малко старо масло за трактори, което открих в един варел и спирт за разтриване.

Гремп огледа умиращата машина с нескрито възхищение.

— В доброто старо време и аз имах такава — рече той. — По сто мили в час вдигах с нея.

— Тази още си я бива, стига да можеш да й намериш гориво и части — каза Оле. — Преди три-четири години все още намирах бензин, ама отдавна вече не съм виждал никакъв бензин. Сигурно са престанали да го произвеждат. За какво ти е бензин, когато си имаме атомна енергия, все това ми казват.

— Така е — потвърди Гремп. — Сигурно са прави, ама атомната енергия на нищо не мирише. Язък, нищо не мирише така хубаво, както бензинът. С тия хеликоптери и какви ли не други измишльотини вече няма романтика в пътуването.

Хвърли поглед към буретата и кошниците, отрупани на задната седалка.

— Това зеленчуци ли са? — попита той.

— Ъхъ — потвърди Оле. — Млечна царевица, малко ранни картофи и няколко кошници с домати. Реших да видя дали няма да се намери някой да ги купи.

Гремп поклати глава недоверчиво.

— Никой няма да ги купи. Оле. Днес народът яде само боклуците, отгледани с хидропоника[1]. Уж било по-здравословно и по-вкусно.

— Аз пукната пара не давам за всички тези боклуци, дето ги отглеждат в резервоари — заяви войнствено Оле. — Не мога да им

търпя вкуса. И на моята Марта викам, че ако нещо не е расло в земята, нищо не чини.

След това присегна към ключа за запалване.

— Не знам дали въобще си струва труда да мъкна тези неща в града, като гледам как днес поддържат пътищата — продължи. — Или по-точно, как не ги поддържат. Преди двайсет години щатската автострада си беше хубав бетонов път и всяка година я кърпеха. Днес все едно, че я няма. Бетонът навсякъде се е напукал, а някъде дъждът е отнесъл покритието. Навсякъде са поникнали трънаци. Тази заран трябваше да спра колата и да срежа едно дърво, паднало насред пътя.

— Лоша работа — съгласи се Гремп.

Колата отново оживя. Чу се избухване, последвано от задавени кашляния. Изпод нея отново излезе облак от гъст син дим. Тръгна и се понесе с дрънчене по улицата.

Гремп се върна при стола и установи, че от него се стича вода. Автоматичната косачка, вече приключила с косенето, бе измъкнала маркуча си и поливаше ливадата.

Като ругаеше ожесточено, Гремп отиде в задния двор и се настани на пейката до вратата. Това място не му харесваше, но нямаше къде другаде да се скрие от механизирания изрод, шетащ пред къщата.

Не му харесваше, защото гледката, която се разкриваше от тази пейка, бе леко потискаща. Виждаха се само улици с празни изоставени къщи с неподдържани дворове, обрасли с дива растителност.

Все пак мястото притежаваше едно достойнство. Седнал на пейката, можеше да се преструва, че е леко глух и не чува шумната музика, бълвана от радиото.

Откъм предния двор се чу глас:

— Хей, Бил! Бил, къде си?

Гремп се отмести в посока към гласа.

— Тук съм, Марк. В задния двор. Крия се от тази проклета косачка.

Марк Бейли, куцукайки, се появи откъм ъгъла на къщата. Цигарата в устата му заплашваше да запали рошавите му мустаци.

— Не си ли малко подранил за играта? — попита Гремп.

— Днес няма да ти правя компания. Бил — отвърна Марк, докато с усилия се отпусна на пейката до него. — Заминаваме — поясни.

Гремп обърна глава към него.

— Заминавате ли?

— Да. И ние ще живеем в имение. Люсинда успя най-сетне да кандардиса Хърб. Не му даде мир даже за минутка. Така и не спря да му обяснява, че щом всички хора се изнасяли в онези хубави селски имения и ние трябвало да направим същото.

— И къде точно отиваш? — попита с усилие Гремп.

— Не мога да ти кажа — рече Марк. — Не съм ходил там. На север, до някакво езеро. Или до някакви езера. Купиха десет акра земя. Люсинда искаше да купим сто, ама Хърб трясна с юмрук по масата и каза, че десет стигат. Като че ли цял живот един двор не ни е стигал.

— И наша Бети непрестанно мрънка на Джони, ама той все още държи фронта — каза Гремп. — Просто й рече, че не може да го направи. Че не му отива на него, дето е секретар на търговската камара, да напуска града.

— Хората са се побъркали — заяви Марк. — Напълно са откачили.

— Така си е — съгласи се Гремп. — Откачили са на тема селски имения, това е самата истина. Я погледни натам.

Махна с ръка в посока към улиците, изпълнени с изоставени къщи.

— Спомняш ли си времената, когато по-хубави къщи от тези нямаше? И съседите бяха свестни хора. Жените прекосяваха задните дворове, за да си разменят готварски рецепти. Мъжете пък уж излизаха да косят тревата, а след малко зарязваха косачките и се събираха на приказка. Добри хора бяха, Марк. Погледни обаче какво само е останало от ония времена.

Марк се размърда неловко върху пейката.

— Време е да тръгвам. Бил. Отбих се просто така, само за малко, без да се обаждам на нашите. Колкото да ти кажа, че заминаваме. Люсинда ме хвана да помагам за опаковането на багажа. Ще ми се скара, ако разбере, че съм излязъл без да я питам.

Гремп със сковани движения се изправи и подаде ръка.

— Ще се видим ли пак? Ще дойдеш ли за една последна игра?

Марк поклати глава отрицателно.

— Боя се, че не, Бил.

Неловко и смутено си стиснаха ръцете.

— Нашите игри ще ми липсват. Бил — каза Марк.

— И на мен. Щом си заминеш и ти, вече няма да има с кого да играя.

— Сбогом, Бил — каза Марк.

— Сбогом, Марк — каза Гремп.

Както си беше изправен, изчака приятеля си да докуцука до ъгъла на къщата. Почувства как студената лапа на самотата посяга към него и го докосва с ледени пръсти. Ужасна самота. Самотата на годините. Самотата на възрастните хора, оживяли и след отминаването на тяхното време. Макар и сърдито, Гремп призна пред себе си, че е така. Беше остарял. Принадлежеше на друго време. Бе надживял времето си. Бе живял повече, отколкото трябва.

Със замъглен поглед посегна към подпрения на пейката бастун. Сетне с бавни стъпки тръгна към разтворената врата, водеща към изоставената улица зад задния двор на къщата.

Годините бяха преминали много бързо. Бяха години, които донесоха семейните самолети и семейните хеликоптери и оставиха автомобилите да ръждясват в затънтени места, а неизползуваните вече пътища, да се разпадат. Години, в които хидропониката буквално помете обработката на земята. Години, които донесоха евтина земя, след като фермите изчезнаха като селскостопански единици. Години, които изпратиха градските хора на село, където с парите за едно градско дворно място човек можеше да стане собственик на много акра земя. Години, донесли такава революция в жилищното строителство, че всяко семейство можеше да си позволи просто да изостави стария си дом и да се премести в нов, готов или построен по поръчка, за по-малко от половината от цената на довоенна къща. При това новият дом можеше срещу незначителна сума да се преустрои, било за да се получи допълнителна жилищна площ, било просто, за да се удовлетвори някоя прищявка на собственика.

Гремп въздъхна. Къщи, които могат да се променят всяка година. Все едно че разместваш мебелите си. Що за живот беше този?

С бавни стъпки тръгна по прашната пътека, единственото, останало от това, което само допреди няколко години бе оживена улица в жилищен квартал. Улица на призраци, рече си Гремп. Стрелкащи се малки призраци, шепнещи в нощта. Призраци на играещи деца, призраци на паднали детски велосипеди, призраци на комбита с дървени кантове. Призраци на клюкарстващи домакини. Призраци на гласовити поздрави. Призраци на горящи огнища и на комини, димящи в зимните нощи.

Малки облачета прах изцапаха маншетите на панталоните му.

От отсрещната страна на улицата се намираше домът на стария Адамс. Адамс някога много се гордееше с него. Облицовката му бе от сив камък, а по прозорците имаше стъклопис. Сега камъкът бе позеленял от мъх, а счупените зеещи прозорци сякаш образуваха зловеща гримаса. Ливадата бе обрасла с плевели и храсталаци, които почти закриваха верандата. Клоните на един бряст се опираха в покрива. Гремп си спомни деня, когато Адамс бе засадил бряста.

За миг застина неподвижно. Самотен, без друга жива душа на тревясалата улица, затворил очи и стиснал дръжката на бастуна с ръце.

От мъглата на годините се разнесоха виковете на играещи деца и джавкането на псето на Конрад. Появи се и Адамс, гол до кръста и с лопата в ръце. Копаеше дупка за положената до него брястова фиданка с обвито в зебло коренище.

Май 1946 година. Бяха изминали четиридесет и четири години. Войната бе приключила и той и Адамс току-що се бяха завърнали у дома.

Чуха се тихите стъпки на човек, вървящ по прашната улица. Гремп се сепна и отвори очи.

Пред него стоеше млад човек. Може би тридесетгодишен. Може би малко по-млад.

— Добро утро — каза Гремп.

— Надявам се да не съм ви обезпокоил — каза младият човек.

— Видяхте ли ме как стърча тук, със затворени очи, досущ като някой глупак? — попита Гремп. Младият човек кимна утвърдително.

— Бях се отдал на спомени — поясни Гремп.

— Наблизо ли живеете?

— От отсрещната страна на улицата. Това е последната улица в тази част на града.

— В такъв случай, може би бихте могли да ми помогнете.

— Дано — отвърна Гремп.

Младият човек започва да заеква от смущение.

— Ами… В момента извършвам едно — как да го кажа? — едно сантиментално поклонение.

— Разбирам ви — каза Гремп. — И аз.

— Казвам се Адамс — продължи младият човек. — Моят дядо навремето е живял нейде тук. Дали случайно…

— Ей онази къща — каза Гремп.

Двамата се вгледаха в къщата.

— Беше хубава къща — започна да разказва Гремп. — Дядо ти засади ей онова дърво веднага след войната. Цялата война я изкарахме заедно и заедно се прибрахме у дома. Това бе ден, в който…

— Жалко — каза младият Адамс. — Много жалко.

Гремп сякаш не го чу.

— А какво стана с дядо ти? — попита. — Отдавна не съм чувал нищо за него.

— Той почина — отвърна младият Адамс. — Почина много отдавна.

— Той май имаше някакво отношение към атомната енергия — каза Гремп.

— Така е — отвърна гордо младият Адамс. — Започна да се занимава с нея веднага след като започнаха да я прилагат в промишлеността. Веднага след подписването на Московския договор.

— Веднага след като всички разбраха, че вече не могат да воюват — каза Гремп.

— Точно така — потвърди Адамс.

— Трудно е да водиш война, когато няма в какво да се прицелиш — каза Гремп.

— Имате предвид градовете, нали? — попита Адамс.

— Точно тях — потвърди Гремп. — В цялата тази история има нещо много любопитно. Размахай колкото си щеш атомни бомби и пак не можеш да накараш хората да мръднат от мястото си. Дай им обаче евтина земя и семейни самолети и веднага се пръсват като зайци.

Джон Дж. Уебстър тъкмо се изкачваше по широките каменни стъпала на кметството, когато ходещото плашило с пушка под мишница го застигна и го заговори.

— Здрасти, господин Уебстър — рече плашилото. Уебстър го погледна и от промененото изражение на лицето му стана ясно, че е познал събеседника си.

— Ха, та това е Леви — рече. — Как е хавата, Леви?

Леви Луис отвърна с усмивка, която разкри неравните му зъби.

— Средна работа. Попадаме на зеленчукови градини, а и младите зайци са вкусна храна.

— Да не би да си се замесил в цялата тази дандания, свързана с къщите? — попита Уебстър.

— Не, господине. Ние, заселниците, не се замесваме в противозаконни неща. Ние се боим от Бога и зачитаме законите. Единствената причина да сме тук е, че няма къде другаде да намерим място за живеене. Затова и сме заселили къщите, изоставени от други хора, но никому не пречим. Полицията обвинява нас за кражбите и за всички лоши неща, които се случват в околността, защото знае, че сме беззащитни. Опитват се да ни превърнат в изкупителна жертва.

— Радвам се да чуя това — каза Уебстър. — Началникът на полицията е решил да изгори къщите.

— Ако се опита да направи това, ще се сблъска с нещо, което не е предвидил — каза Леви. — С това хидропонно производство ни прогониха от фермите ни, но вече няма накъде повече да отстъпваме.

Сетне се изплю върху стъпалата.

— Дали случайно нямате някоя и друга пара в себе си? — попита. — Почти съм свършил патроните, а вече наближава сезонът на зайците…

Уебстър бръкна в джоба на сакото си и извади оттам половин долар.

— Много мило от ваша страна, господин Уебстър — усмихна се Леви. — Наесен ще ви поканя на яхния от катерички.

Заселникът докосна шапката си с два пръста като поздрав и заслиза по стълбите. Слънчевите лъчи се отразяваха върху цевта на пушката му. Уебстър продължи да се изкачва.

Заседанието на градския съвет бе в разгара си, когато той влезе в залата.

До масата бе застанал началникът на полицията Джим Максуел и разговаряше с кмета Пол Картър.

— Не мислиш ли, че предложението ти за къщите е малко прибързано, Джим?

— Не — отговори началникът на полицията. — С изключение на двадесетина къщи, нито една от останалите не с обитавана от законния си собственик. Имам предвид първоначалния собственик. За тях отдавна не са плащани никакви данъци, така че са станали собственост на града. Само загрозяват и застрашават града. Нямат никаква стойност. Не струват нищо, даже като вторични суровини. Дървеният материал ли? Та нали отдавна не използваме дърво? Пластмасата е за предпочитане. Камъните ли? Вече употребяваме стомана вместо камък. В тези къщи няма нищо, което може да се продаде. Отгоре на това са станали свърталища на дребни престъпници и нежелателни елементи. Както са обрасли с растителност, жилищните квартали представляват съвършено убежище за всякакви престъпници. Извърши ли човек престъпление, запътва се направо към къщите и там вече е в пълна безопасност. И хиляда души да изпратя, няма как да го открият. Дори не заслужават да се харчат пари за разрушаването им. Даже и да не представляват заплаха, загрозяват обстановката. Трябва да им видим сметката колкото се може по-скоро и най-евтиният начин за това е да ги запалим. Разбира се ще бъдат взети необходимите предпазни мерки.

— А как стоят нещата от правна гледна точка? — попита кметът.

— Вече проверих. Човек има право да разруши собственото си имущество по какъвто начин намери за добре, стига да не застраши собствеността на другиго. Същият закон е валиден, предполагам, и за едно кметство.

Градският съветник Томас Грифин се изправи.

— С това бихме раздразнили много хора — заяви. — Бихме унищожили много стари домове. Хората все още изпитват някаква сантиментална привързаност към…

— Ако чак толкова им бяха домилели — прекъсна го началникът на полицията — защо престанаха да си плащат данъците и да се грижат за тях? Защо всички просто духнаха към селото и си изоставиха къщите? Най-добре попитайте за това Уебстър. Нека той ви

разкаже успя ли да постигне нещо, когато се опита да събуди у хората някакъв интерес към къщите на техните деди.

— Вероятно имаш пред вид оня фарс със Седмицата на стария дом — каза Грифин. — Тя се провали. Има си хас да не се провали. Уебстър така се увлече в приказките, че хората се стреснаха. Е, като имаш манталитета на член на Търговската камара, подобно нещо няма как да не се получи.

— Няма какво да замесваш в тази история Търговската камара, Грифин — вметна сърдито съветникът Форест Кинг. — Това, че не ти провървя в бизнеса, не ти дава основания да…

Грифин не му обърна внимание.

— Дните на кьорфишеците свършиха, господа. Свършиха и няма да се върнат. Тези народни празници са нещо отдавна умряло и погребано. Времената, когато можеше да се организират дни на царевицата или дни на долара, да се измислят някакви фалшиви честванията, да се украсят улиците и да се докарат големи тълпи, настроени да си харчат парите, отминаха преди много години. Май само вие още не сте разбрали това. Такива удари навремето имаха успех, защото залагаха на психологията на тълпата и на гражданската лоялност. Не можеш да разчиташ на гражданската лоялност, когато градът умира. Не можеш да залагаш на психологията на тълпата, когато тълпа не е останала. Когато всеки човек или почти всеки човек може да се усамоти върху четиридесет акра земя.

— Господа — започна да ги умолява кметът. — Господа! Тази дискусия определено не е в дневния ред.

Кинг внезапно се оживи и удари по масата.

— Не. Нека да изчерпим и тази тема. Уебстър вече е тук. Нека той ни каже какво мисли по въпроса.

Уебстър неловко се размърда в креслото си.

— Не знам дали имам какво да кажа — рече.

— Добре, все едно, че нищо не съм казал — отсече Грифин и седна.

Кинг обаче остана на мястото си. Лицето му бе поруменяло, а устата му трепереше от гняв.

— Уебстър! — изкрещя той.

Уебстър поклати глава.

— Знаем, че си дошъл тук да ни изложиш една от своите велики идеи — продължи да крещи Кинг. — Че си дошъл да запознаеш с нея градския съвет. Хайде бе, човек, стани и си кажи приказката!

Уебстър бавно се изправи, стиснал устни. Обърна се към Кинг.

— Може би си твърде тъп, за да разбереш защо не ми харесва поведението ти — каза му.

Кинг първо пое шумно въздух от почуда, и след това избухна.

— Тъп ли? Точно ти ли ми казваш това? С теб сме работили заедно и винаги съм ти помагал. Никога не си ме наричал така… Ти…

— Никога не съм те наричал така — каза Уебстър отчетливо. — Естествено, че не съм те наричал така. Исках да си запазя службата.

— Ами тогава смятай, че си я изгубил! — изрева Кинг. — От този момент вече нямаш служба!

— Млъкни — отвърна му Уебстър.

Кинг го погледна изумено, сякаш му бяха зашлевили шамар.

— И най-добре си седни на мястото — продължи Уебстър. Гласът му преряза въздуха в стаята като остър нож.

Коленете на Кинг сякаш омекнаха и той се отпусна безсилно в креслото си. Тишината не продължи дълго.

— Ще кажа нещо, което отдавна трябваше да се каже — продължи Уебстър. — Нещо, което всички трябва да чуете. Учудвам се само от това, че именно аз ще ви го кажа. От друга страна пък, след като съм защищавал интересите на този град близо петнадесет години, може би е логично да го изрека именно аз. Съветникът Грифин каза, че градът загива и твърдението му поначало е вярно. Само че се изрази твърде меко. Градът… този град… всеки един град вече е мъртъв. Градът е анахронизъм. Градът вече е безполезен. Хидропониката и хеликоптерът ускориха гибелта му. При появяването си градът е бил племенно средище, място, където племето се е събирало, за да е в състояние да се отбранява. После около града са изграждали крепостна стена, като средство за допълнителна защита. Стената по-късно изчезва, обаче градът оцелява, защото предлага удобства за търговията и бизнеса. Градът просъществува и в модерните времена, защото хората са принудени да живеят близо до работните си места, а тези работни места се намираха именно в града. Днес обаче нещата не стоят така. Днес със семейния самолет сто мили на ден се изминават за по-малко време, отколкото пет мили през тридесетте години. Хората

могат да прелетят няколкостотин мили до работното си място и в края на работния ден да се завърнат у дома. Вече не им се налага да живеят струпани в някакъв град. Начало на този процес постави автомобилът, а семейният самолет отбеляза края му. Това стана ясно още в първата половина на нашето столетие, когато започна отлив от града, изпълнен със застоял въздух и с високи данъци. Точно тогава хората се втурнаха към предградията и към широките простори. Липсата на подходящ транспорт и на средства задържа още известно време някои хора в града. Днес обаче, когато хидропониката унищожи стойността на земята, човек може да закупи много акра земя на село за по-малко пари, отколкото преди четиридесет години бяха необходими за закупуването на дворно място в града. След като самолетите започнаха да се движат с помощта на атомната енергия, транспортните проблеми изчезнаха.

Направи кратка пауза и никой не наруши тишината. Кметът изглеждаше шокиран. Кинг беззвучно мърдаше устни. Грифин се усмихваше.

— И какво ни е останало? — попита Уебстър. — Ще ви кажа какво ни е останало. Останали са ни изоставени къщи. Улици с изоставени къщи. Квартали с изоставени къщи. Къщи, просто напуснати от стопаните си. А и имало ли е причини да не ги напускат? Какво е могъл да им предложи градът? Не е могъл да им предложи нищо от нещата, които е предлагал на предните поколения, тъй като напредъкът заличи предимствата, предлагани от един град. Естествено, тези хора са претърпели някакви материални загуби, някаква парична загуба от това, че са изоставили домовете си. На везните обаче е натежало друго. Натежал е фактът, че за половината от стойността им са могли да си купят два пъти по-хубави къщи, да живеят както си искат, да станат притежатели на семейни имения, в духа на най-добрите традиции на богатите хора от предишните поколения. Всичко това е нямало как да не натежи на везните, когато са взели решението да изоставят своите къщи. А какво ни остава? Остават ни няколко района с бизнесскрадли. Остават ни няколко акра промишлени предприятия. Остава ни градска управа, пригодена да се грижи за милион души, без този милион души вече да го има. Остава ни и градски бюджет, при който данъците са вдигнати така, че не след дълго и компаниите ще се изселят, за да избягат от тях. Остават ни и

неизплатени данъци, поради които градът бе обременен от имоти, не струващи и пукната пара. Ето, това ни е останало. Ако все още вярвате, че ще откриете решения с помощта на Търговски камари, панаири и всякакви тъпи начинания, вие не сте с всичкия си. Има само един отговор, който е много прост: градът като институция, създадена от хората, е мъртъв. Е, може и да просъществува още някоя и друга година, обаче краят му е неизбежен.

— Господин Уебстър… — опита се да вметне нещо кметът.

Уебстър обаче не му обърна внимание.

— Ако исках, днес можеше заедно с вас да продължа да се самозалъгвам, че градът е някаква функционираща цялост. Да продължа да лъжа и себе си, и вас. Съществува все пак, господа, такова едно нещо като човешкото достойнство.

Ледената тишина бе нарушена само от шумоленето на хартии и от приглушеното изкашляне на един от смутените слушатели.

Уебстър обаче все още не бе приключил.

— Градът се провали — рече. — И е много хубаво, че се провали. Вместо да оплаквате мъртвото му тяло, би трябвало да станете и да благодарите за това, че се провали. Ако този град не бе станал безполезен, или още по-точно, ако всички градове по света не бяха станали безполезни, те щяха да бъдат разрушени. Щеше да има война, господа, атомна война. Забравихте ли петдесетте и шестдесетте години? Забравихте ли как се будехте през нощта и се вслушвахте дали вече не идва бомбата, макар много добре да знаехте, че нямаше да успеете да чуете наближаването ѝ, че ако тя дойдеше, никога нямаше да чуете нищо повече? Градовете обаче бяха напуснати, промишлеността се разпръсна, мишените изчезнаха и война не избухна. Някои от вас, господа, или по-точно, много от вас, господа, днес все още са живи, само защото хората напуснаха вашия град. А сега, за Бога, щом той е мъртъв, нека си остане мъртъв. Радвайте се, че е мъртъв. Това е най-хубавото нещо, което се случи в цялата човешка история.

След тези думи Джон Уебстър се извърна и напусна залата.

Оказал се навън, върху широките каменни стъпала, за миг се спря и се вгледа в безоблачното небе. Над кулите и куполите на общината кръжаха гълъби.

Опита се да се отърси от мислите си, както куче се отърсва от водата, когато излиза от басейн.

Бе се държал като глупак, разбира се. Сега щеше да му се наложи да търси работа, а намирането на работа не бе лесна задача. Вече бе малко старичък, за да си търси нова работа.

Независимо от тази мисъл, прииска му се да си затананика. С рязка решителност продължи пътя си, като започна беззвучно да си подсвирква нещо.

Край на лицемерието. Край на безсънните нощи, през които се чудеше какво да прави. Знаеше, че градът е мъртъв. Знаеше, че работата му е безполезна и го бе срам да получава заплата, която знаеше, че не е заработил. Нощи, изпълнени с мъчителното безсилие на труженик, който знае, че трудът му е безполезен.

Отправи се към паркинга, търсейки с поглед своя хеликоптер.

Може би пък точно сега бе моментът и те с Бети да се изселят, както тя отдавна настояваше. Може би си струваше да започне да прекарва вечерите си в разходки по земя, която му принадлежи. Да закупи земя, през която преминава ручей. Определено трябваше да е такъв ручей, който да може да зариби с пъстърви.

Марта Джонсън бе застанала пред вратата на хамбара, когато откъм пътеката се разнесе хъркането на стария автомобил.

Оле излезе с измъчени движения от него. Лицето му имаше измъчено изражение.

— Успя ли да продадеш нещо? — попита Марта.

Оле поклати глава.

— Нищо не става, Марта. Никой не иска да купува храна, произведена във ферма. Хората направо ми се изсмяха. Показаха ми царевични кочани, два пъти по-големи от моите, не по-малко сладки и с много по-равно подредени зърна. Показаха ми и пъпеши, които почти нямаха кора. Че според тях били и по-вкусни.

Ритна изсъхнала буца пръст и тя се превърна в облаче от прах.

— Няма отърване. Това хидропонно производство наистина ни видя сметката — заяви.

— Дали пък няма да е по-добре да продадем фермата? — изказа предположение Марта.

Оле не каза нищо.

— Би могъл да си намериш работа в някоя хидропонна ферма. Хари вече го направи и каза, че му харесва.

Оле поклати глава.

— Или пък да станеш градинар — продължи Марта. — От теб би излязъл чудесен градинар. Има хора паралии с големи имения, които търсят градинари, за да се грижат за цветята им. За тях е по-шик това да го правят хора, а не машини.

Оле отново поклати глава.

— Хич не виждам как ще се занимавам с цветя, след като двайсет години съм отглеждал само царевица — заяви.

— Да вземем пък да си купим едно от тези малки самолетчета — каза Марта. — И да си прокараме течаща вода в кухнята. И да се къпем във вана, вместо в старото корито до огнището.

— Не мога да карам самолет — възрази Оле.

— Ще се научиш. Това било проста работа. На Андерсън момчетата още ходеха прави под масата, когато почнаха да се надпреварват със самолети. Вярно, че едно от тях веднъж тупна на земята, обаче…

— Добре, добре, ще си помисля — каза отчаяно Оле. — Трябва да си помисля.

След това прескочи оградата и се отправи към нивите. Марта, застанала до колата, го проследи с поглед. По прашната й буза се стече самотна сълза.

— Господин Тейлър ви очаква — каза момичето.

В гласа на Джон Дж. Уебстър пролича неувереност.

— Та аз досега не съм идвал тук. Нито пък съм го предупреждавал, че ще дойда.

— Господин Тейлър ви очаква — настоя момичето. Кимна в посока към вратата. Там имаше надпис:

БЮРО ЗА ПРЕНАГЛАСА НА ХОРА

— Но аз дойдох тук да търся работа — опита се да възрази Уебстър. — Не съм дошъл тук да ме пренагласят. Нали сте бюро по

заетостта на Световния комитет?

— Така е — потвърди момичето. — Няма ли да влезете при господин Тейлър?

— Щом настоявате… — каза Уебстър.

Момичето включи интеркома.

— Господин Уебстър е вече тук, господин Тейлър.

— Поканете го да влезе — чу се глас.

Уебстър, като държеше шапката си в ръка, влезе в кабинета.

Човекът зад бюрото имаше бяла коса, но лицето му бе на младеж. Даде знак на Уебстър да седне.

— Вие търсите работа, нали? — каза.

— Да — отвърна Уебстър. — Обаче…

— Седнете, моля — каза Тейлър. — Ако сте се впечатлил от надписа на вратата, по-добре го забравете. Няма да се опитваме да ви пренагласяме.

— Не мога да си намеря работа — каза Уебстър. — От няколко седмици обикалям къде ли не, но никой не ме ще. Затова и дойдох тук.

— Не ви се е искало да идвате тук, така ли?

— Не ми се искаше. Признавам ви го съвсем откровено. Тази дума, „пренагласа“… Накратко, има звучене, което не ми е по сърце.

Тейлър се усмихна.

— Терминологията може и да е неудачна. Вие вероятно сте си помислил за едновремешните бюра за безработни. За службите, посещавани от хора, почти изгубили надежда да си намерят работа. Правителството всъщност е целяло да намери работа на тези хора, за да не станат бреме за обществото.

— И аз съм отчаян — призна си Уебстър, — но не съм се лишил от гордостта си, така че не ми се искаше да идвам тук. В края на краищата все пак дойдох, не ми остана друг изход. Виждате ли, оказа се, че съм извършил предателство спрямо…

— Искате да кажете, че сте изрекъл истината — прекъсна го Тейлър. — Изрекъл сте я, макар и заради това да сте изгубил работата си. Деловите среди, и то не само тук, но и в целия свят, все още не са готови за тази истина. Бизнесмените все още не искат да се освободят от мита за града като място за пласиране на стоки. Ще мине време, докато разберат, че градът не им е нужен. Че честността може да им помогне да се сдобият с много по-мащабен бизнес от този, който е в

състояние да им предложи градът. Питам се, Уебстър, коя бе причината да постъпите така?

— Причината бе, че всичко ми омръзна. Омръзна ми да гледам как мъже се лутат със затворени очи. Омръзна ми да гледам как се правят непрестанни опити да се съживяват стари традиции, за които е ясно, че са мъртви. Омръзна ми да наблюдавам глупашкия ентусиазъм на Кинг във времена, когато няма място за никакъв ентусиазъм.

— Уебстър, как мислите, бихте ли могъл да участвувате в пренагласата на човешки същества?

Уебстър се ококори.

— Говоря сериозно — каза Тейлър. — Световният комитет се занимава с тази работа от години. Ненатрапчиво, разбира се. Много от хората, които са били обект на подобно въздействие, дори и не са разбрали това. След като от старата ООН бе създаден Световния комитет, в света настъпиха много промени и обичайният начин на живот на много хора бе нарушен. Внедряването на атомната енергия лиши стотици хиляди хора от работа. Всички тези хора трябваше да бъдат преквалифицирани и насочени към нови работни места, както в атомната промишленост, така и в други отрасли. Настъплението на хидропонното производство прогони фермерите от земите им. Тези фермери може би са нашият най-голям проблем, тъй като, ако оставим настрана специалните познания, свързани с отглеждането на селскостопански растения и животни, не умеят да правят нищо друго. А и повечето от тях нямат желание да усвояват други професии. В голямата си част бяха много огорчени и разгневени от това, че ги принудиха да се откажат от начина на живот, завещан им от техните прадеди. Индивидуалисти по природа, именно те предизвикаха най-сложните психологически проблеми, които трябва да намерят решение.

— Много от тях все още не знаят какво да правят — каза Уебстър. — Поне стотина, ако не и повече, живеят ден за ден и се заселват в изоставените къщи. Отвреме-навреме застрелват зайци и катерици, ловят риба, отглеждат зеленчуци или берат диви плодове. Понякога извършват и дребни кражби или просят по крайните квартали.

— Вие познавате ли тези хора? — попита Тейлър.

— Познавам някои от тях — каза Уебстър. — Един от тях понякога ми донася катерици и зайци. За компенсация си изпросва пари за патрони.

— На тях не би им било приятно някой да ги пренаглася, нали?

— Никак — потвърди Уебстър.

— Познавате ли фермер на име Оле Джонсън? Един, който не ще да си напусне фермата и с нищо не се е примирил?

Уебстър кимна утвърдително.

— Какво бихте казал, ако ви предложа да се опитате да го пренагласите?

— Ще ме изгони веднага — отвърна Уебстър.

— Днес най-големите ни проблеми са предизвикани от хора като Оле и скитниците — каза Тейлър. — Повечето други хора вече са променили начина си на живот и са се вместили в настоящето. Е, някои от тях все още се вайкат за доброто старо време, но по-скоро се преструват. Към това време вече и насила не можеш да ги върнеш. Преди години, или по-точно, когато започна развитието на атомната промишленост. Световният комитет бе изправен пред труден избор: дали промените, водещи към световен напредък, трябва да се осъществяват постепенно, за да могат хората естествено да се приспособят към новата обстановка, или напротив, да бъдат максимално ускорени, като комитетът окаже помощ при неизбежното човешко пренастройване. За добро или за зло се прецени, че най-важен е прогресът, независимо от въздействието, което може да има върху хората. Тази преценка в общи линии се оказа правилна. Естествено, давахме си сметка, че при определени обстоятелства тази пренагласа не бива да се осъществява прекалено открито. В някои случаи, както например при разместването на големи групи работници, нещата се решаваха сравнително лесно. При хора като нашия приятел Оле това нямаше как да се получи. На такива хора трябва да се помогне да намерят себе си в този нов свят, но без да разберат, че им се оказва помощ. Научат ли, ще се лишат от вяра в себе си и от чувство за достойнство, а човешкото достойнство е крайъгълен камък на всяка цивилизация.

— За тази пренагласа в промишлеността ми беше известно — каза Уебстър. — Не знаех обаче, че се работи и с отделни индивиди.

— Нямаше как да даваме гласност на това — каза Тейлър. — На практика действаме в нелегалност.

— Защо ми разказвате всичко това?

— Защото бихме се радвали да работите с нас. Като начало, да помогнете за пренагласата на Оле. След това бихме могли да помислим какво да се направи със скитниците.

— Всъщност, не знам дали… — започна Уебстър.

— Очаквахме вашето идване — каза Тейлър. — Знаехме, че в края на краищата ще дойдете тук. Всички ваши опити да си намерите работа щяха да бъдат провалени от Кинг. Той се погрижи всички да научат за вашия случай. Включен сте в черните списъци на всички търговски камари и на всички граждански групи в света.

— Излиза, че нямам избор — рече Уебстър.

— Не бих искал да приемете нещата по този начин — каза Тейлър. — Обмислете предложението ми спокойно и след това ни се обадете. И да не пожелаете да приемете тази работа, ще ви намерим друга. Независимо от старанията на Кинг.

Като излезе от офиса, Уебстър установи, че навън го чака подобна на плашило фигура с пушка под мишница. Този път Леви Луис не се усмихваше.

— Едни момчета ми казаха, че са ви видели да влизате тук — поясни. — Така че реших да ви изчакам.

— Какъв е проблемът? — попита Уебстър, защото изражението на лицето на Леви разкриваше съвсем недвусмислено, че има проблем.

— Проблемът е полицията — отвърна Леви и с отвращение се изплю.

— Полицията — повтори Уебстър и сърцето му изстина. Бе му добре известно какъв е проблемът.

— Да — потвърди Леви. — Решили са да ни прогонят с огън.

— Значи градският съвет в крайна сметка е отстъпил под натиска — каза Уебстър.

— Току-що бях в полицията — каза Леви. — Казах им, че е най-добре да не ни закачат. Казах им, че ако го направят, кръв ще се лее. Нашите момчета са заели позиции в целия район и имат нареждане да стрелят едва тогава, когато ще са сигурни, че ще улучат.

— Не можеш да направиш това, Леви! — каза троснато Уебстър.

Леви не му остана длъжен.

— Как така да не мога да го направя, когато вече го направих? Изгониха ни от фермите ни. Принудиха ни да ги продадем, тъй като не можехме да свържем двата края. Оттук вече няма да ни прогонят. Или ще останем да живеем тук, или ще умрем тук. Ще могат да се отърват от нас едва когато ни изтребят всичките.

Намести панталона си и отново се изплю.

— И не сме сами — заяви. — С нас е и Гремп.

— Гремп?

— Да, Гремп, старецът, който живее при теб. Той ни нещо като главнокомандващ. Каза, че си спомня някои трикове от войната, за които полицията и хабер си няма. Изпрати няколко от момчетата до един от складовете на Легиона да вземат оттам артилерийско оръдие. Каза, че знае къде в музея има няколко снаряда за него. Каза, че трябва да го заредим, и след това да предупредим полицията, че я е направила нещо, я сме я гръмнали.

— Слушай, Леви, би ли ми направил една услуга?

— Разбира се, господин Уебстър.

— Качи се горе и поискай да те пуснат при господин Гейлър. На всяка цена го виж. Кажи му, че вече съм започнал работа.

— Ще му кажа, разбира се, а вие къде отивате?

— Отивам в градския съвет.

— Сигурен ли сте, че не искате да ви придружа?

— Сигурен съм — заяви Уебстър. — Сам ще се справя по-добре. Освен това, Леви…

— Да?

— Кажи на Гремп да не бърза да използва артилерия. Да не гърми, преди да е станало наложително. Ако обаче зее пак се наложи, да гледа да се цели по-точно.

— Кметът е зает — каза Реймънд Браун, секретар на кмета.

— Ти си мислиш, че е зает — каза Уебстър и се запъти към вратата на кабинета.

— Уебстър! Нямаш право да влизаш там! — изпищя Браун.

Скочи от стола си, бързо заобиколи бюрото и се втурна към Уебстър. Уебстър с размах го удари в гърдите, Браун падна върху бюрото, то се преобърна и Браун, изгубил равновесие, тупна върху пода.

Уебстър с рязко движение отвори вратата на кметския кабинет.

Кметът чевръсто свали крака от бюрото.

— Казах на Браун… — започна.

— Браун вече ми каза — прекъсна го Уебстър. — Какъв е проблемът, Картър? Да не би да те е страх Кинг да разбере, че съм бил тук? Да не се уплаши, че бих могъл да те заразя с добри идеи?

— Какво искаш? — попита сепнато Картър.

— Разбрах, че полицията ще подпалва къщите.

— Точно така — каза наперено кметът. — Те са заплаха за гражданството.

— За кое гражданство?

— Виж какво, Уебстър…

— Много добре знаеш, че вече не е останало никакво гражданство. Останали сте само вие, няколко калпави политици, които се мотаете тук, за да сте сигурни, че ще ви преизберат. Единствената ви грижа е да ви текат заплатите. Както е тръгнало, утре в града може да останете само вие и да си гласувате един за друг. Хората, които работят в складовете и магазините, та даже и тези, които вършат най-черната работа, отдавна не живеят в чертите на града. Бизнесмените отдавна го напуснаха. Офисите им все още са тук, но те живеят другаде.

— Това обаче все още е град — възрази кметът.

— Не съм дошъл да споря с теб по този въпрос — каза Уебстър. — Дошъл съм да се опитам да ти обясня, че ще направиш голяма грешка, ако запалиш тези къщи. Би трябвало да си разбрал, че те са домовете на хора, които си нямат друг дом. Хора, възприели този град като убежище и потърсили тук спасение. Така или иначе, носим отговорност за тях.

— Не носим никаква отговорност за тях! — изсъска кметът. — Ако не са извадили късмет, това си е техен проблем. Не сме ги канили тук. Не ги искаме тук. Тези хора с нищо не допринасят за града. Ще ми кажеш, че не им е провървяло. Ами аз ли съм им виновен? Ще ми кажеш, че не могат да си намерят работа. Аз пък ще ти кажа, че могат

да си намерят работа, стига да я потърсят. Винаги е имало и ще има работа за вършене. Те обаче са си натъпкали главите с тези празни приказки за новия свят и са си въобразили, че някой друг е длъжен да им намери жилище, което да им хареса и работа, която да им допадне.

— Говориш като закоравял индивидуалист — каза Уебстър.

— Ако те слуша човек, ще рече, че всичко това е много забавно — изджавка кметът.

— Мисля, че е забавно — рече Уебстър. — Забавно и едновременно трагично е това, че и днес има хора, способни да разсъждават по този начин.

— Светът ще е много по-приятно място, ако в него има повечко закоравели индивидуалисти — каза троснато кметът. — Виж например как някои хора са преуспели…

— Себе си ли имаш предвид? — попита Уебстър.

— Ако щеш, и мен можеш да вземеш за пример — съгласи се Картър. — Винаги съм работил здравата. Винаги съм използвал всеки шанс. Винаги съм се стремял да гледам напред. Винаги…

— Искаш да кажеш, че винаги си лизал точно тези ботуши, които е трябвало и че винаги си стъпвал точно върху онези глави, които е трябвало — каза Уебстър. — Ти си блестящ образец точно на този род хора, от които днешният свят не се нуждае. Миришеш на мухъл и идеите ти са остарели. Ти си последният политик, Картър. Така, както аз бях последният секретар на Търговската камара. Само дето още не си го проумял. Аз вече го проумях и излязох от играта. Макар и това да ми струва доста, излязох от играта, защото не исках да изгубя себеуважение. Тази политика, дето я провеждаш, вече е мъртва. Мъртва е, Картър, защото всяко плямпало с голяма уста и остри лакти може да дойде на власт, като заложи на психологията на тълпата. Е, тази психология вече я няма. Не можеш да заложиш на психологията на тълпата, когато хората вече хич не ги е еня какво ще се случи с нещо, което вече е умряло, с една политическа система, сринала се под собствената си тежест.

— Махай се оттук! — закрещя Картър. — Махай се оттук преди да съм извикал ченгетата да те изхвърлят!

— Ти май забрави, че дойдох да поговорим за къщите.

— Нищо няма да постигнеш — изръмжа Картър. — Ако искаш, стой си тук и си говори колкото си искаш до куково лято. Тези къщи

ще горят и толкоз. Точка по въпроса.

— Приятно ли ще ти е да видиш центъра превърнат в купчина развалини? — попита Уебстър.

— Сравнението ти е гротескно — отвърна Картър.

— Никакви сравнения не правя. Имам предвид именно центъра на града — каза Уебстър.

— Не правиш срав… — кметът се втренчи в Уебстър. — Какво искаш да кажеш?

— Искам да кажа само това, че в секундата, когато един факел докосне една от къщите, един снаряд ще удари по общината. Вторият ще удари Първа национална банка. Ще карат по ред, като първо видят сметката на най-големите мишени.

Челюстта на Картър увисна. След миг обаче гърлото и лицето му едновременно се изпълниха с гняв.

— Не можеш ме излъга, Уебстър. На мен такива блъфове не ми минават. Тези приказки иди ги разправяй на…

— Не са приказки — заяви Уебстър. — Хората имат артилерия. Взели са я от склада на Легиона и от музеите. Имат и специалисти, които знаят да я ползват, макар че всъщност не са им необходими. Работата е лесна, тъй като стрелбата ще е с право мерене. Все едно да се прицелиш в широката стена на хамбар.

Картър посегна към радиостанцията, но Уебстър го спря с вдигане на ръка.

— По-добре първо си помисли за последиците, Картър, а после издавай заповеди. Нищо не можеш да направиш. Ако започнеш да осъществяваш плана си, ще има сражение. Къщите може и да изгорят, но и от центъра нищо няма да остане. За такова нещо бизнесмените ще те скалпират.

Картър отдръпна ръката си от предавателя. Отдалеч се раздаде изстрел, наподобяващ счупването на суха съчка.

— По-добре им кажи да спрат — предупреди го Уебстър.

На лицето на Картър бе изписано колебание. Чу се още един изстрел. И още един. И още един.

— След малко нещата могат да отидат много далеч — каза Уебстър. — Все още имаш време да ги прекратиш.

Разнесе се силен тътен, от който прозорците задрънчаха. Картър скочи от креслото си.

Уебстър усети как тялото му изведнъж изстива и силите му го напускат. Постара се обаче да не изменя изражението на лицето си и гласът му да звучи все така спокойно.

Картър, сякаш вцепенен, гледаше през прозореца.

— Боя се, че нещата вече отидоха твърде далеч — каза Уебстър.

Радиостанцията върху бюрото тревожно зачурулика. Червените й лампички започнаха да примигват. Картър посегна с трепереща ръка и я включи.

— Дайте ми Картър — рече един глас. — Картър. Картър.

Уебстър позна гласа. Наподобяваше хриптенето на бик и принадлежеше на началника на полицията Джим Максуел.

— Какво има? — попита Картър.

— Ония имаха едно голямо оръдие — каза Максуел. — Опитаха се да го използват, но то се взриви. Сигурно снарядът е бил дефектен.

— Едно оръдие ли? — попита Картър. — Само едно оръдие?

— Други не видях.

— Чух пушечна стрелба — каза Картър.

— Да, да, погърмяха малко по нас. Раниха две от момчетата ми. После обаче се оттеглиха в храсталаците. Сега е спокойно.

— Чудесно — рече Картър. — Хайде, почвайте. Палете.

Уебстър понечи да каже нещо.

— Попитай го, дали…

Картър вече бе натиснал превключвателя и радиостанцията замлъкна.

— Какво искате да го питат?

— Нищо. Нищо съществено — отвърна Уебстър. Нямаше как да каже на Картър, че именно Гремп знаеше как се стреля с оръдие. Нямаше как да му каже, че когато оръдието се взривило, Гремп е бил там.

Трябваше да излезе оттук. Да отиде колкото се може по-скоро при оръдието.

— Блъфът си го биваше, Уебстър — каза Картър. — Биваше си го, наистина, обаче не хвана дикиш.

Кметът отиде при прозореца, гледащ към къщите.

— Вече няма стрелба — каза. — Бързо се отказаха.

— Ще извадиш късмет ако дори и шест от полицаите ти се върнат живи — каза Уебстър. — Тези хора с пушките са свикнали да

живеят в гората и улучват катеричка в окото от сто ярда разстояние.

Откъм коридора се разнесе тропот. Два чифта крака се бяха устремили към вратата.

Кметът се отдръпна от прозореца, а Уебстър се извърна.

— Гремп! — възкликна.

— Здравей, Джони — изпухтя Гремп и се спря. Мъжът зад Гремп бе млад човек. Размахваше нещо в ръка. Сноп листове, които шумоляха, докато ги размахваше.

— Какво искате? — попита кметът.

— Много неща — каза Гремп.

Поизчака дишането му да се успокои и проговори едва след две изпъхтявания.

— Запознайте се с моя приятел Хенри Адамс.

— Адамс? — възкликна кметът.

— Точно така — потвърди Гремп. — Дядо му едно време живееше тук. На двадесет и седма улица.

— А — каза кметът изненадано, сякаш някой го бе ударил с тухла. — Имаш предвид Ф. Дж. Адамс.

— Точно него имам предвид — потвърди Гремп. — Участвувахме заедно във войната. Цели нощи ме е държал буден, като ми разказваше за момчето си.

Картър кимна в посока на Адамс.

— В качеството си на кмет на този град — започна, като се опитваше да си възвърне поне част от достойнството си — радвам се да ви посрещна в…

— Не бих казал, че посрещането е особено дружелюбно — прекъсна го Адамс. — Доколкото разбрах, започнали сте да изгаряте имуществото ми.

— Вашето имущество? — кметът насмалко не се задави. Отправи недоверчив хрглед към снопа листове, размахвани от Адамс.

В разговара се включи Гремп.

— Да, неговото имущество. — Току-що го купи. Идваме направо от касата. Адамс си погаси всички просрочени данъци, заедно с глобите и всички останали неща, които вие, крадците в рамките на закона, сте измислили, за да видите сметката на къщите.

— Обаче… Обаче… — на кмета не му достигаха нито думи, нито дъх. — Обаче едва ли ги е купил всичките. Навярно е откупил

само къщата на стария Адамс.

— Всичките, всичките — заяви тържествено Гремп.

— А сега любезно Ви моля да наредите на Вашите хора да престанат да унищожават имуществото ми — каза Адамс.

Картър се наведе над бюрото и ръката му започна да търси копчето на предавателя. Пръстите му не му се подчиняваха.

— Максуел! — изкрещя. — Максуел! Максуел!

— Какво искате? — изкрещя в отговор Максуел.

— Спрете палежите — изкрещя Картър. — Започвайте да гасите огъня. Извикайте пожарната команда. Направете всичко необходимо, за да спрете пожара.

— Ами това трябваше да го изясните по-рано — каза Максуел.

— Ти прави каквото ти казвам — развика се кметът. — Гаси огньовете!

— Добре, добре, успокойте се. На момчетата това няма да им бъде приятно. Никак няма да им бъде приятно да разберат, че по тях са стреляли заради заповед, която вие после сте отменил.

Картър се отдръпна от радиостанцията.

— Позволете ми да ви уверя, господин Адамс, че стана голяма грешка.

— Вярно е — съгласи се Адамс. — Много голяма грешка, кмете. Най-голямата грешка, която сте направил през живота си.

За миг двамата замълчаха и просто се гледаха.

— Още утре ще отправя молба към съда да се разпусне градската управа — продължи Адамс. — Доколкото разбирам, имам пълно право на това в качеството си на собственик на по-голямата част от земята, включена в чертите на града, както по размери, така и по стойност.

Онемелият кмет все пак намери сили да проговори.

— На какво основание? — попита.

— На основание на това, че такава управа вече не е необходима — каза Адамс. — Не вярвам да ми бъде трудно да обясня на съда основателността на иска ми.

— Обаче… Обаче, това означава, че…

— Позна, кмете — обади се Гремп. — Означава, че ще останеш без работа.

— Парк — каза Гремп и махна с ръка в посока към дивата растителност, покриваща някогашната жилищна част на града. — Парк, за да могат хората да си припомнят как са живяли прадедите им.

Тримата бяха застанали на Хълма на кулата. Зад гърба им имаше ръждясала водна кула, чиито здрави стоманени крака бяха потънали във висока до кръста трева.

— Не точно парк — обясни Хенри Адамс. — По-скоро мемориал. Мемориал за една ера на човешко съжителство, което след сто години ще бъде забравено. Съхраняване на образци на различни видове строителство, разгърнало се в определена обстановка, за да удовлетвори индивидуалния вкус на всеки отделен човек. Без да се робува на различни архитектурни концепции и с цел да се постигне по-добро качество на живота. След сто години хората, преминаващи покрай тези къщи, ще изпитват същото благоговение, с което днес влизаме в музей. Ще възприемат видяното като дело на една ранна епоха, като стъпало по пътя към един по-добър и по-пълноценен живот. Художници ще посветят живота си в изобразяване на тези стари къщи върху платната си. Авторите на исторически романи ще дойдат тук, за да усетят полъха на автентичността.

— Вие обаче казахте, че имате намерението да възстановите всички къщи, всички дворове и градини точно в някогашния им вид — каза Уебстър. — Това ще струва цяло състояние. А после ще е потребно още едно състояние за поддържането им.

— Имам твърде много пари — каза Адамс. — Прекалено много пари. Не забравяйте, че дядо ми и баща ми се обвързаха с атомната промишленост още от деня на появяването ѝ.

— По-добър играч на карти от дядо ви не познавах — каза Гремп. — Имаше навикът да ме обира на карти всеки път, когато ни даваха заплатите.

— Едно време, когато човек е разполагал с твърде много пари, е могъл да ги използува за най-различни работи — каза Адамс. — За най-различни видове организирана благотворителност, например. Или за медицински изследвания или нещо от този род. Днес обаче организирана благотворителност не съществува. Няма достатъчно компании, които да я финансират. А пък откакто Световният комитет заработи, вече има достатъчно средства за всякаква изследователска дейност, и за медицина, и за какво ли не.

Когато реших да видя къщата на дядо си нямах такова намерение. Исках просто да я видя, и толкоз. Той много ми бе говорил за нея. И за дървото, което засадил в предния двор. И за розовите храсти, с които украсил задния.

Именно тогава го видях. Него, призрака-присмехулник. Бяха го изоставили. Бе означавал много за някого, но го бяха изоставили. Когато в оня ден бяхме застанали с Гремп пред къщата, изведнъж осъзнах, че най-доброто нещо, което мога да осигуря за идните поколения, е представата за живота, воден от техните прадеди.

Далеч, отвъд дърветата, към небето се издигна тънка ивица синкав дим.

— А с тях какво ще стане? — попита Уебстър.

— Скитниците могат да останат тук, ако желаят това — каза Адамс. — За тях ще има доста работа. Колкото до жилища, винаги ще има една-две къщи, в които ще могат да се настанят. Само едно нещо ме смущава. Не мога непрестанно да стоя тук. Трябва ми управител на проекта. Човек, готов да се занимава с него до края на живота си. Погледна към Уебстър.

— Хайде, Джони — каза Гремп.

Уебстър поклати глава.

— Бети отдавна се е настроила за живот в имение на село.

— Не си длъжен да живееш тук — каза Адамс. — Би могъл всеки ден да идваш на работа със самолет.

От подножието на хълма се разнесе нечий поздравителен рев.

— Това е Оле — извика Гремп.

Размаха бастун.

— Здрасти, Оле! Ела горе при нас!

Видяха как Оле се заизкачва по хълма и мълчаливо го изчакаха.

— Исках да говоря с теб, Джони — каза Оле. — Дойде ми на ум една идея. Появи ми се в главата точно когато се събудих посред нощ.

— Разкажи я — каза Уебстър.

Оле хвърли недоверчив поглед към Адамс.

— Спокойно можеш да говориш пред него — каза Уебстър. — Това е Хенри Адамс. Може би си спомняш дядо му, стария Ф. Дж.

— Спомням си, как да не си спомням — каза Оле. — Беше откачил на тема атомна енергия. Как се оправи в живота?

— Доста добре се оправи — отговори Адамс.

— Много се радвам — каза Оле. — Трябва да призная, че съм сгрешил. Все си мислех, че от него нищо няма да излезе. По цял ден си мечтаеше за нещо.

— Та каква ти е идеята? — попита Уебстър.

— Нали знаеш какво е ранчо за летовници? — попита Оле.

Уебстър кимна утвърдително.

— В ранчото за летовници едно време хората са ходели, за да се преструват на каубои — каза Оле. — Правило им кеф, защото и хабер си нямали какъв труд се крие зад едно ранчо и си мислели, че то е романтична работа. Яздиш кончета по цял ден и…

— Да не би да си решил да превърнеш фермата си в ранчо за летовници? — прекъсна го Уебстър.

— Не — отвърна Оле. — Не в ранчо за летовници. Може би във ферма за летовници. Днешните хора много-много не отбират от ферми, тъй като ферми кажи-речи не са останали. А от книгите не могат да разберат какво ще рече да падне слана и да попари тиквите или пък колко е хубаво…

Уебстър впери поглед в Оле.

— Правилно, Оле, ще дойдат — заяви. — Направо ще се надпреварват кой по-напред да си прекара почивката в една истинска ферма. Във ферма от едновремешните.

През храсталаците в подножието на хълма премина нещо блестящо, което тракаше, дрънчеше и скърцаше. Остриетата му блестяха на слънцето, а подобната му на кран ръка бе безпомощно провиснала.

— Това пък какво… — започна Адамс.

— Това е проклетата косачка! — извика радостно Гремп. — Открай време си знаех, че на тази пущина някой ден ще й се развалят една-две предавки и напълно ще откачи!

---

[1] Отглеждане на култури без почва, във вода с разтворени минерални соли. — Б.пр. ↑

БЕЛЕЖКИ ПО ВТОРОТО ПРЕДАНИЕ

Макар и точно толкова неразбираемо, по всички останали критерии, второто предание ни се струва някак си по-лесно за възприемане от първото. Тук за пръв път читателят може да се създаде впечатлението, че е възможно това предание да се е появило около Кучешки лагерен огън. Нещо, което е немислимо за първото предание.

Тук вече срещаме някои от високите нравствени и етически ценности, присъщи на Кучетата. Описана е и разбираема за едно Куче душевна борба, макар и естеството й да разкрива умствената и нравствена деградация на централния герой на преданието.

Появява се и един познат ни образ — роботът. В това предание за пръв път се споменава роботът Дженкинс, любимец на кученцата от хилядолетия. Според Тайг именно Дженкинс е истинският главен герой на легендата. В неговия образ той вижда продължение на влиянието на Човека след деня на неговото изчезване. Тайг възприема робота като механическо устройство, с чиято помощ човешкият разум е продължил да напътствува Кучетата дълго след като самият Човек е изчезнал.

Ние и днес притежаваме роботи — ценни и приятни малки устройства, съществуващи с една-единствена цел: да ни служат вместо ръце. От незапомнени години, ние — Кучетата, така взаимодействаме с роботите, че днес няма Куче, което да възприема своя робот като нещо отделно от собственото си същество.

Настойчивото твърдение на Тайг, че роботът е измислен от Човека, наследство, което нашата раса е получила от Човека, не се възприема от по-голямата част на останалите изследователи на легендата.

Баунс смята, че идеята, според която роботът е изобретен и дарен на Кучетата като средство, което да им помогне да развият собствената си култура, е нереална, даже само заради това, че лъха на непоправим романтизъм. Тази идея, твърди той, няма никакво реално покритие и трябва да се отхвърли априорно.

Днес не е възможно да се узнае как Кучетата са успели да създадат робот. Малцината учени, занимаващи се с изучаването на роботехниката, твърдят, че именно високоспециализираното предназначение на робота е довод в полза на тезата, че е бил измислен от Куче. Заявяват, че при такава функционална специализация е могъл да бъде изобретен единствено от расата, за чието обслужване е така великолепно пригоден. Единствено Куче би могло да се справи така добре с направата на такова сложно устройство, подчертават те.

Въпросът защо днес няма Куче, способно да създаде робот, е безсмислен. Днес няма Куче, способно да създаде робот, просто защото това не е необходимо, тъй като роботите сами се възпроизвеждат. Съвсем ясно е, че във времената, когато такава потребност е възникнала, едно Куче е създало робот. При това надарен със заложен в него стремеж да се самовъзпроизвежда чрез направата на себеподобни, което свидетелства за решаването на проблема по типично Кучешки начин.

В това предание е изложена за пръв път идея, срещана и в останалите, която открай време озадачава изследователите и повечето читатели. Идеята, че е възможно физически да се напусне нашия свят, да се излезе в пространството, да се прекоси и да се достигнат други светове. Тя е обект на доста изследвания, макар и да се възприема най-често като чиста фантазия, естествено присъща на всяка легенда. Повечето изследвания наведоха на мисълта, че подобно нещо е невъзможно. При съгласие с тази идея би трябвало да приемем, че звездите, които виждаме нощем, са гигантски светове, разположени на огромни разстояния от нашия. Естествено, на всички ни е добре известно, че звездите са обикновени светлини, окачени върху небосвода, като при това повечето от тях са разположени много близо до нас.

Може би най-добро обяснение на произхода на идеята за прекосяване на пространството и достигането на чужди светове дава Баунс. Според него тя е просто съчинена от древен разказвач вариация на приказката за вълшебните светове, известна на Кучетата от дълбока древност.

II. УБЕЖИЩЕ

От оловното небе падаше ситен дъжд, който подобно на дим струеше през оголените клони на дърветата. Напояваше лехите, замъгляваше контурите на сградите и убиваше чувството за разстояние. Капчиците просветваха върху металните тела на смълчалите се роботи и посребряваха раменете на тримата човеци, склонили глави пред човека, облечен в черно. Той четеше нещо от книгата, която се опитваше да предпази с ръце.

„Защото аз съм Възкресението и Животът…“

Покритата с мъх ваяна фигура, извисяваща се над вратата на криптата, сякаш се бе устремила нагоре. Сякаш всяка фибра от тялото й копнееше да присегне и да докосне нещо, което никой не можеше да види. Устремът й датираше от много отдавна, още от деня, в който хора я бяха изваяли от гранит, за да украсят семейната гробница със символика, харесала се па първия Джон Дж. Уебстър в последните години от живота му.

„И всеки, който живее и вярва в Мен…“

Джером А. Уебстър почувствува как синът му го стисна силно за ръката. Чу задавения плач на майка си. Погледна роботите, застинали в редици и свели глави в знак на почит към господаря, комуто бяха служили. Господарят днес се завръщаше у дома, в последния дом на всички хора.

Джеръм А. Уебстър за миг се замисли дали те разбираха какво става. Дали разбираха живота и смъртта. Дали разбираха какво означаваше фактът, че днес Нелсън Ф. Уебстър лежеше в ковчег, докато надвесил се над него човек в черно четеше напевни думи.

Нелсън Ф. Уебстър, четвърти представител па рода, обитавал тази земя, които рядко напускаше, бе живял и умрял тук. Сега се отправяше към мястото на вечен покой, подготвено от първия Уебстър за останалите. За дългата върволица от неизвестни потомци, които очакваше да живеят тук и да тачат нещата и начина на живот, завещани им от него, от Джон. Дж. Уебстър.

Джером А. Уебстър усети, че неволно стиска челюсти и по гърба му полазват тръпки. За миг очите му се замъглиха, контурите на ковчега се размазаха пред погледа му и думите на човека в черно се сляха с шепота на вятъра в клоните на боровете, подредили се като почетна стража пред покойника. През мозъка му се стрелна споменът за сивокос мъж, бродещ из хълмовете и полята и вдишващ ранния утринен въздух или седнал пред горящото огнище, поставил крак върху крак и държащ чаша бренди в ръка.

Припомни си нещата, които бе съзрял у него. Гордостта, израсла от земята и от живота, и скромността, и величието, които спокойното съществуване възпитава у човека. Удовлетворението от почивката и увереността в поставените цели. Независимостта, породена от сигурността, удобството и семейното обкръжение. Свободата, предложена му от многото акра земя.

Томас Уебстър го бе стиснал за лакътя.

— Татко — прошепна той. — Татко…

Службата бе приключила. Мъжът в черно бе затворил книгата си. Шест робота направиха крачка напред и повдигнаха ковчега.

Тримата бавно проследиха с поглед поставянето на ковчега в криптата. Останаха безмълвни, когато роботите го поставиха в нишата, затвориха малката врата и прикрепиха върху нея плочката с предварително направен надпис:

НЕЛСЪН Ф. УЕБСТЪР
2034–2117

Това бе всичко. Име и дати. Джером А. Уебстър реши, че това е достатъчно. Нямаше какво друго да се добавя. Същото бе изписано и на другите плочки, на плочките за останалите членове от семейството. Уилиям Стивънс, по прякор Грамп, 1920–1999. Баща на съпругата на първия Джон Дж. Уебстър, който също бе тук, 1951–2020. Неговият син Чарлз Уебстър, 1980–2060. Неговият син Джон Дж. II, 2004–2086. Уебстър си спомняше Джон Дж. II. Това бе неговият дядо. Спеше до камината и от устата му вечно се подаваше лула, която заплашваше да запали мустаците му.

Погледът на Уебстър се плъзна към друга плочка. Мери Уебстър, майка на момчето, застанало сега до него. Впрочем, вече не бе момче.

Все забравяше, че Томас вече бе на двадесет години и след седмица щеше да отпътува за Марс. Така, както той бе пътувал до Марс на неговата възраст.

Всички са тук, рече си. Всички представители на рода Уебстър, заедно с жените и децата си, бяха тук. Дружни приживе, сега бяха заедно и в смъртта. Спяха спокойно, защитени от бронза и мрамора, от боровите дървета и от символичната фигура, изваяна над позеленялата от времето врата.

Роботите, застинали в мълчание, бяха свършили своята работа и чакаха.

Майка му го погледна.

— Сега ти си главата на семейството, сине — каза му.

Той се доближи до нея и я прегърна. Глава на семейството или на това, което бе останало от него. Бяха останали само тримата. Той, майка му и синът му. И синът му скоро щеше да ги напусне, нали заминаваше за Марс. Щеше обаче да се завърне. Може би, придружен от съпруга и родът щеше да продължи. Семейството нямаше да бъде вечно от трима души. По-голямата част от къщата тогава нямаше да е заключена, както бе заключена сега. Бе имало времена, когато бе изпълнена с живота на дванадесет семейства, всяко едно живеещо в отделен апартамент под общия покрив. Той знаеше, че такива времена щяха отново да настъпят.

Тримата се обърнаха и излязоха от криптата. Тръгнаха по пътеката, водеща към къщата, извисяваща се пред тях като огромна сива сянка, потънала в мъглата.

В огнището имате огън, а върху бюрото бе положена книга. Джером А. Уебстър присегна, взе я и отново прочете заглавието й.

„Марсианска физиология. Отделни сведения за мозъка“, от Джером А. Уебстър, доктор по медицина.

Дебела и сериозна книга. Делото на целия му живот. Уникално изследване в тази област. Бе основана на данните, събрани през петте години, през които бе продължила епидемията на Марс. През тези години бе работил едва ли не денонощно с колегите си от медицинската комисия на Световния комитет, изпратени да окажат помощ на съседната планета.

На вратата се почука.

— Влез — каза.

Вратата се отвори и в стаята се плъзна робот.

— Уискито ви, господине.

— Благодаря ти, Дженкинс — каза Уебстър.

— Свещеникът си тръгна, господине — каза Дженкинс.

— А, да. Предполагам, че си имал грижата да го изпратиш.

— Да, господине. Заплатих му обичайната за такива случаи сума и му предложих питие. Отказа го.

— Направил си протоколна грешка, Дженкинс. Свещениците не пият — каза Уебстър.

— Съжалявам, господине. Не знаех това. Той ме помоли да ви предам, че е добре отвреме-навреме да посещавате църквата.

— А ти какво му отговори?

— Отговорих му, господине, че вие никога и никъде не излизате.

— Правилно си постъпил, Дженкинс. Никой от нас никога и никъде не излиза.

Дженкинс се запъти към вратата, но спря пред нея и се извърна.

— Ако позволите да споделя това с вас, господине, трябва да кажа, че днешното богослужение в криптата бе много трогателно. Баща ви бе добро човешко същество, господине, най-доброто човешко същество, живяло някога на този свят. Роботите приказваха, че церемонията е преминала стилно. Достолепие, господине. На него щеше да му бъде приятно да научи това.

— На баща ми щеше да му бъде още по-приятно да чуе думите ти, Дженкинс — каза Уебстър.

— Благодаря ви, господине — каза Дженкинс и излезе.

Уебстър седна. Имаше на разположение уискито, книгата и горящата камина. Почувствува удобството, предложено от добре познатата му стая, обградила го отвсякъде. Възприемаше я като убежище.

Това бе неговият дом. Тази къща бе дом на всички представители на рода Уебстър още от деня, в който първият Джон Дж. бе дошъл тук и изградил първата от многото жилищни сгради. Джон Дж. избрал това място, защото в него имало ручей с пъстърви или поне така казвал. Очевидно обаче за избора му бе имало и други причини. Невъзможно е да е нямало и други причини, каза си Уебстър.

Може би в началото ручеят с пъстърви наистина да е бил причината за избора. А и не само той, но и дърветата, ливадите и

скалистите хълмове, потъващи всяка сутрин в надигналата се от реката мъгла. След това освен тях положително се бе появило и нещо друго. Нещо, което в течение на годините бе просмукало и самата почва и бе започнало да наподобява традиция. Нещо, което бе превърнало всяко дърво, скала и педя земя, в дърво, скала и педя земя, принадлежащи на Уебстър. Всичко там принадлежеше на семейството.

Джон Дж., първият Джон Дж., се появил тук след упадъка на градовете, след като хората изоставили веднъж и завинаги убежищата си от двадесети век, освободили се от вечния си инстинкт да се сгушват в пещера или ливада, за да са заедно пред общия враг или общите страхове. Този инстинкт постепенно отмря, тъй като изчезнаха както страховете, така и враговете. Някогашният бунт на човека срещу стадния инстинкт и стадния обществен живот бе впечатляващ. Това бе станало възможно благодарение на появяването на една нова сигурност и една нова задоволеност.

Процесът бе започнал през двадесети век, преди двеста години, когато хората се отправиха към селото, за да се сдобият със свеж въздух, с пространство и с житейския уют, които дотогавашният групов живот не бе в състояние да им предложи.

Сега те се радваха на крайния резултат. На спокоен живот. На мир, достижим единствено благодарение на добрите неща. На живота, за който открай време бяха копнели. На живота на благородници, разполагащи със стари семейни жилища и с простора, предоставен от обширната земя. Атомът осигураваше необходимата енергия, а роботите играеха ролята на крепостни.

Уебстър погледна горящото огнище и се усмихна. Огнището бе анахронизъм, но приятен анахронизъм. Бе нещо, което човек бе донесъл от пещерите. Безполезно, не ще и дума, тъй като атомното отопление бе по-добро, обаче приятно. Човек не може да мечтае и да търси в пламъците контурите на замъци, застанал пред атомна печка.

Сети се за криптата, в която в днешния следобед бяха положили баща му. И тя бе част от семейството. И тя бе част от цялото. И тя бе част от мрачната гордост, породена от спокойния и мирен живот. Едно време покойниците били погребвани върху предназначени за целта площи един до друг. Непознат до непознат.

Той никога никъде не излизаше.

Нали това бе обяснил Дженкинс на свещеника?

Така бе, наистина. Каква потребност можеше да изпита човек да отиде някъде. Та нали всичко бе тук? Чрез завъртване на копче човек можеше да разговаря лице в лице с всекиго, с когото пожелае. Можеше да посети ако не с тялото си, то със сетивата си, всекиго, когото пожелае. Можете да посети театър или концерт. Или библиотека, разположена на другия край на света. Можеше да сключи каквато сделка си иска, без да му се налага да става от креслото си.

Уебстър изпи уискито и се премести при машината с циферблатите, разположена до бюрото му.

Набра няколко цифри по памет, без да прибягва до помощта на запаметяващи устройства. Знаеше много добре къде отива.

Пръстът му натисна клавиш и стаята се разтвори. Или сякаш се разтвори. Останаха само креслото, в което бе седнал, част от бюрото и част от самата машина. Нищо друго.

Креслото се оказа върху склона на хълм, покрит със златиста трева и изпъстрен с изкривени от вятъра хилави дръвчета. В подножието му имаше езеро, зад което се простираха пурпурни зъбери. Покрити тук-таме със синьозелени петна, образувани от иглолистни гори, губеха се в далечината, където постепенно преминаваха в синкави заснежени върхове, извисяващи се зад тях и над тях в неравна планинска верига.

Вятърът люто брулеше сгушилите се дръвчета и внезапните му пориви раздвижваха високата трева. През далечните върхове все още се прецеждаха последните слънчеви лъчи.

Самота и величие. Това бяха чувствата, навявани от затаилото се долу езеро и от подобните на остриета сенки върху далечните скатове.

Уебстър се намести по-удобно в креслото си. Погледът на присвитите му очи бе отправен към зъберите.

— Може ли да вляза? — разнесе се нечий глас съвсем отблизо, едва ли не иззад рамото му.

Мек и съскащ глас, съвсем нечовешки. Глас, добре познат на Уебстър. Кимна утвърдително.

— Разбира се, Джуейн.

Леко се извърна и видя ниския изящно изработен пиедестал, върху който се бе разположила покритата с козина фигура на марсианеца с благ поглед. Зад пиедестала се съзираха очертанията на

други неземни мебели, разположени в жилището на събеседника му от Марс.

Марсианецът протегна покрита с козина ръка към планинската верига.

— Ти обичаш това — каза. — Ти можеш да го разбереш. Мога да разбера как го разбираш, но за мен то е изпълнено повече с ужас, отколкото с красота. Това е нещо, което никога не бихме могли да имаме на Марс.

Уебстър протегна ръка, но марсианецът го спря.

— Остави това — рече му. — Знам, защо дойде тук. Самият аз нямаше да дойда в този час, освен ако един стар приятел…

— Много мило е от твоя страна — каза Уебстър. — Радвам се, че дойде.

— Баща ти е бил велик човек — каза Джуейн. — Спомням си колко често ми говорете за него през годините, когато беше на Марс. Тогава каза, че някой ден ще се върнеш тук. Защо не го направи?

— Защо ли? Просто никога…

— Не ми обяснявай — каза марсианецът. — Вече знам причината.

— След няколко дни синът ми ще отпътува за Марс — каза Уебстър. — Ще му заръчам да ти се обади.

— Това ще ми достави удоволствие — каза Джуейн. — Ще се радвам да го посрещна.

Сетне се размърда неловко върху ниския пиедестал.

— Може би и той продължава семейната традиция.

— Не — отвърна Уебстър. — Следва инженерство. Не се интересува от хирургия.

— Той е в правото си да следва пътя, който е избрал — отбеляза марсианецът. — Всеки има възможност да мечтае.

— Така е — съгласи се Уебстър. — Мечтанията му обаче приключиха. Може би ще стане велик инженер. Интересува го космосът. Говори за кораби, които ще пътуват към звездите.

— Може би пък родът ти да е допринесъл достатъчно за медицинската наука — изказа предположение Джуейн. — Ти и баща ти…

— А преди това и неговият баща — допълни Уебстър.

— Марс ти е задължен заради твоята книга — каза Джуейн. — Може би ще предизвика по-широк интерес към марсианските проблеми. От моите сънародници не стават добри доктори. Липсва им необходимото възпитание. Странно е колко са различни начините, по които се развива разумът на различните раси. Странно е, че на Марс никога не се е мислело за медицина. Буквално никога. Потребността от нея е била заменена от култ към фатализма. Докато още в зората на вашата раса, когато хората все още са живеели в пещери…

— Има и много неща, за които вие сте помислили, а ние въобще не сме се сетили — каза Уебстър. — Сега изпитваме удивление от факта, че сме могли да ги пропуснем. Имам пред вид способности, които вие сте развили, а ние не притежаваме. Да вземем например твоята специалност, философията. Различава се от нашата. Вашата е истинска наука, докато нашата не успя да се превърне в нещо повече от подредени опити да се напипа истината. При вас философията е нещо логично и използуваемо, нещо, което може да се приложи, истински инструмент.

Джуейн понечи да каже нещо. За миг сякаш се поколеба, но сетне проговори.

— Усещам, че съм на път да открия нещо. Нещо, което би могло да се окаже ново и изумително. Както за вас, хората, така и за нас, марсианците. Това е нещо, с което се занимавам от години. В основата му са някои идеи, до които достигнах след пристигането на хората. С никого не съм ги споделял, защото не бях уверен докрай в истинността им.

— А сега вече си уверен в това — изказа предположение Уебстър.

— Все още не напълно, но не съм далеч от подобно заключение — отвърна Джуейн.

Сетне и двамата замълчаха, вперили поглед в планините и езерото. На едно от хилавите дръвчета кацна птичка и запя. Зад планинската верига се бяха струпали черни облаци и на техния фон заснежените върхове заприличаха на каменни статуи. Слънцето потъна в пурпурното езеро и заприлича на гаснещо огнище.

На вратата се почука и Уебстър се размърда в креслото си. Почукването внезапно го върна към действителността, към неговия кабинет и към креслото му.

Джуейн го нямаше. Старият философ се бе явил, за да сподели час съзерцание с приятеля си и след това безшумно се бе оттеглил.

Отново се почука.

Уебстър се приведе леко напред, натисна превключвателя и планините изчезнаха. Стаята отново се превърна в стая. През високите прозорци се процеждаше здрач, а огънят се бе превърнал в мъждукаща с розови оттенъци пепел.

— Влез — каза Уебстър.

Дженкинс отвори вратата.

— Вечерята е сервирана, господине — рече.

— Благодаря ти — отвърна Уебстър и бавно се надигна от креслото си.

— Трябва да заемете мястото на главата на семейството, господине — каза Дженкинс.

— А, да! — каза Уебстър. — Благодаря ти, Дженкинс. Благодаря ти, че ми напомни.

Уебстър, застанал на широката площадка на космодрума, наблюдаваше силуета, който се смаляваше в небето. Червените светлини на корпуса му слабо примигваха на зимната светлина.

Изминаха минути след като контурите на кораба се разтвориха в далечината, но Уебстър не помръдна от мястото си. Ръцете му продължаваха да стискат перилата, а погледът му не се откъсваше от небето.

— Довиждане, сине — устните му се раздвижиха, но звук не се чу.

Отне му известно време да съобрази къде са намираше. Знаеше, че по площадката се движат хора. Видя, че безкрайната писта се губеше някъде в далечния хоризонт. Тук-таме бе изпъстрена с гърбави нещо-чакащи космически кораби. До един от хангарите се трудеха колесни трактори и разчистваха снега, навалял през нощта.

Уебстър потрепери и това му се стори странно, тъй като обедното слънце излъчваше топлина. След това отново потрепери.

Бавно се отлепи от перилата и се отправи към административната сграда. За съвсем кратък момент изпита прилив на внезапен страх. Необясним и смущаващ страх от бетоновата писта на

ракетната площадка. Страх, който замъгли разума му, докато вървеше с провлачена походка към вратата на чакалнята.

Насреща му се зададе човек, размахал куфарче в ръка. Уебстър срещна погледа му и страстно му се поиска човекът да не го заговори.

Човекът не каза нищо, едва го забеляза и Уебстър почувствува облекчение от това.

Ако сега си бе у дома, помисли си Уебстър, вече щеше да е привършил обяда си и да е готов за следобедния си сън. В камината щеше да гори огън и светлината на пламъците щеше да се отразява в желязната рамка. Дженкинс щеше да му донесе питие и да размени с него няколко приказки.

Ускори ход и забързано се отправи към вратата. Искаше му се да се отдалечи от студения гол простор на огромната писта.

Учуди се от реакцията си при заминаването на Томас. Това, че му стана неприятно, естествено, бе обяснимо. Съмсем необясним обаче бе ужасът, който го изпълни в последните няколко минути преди излитането. Ужас, предизвикан от предстоящото прекосяване на пространството, от чуждата земя на Марс. Нищо, че Марс отдавна не се смяташе за чуждо място. Вече повече от век хората го бяха опознали, бяха се борили с него, бяха живели в него, някои дори го бяха обикнали.

През последните няколко секунди преди излитането на кораба му се бе наложило да прояви върховна сила на волята, за да се удържи. За да не се затича по площадката и да закрещи на Томас да се връща, да не тръгва никъде.

Разбира се, той никога нямаше да постъпи така. Подобна постъпка щеше да бъде проява на ексхибиционизъм, щеше да бъде нещо срамно и унизително. Нещо, което представител на рода Уебстър не можеше да си позволи да направи.

Рече си, че в края на краищата едно пътуване до Марс вече не представляваше приключение. Беше имало дни, които бе приключение, но те отдавна бяха отминали. И самият той, всъщност, като млад бе пътувал до Марс и живял там пет дълги години. Това се бе случило — Уебстър въздъхна, когато си спомни колко време бе изминало оттогава — преди близо тридесет години.

Когато обслужващият робот отвори вратата на чакалнята, глъчката, която се разнасяше от помещението, удари Уебстър в лицето.

Шумът събуди у него чувство, наподобяващо неописуем ужас. За миг се поколеба, но сетне направи крачка напред. Вратата тихо се затвори зад него.

Не се отдалечи от стената, за да не се сблъска с преминаващите хора, и се запъти към креслото, което забеляза в един ъгъл. Седна и се опита да потъне колкото се може по-дълбоко във възглавниците, докато наблюдаваше как шумното човечество изпълваше с оживление пространството на помещението.

Шумни хора, бързащи хора, хора с непознати лица. Всичките му бяха чужди. Не познавате никого. Хора, отправили се за някъде. Хора, заминаващи за планетите. Хора, бързащи да отпътуват колкото се може по-скоро и вълнуващи се за последните подробности преди тръгването. Хора, бързащи насам-натам.

В тълпата се появи познато лице. Уебстър се приведе напред.

— Дженкинс! — извика и веднага съжали, че извика, макар и никой да не забеляза това.

Роботът тръгна към него и спря пред него.

— Кажи на Реймънд, че трябва да се завърна веднага у дома — каза Уебстър. — Кажи му незабавно да докара хеликоптера пред входа.

— Съжалявам, господине, обаче е невъзможно да отпътуваме веднага — отвърна Дженкинс. — Механикът откри повреда в атомната камера. Подмяната й с нова ще отнеме няколко часа.

— Е, това навярно може да почака — каза нетърпеливо Уебстър.

— Механикът каза, че не може, господине — отвърна Дженкинс. — Във всеки момент камерата може да аварира, като цялата енергия…

— Да, да. Предполагам, че си прав — каза Уебстър. Започна да мачка шапката си.

— Току-що си спомних, че имам една бърза работа. Нещо, което трябва да свърша веднага. Трябва незабавно да се прибера. Не мога да си позволя да чакам няколко часа.

Отмести се към ръба на креслото. Погледът му не се откъсваше от суетящата се тълпа.

Лица… Лица…

— Бихте могъл да се обадите по видеофона — предложи Дженкинс. — Да наредите на някого от роботите да свърши тази

работа. Наблизо има кабина…

— Почакай, Дженкинс — каза Уебстър. За миг се поколеба. — Виж, нямам какво да върша у дома. Абсолютно нищо. Трябва обаче да се прибера. Не мога да стоя повече тук. Остана ли, ще полудея. Започнах да изпитвам страх още на площадката. Тук се чувствувам объркан и ужасен. Изпитвам едно особено чувство, Дженкинс, едно ужасно чувство. Струва ми се, че…

— Разбирам ви, господине — каза Дженкинс. — Баща ви също го изпитваше.

Уебстър зина от удивление.

— Баща ми ли?

— Да, господине. Именно поради тази причина не излизаше никога от къщи. Установи това, когато бе приблизително на ватата възраст. Веднъж реши да пътува до Европа, но не успя да го стори. Измина половината път дотам и се завърна у дома. Названието на това чувство му бе известно.

Уебстър бе онемял от изненада.

— Така. Знаел му е и названието — каза най-сетне. — Разбира се, то непременно си има название. Значи, и баща ми го е изпитвал. А дядо ми изпитвал ли го е също, Дженкинс?

— Съвсем не зная, господине — отвърна Дженкинс. — Когато ме създадоха, дядо ви бе вече възрастен човек. Възможно е да го е изпитвал. И той никога не излизаше от къщи.

— В такъв случай ме разбираш — каза Уебстър. — Знаеш какво ми е. Имам усещането, че ще се разболея. Че ще се почувствувам зле физически. Моля те, провери дали можем да наемем хеликоптер или каквото и да е превозно средство. Важното с бързо да се приберем у дома.

— Да, господине — каза Дженкинс.

Тръгна да изпълнява нареждането, но Уебстър го спря.

— Дженкинс, някой друг знае ли за това? Някому да е известно, че…

— Не, господине — отвърна Дженкинс. — Баща ви никога не е говорил за това. Останах с чувството, че не очакваше и от мен да засягам тази тема.

— Благодаря ти, Дженкинс — каза Уебстър.

Отново се сгуши в креслото. Чувствуваше се отчаян, самотен и не на мястото си. Изпълнен със самота в зала, пулсираща от живот. Самота, която го разкъсваше и обездвижваше и изсмукваше силите му.

Носталгия по дома. Обикновена носталгия по дома, рече си. Нещо, което изпитваха младите хора, когато за пръв път напускаха дома си. Когато за пръв път отиваха да видят света.

За това чувство си имаше и специална дума — агорафобия, ужасът от пребиваване в открити пространства. В буквален превод от гръцки означаваше страх от пазарния площад.

Ако прекосеше залата и отидеше до кабината за видеовръзка можеше да поговори с майка си или с някой от роботите. Не, все пак щеше да бъде по-добре да не мърда от мястото си и да изчака Дженкинс да се завърне.

Понечи да се изправи, но веднага отново се отпусна в креслото. Не си струваше да се обажда. Да можеш да разговаряш с някого или да видиш някое място не бе равнозначно на присъствието там. Нямаше да може да усети уханието на боровете в зимния въздух, да чуе добре познатия му шум от стъпки по снега или да присегне и докосне с ръка някой от огромните дъбове, растящи покрай пътеката. Нямаше да може да усети топлината на огнището, нито пък да изпита усещането, че е на мястото си, че самият той е част от земята и от нещата върху нея.

А може би все пак щеше да му помогне. Не особено, но да му помогне. Отново понечи да стане от креслото и отново застина. Няколкото крачки, които го деляха от будката, бяха изпълнени с ужас, със смазващ го ужас. Намерете ли сили да прекоси това разстояние, щеше да му се наложи да го направи на бегом. Щеше да му се наложи да бяга. Да бяга, за да се откъсне от следящите го погледи, от непривичните звуци, от ужасяващата близост до непознати лица.

Отново се отпусна в креслото.

В залата се раздаде писклив женски глас и Уебстър неволно се отметна назад. Чувствуваше се ужасно. Ужасът бе непоносим. Единственото му желание бе Дженкинс да се появи колкото се може по-скоро.

През отворения прозорец нахлу първият повей на пролетта и изпълни кабинета с обещанието за топящи се снегове, за напълващи

дървета, за отправили се на север ята водоплаващи птици, изпълнили синьото небе, за пъстърви, мятащи се из езерата.

Уебстър повдигна поглед от купищата листове върху бюрото му, вдъхна свежия въздух и усети хладния му полъх върху бузата си. Ръката му присегна към чашата с коняк, установи, че е празна, и я остави на мястото й.

Наведе се още веднъж над листовете, взе молив и задраска една дума.

Накрая с критичен поглед започна за сетен път да чете заключителните абзаци.

„Фактът, че от двеста и петдесетте души, поканени да ме посетят, вероятно по доста важни причини, дойдоха само трима, не означава непременно, че всички с изключение на тези трима са страдали от агорафобия. Някои от тях вероятно не са могли да приемат моята покана, тъй като са имали основателни причини да не го сторят. Все пак, този факт свидетелствува за засилващо се нежелание на хората, живеещи в непосредствен допир със земята след разпадането на градовете, да напускат привичните за тях места; за един все по-силен инстинкт да не се откъсват от средата и от нещата, които в техните представи се свързват с житейското удовлетворение и със смисъла на живота.

Трудно е да се предугади какъв би могъл да бъде резултатът от запазването на тази тенденция, тъй като тя все пак е валидна само за малка част от населението на Земята. При по-многочислените семейства икономическият недоимък принуждава част от младите хора да търсят късмета си в други части на Земята или на някоя от планетите. При други приключенията и търсенето на житейски успех в космоса са самоцел. Трети упражняват професии, несъвместими с уседналия живот.“

Прелисти поредната страница и стигна до последната. Знаеше, че изследването е сериозно, но не биваше да се публикува. Все още не. Може би едва след смъртта му. Досега, доколкото му бе известно, никой друг не бе забелязал тази тенденция, не бе осъзнал факта, че хората рядко напускаха домовете си. Защо, най-сетне, им трябваше да напускат домовете си?

„Някои опасности могат да произтекат от…“

Мониторът до лакътя му изпращя и Уебстър присегна към превключвателя.

Стаята се разтвори във въздуха и той се оказа лице с лице срещу човек, седнал зад бюро. Впечатлението бе, че е седнал от отсрещната страна на бюрото на Уебстър. Сивокос човек с тъжни очи зад дебелите стъкла на очилата.

За миг Уебстър се опита да се пребори с паметта си.

— Да не би… — попита и човекът мрачно се усмихна.

— Да, промених се — каза. — Вие също сте се променил. Спомняте ли си за мен? Казвам се Клейборн. Клейборн от марсианската медицинска коми…

— Клейборн, разбира се! Често съм си мислел за вас. Вие останахте на Марс.

Клейборн кимна утвърдително.

— Прочетох книгата ви, докторе. Наистина е принос към науката. Често си бях мислил, че такава книга трябваше да бъде написана. Дори мислех самият аз да се заема с това, но не ми остана време. Добре, че не го направих. Вие го направихте по-добре. Специално що се отнася до изследването на мозъка.

— Марсианският мозък винаги е привличал любопитството ми със своите особености — каза Уебстър. — Боя се, че през тези пет години заделих по-голямата част от времето си за изследвания. И то когато имаше да се върти толкова много работа.

— Свършихте добра работа — каза Клейборн. — Затова именно и ви се обаждам. Имам пациент, чийто мозък трябва да бъде опериран. Единствено вие можете да се справите с това.

Уебстър въздъхна и ръцете му затрепериха.

— Тук ли ще го докарате?

Клейборн поклати глава. — Не може да бъде преместван. Вие го познавате, ако не се лъжа. Това е Джуейн, философът.

— Джуейн! — възкликна Уебстър. — Та той е един от най-добрите ми приятели. Едва преди няколко дни разговаряхме с него.

— Получи внезапен мозъчен удар — каза Клейборн. — Попита за вас.

Уебстър замълча и го изпълни хлад. Хлад, който идваше от някакво неизвестно място. Хлад, който покри лицето му с капчици пот и скова пръстите му.

— Ако тръгнете веднага, ще успеете да пристигнете навреме — каза Клейборн. — Уредих със Световния съвет да ви осигурят незабавно кораб. Трябва да се побърза и то много.

— Обаче… Обаче… Не мога да дойда.

— Не можете да дойдете?

— Невъзможно е. Пък и съмнявам се дали моята помощ е наистина необходима. Сигурен съм, че самият вие бихте…

— Не мога — каза Клейборн. — Това е само по вашите сили. Животът на Джуейн е в ръцете ви. Ако дойдете, ще живее. Ако не дойдете, ще умре.

— Не мога да пътувам в космоса.

— Всеки може да пътува в космоса — отсече Клейборн. — Вече не е както едно време. В кораба могат да се създадат всякакви условия.

— Вие обаче не ме разбирате — рече с умолителен тон Уебстър. — Вие…

— Не ви разбирам — рече Клейборн. — Искрено казано, не ви разбирам. Не разбирам как може човек да откаже да спаси живота на свой приятел.

Двамата мъже се спогледаха. Никой от двамата не каза нищо.

— Ще предам на Комитета да изпрати кораба направо във вашия дом — наруши мълчанието Клейборн. — Надявам се дотогава да сте взел решение.

Клейборн изчезна и на негово място отново се появи стената. Освен нея се появиха и огнището, и книгите, и картините, както и неговите любими мебели и обещанието за пролет, известено от отворения прозорец.

Уебстър, застинал в креслото си, бе втренчил поглед в отсрещната стена.

Мислеше си за Джуейн, за неговото космато сбръчкано лице, за съскащия му шепот, за приятелството и разбирането, които проявяваше към него. Джуейн разбираше същината на мечтите и я оформяше като логика, като правила за живот и поведение. Джуейн използуваше философията като сечиво, като наука, като стъпало към един по-добър живот.

Уебстър закри лице с ръце и се опита да се пребори със страданието, което го бе изпълнило.

Клейборн не го бе разбрал. А и нямаше как да го разбере, след като не знаеше нищо. А дори и да знаеше, щеше ли все пак да го разбере? Дори и самият той, Уебстър, нямаше да бъде в състояние да разбере подобно поведение у някой друг, ако това не му бе известно от собствения му опит, ако не бе открил у себе си страха. Ужасяващият страх да напуснеш собственото си огнище, собствената си земя, собствените си вещи, всичките си малки символи, които сам си създал. Впрочем, бе ги създал не само той. Бяха ги създали и другите представители на рода Уебстър, живелите преди него, като се започнеше с първия Джон. Дж. Бяха дело на мъже и жени, създали култ към Живота и традиции в поведението.

Той, Джером А. Уебстър, в младостта си бе пътувал до Марс без да подозира, че във вените му тече психологическа отрова. Не бе подозирал това допреди няколко месеца, до деня, в който Томас замина за Марс. Отровата се бе таила в него през всички тези тридесет години, изминали в убежището, което хората от рода Уебстър бяха нарекли дом. Бе се таила без той да го узнае. А и всъщност доскоро не бе имал възможност да го узнае.

Вече му бе станало кристално ясно как се бе развило това чувство. Бяха го породили привичките, умствената нагласа и свързването на представите за щастие с определени неща, сами по себе си лишени от всякаква стойност, но на които пет поколения представители на един род бяха придали съвсем определена и конкретна стойност.

Нямаше защо да се учудва, че другите местности му се струваха чужди и че непознатите хоризонти пораждаха у него ужас.

Не можеше да стори нищо, абсолютно нищо. Освен може би да изгори всички дървета и къщата и да промени течението на ручеите. Дори и това обаче можеше да се окаже безполезно.

Мониторът отново се обади. Уебстър повдигна глава, присегна и натисна превключвателя.

Стаята се превърна в бял пламък, но нямаше никакъв образ. Разнесе се глас:

— Засекретено обаждане… засекретено обаждане…

Уебстър отвори един капак на машината, завъртя две копчета и чу бръмченето от енергията на защитния екран, който обгърна отвсякъде стаята.

— Режимът на секретност установен — каза.

Белият пламък изчезна и отсреща му се появи човек. Човек, който често произнасяше обръщения от телевизионния екран и чието лице се появяваше във вестниците

Това бе Хендерсън, председателят на Световния комитет.

— Обади ми се Клейборн — каза Хендерсън.

Уебстър кимна, без да каже нищо.

— Каза ми, че сте отказал да отпътувате за Марс.

— Не съм отказал — възрази Уебстър. — До момента, в който Клейборн прекрати връзката, не му бях дал окончателен отговор. Казах му, че това не ми е по силите. Той обаче не прие довода ми. Струва ми се, че не ме разбра.

— Уебстър, трябва да заминете — каза Хендерсън. — Вие сте единственият човек, познаващ устройството на марсианските мозъци и способен да извърши тази операция. Ако бе проста операция, с нея можеше да се заеме някой друг. Случаят обаче не е такъв.

— Може и да сте прав, обаче…

— Става дума не само за спасяването на живот — прекъсна го Хендерсън. — Дори става дума не само за спасяването на живота на изтъкната личност като Джуейн. Става дума за нещо много по-голямо. Джуейн е ваш приятел. Пред вас не е ли намеквал за едно свое откритие?

— Да, намекна — потвърди Уебстър. — Намекна за една нова философска концепция.

— Това е концепция, която непременно трябва да узнаем — заяви Хендерсън. — Концепция, благодарение на която ще преустроим Слънчевата система и човечеството само за две поколения ще извърви път, за който инак биха му били необходими сто хиляди години. Става дума за откриването на нова посока към нова цел, за чието съществуване дори и не сме подозирали. Става дума за една нова истина. Истина, която никой не е успял да прозре.

Уебстър бе стиснал така силно края на бюрото си, че пръстите му бяха побелели.

— Умре ли Джуейн и концепцията ще умре с него — каза Хендерсън. — Възможно е завинаги да остане неизвестна за нас.

— Ще се опитам — каза Уебстър. — Ще направя опит…

Погледът на Хендерсън бе твърд.

— Нищо повече от това ли не можете да кажете?

— Нищо повече — рече Уебстър.

— Човече, та вие би трябвало да имате някаква причина за това! Някакво обяснение.

— Нямам обяснения, които да желая да споделям — каза Уебстър.

След това се присегна към превключвателя и прекъсна връзката.

Уебстър седна на бюрото и се вгледа в ръцете си. Тези ръце бяха изпълнени със сръчност, със знания. Тези ръце можеха да спасят един живот, стига да успееха да отидат на Марс. Тези ръце можеха да дадат на Слънчевата система, на човечеството и на марсианците една нова идея. Идея, която в течение на две поколения щеше да ги придвижи напред със сто хиляди години. Тези ръце обаче бяха оковани от веригата на фобия, породена от тихия и спокоен живот. Бяха оковани от упадъка. От един странно красив, но същевременно гибелен упадък.

Човекът бе изоставил предишните си убежища, задръстените градове, преди двеста години. Бе успял да се откъсне от старите врагове и древните страхове, привързали го към общото огнище. Бе се отървал от призраците, които го преследваха още от момента, когато бе напуснал пещерите.

И въпреки това… И при все това…

Ето, бе се оказал в друго убежище. Не в убежище за тялото, а в убежище за разума. При психологическо общо огнище, от обсега на чиято светлина не смееше да излезе.

Уебстър разбра, че трябвате да напусне това огнище. Че досущ като хората, напуснали градовете преди два века, трябваше да тръгне и да напусне огнището без да се оглежда назад.

Трябваше да замине за Марс. Или най-малкото, да тръгне за Марс. Въпросът бе ясен. Бе длъжен да замине.

Не можеше да знае дали ще оживее по време на пътуването, дали и да пристигнеше щеше да е в състояние да извърши операцията.

Замисли се дали агорафобията можеше да има смъртен изход. Всъщност да, ако бе в най-остра форма.

Присегна към звънеца, но се поколеба. Нямаше защо да възлага на Дженкинс приготвянето на багажа. Щеше да се заеме сам с това, за да има с какво да си уплътни времето до пристигането на кораба.

Отиде в спалнята и измъкна от най-горния рафт на гардероба пътна чанта. Забеляза, че е прашна, опита се да издуха праха, но безуспешно. Очевидно, чантата бе седяла в гардероба дълги години.

Докато опаковаше багажа си, стаята го заговори. Заговори го с беззвучния език, с който неодушевените, но добре познати вещи разговарят с човека.

— Не можеш да ме изоставиш — каза стаята. — Не можеш просто така да си тръгнеш и да ме изоставиш.

Уебстър й отговори. В думите му имаше повече молба, отколкото обяснения.

— Длъжен съм да замина. Не можеш ли да разбереш? Става дума за приятел, за стар приятел. После ще се върна.

Като приключи с багажа Уебстър се завърна в кабинета и отново се отпусна в креслото.

Бе длъжен да отпътува, обаче това не му бе по силите. Добре знаеше, че когато настъпеше часът щеше да напусне къщата и да влезе в очакващия го кораб.

Опита се да мобилизира разума си, да го окове, да изхвърли от него всички други мисли освен мисълта, че се отправя на път.

Някои от намиращите се в стаята вещи нахълтаха в мозъка му, сякаш се бяха наговорили да направят това. Вещи, в които се вгледа така, сякаш ги виждаше за пръв път. Стари вещи, които изведнъж му се сториха нови. Хронометърът, показващ едновременно земното и марсианското време, дните на месеца и фазите на луната. Портретът на покойната му съпруга, поставен върху бюрото. Наградата, която бе спечелил в подготвителния клас на гимназията. Поставената в рамка квитанция за десет долара, която бе запазил от пътуването си до Марс.

Огледа всички тези предмети и, първо с нежелание, а после, настървено, започна да складира спомена за тях в мозъка си. Този път ги възприе като отделни съставки на една стая, която през всички тези години бе смятал за завършена цялост, без да си дава сметка колко много предмети са били потребни за изграждането на този образ.

Здрачаваше се. Здрачът на ранната пролет ухаеше на цъфнали върби.

Корабът трябваше да е пристигнал отдавна. Усети, че се опитва да се вслуша в пристигането му, макар и добре да знаеше, че нямаше да го чуе. Корабите с атомни двигатели издаваха шум само когато набираха скорост. При излитане и кацане бяха съвсем безмълвни, досущ като носени от вятъра семена от глухарче.

Трябваше скоро да пристигне. Трябваше да пристигне след малко или нямаше да му стигнат сили да отпътува. Наложеше ли му се да чака повече, щеше да се срине заедно с решителността си подобно на купчина прах под силен дъжд. Нямате да му бъде по силите да се съпротивлява още дълго време на молбите на стаята, на пламъците па огнището и на шепота на земята, върху която пет поколения представители на рода Уебстър бяха живяли и умряли.

Затвори очи и се опита да се пребори с тръпките, подарили по тялото му… Не биваше да им позволи да го победят сега, каза си. Трябваше да удържи. Когато корабът (пристигнеше, трябвате да има сили да стане, да премине през вратата и да се отправи към шлюза. На вратата се почука.

— Влез — каза Уебстър.

Бе Дженкинс. Светлината на огнището се отразяваше върху блестящия му метален хълбок.

— Викал ли сте ме, господине? — попита.

Уебстър поклати глава.

— Побоях се да не би да сте ме търсил и да сте се изненанадал защо не идвам — обясни Дженкинс. — Случи се нещо изключително, господине. Дойдоха двама мъже с един кораб и казаха, че искат да ви отведат на Марс.

— И защо не ме уведоми? — попита Уебстър.

С усилия се изправи на крака.

— Не смятах, че желаете да се нарушава спокойствие ви, господине. — Искането им бе нелепо. Все пак, в крайна сметка успях да ги убедя, че не е възможно да желаете да пътувате до Марс.

Уебстър се вцепени и усети как леденият страх стиска сърцето му. Ръцете му се опитаха да се заловят за ръба на бюрото. Отпусна се тежко в стола и усети как стените на стаята се доближават към него и образуват капан, от който никога нямаше да успее да се измъкне.

БЕЛЕЖКИ ПО ТРЕТОТО ПРЕДАНИЕ

Хиляди читатели обичат това предание, защото е първото, в което се появяват Кучета. За изследователите то обаче представлява нещо много по-голямо. Възприемат го като притча за вината и за безплодните усилия. В него падението на човешката раса продължава, като Човекът е обхванат от чувство за вина и е жертва на нестабилността, предизвикана от човешките мутанти.

Прави се опит да се даде разумно обяснение на мутациите, дори да се представят самите Кучета като модификации на предшествувал ги вид. Според преданието без мутации нито една раса не може да бъде подобрена. Никъде обаче не е казана и дума за потребността от статичен фактор в обществото, осигуряващ неговата стабилност. От цялата легенда става повече от ясно, че човешката раса не е ценяла стабилността.

Тайг, изследвал старателно легендата с цел да открие доказателства в подкрепа на тезата, че преданията са от човешки произход, смята, че нито един разказвач от Кучешката раса не би изложил теория за мутациите, концепция в пълен разрез с всичко, което образува Кучешката вяра. Според него подобна концепция би могла да бъде родена само от некучешки разум.

Баунс обаче отбелязва, че в цялата легенда нерядко се представят в благоприятна светлина становища, диаметрално противоположни на Кучешката логика. Според него това представлява просто похват на добър разказвач, позволяващ си известно изкривяване на стойностите с цел да постигне драматичен шоков ефект.

В това, че Човекът умишлено е представен като създание, осъзнаващо собствените си недостатъци, няма никакво съмнение. В настоящото предание човекът Грант говори за „общоприетите представи за логиката“ и е очевидна преценката му, че с човешката логика нещо не е наред. Обяснява на Натаниел, че човешката раса винаги е разтревожена от нещо. Храни инфантилна надежда в теорията

на Джувейн и я възприема като потенциално спасение на човешката раса.

Накрая Грант, осъзнал разрушителността, присъща на расата му, поверява съдбата на човечеството на Натаниел.

От всички действуващи лица в преданието Натаниел навярно е единственият, който може би действително е съществувал. Това име често се споменава и в други предания за миналото на нашата раса. Макар и да е немислимо да е бил в състояние да извърши всички приписвани му в тези предания подвизи, прието е да се вярва, че наистина е съществувал и е бил изтъкната личност. Основанията да бъде оценяван по този начин, естествено, отдавна са потънали в бездната на времето.

Човешкото семейство Уебстър, упоменато още в първото предание, продължава да играе значителна роля и в останалата част от легендата. Възможно е съществуването на това семейство да е довод в подкрепа на тезата на Тайг. Не е изключено, обаче, то да е просто елемент от авторски похват, средство за изтъкване на приемствеността между отделните предания, които иначе нямат особени връзки помежду си.

Тези, които възприемат текста твърде буквално, биха могли да бъдат шокирани от твърдението, че Кучетата са резултат от намесата на Човека. Според Роувър, възприемал открай време легендата като чиста митология, в случая се сблъскваме с древен опит да се обясни произхода на нашата раса. Сякаш за да компенсира отсъствието на факти, преданието предлага обяснение, което по принцип не се отличава от божествената намеса. За един първичен разум това е правдоподобен и убедителен начин да се обясни нещо, за което не се знае абсолютно нищо.

III. ПРЕБРОЯВАНЕ

Ричърд Грант си почиваше до малкия извор, който бликаше от склона на планината и сетне образуваше блестящ виещ се поток, когато катерицата профуча покрай него и бързо се изкачи върху наклоненото дърво до него. Подир нея, като образуваше вихрушка от окапали есенни листа, тичаше малко черно куче.

Когато видя Грант, то се спря, вгледа се в човека и размаха опашка. Очите му бяха изпълнени с веселие.

— Здрасти — усмихна му се Грант.

— Здравей — отвърна му кучето.

Грант веднага се отърси от леката си дрямка и зина от удивление. Кучето му се усмихна и от устата му провисна дълъг червен език.

Грант посочи с пръст към дървото.

— Твоята катерица е ей-там горе.

— Благодаря — каза кучето. — Знам това. Надушвам я.

Изуменият Грант се озърна, като предположи, че някой се шегува с него. Бе му добре известна способността да се говори през стомаха. Наоколо обаче нямаше никой. В гората нямаше нищо, ако изключим него, кучето, бълбукащият ручей и катерицата, цвърчаща на дървото. Кучето се доближи.

— Казвам се Натаниел — каза.

Да, произнесе думи. В това нямаше никакво съмнение. Изрече ги почти като човек, но някак си твърде внимателно. Както би ги произнесъл човек, изучаващ чужд език. Грант долови акцент, който не можа да определи. Забеляза и своеобразната интонация на кучето.

— Живея от другата страна на хълма, у семейство Уебстър — заяви то.

Седна и заудря с опашка върху земята, като разпиля есенните листа. Изглеждаше изключително щастливо. Грант внезапно щракна с пръсти.

— Брюс Уебстър! Трябваше да съобразя, естествено. Радвам се да се запозная с теб, Натаниел.

— А ти кой си? — попита Натаниел.

— Аз ли? Аз съм Ричърд Грант, преброител.

— Какво означава преб… преб…

— Преброителят е човек, който преброява хората — поясни Грант. — Правя преброяване.

— Все още има много думи, които не мога да изрека — каза Натаниел.

Стана, отиде до ручея и шумно започна да лочи. След като утоли жаждата си, прилегна до човека.

— Би ли застрелял тази катерица? — попита.

— Наистина ли искаш да го направя?

— Естествено — отвърна Натаниел.

Тя обаче бе изчезнала. Обиколиха почти обезлистеното дърво, обаче не я видяха. Не съзряха нито криеща се рунтава опашка, нито наблюдаващи ги кръгли очички. Бе използувала разговора им, за да избяга. Натаниел бе малко разочарован, но се постара да не издаде чувствата си.

— Защо не прекараш нощта у нас? — отправи покана до Грант. — Сутринта бихме могли да отидем на лов и да прекараме цял ден на открито.

— Не бих искал да ви причинявам неудобства — отговори любезно Грант. — Пък и съм свикнал да спя на открито.

— Брюс би се радвал да се запознае с теб — настоя Натаниел. — Пък и Дядото не би имал нищо против. Той и без това не може да забележи и половината неща, които стават около него.

— Кой е Дядото?

— Истинското му име е Томас, обаче всички го наричаме Дядото — поясни Натаниел. — Той е бащата на Брюс. Сега е ужасно стар. По цял ден седи неподвижно и не престава да мисли за нещо, което се е случило много отдавна.

Грант кимна с разбиране.

— Да, Натаниел, знам за това. Мисли за Джувейн.

— Да, така е — съгласи се Натаниел. — Какво означава това?

Грант поклати глава.

— Не знам, Натаниел. Де да можех да зная — каза.

Метна раницата на гърба си, наведе се и почеса кучето зад ухото. Натаниел се усмихна от удоволствие.

— Благодаря — каза и тръгна по пътеката.

Грант го последва.

На ливадата Томас Уебстър, седнал в инвалидната си количка, наблюдаваше потъващите в здрача хълмове.

Утре ще стана на осемдесет и шест години, помисли си. На осемдесет и шест. Това са много години за един човек. Може би прекалено много. Особено когато вече не може да върви и очите не му служат особено добре.

Елзи ще приготви глупава торта с много свещи, роботите ще ми поднесат подарък, а кучетата на Брюс ще ми пожелаят щастлив живот и ще помахат с опашки. Ще има и няколко обаждания по видеофона, всъщност, може и да не са много. Аз пък ще се ударя с юмрук по гърдите и ще кажа, че ще доживея до стогодишна възраст, а всички едва ще сдържат кикота си и ще си рекат „чуйте го стария глупак“.

Осемдесет и шест години, през които мислех да направя две неща. Едното направих, другото не.

Над далечен зъбер прелетя грачеща гарга, спусна се надолу и се скри в сенчестата долина. Далеч откъм реката се чу крякането на ята патици.

Скоро щяха да се появят звездите. По това време на годината се появяваха рано. Обичаше да ги гледа. Гордо удари по страничните облегалки на креслото. Звездите, за Бога, бяха неговата страст. Или неговата мания? Както и да е, бяха нещо, с което можеше да изтрие старото петно и да защити семейството си от клюките на бърборковците-историци. А и Брюс му помагаше. Тези негови кучета…

В тревата зад него се чуха стъпки.

— Вашето уиски, господине — каза Дженкинс.

Томас Уебстър погледна робота и взе чашата от подноса.

— Благодаря ти, Дженкинс — рече.

След това размърда чашата.

— Откога, Дженкинс, поднасяш питиета на нашето семейство?

— Поднасял съм питиета на баща ви, господине. Преди това, на неговия баща.

— Нещо ново, Дженкинс?

— Нищо ново, господине — поклати глава Дженкинс.

Томас Уебстър отпи от чашата си.

— Това означава, че доста са се отдалечили от Слънчевата система. Че са твърде далеч, за да могат да използуват дори радиорелейната станция на Плутон. Значи са някъде по средата на пътя до Алфа Кентавър. Дано да мога да поживея достатъчно, за да успея да…

— Ще поживеете, господине — каза Дженкинс. — Чувствувам го с костите си.

— Ти нямаш кости — рече му старецът.

След това отново отпи от чашата си. Бавно, като познавач. Питието пак бе твърде разводнено. Нямаше смисъл обаче да се оплаква никому. Не вървеше да се сърди на Дженкинс, тъй като той разводняваше питието по нареждане на доктора. Лишаваха един стар човек от свястно пиене в последните години на живота му.

— Какво става там долу? — внезапно попита Уебстър, като посочи пътеката, виеща се по хълма.

Дженкинс погледна в указаната посока.

— Очевидно Натаниел ни води гостенин, господине — каза.

Кучетата, които преди малко се бяха явили, за да пожелаят на хората лека нощ, си отидоха. Брюс Уебстър се усмихна.

— Велика дружинка са — каза. След това се обърна към Грант:

— Предполагам, че днес Натаниел доста ви е изненадал.

Грант повдигна чашата с бренди и я задържа срещу светлината.

— В началото, да, макар и само за миг — каза. — След това си спомних какво бях чел за вашите занимания. Нямат отношение към моята специалност, разбира се, но бяха популяризирани на достатъчно достъпен език.

— Към вашата специалност? Аз пък си помислих…

Грант се засмя.

— Разбирам ви. Аз съм преброител. Човек, който преброява. Такъв съм, уверявам ви.

Уебстър бе озадачен и сякаш леко смутен.

— Надявам се, господин Грант, че не съм…

— Ни най-малко — успокои го Грант. — Вече свикнах да ме възприемат като човек, който си записва имена и възрасти и след това се отправя към следващата група човешки същества. Едно време преброяването наистина се е извършвало по този начин. Един вид, с нос забит в сметките. Статистика. От последното преброяване обаче изминаха повече от триста години. Днес времената са други.

— Събуждате любопитството ми — каза Уебстър. — Това ваше преброяване започва да ми звучи малко зловещо.

— Не е зловещо — възрази Грант. — Просто е логично. Оценява се човешкото население. Не само числеността му, но и неговата същност. Проверява се какво мислят и какво правят хората.

Уебстър се отпусна още по-дълбоко в креслото си и протегна крака към огнището.

— Само не ми казвайте, господин Грант, че възнамерявате да ми правите психоанализа.

Грант допи чашата си и я остави върху масата.

— Това не ми е необходимо. Световният комитет знае всичко, което иска да знае за хора като вас. Става дума за другите. За планинците, както ги наричате тук. На север ги наричат горски диваци. На юг — иначе. Те са едно едва ли не потайно население. Едно почти забравено население. Това са хората, разпръснали се из горите. Хората, които се разпиляха във всички посоки, когато Световният комитет разхлаби юздите на управлението.

— Тези юзди отдавна трябваше да бъдат разхлабени — изръмжа Уебстър. — Историята ще потвърди правотата на това решение. Още преди учредяването на Световния комитет правителствените структури по света са били обременени от оцеляването на безсмислени стари институции. Преди триста години е имало толкова нужда от градски управи, колкото днес от национални правителства.

— Напълно сте прав — съгласи се Грант. — При все това, при отслабването на управлението е било отслабено и неговото влияние върху живота на всеки отделен човек. Хората, пожелали да се измъкнат, да се лишат едновременно от облагите и от задълженията, произтичащи от връзката с правителството, решили, че това е нещо много лесно. Световният комитет нямал нищо против. Не му се занимавало с безотговорните и недоволстващи хора, тъй като си имал други грижи. Сред тези хора били и фермерите, принудени да се

откажат от привичния си начин на живот вследствие настъплението на хидропониката. И какво сторили? Измъкнали се. Завърнали се към примитивния живот отглеждане на някоя и друга култура, лов на дивеч, сечене на дърва, някоя и друга дребна кражба. Лишени от поминък, те се завърнали при природата и тя се погрижила за тях.

— Това е станало преди триста години — каза Уебстър. — Световният комитет не се разтревожил кой знае колко за съдбата им. Е, направил за тях каквото могъл, естествено, но всъщност, както казахте, не се вълнувал кой знае колко от това, че някои от тези хора се промъкнали през пръстите му. Как да се обясни в такъв случай този внезапен интерес към тях?

— Може би едва сега му е останало време да се занимава с тях — каза му Грант.

През цялото време не преставаше да изучава Уебстър. Лицето на домакина му, отпуснал се пред огъня, излъчваше сила. Светлините на пламъците и предизвикалите от тях сенки придаваха на чертите му почти сюрреалистичен оттенък.

Грант се порови в джоба си, откри лулата си и започна да я пълни с тютюн.

— Има и още нещо — добави.

— Да.

— Има още една причина за провеждането на това преброяване. То така или иначе щеше да се състои, тъй като данни за народите и населението на Земята, по начало представляват полезна информация. Това обаче не е всичко.

— Ясно, става дума за мутантите — каза Уебстър.

Грант кимна утвърдително.

— Прав сте. Признавам, че не очаквах някой да се досети за това.

— Работя с мутанти — отбеляза Уебстър. — Целият ми живот е свързан с мутации.

— В културата ни започнаха да се появяват различни странни елементи — каза Грант. — Всъщност, става дума за безпрецедентни неща. Литературни произведения, издаващи идеите на нови личности. Музика, пренебрегнала традиционните изразни средства. Изкуство, което не наподобява нищо, създадено досега. В голяма част анонимно или скрито зад псевдоними.

Уебстър се засмя.

— Естествено, Световният комитет възприема това като необяснима мистерия.

— Става дума за нещо друго — започна да обяснява Грант. — Комитетът не се интересува толкова от литература н изкуство, колкото от други неща. От неща, които не са видими. Ако е започнал да се разгръща някакъв нов ренесанс, ще се изяви преди всичко, естествено, в нови литературни и художествени форми. Ренесансът обаче не намира изява единствено в изкуството и литературата.

Уестър се отпусна още по-дълбоко в креслото си и подпря брадичката си с ръце.

— Струва ми се, че виждам накъде биете — рече.

В течение на няколко дълги минути тишината бе нарушена единствено от пукота на съчките в огъня и от призрачния шепот на есенния вятър.

— Преди много години пред човечеството се появила възможност да усвои нов подход към битието — каза замислено Уебстър, сякаш говореше на себе си. — Възможност да се внесе ред в бъркотията, натрупала се за четири хилядолетия човешко мислене. Един човек я проиграл.

Грант се размърда неловко в креслото си, но сетне застина, тъй като не му се искаше Уебстър да забележи движенията му.

— Този човек бе моят дядо — каза Уебстър.

Грант разбра, че трябваше да каже нещо, че не можеше да продължава да седи на мястото си без да реагира.

— Джуейн може и да е грешил — рече. — Възможно е да не е открил нова философия, както е смятал.

— Да, обикновено се утешаваме с тази мисъл — каза Уебстър. — Все пак, това ми се струва малко вероятно. Джуейн е бил велик марсиански философ, може би най-великият философ на Марс. Ако бе оживял, според мен без всякакво съмнение щеше да създаде тази нова философия. Не оживя, обаче. Не оживя, защото дядо ми не успя да замине за Марс.

— Дядо ви не е бил виновен за това — каза Грант. — Направил е, каквото му е било по силите. Агорафобията не е заболяване, с което човек може да се справи…

Уебстър махна с ръка.

— Както и да е, това е нещо приключило. Нещо, което не може да се върне. Длъжни сме да се примирим с този факт и да продължим нататък. И тъй като става дума за моето семейство, за моя дядо…

Грант внезапно бе разтърсен от догадка.

— Кучетата! Значи, заради това…

— Да, кучетата — каза Уебстър.

Някъде далеч, откъм долната част на реката, се чу звук, наподобяващ плач, който се смеси с шепота на вятъра, разговарящ с дърветата.

— Миеща се мечка — каза Уебстър. — Кучетата ще я чуят и ще им се прииска да излезат.

Звукът се повтори, този път сякаш по-отблизо. Макар че хората може би си въобразиха това.

Уебстър се изправи в креслото си, сетне се наведе напред и закова поглед в пламъците.

— Защо пък не? — попита. — Кучетата притежават собствена личност. Това се забелязва във всички кучета. Няма две, които да имат еднакъв характер и темперамент. Всичките са умни, макар и в различна степен. Всъщност, друго не е необходимо. Достатъчно е да притежават надарена със съзнание личност и известен разум.

Не са имали шанс, обаче. Пречели са им две неща. Не са могли да говорят и не са могли да вървят изправени. И тъй като не са могли да вървят изправени, лишили са се от възможността да развият ръце. Ако изключим обаче говора и ръцете, не се различаваме от кучетата и кучетата не се различават от нас.

— Никога не бях мислил за това — призна Грант. — Никога не съм възприемал вашите кучета като мислеща раса…

— Естествено, че не сте — каза Уебстър, и в гласа му се нрокрадна огорчение. — Възприемал сте ги така, както ги възприемат повечето хора. Като любопитни създания, като атракция, като забавни домашни животни. Животни, способни да разговарят с вас. Има обаче нещо по-важно, Грант, уверявам ви. Досега Човекът е действувал сам. Една разумна и мислеща раса е живяла сама. Помислете си само колко по-далеч и за колко по-малко време щеше да бъде в състояние да се придвижи напред, ако редом до нея бе съществувала друга разумна раса, с която да си сътрудничи. Двете раси не биха разсъждавали по

един и същ начин. Биха сверявали мислите си. Ако една раса не се сети за нещо, ще го съобрази другата. Връщаме се към старата поговорка, че две глави мислят по-добре от една. Само си представете това, Грант. Представете си разум, различен от човешкия и работещ съвместно с него. Разум, способен да забележи и разбере неща, непостижими за човешкия. Разум, постигнал философски възгледи, недостъпни за човека.

Протегна длани към огъня. Дългите му кокалести пръсти излъчваха сила и решимост.

— Не можеха да говорят, но аз им дадох говор. Не бе лесно, тъй като езикът и гърлото на кучето не са предназначени за говор. Хирургията обаче помогна. Хирургията и присажданията. Сега вече, надявам се… Впрочем, все още е твърде рано да се заяви, че…

Грант, целият изпълнен с напрежение, се бе привел напред.

— Искате да кажете, че кучетата вече предават на потомството си качествата, с които сте ги надарил? Че вече има данни промените, постигнати по хирургически път, да са придобили наследствен характер?

Уебстър поклати глава.

— Все още е рано да се твърди това. Бих могъл да ви отговоря на този въпрос най-рано след двадесетина години.

Взе бутилката с бренди и я протегна към Грант.

— Благодаря — каза Грант.

— Никак не ме бива за домакин — каза му Уебстър. — Щеше да е по-добре сам да се обслужвате.

Повдигна чаша срещу пламъците.

— Разполагах с добър материал — каза. — Кучетата са умни. По-умни, отколкото бихте могъл да предположите. Едно обикновено селско куче е в състояние да разпознава поне петдесет думи. Не са рядкост и кучетата, владеещи сто думи. Добавете към тях още сто и ще получите работен речник. Навярно сте забелязал, че Натаниел използува прости думи. Че говори на един доста елементарен английски.

Грант кимна утвърдително.

— Да, с едносрични и двусрични думи. Каза ми, че има много думи, които не може да произнесе.

— Предстои да се направят още много неща — каза Уебстър. — Наистина много. Да вземем например четенето. Кучешкото зрение не е като вашето и моето. Експериментирам с лещи. Коригирам зрението им така, че да могат да виждат както виждаме ние. Ако не успея в това, ще трябва да потърсим друго решение. Да се научим да възприемаме зрително света, както го възприемат кучетата. За да можем да отпечатваме книги, които те да бъдат в състояние да прочетат.

— А как възприемат всичко това самите кучета? — попита Грант.

— Те ли? Повярвайте ми, Грант, това е върховното щастие в живота им.

Втренчи се в огъня.

— Бог да ги благослови — каза след малко той.

Грант, воден от Дженкинс, изкачи стълбището и се накани да влезе в отредената му спалня, когато от една открехната врата се разнесе глас.

— Ти ли си, страннико?

Грант се спря и се огледа.

— Това е старият господар, господине. Често страда от безсъние — прошепна Дженкинс.

— Да? — реагира Грант.

— Спи ли ти се?

— Не особено.

— Влез за малко при мен — рече старецът.

Томас Уебстър бе седнал в леглото си. Забеляза, че Грант не откъсва поглед от раираната му нощна шапчица.

— Оплешивявам — рече с дрезгав глас. — Не се чувствувам удобно, ако нямам нещо на главата си. Не мога да спя с шапката, която нося през деня, я.

След това скастри Дженкинс.

— Ти защо още стърчиш там? Не виждаш ли, че човекът иска да пийне нещо?

— Разбрах ви, господине — рече Дженкинс и изчезна.

— Седни — каза Томас Уебстър. — Седни и ме изслушай, поне за малко. Като си побъбрим, по-лесно ще заспя. Пък и тук не виждаме често нови лица.

Грант седна.

— Какво мислиш за сина ми? — попита старецът.

Грант се изненада от неочаквания въпрос.

— Мисля, че е изключителен човек. Тези негови кучета…

Старецът се изкашля.

— Той и кучетата му! Разправял ли съм ти как веднъж Натаниел сдави един язовец? Разбира се, че не съм ти разправял. Та всъщност с теб още не сме разменили и две думи.

Поглади нервно одеялото с дългите си пръсти.

— Имам и друг син, Алън. Казваме му Ал. В този момент той е човекът, отдалечил се най-много от Земята. Отправи се към звездите.

— Знам — кимна с разбиране Грант. — Четох за това. Имате пред вид експедицията за Алфа Кентавър.

— Баща ми бе хирург — каза Томас Уебстър. — Искаше и аз да стана хирург. Страшно се огорчи, когато разбра, че хирургията не ме влече. Днес обаче щеше да се гордее с нас.

— Няма причини да се тревожите за сина си — каза Грант. — Той…

Спря по средата на изречението, когато срещна погледа на стареца.

— Този кораб аз го създадох — каза Томас Уебстър. — Аз го проектирах и аз надзиравах построяването му. Ако става дума просто за навигация в пространството, ще стигне до местоназначението си. А и момчето си го бива. В състояние е да прекара тази щайга през самия пъкъл.

Устрои се още по-удобно върху леглото и нелепата му нощна шапчица се кипна, когато докосна отрупаните една връз друга възглавници.

— Имам още едно основание да смятам, че той ще стигне дотам и ще се завърне. Навремето си много не разсъждавах върху един факт, но после започнах да се замислям за него, да се чудя дали не означава, че…

Пое си малко дъх.

— Имай пред вид, че не съм суеверен.

— Разбира се, че не сте — потвърди Грант.

— Естествено, че не съм — каза Уебстър.

— Може би става дума за някакво особено усещане — изказа предположение Грант. — Или за някакво знамение.

— Не — заяви старецът. — Просто знаех каква ще бъде моята съдба. Знаех, че ще построя кораб, способен да извърши това пътешествие. Знаех, че някой или нещо бе решило, че е време Човекът да достигне звездите и че трябва и аз да се включа в това.

— Говорите така, сякаш имате пред вид действителна случка — каза Грант. — Сякаш се е случило нещо реално, което ви е накарало да повярвате в неизбежния успех на експедицията.

— Точно така — съгласи се Уебстър. — Точно това имам пред вид. Имам пред вид нещо, което се случи точно преди двадесет години. И то ей тук, на ливадата пред къщата.

Намести се още по-удобно в леглото и със свистене си пое дъх.

— Тогава се чувствувах направо смазан, не знам дали ме разбирате. Мечтата ми бе прекършена. Години труд бяха отишли на вятъра. Основният принцип, съгласно който корабът трябваше да достигне скоростта, необходима за междузвездни полети, не се потвърди. Най-лошото бе, че знаех, че съм на прав път. Че липсваше просто някаква дреболия, някаква малка промяна, която трябваше да се внесе в теорията. Не успявах обаче да я открия.

И така, стоях си на ливадата и се изпълвах със съжаление към себе си, вгледан в една схема. Навсякъде я носих със себе си, нали разбираш, защото все се надявах в определен момент истината да ме осени и да открия решението. Знаеш, че това понякога се случва.

Грант кимна утвърдително.

— Докато си стоях, появи се човек. Горянин. Нали знаеш на кои хора викаме тук горяни?

— Да — каза Грант.

— Е, та, яви се този човек. Весел и бодър, сякаш няма никакви кахъри и ядове. Спря се до мен, надникна през рамото ми и ме попита какво съм нарисувал. „Космически двигател“, казах му.

Наведе се над него, вгледа се и го взе. Не му попречих. А и защо да му преча? И без това нямаше да разбере бъкел.

Върна ми листа, пипна с пръст на едно място и рече „Ей тук ти е грешката“. Сетне се обърна и си тръгна, а аз останах да гледам гърба му. Бях така изумен, че изгубих дар слово.

Старецът се намести удобно в леглото и втренчи поглед в стената. Нощната му шапчица бе все така смешно кипната. Навън вятърът глухо свиреше. Грант имаше усещането, че в добре осветената стая се появиха сенки, макар и това да не бе възможно.

— Открихте ли го след това? — попита. Старецът поклати глава.

— Повече не го видях.

В стаята се яви Дженкинс и остави чаша върху нощното шкафче.

— След малко ще ви покажа вашата стая, господине — каза на Грант.

— Няма нужда. Просто ми обясни къде е.

— Третата след стълбището, господине. Ще запаля лампата и ще оставя вратата открехната.

И двамата изчакаха стъпките на робота да затихнат по стълбището.

Старецът погледна чашата с уиски и се изкашля.

— Биваше Дженкинс и на мен да донесе една.

— Защо не вземете моята? — предложи Грант. — На мен всъщност не ми се пие.

— Сигурен ли сте в това?

— Напълно сигурен.

Старецът протегна ръка, отпи малко и въздъхна от удоволствие.

— Ей това е за мен свястно уиски — рече. — Докторите карат Дженкинс да разводнява моето.

Къщата излъчваше нещо, което ти лазеше под кожата. Нещо, което те караше да усещаш, че си външен човек. Да се чувствуваш неловко и едва ли не гол, докато слушаш тихия шепот на стените.

Грант седна на ръба на леглото, бавно развърза обувките си и ги остави върху мокета.

Робот, служил на семейството в течение на четири поколения, говори за отдавна починали хора сякаш вчера им е поднесъл чаша уиски. Старец се вълнува от съдбата на космически кораб, навлязъл в мрака и пространството отвъд Слънчевата система. Човек, мечтаещ за друга раса, с която, хванати ръка за лапа, човешкият род да продължи по пътя, отреден му от съдбата.

Над всичко това тегнеше, неспомената, но съвсем реална, сянката на Джером А. Уебстър. Човек, не помогнал на приятеля си. Хирург, неоправдал доверието към него.

Марсианският философ Джуейн бе умрял без да извърши велико откритие само защото Джером А. Уебстър не бе намерил сили да излезе от дома си. Само защото агорафобията го бе приковала с вериги към имение от няколко квадратни мили.

Грант отиде по чорапи до масата, върху която Дженкинс бе оставил неговата раница. Развърза я и извади от нея дебела папка. Върна се в леглото си, седна и започна да търси нещо, като прехвърляше шумолящите листове.

Записи. Стотици листове със записи. Историята на стотици човешки живота бе нанесена върху хартия. Върху листовете бяха изписани не само нещата, които хората му бяха разказали и отговорите на въпросите, които им бе задал, но и множество други малки неща. Неговите наблюдения. Нещата, които му бяха направили впечатление при общуването с тези хора, при съвместния живот с тях, независимо дали бе продължил ден или час.

Хората, които с огромни усилия бе успял да открие в тези труднодостъпни хълмове, го приеха. Бе длъжен да се държи така, че да го приемат. Приемаха го, защото се движеше пеша и се появяваше издраскан и уморен и с раница на рамо. Въобще не излъчваше модерния дух, който щеше да го отчужди от тях, да ги накара да го гледат с подозрение. Да се извършва преброяване по този начин бе уморително, обаче той бе единственият възможен начин Световният комитет да получи информацията, от която се нуждаеше.

Някога, някъде, човек като него, щеше да открие търсеното при изучаването на подобни данни. Следа от живот, отклоняващ се от общочовешкото поведение. Промени в нечие държание, издаващи противопоставянето на един срещу всички.

Разбира се, човешките мутации не бяха нещо необичайно. Мнозина от носителите им заемаха високи длъжности в световното управление. Повечето членове на Световния комитет бяха мутанти, обаче при тях получените вследствие на мутациите качества и способности бяха регулирани и моделирани така, че техните мисли и реакции да се вписват в общоприетото поведение.

Мутанти са съществували винаги, в противен случай расата нямаше да постигне напредък. Това качество обаче им бе признато едва преди около сто години. Дотогава се бяха изявявали единствено като велики бизнесмени или велики мошеници. Понякога, и като особняци, към които расата, не търпяща отклонения от нормата, изпитваше само жалост и презрение.

Постигналите успех в живота се бяха нагодили към обкръжаващия ги свят и бяха посветили необичайните си умствени способности на действия, вписващи се в общоприетите разбирания. Това намаляваше ползата от тях и ограничаваше изявата на способностите им, тъй като се виждаха принудени да ги проявяват в пределите на разбиранията на недотам необикновените хора.

Дори и днес проявата на способностите на доказаните мутанти се спъваше, макар и несъзнателно, от нещо ужасно, от общоприетите представи за логиката.

Някъде в света обаче съществуваха десетки или може би дори стотици други хора, чието съществуване не бе засегнато от условностите на сложния човешки живот. Никой не бе потискал изявата на способностите им, така че те нямаше да бъдат съобразени с общоприетите представи за логиката.

Грант измъкна от чантата си една обидно тънка папка с листове, защипани с кламер, и прочете заглавието й едва ли не с благоговение.

„Бележки по неформулираните докрай философски предложения на Джуейн“.

Поемането на факела, издигнат за миг от мъртвата ръка на марсианския философ, щеше да е по силите единствено на разум, необременен от общоприетите представи за логиката. Факелът на марсианеца щеше да освети пътя към нова концепция за живота и за неговия смисъл, един по-лесен и по-прав път към целта. Неговата философия щеше да придвижи човечеството със сто хиляди години напред във времето само в течение на две поколения.

Джуейн бе починал, а тъкмо в този дом един човек цели години се бе укривал от гласа на мъртвия си приятел и от укорите на една измамена раса.

Откъм вратата се разнесе едва доловимо дращене. Учуденият Грант застина и се вслуша. Дращенето се повтори и бе последвано от тихо скимтене.

Грант бързо прибра листовете в папката и отиде до вратата. Отвори я и в стаята, подобно на плъзгаща се черна сянка, влезе Натаниел.

— Оскар не знае, че съм тук — каза. — Оскар ще ми се скара, ако разбере, че съм тук.

— Кой е Оскар?

— Оскар е роботът, който се грижи за нас.

Грант се усмихна на кучето.

— Какво искаш, Натаниел?

— Искам да си поговоря с теб — отвърна Натаниел. — Ти вече разговаря с всички. Разговаря с Брюс и с Дядо. Не си разговарял обаче с мен, а пък именно аз те открих.

— Добре дошъл си — каза му Грант. — Говори.

— Ти си разтревожен — каза Натаниел.

Грант присви вежди.

— Прав си. Може и да съм разтревожен. Човешката раса винаги е разтревожена. Би трябвало досега вече да си разбрал това, Натаниел.

— Тревожиш се заради Джуейн. Дядо също се тревожи заради него.

— Не се тревожа — възрази Грант. — Просто се удивлявам. Освен това, храня някакви надежди.

— Каква е тази работа с Джуейн? — попита Натаниел. — Кой всъщност е той и…

— Той всъщност не е никой — заяви Грант. — По-точно, някога е съществувал, но отдавна е умрял. Днес е само идея. Проблем. Предизвикателство. Нещо, което кара хората да мислят.

— И аз мога да мисля — каза с удовлетворение Натаниел. — Даже понякога размишлявам много. Не бива обаче да разсъждавам като човешките същества. Брюс казва, че не бива да правя това. Казва, че трябва да мисля с кучешки мисли и да не се занимавам с човешките. Казва, че кучешките мисли не са по-лоши от човешките и че дори може би са по-добри.

Грант, със сериозно изражение на лицето, кимна утвърдително.

— В това има нещо вярно, Натаниел. В края на краищата естествено е мисловният ти процес да е различен от човешкия. Би трябвало…

— Кучетата знаем много неща, които не са известни на хората — похвали се Натаниел. — Виждаме и чуваме неща, които хората не могат да видят и чуят. Понякога през нощта вием и хората ни ругаят. Ако обаче в този миг успеят да видят и чуят това, което ние виждаме и чуваме, направо ще се вкочанят от ужас. Брюс казва, че ние сме… че ние сме…

— С чувствителна психика? — попита Грант.

— Точно така — потвърди Натаниел. — Трудно ми е да запомня всичките му думи.

Грант присегна към масата и взе пижамата си.

— Искаш ли да прекараш нощта при мен, Натаниел? Можеш да се устроиш в краката ми.

Очите на Натаниел се закръглиха от удивление.

— Наистина ли ме каниш?

— Естествено. Щом кучетата и хората ще ставаме партньори, редно е отсега да бъдем на равна нога.

— Няма да изцапам леглото — каза Натаниел. — Давам ти честна дума. Оскар тази вечер ме изкъпа основно.

Сетне се почеса по ухото.

— Е, може и да е пропуснал една или две бълхи — добави.

Грант се вгледа удивено в атомния си пистолет. Бе много полезна вещ и изпълняваше най-различни функции. Можеше да се ползува и като запалка, и като смъртоносно оръжие. Според проспекта имаше полезен живот от хиляда години и не можеше да бъде повреден. Сега обаче не искаше да проработи.

Грант го насочи към земята и силно го разтресе. Не проработи. Сетне го удари няколко пъти внимателно в един камък. Никакъв резултат.

Върху неравните хълмове се спускаше мрак. Някъде откъм далечната речна долина се разнесе странният смях на бухал. Откъм изток, малки и неподвижни, се появиха първите звезди. На запад засвети зеленикавото сияние, отбелязващо, че залезът преминава в

нощ. Съчките и клоните, натрупани до скалата, трябваше да му осигурят топлина през цялата нощ. Без запалка обаче огън нямаше да има. Грант тихо изруга и реши, че му предстоят вечеря със студена сухоежбина и сън, придружен от зъзнене. Удари повторно пистолета в една скала, този път по-силно. Отново без резултат.

В мрака се разнесе пукотът на настъпана съчка и Грант подскочи.

До сенчестия ствол на един от тънещите в здрача горски великани се бе появила длъгнеста фигура.

— Привет — каза Грант.

— Проблеми ли имаш, страннико?

— Пистолетът ми… — започна да обяснява Грант и спря по средата на изречението. Нямате защо този непознат да знае, че е невъоръжен.

Мъжът направи крачка напред и протегна ръка.

— Не ще да работи, така ли?

Грант усети как пистолетът се откъсва от дланта му.

Гостенинът приклекна и започна да цъка. Грант напрегна поглед, за да види какво прави, но в настъпващия мрак ръката на човека приличаше на мастиленосиньо петно, движещо се върху светлата метална повърхност на пистолета.

Чу се дрънчене и щракане на метал. Мъжът си пое дъх и се засмя. Звуците се повториха и мъжът се изправи и му подаде пистолета.

— Готово — каза. — Сега може би ще работи по-добре от преди.

Отново се чу пукотът на настъпана съчка.

— Хей, почакай! — извика Грант, но мъжът вече се бе разтворил като тъмен призрак сред призрачните дървета.

Студена вълна, непредизвикана от хладната нощ, залази в краката на Грант и бавно се отправи нагоре, докато обхвана цялото му тяло. От неочаквания хлад Грант стисна зъби, късите косъмчета на врата му настръхнаха, а кожата му се накокошини.

Единственият звук в мрака бе шепотът на водата, разнасящ се от малкия ручей, течащ непосредствено до мястото, което Грант бе избрал за нощувка.

Все още треперещ, коленичи до съчките и натисна спусъка. Малко синьо пламъче близна съчките и те се запалиха.

Старият Дейв Бакстер бе седнал на горната греда на оградата. От късата му лула, почти изцяло покрита от мустаците му, излизаше дим.

— Здрасти, страннико. Качи се при мен да си побъбрим — каза Дейв.

Грант се покатери. Пред погледа му се появи бостан, пълен със златисти тикви.

— Разхождащ ли се или търсиш нещо? — попита старият Дейв.

— Търся нещо — призна Грант.

Дейв извади лулата от устата си, изплю се и после я върна на мястото й. Мустаците му отново се обвиха любовно и застрашително около нея.

— Ще копаеш ли? — попита старият Дейв.

— Не — отговори Грант.

— Тук преди едно четири-пет години идва един да копае — каза Дейв. — Копаеше по-старателно от куче, което търси зайци. Намери едно място, където някога бе имало град и буквално го разора. Наду ми главата, за да му кажа какво знам за града, ама аз кажи-речи всичко бях забравил. Дядо ми едно време ми бе казал името на този град, ама то отдавна ми изхвърча от главата. Та този мъж мъкнеше цяла пачка със стари карти и все ги размахваше, ама ако питаш мен и той не знаеше какво търси.

— Може би е търсил старинни предмети — изказа предположение Грант.

— Може — съгласи се Дейв. — Така или иначе, гледах да стоя по-далеч от него. И един друг имаше, който пък търсеше някакъв път. И той имаше карти. Накрая реши, че го е открил, ама на мен не ми даде сърце да му кажа, че това, дето го видя, бе път, утъпкан от кравите.

После с подозрение погледна Грант.

— Да не би и ти да търсиш стари пътища?

— Не — отговори Грант. — Преброител съм.

— Какво?

— Преброител съм — обясни Грант. — Ще си запиша името ти, възрастта ти и адреса ти.

— Защо?

— Правителството иска да ги научи.

— Ами виж кво, щом ний не досаждаме на правителството и то не бива да ни досажда — заяви старият Дейв.

— Правителството няма да ти досажда — обеща му Грант. — Нищо чудно и да реши да ти плати нещо. Знае ли човек?

— Това е друга работа — каза старият Дейв.

И двамата мъже, кацнали върху оградата, замълчаха и се загледаха в далечината. От комин, скрит в слънчева падина, излизаше жълтият пушек, предизвикан от изгарянето на тополова дървесина. Сред есенната ливада тихо се виеше поточе, а отвъд нея се виждаха хълмове, покрити със златисти яворови дървета.

Присвил се върху оградата, Грант усети как есенното слънце затопля гърба му. Въздухът ухаеше на стърнища.

Приятен живот, рече си. Има реколта, има много дърва за горене, има и изобилие от дивеч в гората. Щастлив живот.

Стрелна с поглед стареца до себе си и забеляза, че бръчките по лицето му не са предизвикани от тревоги. Приятен първичен живот, подобен на този на първите заселници на американския континент, само че без опасностите, които са ги застрашавали.

Старият Дейв извади лулата от устата си и махна с нея в посока към полята.

— Все още има много бачкане да се отхвърля, ама никой не ще да се хване — съобщи той. — На тез момчетии хич не им се бачка. Занимават се или с лов, или с риболов, а през това време машините се трошат, че и Джо отдавна не е наминавал насам. Голяма работа е Джо, цар е на машините.

— Джо твой син ли е?

— Не. Джо е един ненормалник, който живее в гората. Ако има нещо за поправяне, идва и го поправя, а след това става и заминава. Почти не обелва дума и даже не изчаква хората да му благодарят. Просто става и си тръгва. Открай време си е такъв. Дядо ми е бил още младо момче, когато Джо е идвал. И сега наминава отвреме-навреме.

— Почакай малко. Това не може да е един и същ човек — каза Грант.

— Там е работата, че е. Може и да не повярваш, страннико, обаче откак за пръв път го видях не е мръднал. Все същият си е. Много странни неща се говорят за него. Дядо ми ми е разправял как Джо се занимавал с мравки.

— Мравки?

— Да, с мравки. Изградил им стъклена къща, нещо като парник, и през зимата ги покрил с него. Дядо казва, че го е виждал. Ама аз хич не му вярвам. Дядо беше най-големият лъжец в прилежащите седем околии. Той сам ми го е признавал.

Откъм слънчевата падинка с димящия комин се разнесе звукът на бронзова камбанка.

Старецът слезе от оградата, изтръска лулата си и примига срещу слънцето.

Камбанката повторно наруши есенното спокойствие.

— Това е бабата — поясни старият Дейв. — Вечерята е готова. Сигурно пак ще е яхния от катерици. Ще си оближеш пръстите. Хайде да вървим.

Смахнат човек, който се явява, поправя каквото има за поправяне и не изчаква да му благодарят. Човек, не променил външността си за сто години. Човек, който построява парник над мравуняк и през зимата го отоплява.

Всичко това изглеждаше безсмислено, но Грант бе сигурен, че старият Бакстер не лъже. В случая очевидно не ставаше дума за някоя от старите легенди, които се разпространяват из горската пустош и след време заприличват на фолклор.

Всички народни умотворения си приличаха, имаха нещо общо, водеща нишка. Случаят не бе такъв. В отоплянето на мравуняк нямаше нищо смешно, дори и по критериите на горските обитатели. За да бъде възприета като хумор, тази история трябваше да притежава елемент, какъвто в случая липсваше.

Грант се размърда върху матрака от царевична шума и придърпа тежкия юрган към шията си.

Стана му забавно, че спи на какви ли не места. Тази нощ, върху матрак от царевична шума. Предната, на открито в гората. По-предната, в дома на Уебстър, върху мек дюшек с чисти чаршафи.

Повей на вятъра, веещ в падината, за миг докосна къщата, отмина я и след малко пак я докосна. В мрака изшумоля мишка. Откъм другото легло в помещението се чуваше равно дишане. Там спяха двама от най-младите представители на рода Бакстер.

Човек, който идва, поправя каквото има за поправяне и си тръгва, без да изчака да му благодарят. Такъв бе човекът, поправил пистолета. По същия начин в течение на години е била обслужвана старата селскостопанска техника на Бакстер. Обслужвал я смахнат мъж на име Джо, който имал сръчни ръце и не остарявал.

В главата на Грант се появи мисъл, която той се опита да изгони. Нямаше нужда да храни особено големи надежди. По-добре беше да се оглежда, да си отваря очите и да задава предпазливи въпроси. Не трябваше да задава преки въпроси, защото хората щяха да замълчат и да се затворят, като миди.

Странни хора бяха тези горяни. Не бяха част от прогреса и не желаеха да имат нищо общо с него. Бяха дали гръб на цивилизования живот и се баха завърнали към лесния живот, свързан с гората и със земята, със слънцето и дъжда.

За тях, пък и за всекиго на Земята имаше много място. През последните двеста години числеността на земното население се бе съкратила, тъй като много хора бяха напуснали Земята, за да заселят други планети, за да включат и други светове в земната икономика.

За всички останали имаше достатъчно простор, земя и дивеч.

Нищо чудно пък този начин на живот да бе за предпочитане. Грант съобрази, че доста пъти бе размишлявал по въпроса през изминалите месеци, прекарани в бродене по хълмовете. Замисли се и сега, сгушил се удобно върху топлия дюшек и завил се с домашния юрган, докато вятърът свистеше под покрива от дървени плочки. Бе се замислил и тогава, когато бе седнал върху горната греда на оградата и оглеждаше златистите тикви, огряни от слънцето.

В мрака се раздаде шумолене. Шумоленето, предизвикано от движения върху царевичен матрак. След това се чу тихо шляпане на боси крачета по дъските.

— Спиш ли, господине? — чу се шепот.

— Не. Искаш ли да се гушнеш при мен?

Момченцето се шмугна под завивката и подпря студени крачета върху стомаха на Грант.

— Дядо разказа ли ти за Джо?

Макар и да бе тъмно, Грант кимна утвърдително.

— Да. Каза ми също, че отдавна не е наминавал насам.

— А за мравките разказа ли ти?

— Разбира се, че ми разказа. А ти какво знаеш за тях?

— Ами ние с Бил скоро ги открихме, ама държим това в тайна. На никого нищо не сме казвали. Ама на теб сигурно ще трябва да го кажем, защото си от правителството.

— Наистина ли върху мравуняка е имало парник?

— Да, ама това не е всичко — в гласа на детето се появи възбуда. — Тези мравки си имаха каручки, а на мравуняка имаше комини, и от тях излизаше дим. И… и…

— Да, слушам те. Какво друго видяхте?

— Друго не видяхме, защото с Бил се уплашихме и избягахме оттам.

Момченцето се устрои още по-удобно върху царевичния матрак.

— Ама такова нещо не си виждал. Мравки да теглят каручки.

Мравките наистина теглеха каручки. А от мравуняка наистина стърчаха комини. От тях излизаха малки облачета дим, чиято остра миризма издаваше, че в мравуняка се топи руда.

С туптящо от вълнение сърце Грант приклекна до мравуняка и впери поглед в каручките, движещи се бързо по мравешките пътеки. От него излизаха празни каручки и се връщаха пълни, натоварени със семена и с разчленени тела на насекоми. Малките каручки се движеха бързо и подскачаха зад впрегнатите в тях мравки.

Стъкленият щит, някога закривал мравуняка, все още бе там. Бе обаче счупен и безполезен, сякаш вече бе изпълнил предназначението си.

Долчинката представляваше дива неравна земя, спускаща се към бреговете на реката и изпълнена със скали, редуващи се с ливади и могъщи дъбове. В такава местност едва ли можеха да се чуят други гласове освен гласа на вятъра, разклащащ върховете на дърветата и малките гласчета на горските същества, вървящи по тайните си пътеки.

На такова място мравките можеха да живеят несмущавани от рало или от стъпките на скитник и да продължат милионите години безсмислено съществуване, започнало във времена, когато върху Земята не бе съществувало нищо подобно на Човека. Във времената преди на Земята да се роди даже и една абстрактна мисъл. Затворено и повтарящо се самоцелно съществуване.

Сега обаче някой бе променил посоката му, бе разкрил на мравките тайната на колелото и тайната на обработката на метали. Всъщност, какви ли още културни препятствия, пречещи на прогреса, бяха отстранени от този мравуняк?

Може би мравките вече не се страхуваха от глад. Може би сега, когато разполагаха с изобилие от храна, щяха да се сдобият със свободно време, което иначе използуваха за препитанието си.

Още една раса бе поела пътя към величието. Раса, развиваща се върху социална основа, изградена много преди съществото, наречено Човек, да опознае вкуса на величието.

Къде щеше да я изведе нейният път? Какво щяха да представляват мравките след милион години? Можеха ли мравките и хората да открият обща посока към съвместно развитие, каквото бяха на път да постигнат хората и кучетата?

Грант поклати глава. Едва ли. В жилите на Кучето и Човека течеше обща кръв, докато мравката и Човека бяха форми на живот, на които не бе писано да се разберат помежду си. Нямаха основа за общуване, подобна на обединилата Кучето и Човека в дните на палеолита, когато и двамата, устроили се един до друг пред огъня, следяли внимателно чуждите погледи, дебнещи ги в мрака.

Грант по-скоро усети отколкото чу шумоленето на стъпки във високата трева. Рязко се извърна и пред себе си видя човек. Длъгнест човек с увиснали рамене. Ръцете му бяха яки, но с бели и гладки чувствителни пръсти.

— Ти ли си Джо? — попита Грант.

Човекът кимна утвърдително.

— А пък ти си човек, който ме преследва — каза. Грант се удиви от чутото.

— Може и да съм. Може би не лично теб, а някого като теб.

— Търсиш човек, различаващ се от другите — каза Джо.

— Защо онази вечер не остана? — попита Грант. — Защо избяга? Исках да ти благодаря за поправката на пистолета.

Джо просто го погледна и не каза нищо. Грант усети, че гостът му се забавлява от случката. Че му бе страшно забавно, макар и да не издаваше това.

— Как успя да разбереш, че пистолетът ми не работи? Да не би да си ме наблюдавал?

— Чух те, когато ти си помисли, че е повреден.

— Чул си мислите ми?

— Да. И сега чувам мислите ти.

Грант се засмя, макар и да се почувствува неловко. Току-що чутото бе смущаващо, но логично. Всъщност, бе очаквал точно това. Че и нещо повече.

Посочи мравуняка с ръка.

— Тези мравки твои ли са?

Джо кимна утвърдително и отново пролича, че му е забавно.

— На какво се смееш? — попита рязко Грант.

— Не се смея — отвърна Джо и Грант внезапно се почувствува неудобно, досущ като дете, наказано заради това, че се пъха там, където не трябва.

— Би трябвало да издадеш бележките си — каза Грант. — Биха могли да се обвържат с изследванията на Уебстър.

— Не си водя бележки — сви рамене Джо.

— Не си водиш бележки!

Длъгнестият човек се приближи до мравуняка и втренчи поглед в него.

— Може би вече си разбрал защо направих това — каза.

Грант кимна утвърдително.

— Да. По всяка вероятност, от любопитство към резултатите от експеримента. Може би и от съчувствие към една по-нисша форма на живот. Да си сметнал, че човекът няма монополно право върху напредъка само заради това, че пръв се е устремил към него.

Очите на Джо проблясnаха на слънчевата светлина.

— Може и да е от любопитство. Не бях мислил за това.

Сетне приклекна до мравуняка.

— Понякога замислял ли си се защо мравките след голям начален напредък са застинали в развитието си? Защо са изградили почти съвършено обществено устройство и са се задоволили с това? Кое е спряло развитието им?

— Определено гладът е една от причините за това — каза Грант.

— Гладът и хибернацията — каза длъгнестият мъж. — Хибернацията при всеки пореден сезон е затривала груповата памет.

Всеки сезон са започвали от нула. Не са успявали да се поучат от миналите си грешки и да оползотворят натрупаните знания.

— И заради това ти си ги нахранил…

— Да, нахраних ги, и освен това затоплих мравуняка, за да не им се налага да хибернират — каза Джо. — За да не им се налага всяка пролет да започват всичко отначало.

— А каручките?

— Направих им две каручки и им ги оставих. След десет години най-сетне разбраха какво е предназначението им.

Грант кимна към димящите комини.

— Това го постигнаха сами — каза Джо.

— И какво друго са постигнали?

Джо присви уморено рамене.

— Откъде бих могъл да знам?

— Но, човече, ти си ги наблюдавал. Дори и да не си си водил бележки, наблюдавал си ги.

Джо поклати глава.

— Не ги бях виждал близо петнадесет години. Дойдох тук само защото те чух. Разбери, че тези мравки вече не са ми забавни.

Грант понечи да каже нещо, но за миг се спря. Най-сетне все пак проговори.

— Разбрах отговора. Направил си го, защото ти е било забавно.

На лицето на Джо не се появи нито срам, нито опит да се оправдае. Изражението му разкри по-скоро желание да не говорят повече за мравките. „Разбира се. Че каква друга причина би могло да има?“, казваше стиснатата му уста.

— Предполагам, че и моят пистолет ти се е сторил забавен — каза Грант.

— Не пистолетът — отвърна Джо.

Не пистолетът, повтори разумът на Грант. Разбира се, че не с пистолетът, глупако, забавен си му се сторил самият ти. И в момента също те намира за забавен.

Първо оправя селскостопанските машини на стария Дейв Бакстер, после си тръгва без да каже дума. Няма как да не е възприел тази си постъпка като шега. Сигурно се бе смял беззвучно цели дни след като бе посочил на стария Томас Уебстър какво не е наред с космическия му двигател.

Досущ като веселяк, шегуващ се с малки палета.

Гласът на Джо прекъсна хода на мислите му.

— Ти нали си преброител? Защо не ми зададеш въпросите си? След като вече ме откри, не можеш да си тръгнеш, преди да си си записал всичко на хартия. Най-вече възрастта ми. Сега съм на сто шестдесет и три години и съм все още юноша. Ще живея поне още хиляда години.

Притисна възлестите си колене към гърдите си и бавно се олюля напред-назад.

— Поне още хиляда години, а ако си гледам здравето…

— Това обаче не е всичко — каза Грант, опитвайки се да запази спокойствие. — Има още нещо. Нещо, което трябва да сториш за нас.

— За кои нас?

— За обществото — поясни Грант. — За човешкия род.

— Защо?

Грант се ококори.

— Искат да кажеш, че той не те интересува?

Джо поклати глава и в този му жест не се съдържаше никакво предизвикателство към общоприетото поведение. Просто констатира факт.

— А какво ще кажеш за парите?

Джо посочи с ръка обкръжаващите ги хълмове и широката речна долина.

— Притежавам всичко това — каза. — Пари не ми трябват.

— А за славата?

Джо не се изплю, но изражението на лицето му бе като на човек, който се е изплюл.

— Не те ли интересува благодарността на човешкия род?

— Тя не трае дълго — каза подигравателно Джо.

Личеше си, че въпросите са му забавни.

— Виж какво, Джо — започна Грант и в гласа му, колкото и да се стараеше да не допусне това, се прокрадна молба. — От теб се очаква да направиш нещо важно. Важно за бъдните поколения. За човешкия род. За съдбата на…

— Защо трябва да правя нещо за някого, който още не се е родил? — попита Джо. — Защо трябва да мисля за времето след края на собствения ми живот? Когато умра, цялата световна слава и всички

знамена и фанфари няма да означават нищо за мен. Така и няма да разбера дали животът ми е бил велик или незначителен.

— Мисля си за расата — каза Грант.

Джо гръмко се засмя.

— Оцеляване на расата, напредък на расата. Виждам, че биеш натам. Защо се вълнуваш от това? Защо би трябвало и аз да се вълнувам от него?

Смехът му поутихна и Джо продължи, като шеговито-назидателно размаха пръст.

— Оцеляването на расата е мит, с който всички вие сте свикнали да живеете. Глупав мит, породен от вашата социална структура. Расата умира всеки ден. Когато човек умре, за него умира и расата. Що се отнася до него, расата престава да съществува.

— На теб всичко това ти е безразлично.

— Нали точно това се опитвам да ти обясня?

Погледна раницата и на лицето му проблесна усмивка.

— Може би, ако успееш да събудиш моя интерес…

Грант отвори раницата, извади чантата и с неохота измъкна от нея тънка папка. Погледна заглавието ѝ. „Бележки по неформулираните докрай философски…“

Подаде я на Джо, който започна бързо да я чете. Грант седна наблизо, без да откъсва поглед от него. Усети как мозъкът му започна да чувствува жестокото бреме на пълния провал.

В дома на Уебстър бе мечтал за откриването на разум, незасегнат от ограниченията на общоприетата логика. Разум, нескован от четири хилядолетия объркана човешка мисъл. Бе вярвал, че именно с помощта на такъв разум можеше да се постигне успех.

Този разум сега бе пред него, но нещо очевидно му липсваше. Нещо, за което дотогава не бяха помислили нито Грант, нито хората от Женева. Липсваше му част от човешката същност. Част, която до този момент всички бяха смятали за даденост.

През всички тези хилядолетия човешката раса се бе запазила именно благодарение на обществения натиск. Той я бе съхранил по същия начин, по който гладът бе осигурил привързаността на мравките към определен модел на социално поведение.

Всяко човешко същество изпитва психологическа и едва ли не физиологическа потребност от одобрението на неговите събратя.

Култът към другарството те кара да търсиш одобрението на твоите мисли и действия. Именно този стремеж представлява силата, удържаща хората от отклоняване към противообществени модели на поведение. Силата, осигуряваща обществената безопасност и човешката солидарност, съвместния труд на човешкото семейство.

За да получат това одобрение хората бяха готови да загинат, да се жертвуват, дори да водят непоносим за тях живот. Без него всеки отделен индивид ставаше единак, животно, прокудено от стадото.

Разбира се, този стремеж бе станал причина за ужасни неща. За възникването на психологията на тълпата, за расови преследвания, за масови престъпления в името на патриотизма или религията. Същевременно обаче представлявате и спойката, превърнала човешката раса в едно цяло. Факторът, направил възможно самото появяване на човешкото общество.

Джо бе лишен от този стремеж. На Джо хич не му пукаше. Никак не го бе еня какво мислят другите за него и дали одобряват постъпките му.

Грант усети как слънцето огрява гърба му. Чу шепота на вятъра в дърветата. Из гъсталака се разнесе птича песен.

Такава ли бе насоката на мутацията? Щеше ли да бъде отслабен първичният инстинкт, превръщащ отделния индивид в представител на расата?

Дали човекът, седящ срещу него и четящ завета на Джуейн, благодарение на мутацията си бе открил живот, пълноценен и без потребността от одобрението на околните? Дали след всички тези години не бе достигнал степен на цивилизационно развитие, при която отделният човек става напълно независим и може да презре обществото като изкуствено и измислено творение?

Джо повдигна поглед.

— Това е много интересно — каза. — Защо авторът не е завършил труда си?

— Защото умрял — отвърна Грант.

Джо изцъка с език.

— На едно място е сгрешил. Ей тук — посочи с пръст. — Ей тук е допуснал грешка, която после е нарушила правилния ход на мислите

му.

Грант започна да заеква.

— Но… Не би трябвало да има грешка. Той е умрял и толкоз. Умрял е, преди да завърши труда си.

Джо старателно сгъна листовете и ги прибра в джоба си.

— Все едно — каза. — Така или иначе, по всяка вероятност е щял да сгреши.

— В такъв случай, ти би могъл да го завъртиш? Би бил способен…

Грант разбра, че няма смисъл да продължава. Бе прочел отговора на Джо в очите му.

— Нима наистина вярваш, че бих споделил това с вас, с жалките човешки същества? — думите на Джо бяха ясни и премерени.

Грант, проумял поражението си, присви рамене.

— Предполагам, че не. Трябваше да съобразя в самото начало, че човек като теб…

— Това мога да го използувам и за себе си — каза Джо. Бавно се изправи и небрежно ритна мравуняка. Кракът му направи бразда в него. Няколко димящи комина се срутиха върху движещите се каручки.

Грант изкрещя и скочи. Обзе го сляпа ярост, която накара ръката му да измъкне пистолета.

— Стой! — каза Джо.

Ръката на Грант застина. Пистолетът все още бе насочен към земята.

— Не се вълнувай, малко човече — каза Джо. — Знам, че ти се иска да ме убиеш, но не мога да ти позволя това. За твое сведение, имам други планове. Пък и ти не би ме убил заради това, за което си мислиш.

— Има ли значение причината? — отвърна троснато Грант. — Нали ще умреш? Нали няма да останеш на свобода, овладял философията на Джуейн?

— Обаче ти не би ме убил заради това — каза му Джо с почти любезен глас. — Би ме убил, защото те е яд, че разрових мравуняка.

— Така бе в началото, но не и сега — каза Грант.

— Даже не се и опитвай да го направиш. Още преди да натиснеш спусъка ще станеш на кайма.

Грант се поколеба.

— Ако мислиш, че блъфирам, предизвикай ме.

Дълго време двамата стояха безмълвни един срещу друг. Пистолетът продължаваше да е насочен към земята.

— Защо не ни помогнеш? — попита Грант. — Човек като теб ни е нужен. Ти си човекът, който обясни на Том Уебстър как да построи космически двигател. А пък що се отнася до мравките…

Джо направи няколко бързи крачки напред и Грант вдигна пистолета. Видя как пред лицето му се появи юмрук. Огромен, подобен на чук юмрук, движещ се с такава скорост, че изсвистя.

Юмрук, който се оказа по-бърз от неговия пръст върху спусъка.

Нещо грапаво и топло дращеше лицето на Грант и той повдигна ръка и се опита да го отстрани. То обаче продължи да ближе лицето му. Отвори очи и видя как Натаниел подскочи пред него.

— Нищо ти няма — каза Натаниел — Така се бях уплашил…

— Натаниел! — възкликна Грант. — Какво правиш тук?

— Избягах — каза Натаниел. — Искам да дойда с теб.

Грант поклати глава.

— Не можеш да дойдеш с мен. Ще пътувам надалеч и имам много работа.

Изправи се на ръце и колене и заопипва земята. Ръката му докосна студен метал. Взе пистолета и го прибра в кобура.

— Той избяга, а не биваше да му позволявам да прави това — каза. — Дадох му нещо, което принадлежи на цялото човечество и не мога да му позволя да го използува.

— Мога да го проследя — каза Натаниел. — Мога да проследявам не само катерици.

— Очакват те по-важни занимания от проследяването — каза Грант на кучето. — Виждаш ли, днес открих нещо. Успях да зърна за миг насока на развитие, която би могла да се поеме от цялото човечество. Може би не днес и не утре и дори и след хиляда години. Нищо чудно човечеството никога да не тръгне по този път, но все пак съществува възможност, която не можем да пренебрегнем. Джо може би е напреднал по него доста повече от нас, но нищо чудно и ние да вървим в същата посока по-бързо, отколкото си мислим. Нищо чудно

всичките да свършим като Джо. И ако се случи именно това, ако това се окаже краят, вас, кучетата, ще ви чака голяма работа.

Натаниел бе втренчил поглед в него. Муцунката му се бе набръчкала от неразбиране.

— Не те разбирам — рече жаловито. — Използваш думи, чийто смисъл не разбирам.

— Ето що, Натаниел. Хората може би не винаги ще бъдат това, което представляват днес. Възможно е да се променят. Ако това стане, щафетата ще трябва да поемете вие. Вие сте тези, които в такъв случай ще поемете мечтата и ще я придвижите по-нататък. Ще трябва да действувате така, сякаш сте хора.

— Ние, кучетата, ще се справим с тази работа — тържествено обеща Натаниел.

— Това е нещо, което може би ще се случи едва след хиляди години — каза Грант. — Ще имате достатъчно време, за да се подготвите за мисията си. Редно е обаче това да го знаете още сега. Ще трябва да предадете това на другите. Не трябва да го забравяте.

— Разбрах те — каза Натаниел. — Ние, кучетата, ще го разкажем на нашите кученца, а те после ще го разкажат на своите кученца.

— Точно това имах пред вид — каза Грант. След това се наведе и почеса Натаниел по ухото. Кучето, навирило опашка, проследи с поглед как човекът се заизкачва по хълма.

БЕЛЕЖКИ ПО ЧЕТВЪРТОТО ПРЕДАНИЕ

От всички предания настоящото причинява най-много вълнения у читателите, опитващи се да си обяснят смисъла на легендата.

Дори и Тайг приема, че то представлява само мит. Ако обаче е така, какво означава този мит? Ако това предание е мит, не са ли митове и всички останали предания?

За мястото, където се развива действието, Юпитер, се предполага, че е един от другите светове, които могат да се достигнат при прекосяване на пространството. Научната несъстоятелност на твърдението за съществуването на други светове вече бе отбелязана. Ако се съгласим с теорията на Баунс, че описаните в легендата други светове са просто нашите множествени светове, логично е да се предположи, че в такъв случай един свят като долуописания до днешно време щеше вече да бъде открит. Всеизвестно е, че някои от световете на коблитата са закрити, но причината за закриването им е също така достояние на всички. Нито един от тях не е закрит поради причини като описаните в четвъртото предание.

Някои учени го възприемат като чуждо тяло, като нещо, което няма място в легендата и е било тикнато в нея съвсем произволно. Трудно е да се съгласим с това становище, тъй като преданието се вързва логически с нея и осигурява една от основните й фабули.

Нерядко образът на Таусър, герой на преданието, е окачествяван като неубедителен поради несъответствието му на достойнствата на нашата раса.

Все пак, колкото и неприятен да е Таусър на прекалено чувствителните читатели, поведението му контрастира с това на описания в преданието Човек. Именно Таусър, а не Човекът, пръв осъзнава възникналата ситуация. Именно той, а не Човекът, пръв я проумява. При това разумът му, веднъж освободен от господството на Човека, се оказва най-малкото равен на неговия.

Таусър, колкото и да е изпохапал от бълхите, не е образ, от който трябва да се срамуваме.

Колкото и да е кратко това предание, вероятно ще предизвика най-дълбоко удовлетворение у читателя. Заслужава да бъде прочетено много внимателно.

IV. ДЕЗЕРТЬОРСТВО

Четирима мъже, двама по двама, бяха влезли в ревящата буря на Юпитер и не се бяха завърнали. Бяха навлезли с бързи крачки под пронизителния вятър. По-точно, бяха се гмурнали във въртопа с плътно притиснати към повърхността кореми, докато хълбоците им блестяха под дъжда.

Не се бяха отправили на път в човешки образ.

Петият мъж сега бе застанал пред бюрото на Кент Фоулър, ръководител на Купол 3 на Комисията за изследване на Юпитер.

Разположил се под бюрото, старият Таусър се почеса, прогони една бълха и отново заспа.

Фоулър с болка осъзна, че Харолд Алън бе млад, твърде млад. Бе изпълнен с лесната самоувереност на младостта и изражението на лицето му издаваше, че никога не се бе сблъсквал със страха. Това бе наистина странно. Хората, работещи под куполите на Юпитер, познаваха страха. Страха и скромността. За човешките същества бе трудно да съвместят собствената си незначителност с могъщите сили на чудовищната планета.

— Не можеш да не си даваш сметка, че не си длъжен да правиш това — каза Фоулър. — Че никой не те задължава да го направиш.

Това бе формалност, разбира се. И другите четирима бяха чули тези думи, но въпреки това се бяха отправили на път. Фоулър знаеше, че и петият ще направи същото. При все това, у него се бе събудила внезапно смътна надежда, че Алън няма да ги последва.

— Кога трябва да тръгна? — попита Алън.

Някога Фоулър се бе гордял с такива отговори, но не и сега. Леко се намръщи.

— До час — отговори.

Алън безмълвно продължи да чака.

— Четирима мъже вече излязоха, но не се завърнаха — каза Фоулър. — Това, естествено, ти е известно. Искаме да се завърнеш. Не искаме да предприемаш някаква героична спасителна експедиция.

Важното нещо, всъщност единственото нещо, което искаме, е да се завърнеш. Да докажеш, че човек може да съществува и в юпитерианска форма. Иди само до първия жалон, не по-далеч и се върни. Не рискувай. Не изследвай нищо. Просто се завърни.

— Всичко това ми е ясно — каза Алън и кимна с разбиране.

— Конверторът ще бъде задействувай от госпожица Стенли — продължи Фоулър. — Това въобще не трябва да те смущава. Другите мъже преминаха през конверсията без проблеми. Напуснаха конвертора в перфектна форма. Ще бъдеш поверен в сигурни ръце. Госпожица Стенли е най-квалифицираният оператор на конвертор в Слънчевата система. Натрупала е опит в тази работа на повечето от останалите планети. Затова е и тук.

Алън се усмихна на жената и Фоулър забеляза, че на лицето й проблясна нещо. Нещо, което можеше да се възприеме като съжаление или гняв, или просто страх. Това чувство обаче вече бе изчезнало и тя се усмихваше на младежа, застанал пред бюрото. Усмихваше се някак си престорено, като начална учителка, сякаш го правеше насила.

— Очаквам с нетърпение да премина през конвертора — каза Алън.

Изрече тези думи така, че да прозвучат като шега. Като голяма смела шега.

Нямаше място за шеги, обаче.

Работата бе сериозна. Убийствено сериозна. Фоулър знаеше, че от тези експерименти зависеше съдбата на хората върху Юпитер. Ако опитите успееха, богатствата на гигантската планета щяха да бъдат на разположение на човечеството. Хората щяха да усвоят Юпитер така, както вече бяха усвоили по-малките планети. Ако обаче не успееха…

Ако не успееха, човекът щеше да продължи да бъде в плен на ужасяващото атмосферно налягане, силната гравитация и трудно разбираемите химически реакции на планетата. Хората щяха да си останат под куполите, лишени от възможността наистина да стъпят върху повърхността на планетата и да я видят с очите си. Щяха да продължат да бъдат принудени да разчитат единствено на тромави трактори и телевизионни камери и да работят с недодялани механизми и инструменти или с помощта на не по-малко несръчни роботи.

Без защита човешкото същество щеше да бъде мигновено унищожено от чудовищното атмосферно налягане на Юпитер.

Налягане от петнадесет хиляди фунта на квадратен инч, пред което земното океанско дъно можеше да се уподоби на вакуум.

Дори и най-здравият метал, сътворен от земните жители, не можеше да издържа на подобно налягане, особено пък съчетано с алкалните дъждове, непрестанно обливащи планетата. Ставаше крехък и се лющеше и ронеше като глина или се разтваряше и стичаше на повърхността във вид на струйки и локви от амонячни соли. Едва след укрепване на здравината и якостта на този метал посредством засилване на електронното му напрежение той успяваше да издържи тежестта на хилядите кубични километри от непрестанно движещи се задушливи газове, образуващи атмосферата. Дори и след това трябваше да бъде облицован от масивен кварц, който да го опази от дъжда, образуван от течен амоняк.

Фоулър се вслуша в бръмченето на двигателите, разположени в приземния етаж на купола. Шумът се чуваше непрестанно, тъй като двигателите никога не преставаха да работят. Не биваше да спират, защото ако това се случеше, щеше да се прекрати подаването на потоците от енергия, вливаща се в металните стени, електронното напрежение в тях щеше да спадне и това щеше да бъде краят на всичко.

Таусър се размърда под бюрото на Фоулър, изправи се и прогони още една бълха. При това движение кракът му тупна силно върху пода.

— Нещо друго? — попита Алън.

Фоулър поклати глава.

— Не. Виж, ако ти имаш някаква работа за вършене преди това, например…

Насмалко щеше да го попита дали не иска да остави някому писмо, обаче навреме се усети и от това почувства облекчение.

Алън погледна часовника си.

— Ще бъда там точно в уречения час — каза. Извърна се и се отправи към вратата.

Фоулър знаеше, че госпожица Стенли го наблюдава, и не желаеше да среща погледа й. Заради това започна да прелиства документите върху бюрото.

— Това нещо докога ще продължава? — попита госпожица Стенли, като влагаше злост във всяка дума.

Едва тогава той се извърна в креслото си и я погледна. Устните й се бяха превърнали в черта, а сресаната й назад коса сякаш бе по-пригладена от всякога. Лицето й почти приличаше на смъртна маска.

Той се опита да говори със спокоен глас.

— Ще продължава, докато е необходимо — отвърна. — Ще продължава, докато има някаква надежда.

— С други думи, ще продължавате да ги осъждате на смърт — каза тя. — Ще продължавате да ги изпращате да се сблъскат лице с лице с Юпитер. И докато ги изпращате на явна смърт, самият вие ще си седите спокойно тук.

— В случая няма място за сантименталности, госпожице Стенли — каза Фоулър, като се опитваше да прикрие раздразнението си. — Знаете не по-зле от мен защо правим това. Знаете, че човек в собствената си форма просто не може да се справи с Юпитер. Единственото решение е да превърнем хората в неща, които могат да се справят с Юпитер. Вече сме правили това на другите планети. Ако постигнем успех, гибелта на няколко души ще е скромна цена за него. Хората открай време са жертвали живота си за глупости, за глупави неща. Защо трябва в такъв случай да се колебаем дали да рискуваме още един живот, когато става дума за такова велико начинание?

Позата на госпожица Стенли изглеждаше скована. Бе положила ръце на скута си и светлините се отразяваха в посребрялата й коса. Фоулър я наблюдаваше и се опитваше да отгатне нейните мисли и чувства. Не се боеше от нея, но се чувствуваше някак си неловко в нейно присъствие. Проницателните й сини очи виждаха твърде много неща, а ръцете й изглеждаха прекалено деловити. Повече щеше да й отива да бъде нечия леля, да седи в люлеещ се стол и да плете нещо. Тя обаче бе нещо друго. Бе най-добрият оператор на конвертор в Слънчевата система и очевидно не й харесваше начина, по който Фоулър вършеше работата си.

— Нещо не е наред, господин Фоулър — каза.

— Права сте — съгласи се Фоулър. — Точно заради това сега изпращам навън младия Алън. Може би той ще разбере причината.

— И ако не я разбере?

— Ще изпратя друг.

Тя бавно се изправи, отправи се към изхода, но пътьом се спря пред бюрото на Фоулър.

— Някой ден ще станете велик човек — каза му. — Не пропускате нито един шанс. Сега е вашият голям шанс и сте разбрал това още в деня, когато бе взето решение тестовете да се направят в този купол. Успеете ли, ще получите една-две нашивки. Колкото и хора да загинат за целта, вие ще получите своите една-две нашивки.

— Госпожице Стенли, младият Алън скоро трябва да се отправи на път — каза й троснато. — Моля ви да имате грижата вашата машина…

— Моята машина няма никаква вина за случилото се — каза му тя ледено. — Моята машина действува по параметрите, заложени от биолозите.

Той се наведе над бюрото си и изслуша как стъпките й утихват по коридора.

Разбира се, тя казваше истината. Параметрите бяха заложени от биолозите. Биолозите обаче можеха да грешат. Получеше ли се дори и минимално отклонение от допустимото, конверторите щяха да изпращат на Юпитер създания, различни от замислените. Мутанти, които можеха и да не издържат изпитанията, да изгубят разума си, да станат жертва на непредсказуеми обстоятелства.

Човекът не знаеше много за нещата, които ставаха навън. Знаеше само това, което му показваха неговите уреди. При това не се знаеше доколко образците, набавени с помощта на механизми и изследвани от въпросните уреди, бяха подходящи за Юпитер. Юпитер бе невероятно огромен, а куполите бяха малко на брой.

Усилията на учените да получат необходимите данни за лоперите[1], очевидно най-висшата форма на живот на Юпитер, изискаха над три години интензивен труд, а след това, още две, необходими за проверка на истинността на получената информация. И то за работа, която на Земята отнемаше седмица или две. На Земята обаче тази работа въобще не можеше да се свърши, тъй като бе невъзможно да се транспортира дотам юпитерианска форма на живот. Атмосферното налягане на Юпитер нямаше как да бъде възпроизведено извън него и при земно налягане и температура лоперите просто щяха да се превърнат в малки газови облачета.

При все това, тази работа трябваше да бъде свършена, защото човешките същества държаха да могат да се разхождат по Юпитер поне в жизнената форма на лопери. Поради тази причина преди конверторът да бъде в състояние да прехвърли едно човешко същество в друга форма на живот бе необходимо да се изучат най-подробно всичките й физически характеристики. При това да се изучат както трябва, без да се допусне каквато и да е грешка.

Алън не се завърна.

Тракторите, които прочесаха околността, не откриха никакви следи от него. Само един от шофьорите съобщи, че е забелязал някакъв движещ се силует, който при добра воля можеше да се възприеме и като липсващият земен жител във формата на лопер.

Биолозите реагираха с любезната надменност на учени, когато Фоулър изказа пред тях предположение, че може би параметрите не са възпроизведени точно. Учтиво му дадоха да разбере, че са възпроизведени точно. Казаха му, че когато се постави човек в конвертора и се задейства превключвателя, този човек се превръща в лопер. Напуска машината, излиза извън подозрението на останалите и се разтваря в гъстата атмосфера.

Може би все пак е било допуснато малко отклонение от това, което би трябвало да бъде един лопер, да се е получил някакав незначителен дефект, подхвърли Фоулър. Ако е имало такова нещо, биха били необходими години, за да се установи, отвърнаха биолозите.

Фоулър знаеше, че са прави.

И така, вече бяха изчезнали не четири, а пет души. Излизането на Харолд Алън на повърхността на Юпитер се бе оказало безсмислено. Напълно безполезно, що се отнасяше до придобиването на познания.

Фоулър присегна и взе папката с кадровите данни, папка с добросъвестно защипани тънки листове. Знаеше, че неприятните неща, които му се налагаше да върши, бяха необходими. Трябваше обаче да открие причината за тези странни изчезвания. Можеше да постигне това единствено, като изпрати навън още хора.

За миг застина и се вслуша в рева на вятъра над купола. Бурният въздушен поток не прекъсваше и за миг гневното си движение над повърхността на планетата.

Дали пък навън не съществуваше някаква заплаха? Дали пък навън не дебнеше някаква неизвестна на хората опасност? Например някакви същества, таящи се в засада и излапващи лоперите, без да правят разлика между същинските допери и хората във формата на лопери? На лапачите, разбира се, това щеше да им е все едно.

Или пък може би бе извършена груба грешка при определянето на лоперите като формата на живот, най-добре пригодена за съществуване върху повърхността на планетата? Фоулър знаеше, че очевидната интелигентност на лоперите бе една от причините да се спрат на тях. Ако в създанието, в което се превръщаше човек, не бе заложена интелигентност, човешките същества нямаше да бъдат в състояние да задържат собствения си разум в него за дълго време.

Дали пък биолозите не бяха обърнали прекомерно внимание на това съображение, пренебрегвайки в същото време някакъв друг фактор, чиято недооценка е могла да има опасни, ако не и фатални последици? Това не изглеждаше правдоподобно. Колкото и надути да бяха биолозите, не можеше да им се отрече, че разбираха работата си.

Или пък начинанието бе неосъществимо, обречено от самото си начало? Конверсията в други форми на живот наистина се бе оказвала успешна на други планети, обаче това не означаваше непременно, че трябва да се окаже успешна и на Юпитер. Може би пък човешкият разум не бе в състояние да работи както трябва, когато използуваше сетивния апарат на юпитерианските форми на живот. Може би лоперите се отличаваха толкова силно от човека, че не съществуваше обща основа за обвързването на човешките знания с юпитерианската концепция за съществуването.

Причината можеше да е и у човека, да е нещо присъщо на човешката раса. Например някаква умствена извратеност, която, взета в съчетание с видяното навън, не позволяваше на хората да се завърнат. Можеше пък и да става дума за обикновена човешка умствена черта, възприемана като нещо обичайно на Земята, обаче в пълен разрез с юпитерианското съществуване и способна в съчетание с него да доведе човек до безумие.

В коридора се разнесе дращене на нокти и Фоулър се усмихна. Таусър се завръщаше от кухнята, където бе отишъл да навести своя

приятел, готвача.

Влезе в стаята с кокал в уста, помаха на Фоулър дружески с опашка и се отпусна до бюрото, като положи кокала между лапите си. Погледна стопанина си със сълзливи стари очи и Фоулър присегна и почеса едно рошаво ухо.

— Все още ли ме обичаш, Таусър? — попита Фоулър и Таусър тупна утвърдително с опашка.

— Май вече само ти ме обичаш — продължи Фоулър. Изправи се и отново се подпря на бюрото си. Ръката му присегна и взе папката.

Бенет? Бенет имаше приятелка, която го очакваше на Земята.

Ендрюс? Ендрюс бе решил да продължи висшето си образование веднага щом събереше достатъчно пари за една учебна година.

Олсън? Олсън наближаваше пенсионна възраст. Непрестанно разправяше на всички как ще се оттегли на почивка и ще отглежда рози.

С внимателно движение Фоулър върна папката на мястото ѝ.

Осъжда хората на смърт. Да, точно така се бе изразила госпожица Стенли, докато бледите ѝ устни едва се движеха върху пергаментеното ѝ лице. Изпраща хората на явна смърт, докато самият той седи зад бюрото си и се радва на безопасност.

Навярно това се говореше в целия купол, особено след като не се бе завърнал и Алън. Разбира се, никога нямаше да му го кажат в лицето. Дори и хората, които можеше да извика, за да им съобщи, че са следващите пътници, нямаше да му кажат това в лицето.

Той щеше обаче да прочете тези думи в погледите им.

Отново взе папката. Бенет. Ендрюс. Олсън. Имаше и други имена, обаче нямаше смисъл да изчита списъка докрай.

Кент Фоулър знаеше, че не можеше да направи това. Не можеше да погледне тези хора в лицето. Да ги изпрати на явна смърт извън купола.

Приведе се напред и натисна копчето на интеркома.

— Да, господин Фоулър?

— Моля ви, извикайте госпожица Стенли.

Докато чакаше госпожица Стенли, вслуша се в звуците, издавани от Таусър, който унило гризеше кокала.

Да, зъбите му вече съвсем не ги биваше.

— Заповядайте — каза гласът на госпожица Стенли.

— Госпожице Стенли, извиках ви просто за да ви кажа, че трябва да подготвите още два пътника.

— Не се ли боите, че така скоро ще свършат? Ако ги изпращате един по един, ще ви стигнат за по-дълго и ще изпитате два пъти по-продължително удоволствие.

— Единият ще е куче — каза Фоулър.

— Куче!

— Да. Таусър.

Гласът й стана толкова студен, че се вледени.

— Изпращате собственото си куче! Дето всички тези години…

— Точно заради това — каза Фоулър. — Таусър ще страда, ако го изоставя.

Това не бе този Юпитер, който бе наблюдавал по телевизора. Бе очаквал да бъде различен, но не чак толкова. Бе очаквал да се озове в ад от амонячен дъжд и вонящ дим и да слуша тътена на непрестанна буря. Бе очаквал мрачни облаци, непрогледна мъгла и зловещото проблясване на чудовищни мълнии.

Не бе очаквал, че поройният дъжд ще се превърне в лека пурпурна мъгла, реещa се като сянка над червена и пурпурна морава. Не бе очаквал, че страшните светкавици ще се превърнат в красиви проблясъци върху едно сякаш изрисувано небе.

Докато чакаше Таусър, Фоулър стегна мускулите на тялото си и се удиви от неговата гъвкавост и сила. Тялото наистина си го биваше. Усмихна се, като си спомни как бе изпитвал съжаление към лоперите, когато ги бе виждал на телевизионния екран.

Тогава му бе трудно да си представи същество с живот, основан върху амоняка и водорода, а не върху водата и кислорода. Бе му трудно да повярва, че подобна форма на живот е в състояние да изпита радост от съществуването си така, както я изпитва човешко същество. Бе му трудно въобще да си представи живот върху бурната и подобна на супа повърхност на Юпитер. Естествено, нямаше как да знае, че очите на юпитерианско същество ще я възприемат съвсем другояче.

Възприе порива на вятъра като докосване на нежни пръсти и с изненада си спомни, че по земните критерии това бе ревящ ураган,

движещ се със скорост от двеста мили в час и наситен със смъртоносни газове.

Тялото му се изпълни с приятни ухания. Всъщност, не точно ухания, защото на мястото на обонянието му се бе появило нещо различно. Стори му се, че цялото му същество се просмуква от усещането за лавандула или за нещо, наподобяващо лавандула. Знаеше, че за описването на това усещане не разполагаше с думи и че при ползуването на известната му терминология щеше да се сблъска с много загадки. Думите, които знаеше, известните му мисловни символи, които му вършеха работа като жител на Земята, щяха да му бъдат безполезни в неговия юпитериански облик.

На купола се отвори врата и оттам се измъкна Таусър. Това трябваше да е Таусър.

Понечи да извика кучето и мозъкът му започна да подбира думите, които щеше да изрече. Не можа обаче да ги произнесе. Нямаше как да ги произнесе. Нямаше с какво да ги произнесе.

За миг разумът му се изпълни с лепкав ужас, с безумен страх, който изпрати малки облачета от паника в мозъка му.

Как разговаряха помежду си юпитерианците? Как…

Изведнъж усети присъствието на Таусър. Усети топлата вълна на дружелюбието на рунтавото животно, придружавало го на Земята и на много планети. Сякаш съществото на име Таусър за миг се бе озовало в мозъка му.

В бълбукащото приветствие, което бе усетил, се появиха думи.

— Здрасти, приятел.

Всъщност, не бяха думи. Бяха нещо по-добро от думи. В мозъка му навлязоха мисловни символи. Символи с много по-богати оттенъци от тези, които можеха да бъдат предадени с думи.

— Здрасти, Таусър — каза.

— Чувствувам се добре — каза Таусър. — Досущ като в годините, когато бях малко кученце. В последно време хич не ме биваше. Краката ми взеха да отслабват, а пък зъбите ми се протриха почти до основи. С такива зъби никак не е лесно да се гложди кокал. Да не ти разправям пък как ме измъчваха бълхите. Е, свикнал съм им открай време, но когато бях млад дали щяха да бъдат с една-две повече или по-малко не ми правеше особено впечатление.

— Обаче… Обаче… — мислите на Фоулър се объркаха. — Та ти разговаряш с мен!

— Естествено — потвърди Таусър. — Винаги съм разговарял с теб, но ти не ме разбираше. Опитвах се да ти обясня някои неща, но ти не ги схващаше.

— Понякога съм те разбирал — възрази Фоулър.

— Не дотам добре — отвърна Таусър. — Разбираше кога се нуждая от храна, вода или разходка, но нищо повече.

— Съжалявам — каза Фоулър.

— Няма значение — отвърна Таусър. — Хайде да се надбягваме до хълма.

Фоулър за пръв път забеляза хълма, очевидно разположен далеч, на много мили от тях. В сянката на многоцветните облаци силуетът му изпъкваше със странна кристална красота.

Фоулър се поколеба.

— Струва ми се, че е твърде далеч…

— Стига, де — отвърна Таусър и се устреми към хълма.

Фоулър го последва, като изпробва силата на краката си. Изпробва силата на цялото си ново тяло, първоначално с известно съмнение, а после удивен от това, което осъзна. След малко вече тичаше, изпълнен с веселие, слял се с червената и морава ливада и със стелещия се дъжд, превръщащ се в дим.

Докато тичаше, усети музика. Музика, която изпълни тялото му и цялото му същество. Музика, която го понесе върху бързи сребърни криле. Музика, подобна на звъна, разнасящ се в слънчев пролетен ден от камбанария, разположена на хълм.

Докато наближаваха хълма музиката се усили и изпълни вселената с порой от вълшебни звуци. Вече знаеше, че тя се разнася откъм бурния водопад върху блестящия хълм.

Знаеше, разбира се, че това не бе вода, а течен амоняк, и че хълмът бе бял на цвят, защото бе образуван от втвърден кислород.

Спря до Таусър и се вгледа в мястото, където водопадът се превръщаше в сияйна дъга от стотици цветове. Бяха стотици в най-буквалния смисъл на думата. Тук не съществуваше преливане от един цвят към друг така, както го виждаха човешките същества. Цветовете бяха ясно разграничени и много на брой, тъй като тук светлината се разлагаше на всичките си съставки.

— Музика — каза Таусър.

— Да. Какво искаш да кажеш?

— Че музиката е причинена от вибрации. Вибрациите на падащата вода.

— Таусър, ти не знаеш нищо за вибрациите.

— Вече знам — възрази Таусър. — Мисълта за тях просто ми дойде на ум.

— На ум — Фоулър преглътна от удивление. Изведнъж в собствената му глава се появи формула. Формулата на химически процес, благодарение на който металите щяха да издържат налягането на Юпитер.

Изумен от това, вгледа се във водопада. Разумът му веднага осъзна цветовете и ги подреди по реда на тяхната последователност в светлинния спектър. Просто така. Просто без усилия. Въпреки, че той нямаше познания нито за метали, нито за цветове.

— Таусър — извика. — Таусър, с нас става нещо.

— Да, знам — отвърна Таусър.

— Нещо става с мозъците ни — продължи Фоулър. — Използуваме ги цялостно, пълноценно, до последната им гънка. Използуваме ги за установяването на неща, които би следвало отдавна да са ни известни. Може би мозъците на земните създания по начало са бавни и мудни. Може би ние сме дебилите на вселената. Може би сме така устроени, че вършим всичко по най-трудния начин.

Мислите му бяха кристално ясни и той разбра, че наученото нямаше да се ограничи до подреждането на цветовете от спектъра и създаването на метали, издържащи налягането на Юпитер. Почувствува смътно други неща. Неща, които не му се изясниха веднага. Сякаш чу шепот, намекващ за предстоящи велики дела, за тайнства отвъд пределите па човешката мисъл, може би и отвъд пределите на човешкото въображение. Тайнства, съчетани с факти и логика, и основани върху разсъждения. Неща, които всеки мозък щеше да проумее, стига да бе в състояние да използува целия си капацитет.

— Все още сме предимно земни създания — рече той. — Сега едва започваме да проумяваме някои от нещата, които ни предстои да научим. Неща, които не можехме да научим като човешки същества, може би именно защото бяхме човешки същества. Човешките ни тела бяха несъвършени тела. Зле пригодени за мислене, зле пригодени и за

други неща, които тепърва предстои да узнаем. Може би лишени от някои сетива, необходими за постигането на истинско познание.

Обърна се и погледна купола. Бе нещо неголямо и черно, смалено от разстоянието.

Там имаше хора, неспособни да съзрат красотата на Юпитер. Вярващи, че бурните облаци и непрестанният дъжд закриваха лицето на планетата. Хора с невиждащи човешки очи. Със слаби човешки очи. Очи, неспособни да съзрат красота в облаците и да гледат през бурята. Тела, неспособни да усетят музиката, предизвикана от един водопад.

Хора, които вървяха сами, ужасно самотни и общуваха с помощта на езиците си подобно на бойскаути, разменящи си послания със сигнали. Хора, неспособни да докоснат разума на другите така, както той сега докосваше разума на Таусър. Хора, лишени за вечни времена от възможността за близък личен допир с други живи същества.

Самият той, Фоулър, бе очаквал на повърхността на Юпитер да се сблъска с ужаса, причинен от извънземните неща. Бе мислил, че ще трепери, очаквайки заплахата от неизвестното. Бе очаквал да се погнуси от една обстановка, която не бе земна.

Вместо това, обаче, откри нещо велико, с което дотогава човек не се бе сблъсквал. Пъргаво и надеждно тяло.

Силна възбуда и силно усещане на радостта от живота. Остър ум. Изпълнен с красота свят, който земните мечтатели още не си бяха представили.

— Да вървим — призова го Таусър.

— Накъде?

— Накъдето и да е. Важното е да тръгнем, а после ще разберем къде сме стигнали. Имам едно усещане… едно особено усещане…

— Разбирам те — каза Фоулър.

И той бе обзет от това усещане. Усещаше, че му предстоеше нещо велико. Че го очаква величие. Знаеше, че отвъд хоризонта го очакват приключения и неща, по-велики от приключенията.

Това го бяха разбрали и петимата му предшественици. И те бяха почувствували същия повик. И те бяха разбрали, че тук ги очакваше съдържателен живот, изпълнен със знания.

Разбра, че именно заради това не се бяха завърнали.

— Аз няма да се върна — каза Таусър.

— Не можем да ги оставим в неведение — каза Фоулър.

Направи две крачки към купола и спря. Завръщане в купола. Завръщане към изпълненото с отрова и болящо го тяло, което бе оставил. Едва сега разбра, че в него бе изпитвал болки.

Завръщане към замъгления мозък. Към неясното мислене. Към отварящите се усти, с чиято помощ хората си разменяха сигнали. Към очите, които сега щяха да му се сторят по-лоши от липсата на зрение въобще. Завръщане към скуката, пълзенето и невежеството.

— Може би някой ден ще се завърна — промърмори.

— Има много неща, които тепърва предстои да извършим. Много неща, които трябва да видим — каза Таусър. — Много неща, които трябва да научим. Ще открием…

Да, сигурно щяха да открият разни неща. Може би цивилизации. Може би цивилизации, в сравнение с които човешката щеше да изглежда смехотворна. Щяха да открият красота, и още по-важно, щяха да я проумеят.

Щяха да открият дружба, непозната дотогава нито на човек, нито на куче.

Щяха да открият живот. Истински и бързо протичащ живот, несравним с дотогавашното им мудно съществуване.

— Не мога да се завърна — каза Таусър.

— И аз — рече Фоулър.

— Завърна ли се, ще ме превърнат отново в куче — каза Таусър.

— А мен — в човек — каза Фоулър.

---

[1] От англ. loper — бягащ с подскоци. — Б. ред. ↑

БЕЛЕЖКИ ПО ПЕТОТО ПРЕДАНИЕ

С разгръщането на легендата читателят придобива все по-точна представа за човешката раса. У него постепенно започва да се оформя убеждението, че съществуването й едва ли е нещо повече от чиста фантазия. Определено не е раса, способна след скромно стартиране да се извиси до великолепната култура, приписвана й в преданията. Просто защото нейният инструментариум е твърде беден за целта.

Вече стана ясно, че на тази раса не е присъща стабилността. Проявява склонност да разчита в по-голяма степен на една механична цивилизация, отколкото на изграждането на култура, основана върху здрави и действително стойностни разбирания за живота. Това издава липса на характер.

В настоящото предание пък научаваме за несъвършената й способност за общуване. Несъвършенство, което определено не води към напредък. Неспособността на човека да разбере и оцени мислите и гледната точка на друг човек е препятствие, което не може да бъде преодоляно от никакви механизми.

Фактът, че човешките същества са осъзнавали това, проличава от страстното им желание да се запознаят с философията на Джувейн. Нека отбележим, обаче, че те са се стремяли към нея не за да постигнат взаимно разбирателство, а в търсенето на сила, слава и знания. Тази философия е била възприемана от човека като средство, способно да го придвижи сто хиляди години напред в течение на две поколения.

От преданията става ясно, че човекът всъщност се надбягвал ако не със себе си, то с някакъв въображаем преследвач, дишащ във врата му. Човекът се отдал на лудешко преследване на сила и знания, без обаче никъде дори да се намеква за какво е смятал да ги използува, след като се сдобие с тях.

Според легендите, около милион години преди това човек излязъл от пещерите. Успял обаче да изхвърли убийството от своя начин на живот едва стотина години преди времето, описано в

преданието. Това е много показателно за мащабите на неговата дивотия. Успял да сложи край на убийствата едва след милион години съществуване и възприел това като голямо постижение.

След прочитането на настоящото предание повечето читатели лесно ще се съгласят с теорията на Роувър, че човекът умишлено е представен като антитеза на всички кучешки ценности, като митологическо плашило и социологическа басня.

Това убеждение се укрепва от безбройните свидетелства за неспособността на човека да си постави цел, за постоянното му мятане от една посока в друга, за стремежа му да възприеме начин на живот, който постоянно му убягва, може би защото никога не знае какво точно иска.

V. РАЙ

Куполът представляваше приплеснат чужд силует, който не се вписваше в пурпурната мъгла на Юпитер. Сгушена и уплашена структура, сякаш опитваща се да се скрие под повърхността на масивната планета.

Съществото, което някога бе Кент Фоулър, стоеше устойчиво върху яките си крака.

Вече ми изглежда чужд, помисли си. Значи, наистина съм се откъснал от човешката раса. Този купол въобще не ми е чужд. Няма как да ми е чужд. Той е мястото, където живях, планирах действията си и мечтаех. Мястото, което напуснах, изпълнен с уплаха. Мястото, където се завръщам, отново изпълнен с уплаха.

Тук ме доведе споменът за хората, които бяха като мен преди да се превърна в това, което съм сега. Преди да опозная силата, жизнеността и удоволствието, до които получаваш достъп, ако не си човешко същество.

Стоящият до него Таусър се размърда. Фоулър усети бликащото дружелюбие на някогашното куче. Почувства с цялото си същество неговата привързаност, другарство и любов. Неща, които то навярно бе проявявало открай време, но които той никога не узна, докато двамата бяха съответно човек и куче.

Мислите на Таусър проникнаха в мозъка му. „Не бива да правиш това, приятелю.“

Отговорът на Фоулър наподобяваше стенание. „Трябва да го сторя, Таусър. Нали за това излязох навън? За да разбера какво представлява Юпитер. Вече мога да го съобщя на хората, да им дам отговора.“

„Това трябваше отдавна да го сториш“, отвърна му тих, едва доловим глас, пробиващ си с труд път през неговата юпитерианска същност. „Ти обаче се уплаши и започна непрестанно да отлагаш. Избяга, защото те бе страх да се завърнеш. Боеше се да се превърнеш отново в човешко същество.“

„Ще се чувствувам самотен“, рече Таусър. Всъщност, не го изрече. Просто Фоулър почувствува как бе облян от прилив на самота, от болката, причинена от раздялата. Сякаш за миг бе станал част от разума на Таусър.

Не каза нищо, защото бе започнало да го обхваща отвращение. Отвращение към мисълта, че отново ще бъде превърнат в човек. Че отново ще бъде вместен в несъвършеното тяло и несъвършения разум на човешко същество.

„И аз бих дошъл с теб, ако не знаех, че не ми е по силите да понеса това“, каза Таусър. „Нищо чудно и да умра преди да успея да се завърна. Знаеш, че тялото ми бе почти умряло. Бях стар и пълен с бълхи. Зъбите ми бяха протрити до венците и храносмилането ми никак го нямаше. Отгоре на всичко имах и кошмари. Като малко пале сънувах как гоня зайци, а в последните си дни сънувах зайци, които гонят мен.“

„Ти остани тук, а аз ще се завърна“, каза Фоулър.

Дано да успея да им обясня всичко, помисли си. Дано да ме разберат.

Повдигна масивна глава и огледа хълмовете, преминаващи във високи планински върхове, обгърнати от розова и пурпурна мъгла. Небето бе разцепено от светкавица и облаците и мъглата загоряха в неописуемо красиви пламъци.

Олюля се напред, бавно и неохотно. Вятърът донесе полъх, изпълнен с ухание и тялото му го пое, подобно тялото на котка, търкаляща се из дилянка. Всъщност, не бе ухание, просто това бе думата, предаваща най-близко новото усещане. Очевидно, скоро на човешката раса щеше да се наложи да създаде нова терминология.

Как можеха да бъдат обяснени стелещата се над повърхността мъгла и уханието, тъждествено с наслада̀та? Други неща, не ще и дума, щеше да обясни без усилия.

Например, че тук няма потребност от храна и сън и не се страда от депресивните неврози, измъчващи човешките същества. Тези неща хората щяха да разберат, защото можеха да бъдат обяснени с прости думи. С думи от съществуващия език.

Как обаче щяха да се опишат другите неща, нуждаещите се от нов речник? Чувствата, които човек никога не бе изпитвал. Способностите, за които никога не бе мечтал. Проясненият разум и умението да разбира. Способността да използуваш и последната клетка на мозъка си. Нещата, които знаеш и можеш да извършиш инстинктивно, но недостъпни за човешкото същество, чието тяло бе лишено от сетивата, даващи възможност да се постигне това.

Ще ги напиша, рече си. Ще ги напиша спокойно и без да бързам.

Знаеше, обаче, че писаното слово бе твърде несъвършен инструмент.

На кристалния хълбок на купола се появи телевизионен терминал и той се затътри към него. Върху стъклото се стичаха струйки кондензирана мъгла. Фоулър надникна през него.

Разбира се, самият той не можеше да види нищо. Хората в купола обаче щяха да го видят. Хората, които непрестанно бяха на пост и наблюдаваха бруталната сила на Юпитер. Хората, следящи как покрай тях отминават ревящите ветрове, амонячните валежи и облаците със смъртоносен метан. Това бе единствения начин, по който възприемаха Юпитер.

Фоулър повдигна предна лапа и започна бързо да изписва името си отзад напред върху мокрото стъкло.

Трябваше да разберат кой е, за да не стане грешка. Трябваше да знаят какви параметри да използуват. В противен случай можеха да го конвертират обратно в нечие чуждо тяло, да объркат матрицата и той да излезе от конвертора като някой друг. Може би като младия Алън. Или като Смит или Пелетие. Това можеше да се окаже фатално.

Стичащите се амонячни струйки размиха буквите и той отново написа името си.

Щяха да прочетат това име. Щяха да разберат, че един от хората, превърнати в лопери, се е завърнал и е готов да докладва.

Притисна се към повърхността и се извърна към вратата, водеща към конвертора. Тя бавно започна да се отваря навън.

„Довиждане, Таусър“, каза тихо Фоулър.

В мозъка му се появи предупреждение. „Все още не е късно. Все още не си влязъл. Все още можеш да размислиш. Все още можеш да се извърнеш кръгом и да побегнеш.“

Той обаче вече бе взел решение и продължи напред, стиснал мислено зъби. Усети метала на пода под лапите си. Усети и как вратата зад него се затваря. Долови една последна фрагментарна мисъл на Таусър и потъна в мрак.

Придвижи се напред по наклонената рампа, водеща към камерата с конвертора.

Съобрази, че оттук бяха тръгнали човек и куче, а сега се завръщаше само човекът.

Пресконференцията протече нормално. Трябваше да се съобщят само приятни неща.

Точно така, неприятностите на Венера бяха приключили, каза Тайлър Уебстър на журналистите. Просто трябвало двете страни да се срещнат и да започнат преговори. Експериментите за създаване на живот в студените лаборатории на Плутон напредвали. Експедицията към съзвездието Кентавър щяла да отпътува по разписание, независимо от слуховете за противното. Търговската комисия скоро щяла да коригира митата за редица чуждопланетни стоки с цел да се отстранят някои недоглеждания.

Нищо сензационно. Нищо, достойно за първите страници. Нищо, с което да започнат новините.

— Освен това, господа, Джон Кълвер ме подсеща, че днес се навършват сто двадесет и пет години от последното убийство, извършено в Слънчевата система — добави Уебстър. — Изминаха сто двадесет и пет години откакто няма смърт, причинена от умишлено насилие.

Отпусна се в креслото и се усмихна на журналистите. Опитваше се да прикрие страха си от един въпрос, чиято неизбежност съзнаваше.

Те обаче все още не бяха готови да го зададат. Така или иначе, трябваше да се съобразят с една приятна традиция.

Грубоватият Стивън Ендрюс, началник на пресслужбата на „Междупланетни новини“, се изкашля, сякаш предстоеше да съобщи нещо много важно и след това с престорено сериозен глас зададе въпрос.

— А как е момчето?

Уебстър се усмихна.

— Края на седмицата ще прекарам у дома — заяви. — Ще занеса на сина си играчка.

Присегна към бюрото и взе оттам малък цилиндър.

— Старомодна играчка — каза. — Гарантирано старомодна. Една фирма съвсем наскоро започна да я произвежда. Слагаш я до окото си и я разместваш и се появяват красиви картинки. Всичко зависи от разместването на цветните стъкълца, поставени в нея. Има си и специално име…

— Калейдоскоп — побърза да поясни един от журналистите. — Чел съм за него. Описан е в стар разказ за обичаите в началото на двадесети век.

— Успяхте ли да я изпробвате, господин председатели? — попита Ендрюс.

— Все още не — призна Уебстър. — Купих я едва днес следобед и не ми остана време.

— Откъде я купихте, господин председателю? — разнесе се глас. — Искам и аз да взема една за моето момче.

— В магазина за играчки, знаете го. Магазина зад ъгъла. Днес ги докараха.

Уебстър реши, че точно сега можеха да си тръгнат. Побъбриха си дружелюбно и весело, така че можеха да си тръгнат.

Те обаче не даваха признаци че ще си тръгват и разбра, че нямаше да го направят. Разбра го, тъй като всички внезапно започнаха да си шепнат нещо, а някой дори зашумоля с бележника си, за да прикрие шепота. Едва след това Стивън Ендрюс зададе въпроса, от който Уебстър така се страхуваше. За миг му стана приятно, че го зададе именно Ендрюс. Той обикновено се държеше дружески, а „Междупланетни новини“ предаваше получената информация обективно, без да допуска хитроумното изопачаване на смисъла й, присъщо на някои склонни към умуване журналисти.

— Господин председателю — започна Ендрюс — говори се, че човек, преминал конверсия на Юпитер, се е завърнал на Земята. Бихме искали да ви запитаме дали това е вярно.

— Вярно е — отвърна сковано Уебстър. Журналистите зачакаха и Уебстър също зачака, без да помръдне в креслото си.

— Имате ли коментар? — попита Ендрюс.

— Не — отвърна Уебстър.

Започна да оглежда лицата на присъстващите и се опита да отгатне реакцията им. Напрегнати лица, доловили част от истината, криеща се зад краткия му отказ да коментира информацията. Подсмихващи се лица, прикриващи мозъци, вече започнали да обмислят как да изопачат малкото произнесени от него думи. Сърдити лица, които гневно щяха да пишат за правото на народа да е осведомен.

— Съжалявам, господа — каза Уебстър.

Ендрюс тежко стана от креслото си.

— Благодарим ви, господин председателю — каза той.

Уебстър остана в креслото си и изчака да си тръгнат. Когато остана сам му се стори, че празната зала е изпълнена с хлад.

Ще ме разпънат на кръст, помисли си. Ще ме заковат на вратата на хамбара и няма да мога да възразя с нищо. С нищо.

Стана, прекоси стаята, отиде до прозореца и се вгледа в градината, обляна от лъчите на следобедното слънце.

При това, нямаше как да им го каже.

Рай. Рай за всички, които го пожелаят. И същевременно край на човечеството. Край на всички идеали и всички мечти на човечеството. Край на самата раса.

Върху бюрото му просветна зелена светлинка и се чу сигнал. Отиде при него.

— Какво има? — попита.

Малкият екран светна и на него се появи лице.

— Господине, кучетата току-що ме уведомиха, че във вашата резиденция е пристигнал мутантът Джо и Дженкинс го е пуснал.

— Джо? Сигурен ли си?

— Така казаха кучетата. А те никога не грешат.

— Прав си. Наистина никога не грешат — отговори бавно Уебстър.

Лицето върху екрана избледня и Уебстър тежко се отпусна в креслото.

Присегна със сковани пръсти към контролното табло и набра съчетание от цифри, без да го проверява.

На екрана се появи дом. Дом в Северна Америка, сгушил се в подножието на ветровит хълм. Сграда, оцеляла близо хиляда години. Сграда, в която много поколения Уебстърови бяха живяли, мечтали и умрели.

Високо в синевата над къщата летеше гарга и Уебстър чу или си внуши че чува граченето на птицата.

Всичко бе наред. Или изглеждаше да е наред. Къщата бе обляна от утринна светлина и върху ливадата имаше статуя. Статуята на един от неговите прадеди, отдавна изчезнал по пътя към звездите. Алън Уебстър бе първият човек, напуснал пределите на Слънчевата система на път за съзвездието Кентавър. След ден или два за там щеше да замине и експедиция, намираща се сега на Марс.

Къщата бе безмълвна и не се забелязваха каквито и да са признаци на движение.

Ръката на Уебстър докосна едно копче и екранът угасна.

Дженкинс ще се справи, рече си. Вероятно ще се справи по-добре от човек. В края на краищата, цели хиляда години е трупал мъдрост в металната си черупка. Вероятно не след дълго ще ми се обади, за да ми съобщи какво става.

Ръката му присегна и набра друго съчетание.

Изминаха няколко дълги секунди, преди на екрана да се появи лице.

— Какво има, Тайлър? — попита лицето.

— Току-що ми съобщиха, че Джо…

Джон Кълвър кимна с разбиране.

— Знам. И на мен се обадиха. Сега проверявам.

— Какво мислиш по въпроса?

Лицето на началника на Световната служба за сигурност загадъчно се намръщи.

— Може би са започнали малко да поомекват. Настъпихме доста силно Джо и останалите мутанти. Кучетата прекрасно се справиха с работата си.

— Нямаше обаче никакви признаци за подобно развитие — възрази Уебстър. — Нищо в записите не говореше за такава възможност.

— Знам ли — каза Кълвър. — През последните сто години не са направили и крачка без да я узнаем. Цялото им битие е записано на

лента. Всеки техен ход бе блокиран. Първо решиха, че имат лош късмет, но после разбраха, че нещата стоят иначе. Може би най-сетне им е станало ясно, че са победени.

— Не ми се вярва — каза тържествено Уебстър. — Когато тези приятели си помислят, че са победени, по-добре ще е да си потърсиш надеждно убежище.

— Ще продължавам да следя всичко и ще те държа в течение — каза Кълвър.

Екранът избледня и се превърна в къс квадратно стъкло. Уебстър го стрелна с мрачен поглед.

Мутантите не бяха победени. Съвсем не бяха победени. И той, и Кълвър знаеха това. И все пак…

Защо Джо бе отишъл при Дженкинс? Защо не се бе свързал направо с правителството в Женева? Може би, за да запази достойнството си. Бе предпочел да установи връзката чрез робот. В края на краищата, Джо познаваше Дженкинс много отдавна.

Уебстър почувствува внезапен прилив на гордост. Гордост от това, че Джо бе отишъл при Дженкинс. Дженкинс, въпреки металното си тяло, също бе един от Уебстърови.

Гордост, помисли си Уебстър. Гордост от успехите и грешките на рода. Неговите членове винаги биваха запомняни с нещо. Джером бе лишил света от философията на Джуейн. Томас бе дарил на света принципа на космическия двигател, сега вече усъвършенствуван. Алън, синът на Томас, се бе опитал да достигне звездите и не бе успял. Брус пръв бе създал двойната цивилизация на хората и кучетата. Самият той, Тайлър Уебстър, днес бе председател на Световния комитет.

Седнал на бюрото си, стисна ръце пред себе си и се вгледа в лъчите на бледата вечерна светлина, преминаващи през прозореца.

Призна пред самия себе си, че чака. Очакваше звъна на сигналното устройство. Очакваше да го уведомят, че Дженкинс иска да го информира за разговора си с Джо. Стига само…

Стига само да успееха да постигнат разбирателство. Стига само мутантите и хората да почнеха да работят заедно. Стига само да успееха да забравят тази полуобявена война, водеща до патово положение, всички — хора, кучета и мутанти — можеха да стигнат много далеч.

Уебстър поклати глава. Такива очаквания биха били прекалени. Разликата между тях бе твърде голяма. Пропастта, която ги делеше, твърде дълбока. Хората и мутантите бяха разделени. Хората изпитваха към тях подозрение, а мутантите им отвръщаха със снизходителна търпимост. Мутантите бяха различна раса. Разклонение, отишло твърде далеч напред. Истински индивиди, които не се нуждаеха от обществото. Не се нуждаеха от човешко одобрение. Напълно им липсваше стадният инстинкт, който сплотяваше расата и бяха неуязвими към всякакъв обществен натиск.

Именно заради мутантите малката група от мутирали кучета засега не донесе особена полза на техния по-стар брат, Човека. Вече близо сто години кучетата се занимаваха със следенето на човешките мутанти, бяха се превърнали в полицейска сила, която ги държеше под око.

Уебстър се отдръпна от бюрото, отвори чекмедже и извади от там сноп листове.

Без да откъсва поглед от телевизионния екран натисна превключвателя, чрез който се свързваше със секретарката си.

— Да, господин Уебстър?

— Сега ще се свържа с господин Фоулър. Ако обаче междувременно ме потърсят…

Гласът на секретарката потреперя съвсем леко.

— Потърсят ли ви, веднага ще ви свържа.

— Благодаря — каза Уебстър.

Натисна повторно превключвателя.

Значи, вече са разбрали за това, помисли си. Сега всички хора в сградата са заели стойка с провиснали езици и очакват новини.

Кент Фоулър, отпуснал се върху стол в градината, следеше с поглед как малкият черен териер трескаво рови земята в търсене на въображаем заяк.

— Не можеш да ме измамиш, Роувър — каза Фоулър.

Кучето за миг прекрати заниманието си, погледна го през рамо с озъбена усмивка, радостно излая няколко пъти и възобнови ровенето.

— Някой от тези дни ще се издадеш — каза му Фоулър. — Ще изречеш неволно една-две думи и ще те разоблича.

Роувър продължи да копае.

Малък хитрец, помисли си Фоулър. Много съобразителен, наистина. Уебстър му е наредил да ме следи и сега играе най-добросъвестно ролята си. Дава си вид, че търси зайци, опикава храсталаците и се чеше, уж че го хапят бълхи. На пръв поглед, съвършено куче. Обаче той ми е ясен. Всичките са ми ясни.

Чуха се нечии стъпки и Фоулър се извърна.

— Добър ден — каза Тайлър Уебстър.

— Очаквах ви — каза Фоулър. — Седнете и ми кажете всичко искрено. Не ми вярвате, нали?

Уебстър се отпусна във втория стол и остави купчината листове върху скута си.

— Разбирам чувствата ви — каза.

— Не ми се вярва да ги разбирате — отсече Фоулър. — Дойдох при вас с новини, които според мен са важни. С доклад, който ми струва много повече, отколкото можете да си представите.

След това се приведе напред.

— Чудя се дали сте в състояние да си дадете сметка, че всеки час, който прекарах като човешко същество, за мен бе равносилен на умствено изтезание.

— Съжалявам, но бяхме длъжни да се уверим в достоверността на всичко. Бяхме длъжни да проверим вашите доклади.

— И да направите някои тестове, нали?

Уебстър кимна утвърдително.

— Като с Роувър, например?

— Името му не е Роувър — каза любезно Уебстър. — Ако сте го наричал с такова име, обидил сте го. Днес всички кучета имат човешки имена. Това се казва Елмер.

Елмер прекрати копаенето и се запъти към хората. Седна при Уебстър и почеса прашните си мустаци с лапа, изцапана с глина.

— Какво ще кажеш, Елмер? — попита Уебстър.

— Човешко същество е, не ще и дума — отвърна Елмер. — Не съвсем, обаче. Не е мутант, обаче е нещо друго. Нещо извънземно.

— Това е съвсем естествено — каза Фоулър. — Пет години бях лопер.

Уебстър кимна с разбиране.

— Така е, запазвате част от личността и това е съвсем разбираемо. Кучето пък го установява. Много са чувствителни към тези неща. Направо проникват в психиката. Затова именно им възложихме да следят мутантите. Веднага ги усещат, където и да се намират.

— Искате да ми кажете, че ми вярвате?

Уебстър внимателно приглади хартиите върху скута си.

— Боя се, че да.

— Защо пък се боите?

— Защото вие сте най-голямата заплаха за човечеството, с която то се е сблъсквало досега.

— Заплаха? Човече, та нима не разбирате за какво става дума? Та аз ви предлагам… аз ви предлагам…

— Да, разбирам ви. Предлагате ни Рая.

— И вие се боите от това?

— Направо съм ужасен. Просто се опитайте да си представите какво би се получило, ако съобщим това на хората и те ни повярват. Всички ще пожелаят да заминат за Юпитер и да се превърнат в лопери. Най-малкото заради това, че те очевидно имат продължителност на живота, равна на хиляди земни години, да не говорим за другите причини. Всеки ще поиска да замине незабавно за Юпитер. Никой няма да пожелае да запази човешкия си облик. И така, в крайна сметка хората ще изчезнат. Всичките ще се превърнат в лопери. Мислил ли сте за това?

Фоулър облиза устните си с нервен език.

— Естествено. Точно това и очаквах.

— Човешкият род би изчезнал — каза Уебстър с равен глас. — Би бил затрит. Целият му напредък, постигнат през хилядолетия, би бил захвърлен на бунището. Човешкият род би изчезнал тъкмо, когато е на прага на най-великите си постижения.

— Вие обаче не разбирате — възрази Фоулър. — Няма и как да разберете. Никога не сте бил лопер, за разлика от мен — удари се по гърдите. — Аз знам какво е това.

Уебстър поклати глава.

— По този въпрос нямам възражения. Съгласен съм да приема, че е по-добре да си лопер, отколкото човек. Това, което не мога да приема е, че затриването на човешкия род би могло да бъде оправдано.

Че би трябвало да заменим всичко, което е постигнато и предстои да бъде постигнато от човешкия род, за това, което би могло да бъде постигнато от лоперите. Човешкият род пътува до разни места. Може би не прави това така красиво, разумно и блестящо, както го правят вашите лопери, но имам чувството, че в дългосрочен план ще отиде много по-далеч от тях. Имаме родово наследство и родова съдба, от които не можем да се откажем.

Фоулър се приведе напред.

— Вижте — каза той — държа се честно с вас. Дойдох направо при вас и при Световния комитет. Можеше първо да съобщя новината на пресата и на радиото и да ви поставя пред свършен факт, но не го направих.

— Намеквате, че Световният съвет няма право сам да вземе решение по този въпрос. Намеквате, че трябва да се чуе какво мислят хората.

Фоулър, с присвити устни, кимна утвърдително.

— Искрено казано, нямам доверие на хората — каза Уебстър. — Поддават се на психологията на тълпата. Реагират себично. Нито един от тях не мисли за расата, мисли само за себе си.

— Да не би да ми казвате, че съм прав, но че моята няма да я бъде? — попита Фоулър.

— Не съвсем. Ще трябва да измислим нещо. Може би Юпитер би могъл да се превърне в нещо като старопиталище. След като човек изживее полезния си живот…

Фоулър реагира с гърлен звук, издаващ неудовлетворение.

— Значи, награда — отсече. — Значи, ще се предоставя зелена ливада само на старите коне. Рай за специални заслуги.

— По този начин бихме запазили човешкия род и същевременно няма да се лишаваме от Юпитер — изтъкна Уебстър.

Фоулър се изправи на крака с бързо гъвкаво движение.

— Противно ми е да слушам това — изкрещя той. — Съобщих ви нещо, което искахте да узнаете. Нещо, за което похарчихте милиарди долари и за което, както добре знаете, бяха пожертвани стотици човешки живота. Построихте реконверсионни станции по целия Юпитер и изпратихте на повърхността му дузини хора, а те не се завърнаха. Решихте, че са загинали и изпратихте други на тяхно място, но и те не се завърнаха. А те не се завърнаха, защото не искаха да се

завръщат. Защото не можеха да се завърнат. Защото не можеха да се примирят с мисълта, че ще се превърнат отново в човешки същества. Сетне аз се завърнах и каква бе ползата от това? С какво се сблъсках? С високопарни приказки, шикалкавения и недоверие. Накрая ми се казва, че съм прав, но че съм сгрешил, дето съм се завърнал.

Отпусна ръце и раменете му увиснаха.

— Предполагам, че съм свободен — каза Фоулър. — Няма какво повече да правя тук.

Уебстър отговори с бавно кимване.

— Разбира се, че сте свободен. През цялото време бяхте свободен. Просто ви бях помолил да останете, докато направя проверка.

— И мога да се завърна на Юпитер?

— При създалата се ситуация това съвсем не е лоша идея.

— Това, което ме изненадва е, че вие не го предложихте пръв — отвърна Фоулър с горчивина в гласа. — Можеше след това да изпратите доклада ми към дело, да забравите за случилото се и да продължавате да си управлявате Слънчевата система така, както дете си играе в детска градина. Вашият род от векове прави груби грешки и хората въпреки това ви предоставят възможност да направите нови. Един от прадедите ви лиши света от философията на Джуейн, а друг възпрепятствува усилията на хората да постигнат сътрудничество с мутантите…

Уебстър отговори остро.

— Не замесвайте мен и семейството ми в тази работа, Фоулър! Става дума за нещо много по-голямо…

Фоулър обаче вече бе започнал да крещи и не се сдържаше.

— Няма да ви позволя да провалите и това. Светът и без това доста се е напатил заради вас, Уебстърови. Сега обаче ще си почине малко от вас. Ще кажа всичко пред пресата и радиото. Ще го разнеса по площадите. Ще…

Гласът му внезапно секна и раменете му увиснаха. Гласът на Уебстър бе изпълнен с леден гняв.

— Аз пък ще се боря срещу теб, Фоулър. Ще ти се противопоставя. Не мога да ти позволя да направиш това.

Фоулър вече се бе отправил към градинската врата. Уебстър, застинал в стола си, усети как една лапа докосва крака му.

— Да го спра ли, шефе? — попита Елмер. — Кажи дали да го спра.

Уебстър поклати глава.

— Не, нека си върви. Има толкова право да върши това, което иска, колкото и аз.

Хладен повей премина над градинската стена и раздипли наметалото върху плещите на Уебстър.

Мозъкът му се изпълни с думи. Думи, изречени в тази градина преди броени секунди, но всъщност идващи от вековете. Един от твоите прадеди изгуби философията на Джуейн. Друг от твоите прадеди…

Уебстър стисна юмруци, докато ноктите му се забиха в дланите.

Носим лош късмет, помисли си Уебстър. Да, това сме ние. Да, носим лош късмет на човечеството. Философията на Джуейн. Мутантите. Мутантите обаче научиха философията на Джуейн още преди векове, но никога не я използваха. Джо я открадна от Грант, а Грант посвети целия си живот на опитите да я върне, но безуспешно.

Може би тази философия не е представлявала нищо особено, опита се да се утеши Уебстър. Ако наистина представляваше нещо, мутантите щяха да я използват. От друга страна, възможно е мутантите да са блъфирали. Да не са узнали за нея нищо повече от това, което е известно на хората.

Чу се леко металическо изкашляне и Уебстър повдигна поглед. До входа бе застанал малък сив робот.

— Търсят ви, господине — каза роботът. — Вероятно е обаждането, което очаквате.

На екрана се появи лицето на Дженкинс. Старо, демодирано и грозно лице. Съвсем различно от гладките човекообразни лица на най-новите модели роботи.

— Моля ви да ме извините, господине, но се случи нещо съвсем необичайно — каза. — Дойде Джо и помоли да използува нашия видеофон, за да се свърже с вас. Не пожела да ми каже какво желае, господине. Каза, че иска просто да се обади по приятелски на един стар съсед.

— Свържи ме с него — каза Уебстър.

— Подходът му бе твърде необичаен, господине — настоя Дженкинс. — Цял час си приказва празни приказки с мен, преди да поиска връзката. С ваше извинение, господине, това ми се стори съвсем странно.

— Знам, знам. Джо е странен в много отношения.

Лицето на Дженкинс изчезна от екрана и на негово място се появи друго, лицето на Джо мутанта. Бе силно лице със сбръчкана загоряла кожа и синьосиви очи, които таяха искрици. Косата на Джо бе започнала да посребрява на слепоочията.

— Дженкинс ми няма доверие, Тайлър — каза Джо и Уебстър усети присмеха, криещ се зад тези думи.

— Добре знаеш, че и аз ти нямам доверие — отговори му грубо.

Джо щракна с език.

— Не бива да говориш така, Тайлър, та ние даже и за миг не сме ти причинявали неприятности. Нито един от нас не ти е причинявал неприятности. Ти ни следеше, тревожеше се и се боеше от нас, но никога не сме ти сторили зло. Изпрати толкова много кучета да ни шпионират, че ги срещаме под път и над път. Имаш досиета за всички нас, проучвал си ни и си обсъждал поведението ни толкова дълго време, че сигурно това ти е омръзнало до смърт.

— Познаваме ви — каза мрачно Уебстър. — Знаем за вас повече, отколкото вие знаете за самите себе си. Знаем колко сте и знаем всичко за всеки един от вас. Искаш ли да ти кажа какво е правил всеки един от вас в който и да е момент от изминалите сто години? Попитай ме и ще ти кажа.

Гласът на Джо бе изпълнен със студенина.

— А пък ние през цялото време изпитвахме най-добри чувства към вас. Все си мислехме, че някой ден може да ни се прииска да ви помогнем.

— Ако наистина е така, защо не го направихте? — отсече Уебстър. — В самото начало имахме готовност да работим съвместно с вас. Дори и след като ти откраднa от Грант философията на Джуейн…

— Да съм я откраднал ли? — попита Джо. — Тайлър, не е възможно да не знаеш, че не е така. Ние я взехме само, за да я проучим. Там всичко бе объркано, както ти е известно.

— Убеден съм, че сте я проумяли още в следващия ден — каза спокойно Уебстър. — Какво чакахте? Ако ни я бяхте обяснили, щяхме

да приемем това като доказателство, че сте готови да работите с нас и веднага щяхме да дадем съгласието си. Щяхме да отзовем кучетата и да ви приемем при нас.

— Това е забавно — каза Джо. — Знаеш ли, никога не ни е вълнувало дали ще ни приемете или не.

Отново се разнесе старият смях, смеха на човек, който не се нуждаеше от компания и възприемаше цялата тъкан на човешкото общество като мащабна иронична шега. Човек, изпитващ удоволствие от това, че върви сам. Човек, възприемащ човешкия род като нещо забавно и може би малко опасно и заради това още по-забавно. Човек, не изпитващ потребност от нормален контакт между хората и възприемащ го като нещо крайно старомодно и провинциално, напомнящо клубовете по интереси от двадесети век.

— Добре — отсече Уебстър. — Щом така искате, така да бъде. Надявах се, че може би ще предложите някаква сделка. Че може би ще потърсите помирение. Сегашното състояние на нещата не ни харесва и би ни се искало да се промени. На ход обаче сте вие.

— Слушай Тайлър, няма защо да се караме — възрази Джо. — Помислих си, че може би би било редно да научите философията на Джуейн. Вече сте позабравили за нея, но имаше времена, когато цялата Слънчева система се вълнуваше от тази философия.

— Много добре, обясни ми я — каза Уебстър. Тонът му издаваше, че не вярваше Джо да направи това.

— Вие, човеците, сте самотни същества — каза Джо. — Никога не сте се стремили да опознаете ближния си. Няма и как да го опознаете, тъй като не притежавате способността да го разберете. Между вас съществуват приятелства? Не ще и дума, но те са основани само върху чувства, никога върху истинско разбиране. Вярно е, че общувате помежду си, но постигате това чрез търпимост, не чрез разбиране. Решавате проблемите си чрез взаимно съгласие, но то е израз просто на налагането на волята на по-силните над по-слабите, като се преодолее тяхната съпротива.

— Всичко това какво общо има с нашия разговор?

— С помощта на философията на Джуейн вие бихте се разбирали помежду си — обясни Джо.

— Нещо като телепатията ли имаш пред вид?

— Не съвсем — отвърна Джо. — Ние, мутантите, владеем телепатията. В случая обаче става дума за нещо съвършено различно. Философията на Джуейн предоставя възможност да се почувствува гледната точка на другия. Това не означава, че ще се съгласиш с тази гледна точка, обаче тя поне ще ти е ясна. Не само ще узнаеш какво говори събеседникът ти, но и какво чувствува. Ползуваш ли философията на Джуейн, длъжен си да приемеше валидността на идеите и знанията на другия. Не само думите, които произнася, но и мислите, които се крият зад тези Думи.

— Това е семантика — каза Уебстър.

— Нека бъде семантика, щом настояваш — каза Джо. — Важното е, че по този начин разбираш не само думите на другия, но и подтекста на казаното. Почти телепатия, но не съвсем. В някои отношения е нещо много по-добро.

— Добре, Джо. А ти какво целиш с цялата тази работа? Как…

Отново усети присмехът му.

— Ти просто си помисли за думите ми, Тайлър, а после прецени дали това ти е необходимо. Едва тогава бихме могли да поговорим отново.

— Значи, предстои пазарлък — каза Уебстър.

Джо кимна утвърдително.

— Освен това, ще си заложил и капани, предполагам — продължи Уебстър.

— Само един-два — каза Джо. — Ти ги открий, а после ще поговорим и за тях.

— И вие, мутантите, какво ще поискате от нас?

— Много неща. Но сделката може би ще си струва.

Екранът потъмня, но невиждащите очи на Уебстър не се откъснаха от него. Капани? Разбира се, че щеше да има капани. И то много.

Уебстър затвори очи и усети прилив на кръв в мозъка си.

Какво се бе говорило за философията на Джуейн в онези отдавнашни дни, когато бе изгубена? Че човечеството в течение на две поколения може да извърви път, за който иначе биха му били потребни две хиляди години. Май бе нещо от този род.

Може би в тези неща имаше леко преувеличение. Не особено голямо, обаче.

Хора, разбиращи се помежду си. Хора, способни да осмислят идеите на другите, да погледнат на нещо така, както би погледнал някой друг, да възприемат чуждо схващане така, сякаш е свое собствено. Да го превръщат в част от собствените си знания по даден въпрос. Без неразбирателства, без предубеждения и предразсъдъци, с умението да оценят който и да е човешки проблем от всички възможни ракурси. С нов подход, приложим към всякакви човешки начинания. Към социологията, психологията и инженерното дело, към всички елементи на многостранната и сложна цивилизация. Без караници и разправии и единствено чрез добросъвестната и честна оценка на наличните факти и идеи.

Напредък от сто хиляди години в рамките на две поколения? Защо пък не?

А капаните? Всъщност, имаше ли капани? Бяха ли мутантите наистина готови да споделят знанията си? На каква цена? Дали просто не смятаха да подхвърлят на човечеството още една примамка и скришом да се превиват от смях?

Мутантите не бяха използували тези знания. Естествено, не ги бяха използували, тъй като не се нуждаеха от тях. Мутантите вече владееха телепатия, напълно достатъчна за техните цели. Индивидуалистите не биха могли да оползотворят средство, правещо възможно разбирателството между тях, тъй като то не ги интересуваше. Мутантите очевидно се спогаждаха и осъществяваха контакти помежду си. Изтърпяваха ги като нещо необходимо за отстояването на общите им интереси. Работеха заедно, когато ставаше дума за спасяването на кожите им, но не намираха удоволствие в това.

Честна оферта? Или просто примамка, средство за отклоняване на вниманието на човека в една посока, докато в същото време другаде му се гласеше мръсен номер? Поредна подигравателна шега? Или предложение, в което бе скрито отровно жило?

Уебстър поклати глава. Това нямаше как да се установи. Да се разберат мотивите и основанията на мутантите бе невъзможно.

Стените и таванът на кабинета започнаха да се озаряват от мека светлина. Автоматичното изкуствено осветление се усилваше успоредно с настъпването на мрака. Уебстър хвърли поглед към

прозореца и установи, че той се бе превърнал в черен правоъгълник. Тук-таме проблясваха единствено светещите реклами по покривите на далечните сгради.

Натисна превключвател и се свърза със секретарката си.

— Извинявам се, че ви задържах толкова дълго. Изгубих представа за времето.

— Не се безпокойте, господине — отвърна секретарката. — Имате посетител. Господин Фоулър.

— Фоулър?

— Да, господинът от Юпитер.

— Да, да, знам — отвърна уморено Уебстър. — Помолете го да влезе.

Почти бе забравил за Фоулър и за неговите заплахи.

Хвърли разсеян поглед върху бюрото си и забеляза калейдоскопа. Странна играчка, помисли си. Чудата играчка. Проста играчка за простите умове от миналите години На хлапето обаче ще се стори много забавна.

Присегна и я взе. Повдигна я към очите си. Светлината бе изтъкала рисунка от лудешки цветове, геометрически кошмар. Помръдна малко цилиндъра и рисунката се промени. Още веднъж…

В мозъка му избухна внезапна болка и цветовете се сляха в пламък, който обгори разума му.

Цилиндърът падна. Уебстър присегна и с все сила се залови за ръба на бюрото.

Мозъкът му за миг се изпълни с ужас. Що за играчка за малко дете?

Болката обаче постепенно утихна и разумът му започна да се прояснява. Дишането му възвърна своята равномерност.

Странна работа, помисли си. Странно е, че играчката имаше такъв ефект. Може би всъщност вината за случилото се не бе на калейдоскопа, а на нещо друго. На някакъв шок. Или на сърдечен пристъп. Все още бе твърде млад за това, пък и неотдавна бе преминал медицински преглед.

Вратата се отвори и Уебстър повдигна очи. Фоулър прекоси помещението с отмерена и бавна стъпка и застана пред бюрото.

— Да, Фоулър?

— Тръгнах си оттук разгневен, а не исках да се получи това. Реших, че може и да сте ме разбрал, а може и да не сте. Нямаше как да не се разтревожа. Дойдох тук от Юпитер с чувството, че всичките години, които прекарах там под куполите, се бяха осмислили. Че цялата скръб, която чувствувах, когато хората напускаха купола, в крайна сметка се бе оправдала. Давате си сметка, че дойдох тук с новини, които светът очакваше. За мен това бе най-прекрасното усещане и предполагах, че и вие ще го оцените по същия начин. Мислех, че и хората ще ме разберат. Че ще ме възприемат като вестител, който им съобщава, че раят е съвсем наблизо. Защото става дума именно за рай, Уебстър. За рай, а не за нещо друго…

Подпря се с ръце на бюрото, приведе се напред и гласът му премина в шепот.

— Нали си давате сметка за това, Уебстър? Нали ме разбирате?

Ръцете на Уебстър бяха започнали да треперят. Успя да ги укрие в скута си и ги стисна, докато го заболяха пръстите.

— Да — отвърна той с шепот. — Да, мисля, че разбирам.

Той наистина разбираше.

Разбираше повече от това, което бе узнал от думите. Разбираше болката, молбата и горчивото разочарование, криещи се зад тези думи. Разбираше ги така, сякаш ги бе изрекъл сам. Едва ли не сякаш бе на мястото на Фоулър.

Гласът на Фоулър се изпълни с тревога.

— Какво има, Уебстър? Какво става с вас?

Уебстър се опита да каже нещо и думите му се превърнаха в прах. Гърлото му започна да го стяга и почувствува болка над адамовата си ябълка.

Опита се отново да проговори и този път произнесе думи, макар и да бяха тихи и измъчени.

— Обяснете ми, Фоулър. Вие там научихте много неща. Неща, които хората не познават или пък познават, но съвсем слабо. Като телепатията, може би. Или пък…

— Вярно е, научих много неща — потвърди Фоулър. — Но не ги донесох със себе си. При обратната конверсия се превърнах повторно в човек и не съм нищо повече от човек. Всичко, което научих, остана

там. У мен останаха само бледи спомени и един своеобразен… един своеобразен копнеж.

— Искате да кажете, че вече не притежавате способностите, които имахте като лопер?

— Нито една от тях.

— Не бихте ли могли да ме накарате да схвана нещо, което искахте да разбера? Така, че да се почувствам както се чувствате вие.

— Невъзможно е.

Уебстър присегна и нежно докосна калейдоскопа. Той се претърколи и след миг отново застина.

— Защо се върнахте? — попита Уебстър.

— За да си изясним отношенията — отвърна Фоулър. — За да ви обясня, че не ви се сърдя. Да ви помогна да схванете, че и аз имам позиция. Че става дума просто за различие в мненията и за нищо повече. Смятах, че ще можем да се разберем.

— Разбирам. Все още ли смятате да уведомите всички хора за това?

Фоулър кимна утвърдително.

— Длъжен съм да го направя, Уебстър. Не можете да не ме разберете. Възприех това като… като своеобразна религия. Говоря ви за нещо, в което вярвам. Вярвам, че трябва да разкажа на хората за съществуването на един по-добър свят и един по-добър живот. Длъжен съм да ги поведа към него.

— Като месия — допълни Уебстър.

Фоулър се изправи.

— Тъкмо от това се страхувах. Присмехът не е…

— Не ви се присмивах — отвърна му почти любезно Уебстър.

Взе калейдоскопа, поглади цилиндъра с длан и се замисли. Все още не, рече си. Все още не. Ще трябва да си помисля. Дали наистина желая той да ме разбере така добре, както аз го разбирам!

— Виж какво, Фоулър — рече той. — Нека отложим това с ден или два. Почакайте малко. Само ден или два. След това ще поговорим отново.

— Вече чаках достатъчно дълго.

— И все пак, ще ми се да поразсъдите върху следното: Човекът се е появил преди милион години, първоначално в облика на животно. След това постепенно се е изкачвал по културната стълбица. Бавно и

болезнено започнал да си изгражда определен начин на живот, определена философия, определен подход към труда. Напредъкът му бил геометричен. Днес прави много повече от това, което е правил вчера. Утре ще направи много повече от това, което прави днес. За пръв път в своята история човек започва действително да постига успехи. След успешния старт за пръв път постига истинско ускорение, ако мога да се изразя така. За много по-малко време ще измине много по-голямо разстояние от това, което е изминал досега.

Може би животът му съвсем не е така приятен, като този на Юпитер. Може би въобще не може да се сравни с него. Може би човечеството е нещо сиво и невзрачно в сравнение с формите на живот на Юпитер. Но все пак, животът на човека е нещо, което му принадлежи. Нещо, за което се е борил. Нещо, което е създал сам. Човек е господар на своята съдба.

Не ми е приятно да си мисля, Фоулър, че тъкмо когато започваме да се справяме добре с живота си, ще заменим собствената си съдба с една друга съдба, за която не знаем нищо.

— Ще изчакам още ден или два — каза Фоулър. — Длъжен съм обаче да ви предупредя, че не можете да ме спрете или да ме накарате да променя решението си.

— Друго и не искам — отвърна Уебстър. Стана и подаде ръка. — Ще се ръкуваме ли? — попита.

Още докато се ръкуваше с Фоулър, Уебстър си даде сметка, че нищо нямаше да се промени. С или без философията на Джуейн човечеството се бе устремило към изпитание. Изпитание, което щеше да стане още по-тежко вследствие на философията на Джуейн. Мутантите щяха да се погрижат за това. Ако това бе тяхната шега, избраният от тях начин да се отърват от човешката раса, нямаше да допуснат и най-малкото недоглеждане. Още преди следващата сутрин всеки мъж, жена и дете щяха да получат възможност да погледнат в калейдоскоп. Или в нещо друго. Един Бог знаеше по колко начина можеха да бъдат уведомени.

Изчака Фоулър да затвори вратата зад себе си, отиде до прозореца и погледна навън. Над покривите на града се извисяваше нова светеща реклама, която преди това не бе забелязал. Лудешка

реклама, която образуваше лудешки цветни светлинни знаци по небосвода. Начинът, по който примигваше, наподобяваше ефекта на калейдоскоп.

Уебстър стисна устни, когато я видя.

Това трябваше да се очаква.

Сети се за Джо и в мозъка му проблясна гняв, съчетан с желание да убива. Обаждането на Джо бе неприкрита гавра, подигравателен жест, показващ на човека, че е изгубил играта и загубата му е непоправима.

Трябваше да ги избием всичките, помисли си Уебстър и се учуди, че прие тази мисъл хладнокръвно и спокойно. Трябваше да ги унищожим така, както се унищожават причинителите на опасно заболяване.

Човекът обаче вече бе забравил насилието като световна и индивидуална проява. Вече бяха изминали цели сто двадесет и пет години от деня, когато една група бе проявила насилие спрямо друга група.

Когато Джо се обади, учението на Джуейн е лежало на бюрото. Даде си сметка за това, което бе сторил. Трябваше само да присегна с ръка и да го докосна. И аз направих точно това.

Тук ставаше дума за нещо много повече от телепатия, за нещо много повече от отгатване. Джо е знаел, че той ще вземе калейдоскопа. Нямало е как да не го знае. Или е бил ясновидец, или е притежавал умението да въздейства върху бъдещето. Може би само с час напред, но това е било достатъчно.

Джо, както и другите мутанти, разбира се, са узнали за Фоулър. С проницателните си телепатични мозъци са узнали всичко, което са искали да узнаят. В случая обаче открили нещо друго, нещо различно.

Не се отмести от прозореца и продължи да наблюдава светещата реклама. Знаеше, че в този момент я наблюдават и хиляди други хора. Наблюдаваха я и усещаха същото болезнено въздействие върху своя разум.

Уебстър се намръщи и се опита да открие някаква последователност в редуването на светлините. Може би ставаше дума за постигането на някакво специфично физиологическо въздействие върху определен център от човешкия мозък. Върху част от мозъка, която досега не е била използувана. Част от мозъка, която е предстояло

да бъде задействувате в определен момент на човешкото развитие. Ето, че бе започнала да изпълнява функцията, която сега й натрапваха.

Най-сетне бе открит пътя към философията на Джуейн. Нещо, към което хората се бяха стремили векове, най-сетне бе настъпило. И то в момент, когато без него щеше да им бъде много по-добре.

В отчета си Фоулър бе писал, че не е в състояние да опише фактите, тъй като не съществуват думи за описване на фактите, за които би искал да разкаже. И сега не разполагаше с необходимите думи, разбира се, но разполагаше с нещо много по-добро — с аудитория, способна да разбере искреността и величието, криещи се зад думите, които владееше. Аудитория с нов усет, който щеше да й помогне да схване част от величието на нещата, за които щеше да говори Фоулър.

Именно Джо бе планирал това. Бе изчакал идването на този момент. Бе използувал философията на Джуейн като оръжие срещу човешката раса.

С философията на Джуейн човек щеше да отиде на Юпитер. Противно на всякаква логика, пак щеше да отпътува за Юпитер. За добро или за лошо, щеше да замине за Юпитер.

Единственото, което можеше да обрече на неуспех намеренията на Фоулър, бе неспособността му да опише какво е видял и почувствувал, да достигне до хората с ясно изложение на своето послание. Изразено с обикновени човешки думи, то щеше да бъде неопределено и мъгляво. Хората първоначално може би щяха да му повярват, без обаче убедеността им в правотата му да е непоклатима и щяха да се вслушат и в други доводи.

Тази възможност обаче сега бе провалена. Думите на Фоулър нямаше да бъдат възприети като нещо неопределено и мъгляво. Представата на хората за Юпитер щеше да бъде така ясна и пълна, като тази на Фоулър.

Хората щяха да заминат за Юпитер и да започнат живот, различен от човешкия.

Цялата Слънчева система, с изключение на Юпитер, щеше да остане на разположение на новата раса от мутанти, за да развият върху нея каквато култура си пожелаят. Култура, която едва ли щеше да следва пътя на цивилизацията на предците.

Уебстър се отстрани от прозореца и се завърна при бюрото. Наведе се, отвори чекмедже и бръкна в него. Ръката му улови предмет, който никога не бе смятал, че някога може да използува. Вехтория, музеен предмет, който бе захвърлил там преди дълги години.

Взе носна кърпа и грижливи почисти от прах металната повърхност на пистолета. Сетне с трепереща пръсти провери изправността на механизма му.

Фоулър бе ключът към всичко. Ако Фоулър загинеше…

Ако Фоулър загинеше и станциите на Юпитер бъдеха закрити и изоставени, мутантите щяха да бъдат победени. Човечеството щеше да се сдобие с философията на Джуейн и да следва съдбата си. Експедицията до съзвездието Кентавър щеше да потегли към звездите. Опитите за създаване на изкуствен живот върху Плутон щяха да продължат. Човекът щеше да продължи по пътя, заложен в неговата култура.

По-бързо от преди. По-бързо, отколкото някой въобще можеше да си представи.

Две големи постижения, отказът от насилие и схващанията, заложени във философията на Джуейн, щяха да ускорят вървежа на човека по пътя му, накъдето и да водеше.

Отказът от насилие и…

Уебстър се вгледа в пистолета, който стискаше в ръката си и главата му се изпълни с рева на ветрове.

Две големи постижения, а той бе на път да обезсмисли първото.

Цели сто двадесет и пет години едно човешко същество не бе убивало друго. Близо хиляда години убийствата бяха престанали да бъдат фактор в определянето на изхода от човешките дела.

Хиляда години мир, а сега една-единствена смърт можеше да го обезсмисли. Един-единствен изстрел в нощта можеше да обезсмисли цялата структура, да върне човека към предишното старо животинско мислене.

„Щом Уебстър е убил, защо да не мога и аз да убия? Малко ли хора има за убиване? Уебстър постъпи много правилно, ама не виждам защо трябваше да се ограничи само с един. Не виждам защо трябва да го бесят, човека, би трябвало медал да му дадат. Преди всичко трябва да видим сметката на мутантите. Ако не бяха те…“

Ей такива думи щяха да се чуват.

Точно това е вятърът, който вие в мозъка ми, помисли си Уебстър.

Отражението на примигващата лудешка реклама покриваше с призрачни светлини стените и пода.

Фоулър я вижда, помисли си Уебстър. Вижда я, а дори и да не я е видял, знае, че имам калейдоскоп.

Захвърли пистолета в чекмеджето и се отправи към вратата.

БЕЛЕЖКИ ПО ШЕСТОТО ПРЕДАНИЕ

В произхода му, за разлика от този на всички останали предания, съставляващи легендата, не може да има съмнения. Тук, в това шесто предание, безпогрешно улавяме следите на разказваческото умение на Кучетата. В него срещаме високите емоционални стойности и големия интерес към проблемите на етиката, присъствуващи във всички останали Кучешки митове.

Колкото и странно да изглежда, именно в това предание Тайг открива най-силни доводи в полза на действителното съществуване на Човешката раса. Именно тук, отбелязва той, откриваме свидетелства, че Кучетата отдавна са си разказвали тези предания пред горящия огън и са обсъждали съдбата на Човеците, погребани в Женева или заминали за Юпитер. Именно тук според него ни се разказва за първия допир на Кучетата със световете на коблитата и за първите им стъпки към създаването на животинско братство.

Според него пак тук срещаме свидетелства, че Хората са представлявали друга раса, извървяла част от културния си път заедно с Кучетата. Според Тайг не можем да твърдим с увереност, че именно катастрофата, описана в това предание, в действителност е причинила края на Човека. Той допуска, че през изминалите векове преданието е било разкрасено, преди да достигне до нас в сегашния си вид. Твърди, че то съвсем ясно доказва, че Човешката раса е била сполетяна от някаква катастрофа.

От друга страна, Роувър не приема твърденията на Тайг и смята, че в това предание разказвачът довежда до логически завършек заключенията си относно културата на Човека. Роувър смята, че без широта на целите и поддържането на стабилност нито една култура не може да оцелее и че това е поуката, която трябва да извлечем от преданието.

В него към Човека се проявява известна симпатия, която отсъствува във всички останали предания. Показан е като самотно и достойно за съжаление и същевременно в известен смисъл славно

същество. Приема се, че му е присъщо да направи величествен жест, да направи саможертва, с която да заплати цената за своето обожествяване.

При все това, в преклонението на Ебинизър към него има смущаващи неща, превърнали се в източник на ожесточени спорове между изследователите на легендата.

В книгата си „Митът за Човека“ Баунс задава следния въпрос: Ако Човекът бе избрал различен път, щеше ли след време да постигне величие като това на Кучетата?

Възможно е много от читателите на легендата вече да са престанали да си задават този въпрос.

VI. ХОБИТА

Заекът се скри зад един храст и малкото черно куче стремглаво го последва. След това заби пети в земята и закова на място. На пътеката се бе появил вълк. Между челюстите му се поклащаше потрепващото и кървящо тяло на заека.

Ебинизър не помръдна и продължи да диша тежко, изплезил дълъг червен език. От гледката започна леко да му се гади.

Такова мило зайче!

Чуха се бързи стъпки, на пътеката се появи Шедоу и застина до Ебинизър.

Вълкът премести поглед от кучето върху малкия робот и след това отново върху кучето. Жълтият блясък на дивото бавно угасна в очите му.

— Не биваше да правиш това, Вълчо — каза тихо Ебинизър. — Зайчето знаеше, че няма да му сторя зло и възприе всичко като игра. Налетя обаче на теб и ти го разкъса.

— Безсмислено е да му говориш — изсъска Шедоу с края на устата си. — Не разбира и дума от това, което му казваш. Нищо чудно да му се прииска да лапне и теб.

— Докато си с мен, няма да го направи — отвърна Ебинизър. — Пък и той ме познава още от миналата зима. Член е на глутницата, която нахранихме.

Вълкът направи няколко бавни и предпазливи крачки напред, докато се озова на две стъпки от малкото куче. След това бавно и внимателно положи заека на земята и го подтикна напред с муцуна.

— Та той ти го предлага! — каза с едва доловим гласец Шедоу.

— Знам — каза спокойно Ебинизър. — Казах ти, че ни помни. Миналата година му измръзна едното ухо и Дженкинс го излекува.

Кучето направи крачка напред с протегната муцуна, като махаше с опашка. Вълкът мигновено застина, след това наведе грозната си глава и го подуши. За секунда носовете им почти се докоснаха, след което вълкът отстъпи.

— Да се махаме по-бързо оттук — каза Шедоу. — Ти тръгни по пътеката, а пък аз ще те прикривам. Осмели ли се да направи нещо…

— Няма да направи нищо — отсече Ебинизър. — Той е наш приятел. Не е виновен за това, което се случи със зайчето. Не разбира какво прави. Такъв е начинът му на живот. Възприема зайчето само като парче месо.

Такива някога сме били и ние, помисли си. И ние сме били същите до момента, когато първото куче за пръв път е седнало до човек, разположил се до огъня пред пещерата, че и доста време след това. Дори и днес един заек…

Като се придвижи бавно напред, едва ли не сякаш се извиняваше, вълкът отново захапа заека. При това опашката му потрепна, почти като на куче.

— Погледни! — извика Ебинизър и вълкът изчезна. Видяха се само контурите на сива сянка, разтваряща се сред дърветата, сянка, изчезваща в гората.

— Прибра си го! — възкликна сърдито Шедоу. — Този проклетник…

— Но преди това ми го предложи — рече тържествено Ебинизър. — Бе обаче така гладен, че не успя да се удържи. Стори нещо, което нито един вълк не бе сторвал досега. За миг се превърна в нещо повече от животно.

— Много великодушен, няма що — отсече Шедоу.

Ебинизър поклати глава.

— Изпитваше срам, когато си го прибра. Махна с опашка. С това искаше да ми обясни, че е много гладен и месото му е необходимо. Че му трябва повече, отколкото на мен.

Кучето огледа зелените пътеки на красивата гора и подуши разлагащите се листа. Почувствува уханието на папрат и горски цветя, острата миризма на никнещите листа, всички аромати на гората в началото на пролетта.

— Може би някой ден… — започна.

— Знам, знам — прекъсна го Шедоу. — Може би някой ден и вълците ще се цивилизоват. И зайците, и катеричките, и всички живи същества. Кучетата понякога се занимавате с такива измишльотини…

— Става дума не за измишльотини, а за мечти — поправи го Ебинизър. — Хората също са обичали да мечтаят. Седяли са около

огъня и са си представяли разни неща. Благодарение на това сме се появили и ние. Измислил ни човек на име Уебстър. Заел се с нас. Подобрил гърлата ни, за да можем да говорим. Поставил ни контактни лещи, за да можем да четем. После…

— Да, знам. Голяма полза извлекли хората от тези мечтания, няма що — каза сърдито Шедоу.

Това си е самата истина, помисли си Ебинизър. Вече не останаха много хора Останаха само мутантите, които се крият в своите кули и се занимават с нещо неизвестно. Остана и малка колония от истински хора, които живеят в Женева Останалите отдавна заминаха за Юпитер и се превърнаха в нечовешки същества.

Бавно и с вече провиснала опашка Ебинизър се обърна и тръгна обратно по пътеката.

Жалко за зайчето, помисли си. Бе наистина много мило и бягаше много умело. Не бе и уплашено. Бях го гонил много пъти и то знаеше, че не мога да го настигна.

Въпреки това, не успя да намери в себе си сили да укори вълка. За него заякът не бе просто животинче, което можеш да преследваш само за удоволствие. Вълците не разполагаха със стада, осигуряващи им месо и мляко, нито пък с ниви, засети с пшеницата, от която се произвеждаха кучешки бисквити.

— Знам какво трябва да направя — промърмори сърдитият Шедоу, въртящ по петите му. — Ще кажа на Дженкинс, че ти избяга. Добре знаеш, че през това време от теб се очакваше да слушаш.

Ебинизър не каза нищо и продължи да върви по пътеката. Знаеше, че Шедоу бе прав. Вместо да преследва зайци, в това време трябваше да седи в дома на Уебстър и да се ослушва. Да се опита да долови нещата, до които имаше достъп. Не само звуците, но и уханията и присъствието на нещо, което бе наблизо. Когато си застанал до стена и се вслушваш в нещата, които стават от другата й страна, ти ги чуваш. Само дето понякога звуците са съвсем тихи и приглушени, струват ти се далечни и са трудни за долавяне. Още по-трудно е да се разберат.

Това е животинското начало, което се обажда в мен, помисли си Ебинизър. Това е старото куче, което се чеше, когато го хапят бълхи,

гризе кокали и рови дупки в търсене на къртици. Именно то ме изпраща да преследвам зайци във времето, когато би трябвало да се ослушвам. То ме кара да се разхождам из гората в часовете, когато би трябвало да чета старите книги, наредени по рафтовете на стената на кабинета.

Всичко стана твърде бързо, каза си. Появихме се твърде бързо. Наложи ни се да се появим прекалено бързо.

На Човека са му били нужни хилядолетия, за да превърне ръмженето си в зачатъци на членоразделна реч. Хилядолетия, за да открие огъня. Хилядолетия, за да открие лъка и стрелата. Хилядолетия, за да се научи да обработва земята и прибира реколтата. Хилядолетия, за да се пресели от пещерата в дом, изграден от самия него.

Ние пък само след малко повече от хиляда години от деня, когато се научихме да говорим, започнахме да се оправяме сами, ако изключим Дженкинс.

Гората започна да става по-рядка. Възлестите дъбове, растящи по склона на хълма, наподобяваха заблудили се прегърбени старци.

Домът на хълма бе ниска сграда, притиснала се в земята и сякаш вкоренила се в нея. От старост бе придобил цвета на нещата, които го обграждаха. Цвета на трева, цветя и дървета, цвета на небето, вятъра и времето. Бе дом, изграден от хора, които така бяха обичали него и обкръжаващата го среда, както днес ги обичаха кучетата. Бе изграден от превърнал се в легенда род, чиито представители, живяли и умирали в него, бяха оставили в столетията следа, подобна на тази на метеор. От хора, дарили сенките си на преданията, които днес се разказваха около горящото огнище през бурните нощи, когато вятърът виеше под покрива. Предания за Брюс Уебстър и за първото куче Натаниел. За човека на име Грант, заръчал на Натаниел да поеме щафетата. За друг човек, опитал се да достигне звездите и за стареца, който бе очаквал неговото завръщане, излязъл с инвалидната си количка на ливадата. Предания за страшните мутанти, които кучетата бяха следяли дълги години.

Днес хората си бяха заминали, родът се бе превърнал само в име и кучетата бяха поели щафетата, така, както някога Грант бе заръчал на Натаниел.

„Все едно, че вие сте вече хората. Все едно, че кучетата са вече хора.“ Тази заръка бе запомнена цели десет века и сега часът за

изпълнението й бе настъпил.

Когато хората напуснаха къщата, в нея дойдоха кучетата. Напуснаха и най-отдалечените краища на земята и се събраха в мястото, където някога първото куче бе произнесло първата дума. Където някога първото куче бе прочело първия ред печатано слово. Завърнаха се в дома на Уебстър, където много отдавна един човек бе мечтал за цивилизация, в която хората и кучетата щяха да се придвижват през вековете, хванати ръка за лапа.

Стараем се, каза Ебинизър, сякаш разговаряше с някого. Продължаваме да се стараем.

Откъм другата страна на хълма се разнесе дрънчене на звънци, последвано от трескав лай. Палетата докарваха кравите за следобедното доене.

Подземието бе запълнено с прах, трупал се векове. Сив ситен прах, който не бе извънземен, а част от самото място. Частта, умряла с преминаването на годините.

Джон Уебстър усети киселата миризма на праха във влажното помещение. Безмълвието изпълни главата му като песен. Над таблото сияеше с мътна светлина радиева крушка и осветяваше превключвател и половин дузина циферблати.

Като внимаваше да не смути дремещата тишина, Уебстър тихо се придвижи напред, приведен от тежестта на времето, спускаща се от тавана. Присегна и докосна с пръст превключвателя, сякаш допускаше, че може би не е там, сякаш му бе потребно да усети неговия натиск върху пръста си, за да се увери, че е там.

Беше там. Циферблатите с единичната лампа над тях също бяха там. Всичко беше там и нямаше нищо друго. В това малко и голо помещение нямаше нищо друго. Точно, както бе описано върху старата карта. Джон Уебстър поклати глава и се замисли. Трябваше да съобразя, че ще е тук. Картата бе права. Картата си спомни това, която трябваше да си спомни. Ние обаче го бяхме забравили. Или го бяхме забравили, или никога не го бяхме знаяли, или пък никога не ни бе интересувало. По всяка вероятност вярно бе последното. Не ги бе интересувало.

Възможно бе за съществуването на това подземие да знаят съвсем малко хора. Може би така и бе редно. Това, че никога не е било използувано, нямаше отношение към тайната. Може би някой ден…

Погледна таблото и се замисли. Бавно присегна към него и сетне рязко отдръпна ръка. По добре не, каза си, по-добре не. В картата не бе посочено каква е функцията на подземието и не бе обяснена механиката на превключвателя.

„Защита“, бе писано в картата, и нищо повече.

Точно така, защита. Разбира се, че в онези дни отпреди хиляда години защитата е била нещо необходимо. Защита, която може би никога е нямало да бъде потребна, но която все пак е трябвало да съществува. Защита, опазваща хората от несигурността. Братството между хората тогава е било нещо неустойчиво, което е могло да бъде изхвърлено от релсите си само от една непредпазлива дума или действие. Дори и след десет века мир спомените за войната са били нещо реално. Нещо, присъствуващо в умовете на Световния комитет. Нещо, което е можело да се повтори и е трябвало да бъде предотвратено.

Уебстър, застинал неподвижно, се вслушваше в пулса на историята, чието сърце туптеше в стаята. История, която бе вървяла по своето течение и бе свършила. История, която бе стигнала до задънена улица. Досущ като поток, влял се в застоялото блато на няколкостотин човешки живота и неспособен да продължи устрема си поради отсъствието на човешки усилия и човешки постижения.

Протегна ръка и подпря длан на стената. Почувства влажния студ. Почувствува тихото стичане на праха под дланта му.

Основите на империя, помисли си. Подземието на империя. Крайъгълният камък на сграда, гордо извисяваща се над повърхността. Велика сграда, в която някога се бяха обсъждали делата на една Слънчева система. Тази империя бе царство не на завоеванията, а на хармоничните човешки отношения, основани върху взаимното уважение, търпимостта и разбирателството.

Седалище на човешко управление, чиято увереност се крепеше и върху съзнанието, че е осигурена надлежната и несъкрушима защита. Така е, трябвало е да бъде надлежна и несъкрушима, иначе е щяла да бъде безсмислена. В онези времена хората не са рискували и не са

пренебрегвали никаква опасност. Преминали през жестока школа, са знаели как да се ориентират.

Уебстър бавно се извърна и погледна следите, които краката му бяха оставили върху прашния под. Безмълвно и като стъпваше внимателно се върна по стъпките си, излезе от подземието, затвори масивната врата зад себе си и заключи бравата, която съхраняваше тайната й.

Главата му се изпълни с мисли, докато изкачваше виещото се стълбище. Вече мога да напиша моята история. Почти съм приключил записките си и знам как да го направя. Ще напиша нещо блестящо и изчерпателно, което ще бъде интересно на всеки, желаещ да го прочете.

Знаеше, обаче, че никой нямаше да го прочете. Никой нямаше да намери време или желание за това.

Уебстър се задържа доста дълго на широките мраморни стъпала пред дома си и огледа улицата. Красива улица, рече си. Най-красивата улица в цяла Женева. Украсен с дървета булевард, грижливо поддържани цветни лехи и тротоари, блестящи от чистота в резултат на старанието на неспирно работещите роботи.

На улицата нищо не помръдваше и това не бе странно.

Роботите отдавна бяха приключили работата си, а хората бяха малко.

От високо дърво се разнесе птича песен, изпълнена със слънце и цветя. Песен, бликаща от птичето гърло и излъчваща безпределна радост.

Спретната улица, дремеща под слънчевите лъчи и велик и горд град, изгубил своето предназначение. Бе редно тази улица да бъде изпълнена със смеещи се деца, с разхождащи се влюбени двойки и със старци, греещи се на припек. Бе редно този град, последният и единствен град па Земята, да бъде изпълнен с глъчка и деловитост.

Птицата пееше, човекът все така не се отместваше от стъпалата, а лалетата блажено се разклатиха от лекия благоуханен повей на вятъра.

Уебстър се извърна към вратата, отвори я и прекрачи прага.

Стаята бе тиха и някак си тържествена. С мекия си мокет и прозорците си от стъклопис наподобяваше катедрала. Старата дървесина излъчваше мекия блясък на годините, а среброто и бронзът бегло просвятваха под лъчите, идващи откъм тесните и високи прозорци. Над камината висеше голяма картина, излъчваща подтиснати цветове. Изобразяваше дом, построен на хълм. Къща, която бе пуснала корени в земята, върху която бе изградена и ревниво я притискаше. От комина на къщата излизаше дим. Тънка струйка дим, разнесена от вятъра и стелеща се върху сив и бурен небосвод.

Уебстър прекоси стаята и не чу звука на стъпките си. Килимите, рече си, именно тези килими задържат тишината. Рандъл искаше да ги подмени, но не му позволих и се радвам, че направих това. Човек винаги трябва да съхранява нещо старо. Нещо, на което да може да се опре. Нещо, което да възприема като наследство, завет и обещание.

Присегна към бюрото, натисна копче и се появи светлина. Отпусна се бавно в едно кресло и присегна към папката, пълна със записки. Разтвори я и погледна заглавната страница. „Изследване на функционалното развитие на град Женева“.

Смело заглавие. Излъчваше достойнство и ученост. Издаваше, че е бил положен много труд. Двадесетгодишен труд. Двадесет години ровене из стари архиви. Двадесет години четене и сравняване. Двадесет години оценки на тежестта на словото на предшествениците, на пресяване и отхвърляне на факти, на трасиране на живота не само на града, но и на хората. Нямаше възхваляване на герои, отсъстваха и легенди. Имаше единствено факти. А факти трудно се намираха.

Чу се шумолене. Не стъпки, а именно шумолене, звук, че някой приближава. Уебстър се обърна в креслото. Непосредствено извън кръга на светлината на настолната лампа се бе появил робот.

— Моля ви за извинение, господине, но бях длъжен да наруша спокойствието ви — каза роботът. — На плажа ви очаква госпожица Сара.

Уебстър бе леко изненадан.

— Госпожица Сара ли? Тя отдавна не е минавала насам.

— Така е, господине — потвърди роботът. — Денят, през който тя за последен път премина през тази врата, бе много отдавна.

— Благодаря ти, Оскар. Сега ще дойда. Ти ни поднеси напитки.

— Тя донесе собствени напитки, господине — каза Оскар. — Нещо, приготвено от господин Балънтри.

— Балънтри! — възкликна Уебстър. — Дано да не е отрова.

— Проверих това — каза Оскар. — Тя вече пи от тях и нищо й няма.

Уебстър стана от креслото, прекоси стаята и тръгна по коридора. Отвори врата и чу шума на вълни. Примига под светлината, обливаща горещия пясъчен плаж, простиращ се като права бяла линия до двата края на хоризонта. Синият цвят на океана пред очите му бе донякъде размит от слънцето, а целостта на водната площ се нарушаваше от бели пенести вълни.

Докато нагаждаше зрението си към ярката слънчева светлина чу как пясъкът хрущи под краката му.

Видя, че Сара се бе разположила върху един от светлите брезентови плажни столове под палмите. До него имаше кана с пастелна, съвсем дамска окраска.

Въздухът ухаеше на сол, а бризът, веещ откъм водата, разхлаждаше горещия летен въздух.

Жената чу неговото доближаване, изправи се и го зачака с протегнати ръце. Той ускори ход, стисна ги и я погледна.

— Не си остаряла дори с минута — каза й. — Толкова си красива, колкото и в първия ден, когато те видях.

Тя му се усмихна с разбиращ поглед.

— И ти, Джон, не си се изменил. Само дето слепоочията ти са малко посребрели. Станал си малко по-представителен и толкоз.

— Вече съм почти на шестдесет години, Сара — засмя се той. — Наближавам средната възраст.

— Донесох ти нещо — каза Сара. — Един от последните шедьоври на Балънтри. Ще съкрати годините ти наполовина.

Той изръмжа.

— Чудя се как Балънтри не е изтровил още половината Женева със своите напитки.

— Тази наистина си я бива.

Това бе истина. Течността вървеше леко и имаше странен привкус, наполовина металически, наполовина предизвикващ екстаз.

Уебстър доближи стол към този на Сара, седна и я погледна.

— Това място е много приятно — каза Сара. — Дело е на Рандъл, нали?

Уебстър кимна утвърдително. — Бе му толкова забавно, че едва не се наложи да го прогоня с тояга. Колкото до роботите му, по-смахнати са от него.

— Обаче умее да създава прекрасни неща. Направи за Куентин марсианска стая, която е наистина неземна.

— Знам — каза Уебстър. — Бе решил и за мен да направи нещо подобно. Камера в дълбокия космос, според него много подходяща за размишления. Разсърди ми се, когато му отказах.

Разтри опакото на лявата си ръка с десния си палец, без да откъсва поглед от синевата над океана. Сара се наведе и отмести палеца му.

— Все още имаш брадавици — каза тя.

Той се усмихна.

— Да. Можех да ги отстраня, обаче все не ми стигаше време. Предполагам, че съм бил много зает. Вече свикнах с тях и започнах да ги възприемам като част от себе си.

Тя остави палеца му и той продължи разсеяно да разтрива брадавиците.

— Наистина бе много зает — каза му тя. — Отдавна не те бях виждала. Как върви книгата?

— Вече съм готов да я напиша — отговори Уебстър. — Започнах да разпределям съдържанието по глави. Днес отново проверих нещо, в което трябваше да съм съвсем сигурен. Под старата сграда на Слънчевата администрация има някаква защитна система. Намира се в контролна стая. Натискаш един лост, и…

— И какво?

— Не знам — отвърна Уебстър. — Навярно е нещо впечатляващо. Би било редно да се опитам да разбера какво е, но не ми стигат сили за това. Вече двадесет години се ровя из прахуляците и това взе да ми поомръзва.

— Изглеждаш разочарован, Джон. Уморен. Не би трябвало да изпитваш умора. Нямаш причини за това. Би следвало да се чувствуваш добре. Искаш ли още една чаша?

Той поклати глава.

— Не, Сара, благодаря. Не съм в настроение. Страх ме е, Сара. Страх ме е.

— Изпитваш страх?

— Да, от това помещение — отвърна Уебстър. — От илюзиите. От огледалата, създаващи усещане за разстояние. От вентилаторите, прекарващи въздуха през солена струя. От помпите, които създават вълни. От синтетичното слънце. От това, че ако то не ми харесва, достатъчно ще е да натисна една ръчка и ще бъде заменено от луна.

— От илюзиите — повтори Сара.

— Да, от тях. Само те са ни останали. Не ни останаха истинска работа и истински занимания. Не ни остана нищо, което да си заслужава да работим за него. Не ни остана място, където да отидем. Цели двадесет години работих над една книга, която никой няма да прочете. От хората не се иска нищо друго, освен да заделят време за прочитането й, обаче няма да го направят. Все едно им е. От тях се иска само да дойдат при мен и да ми поискат копие. А и да не дойдат, с удоволствие бих отишъл да я занеса лично на някого, който би желал да я прочете. Никой обаче няма да го направи. И моята книга ще се озове върху лавицата, за да прави компания на останалите книги. И какво ще получа аз от всичко това? На какво съм посветил двадесет години труд, двадесет години самозалъгване и двадесет години отклоняване от нормалното?

— Разбирам те — каза тихо Сара. — Последните ми три картини…

Той я стрелна с поглед.

— Виж, Сара…

Тя поклати глава.

— Не, Джон. Никой не прояви интерес към тях. Старомодни са. Натурализмът е вече изживян етап. Сега е на мода импресионизмът…

— Прекалено сме богати — каза Уебстър. — От всичко имаме по много. Разполагаме с всичко и с нищо. След като човечеството замина за Юпитер, малцината, останали тук, наследиха Земята, която изведнъж се оказа прекалено голяма за тях. Не можаха да се справят с нея. Не успяха да я поставят под свой контрол. Мислеха, че я притежават, обаче всъщност те се оказаха притежаваните. Притежавани и смазани от нещата, които си бяха отишли.

Тя протегна ръка и докосна неговата.

— Бедни ми Джон — каза тя.

— Не можем да продължаваме да си затваряме очите — каза той. — Някой ден някой от нас трябва да погледне истината в очите и да започне всичко отначало. От нула.

— Аз…

— Да, Сара, какво има?

— Дойдох, за да се сбогувам с теб.

— Да се сбогуваш?

— Да. Ще потъна в Сън.

Ужасен, той рязко се изправи.

— Не, Сара, няма да направиш това!

Тя се засмя и смехът й бе пресилен.

— Защо не ме придружиш, Джон? Това ще ни отнеме само няколкостотин години. Може би всичко ще бъде различно, когато се събудим.

— Това, че никой не е проявил интерес към картините ти, не е причина…

— Ти вече го каза преди малко, Джон. Живеем само с илюзии. Знам, че е така и друго решение не ми дойде на ум.

— Сънят също е илюзия.

— Така е, обаче ти не го съзнаваш. Струва ти се, че е истински. Нямаш задръжки и нямаш страхове, ако изключим съзнателно планираните. Сънят е естествен, Джон. По-естествен от живота. Отидох в Храма и там ми обясниха всичко.

— А когато се събудиш?

— Когато се събудиш, ще си се приспособил. Ще бъдеш нагоден към живота на която и да е ера, в която се събудиш. Сякаш вечно си го живял. Нищо чудно това да е нещо по-добро. Кой може да знае? Дано да е нещо по-добро.

— Няма да е нещо по-добро — каза й мрачно Джон. — Освен ако някой измисли нещо. Хората, които бързат да се укрият в Съня, нямат достатъчно воля, за да се раздвижат.

Тя се отпусна в стола си и той се засрами.

— Извинявай, Сара. Нямах пред вид теб. Нямах пред вид конкретно никого. Имах пред вид всички ни.

Палмите започнаха да нашепват нещо, а малките локвички вода, донесена от прилива, заблестяха на слънцето.

— Не смятам да те разубеждавам — каза Уебстър. — Ти очевидно вече си размишлявала за това и знаеш какво искаш.

Човешката раса не винаги се е държала така, помисли си той. Преди хиляда година по такива въпроси хората щяха да спорят. Появи се обаче джувейнизмът и сложи край на всички дребнави караници. Джувейнизмът сложи край на много неща.

— Винаги съм си мислила, че ако бяхме останали заедно… — започна нежно Сара.

Той я прекъсна с нетърпелив жест.

— И това е едно от нещата, които изгубихме. Още едно от нещата, от които човекът неразумно се лиши. Само си помисли от колко много неща се лишихме: от семейни връзки и от работата си, от труда си и от целите си.

След това я погледна в очите.

— Сара, ако желаеш да се завърнеш…

Тя поклати глава.

— Безсмислено е, Джон. Изминаха толкова много години…

Той кимна с разбиране. Бе безсмислено да отрича. Тя стана и му подаде ръка.

— Ако някога и ти решиш да избереш Съня, провери моята дата. Ще поискам да ти запазят място до мен.

— Не вярвам, че ще го направя — отговори й.

— В такъв случай, довиждане, Джон.

— Почакай малко, Сара! Ти не ми каза и дума за нашия син. Едно време се срещахме често с него, обаче…

Тя се засмя.

— Том вече е почти възрастен човек, Джон. И това е най-странното. Той…

— Отдавна не съм го виждал — повтори Уебстър.

— Това не трябва да те учудва. Рядко се задържа в града. Хобито му е нещо, което вероятно е наследил от теб, предполагам. Сега е нещо като първооткривател, друга дума не ми идва на ум.

— Имаш пред вид някакво изследване? Нещо необичайно?

— Необичайно е, но не е изследване. Живее в гората заедно с няколко свои приятели. Носят си само малко сол, лъкове и стрели… Да, наистина е странно — призна Сара. — Обаче му е много забавно.

Твърди, че научава нещо. И изглежда много здрав. Заприличал е на вълк. Силен, строен и с увереност в погледа.

След това стана и си тръгна.

— Ще те изпратя до изхода — каза Уебстър.

Тя поклати глава.

— Бих предпочела да не го правиш.

— Забрави си каната.

— Задръж я, Джон. Там, където отивам, няма да ми трябва.

Уебстър постави на главата си пластмасовата „мислеща шапчица“, и натисна превключвателя на пишещата машина върху бюрото му.

Глава двадесет и шеста, помисли си. Машината затрака и написа „Глава XXVI“.

Уебстър подреди мислите си, припомни си фактите, определи последователността на тяхното излагане и започна работа. Пишещата машина забръмча, затрака и продължи своята дейност:

„Машините продължиха да работят, обслужвани от роботите, които ги бяха обслужвали и преди, продължиха да произвеждат всичко, което бяха произвеждали дотогава.

Роботите работеха така, сякаш знаеха, че трудът бе тяхно задължение и право, продължиха да изпълняват всичко, за което бяха предназначени.

Машините и роботите продължиха да работят и да произвеждат блага, сякаш имаше хора, които да ги използуват. Сякаш на Земята все още имаше милиони хора, а не едва пет хиляди души.

Петте хиляди, останали на Земята по своя воля или изоставени, внезапно се превърнаха в господари на свят, настроен да обслужва милиони. Установиха, че са станали стопани на богатства и услуги, само до преди няколко месеца предназначени за милиони.

Нямаше правителство, а и не съществуваше нужда от него, тъй като всички престъпления и злоупотреби, които

дотогава то предотвратяваше, сега бяха предотвратени от внезапното богатство, наследено от петте хиляди. Няма човек, който ще краде, когато може да си вземе каквото пожелае без да го обвинят в кражба. Няма човек, който да се кара със съседа си за имот, когато целият свят се е превърнал в имот, достъпен за всекиго. Правото на собственост само за нощ се превърна в безсмислена фраза в един свят, където за всички имаше достатъчно.

На насилствените престъпления в човешкото общество отдавна бе сложен край, а икономическият натиск бе отслабен до степен, при която правата на собственост бяха престанали да са фактор за неразбирателство, така че потребността от правителство изчезна. Нямаше такава потребност и поради това, че изчезнаха и много привични неща, присъщи на човека още от началото на търговията. Парите и обменът станаха безсмислени в един свят, в който, потрябваше ли ти нещо, бе достатъчно само да го вземеш или да го поискаш.

След стопанския натиск отслабна и натискът на общественото мнение. Хората престанаха да се съобразяват с правилата за поведение и с привичките, които и в следюпитерианския свят бяха имали отношение към общуването от търговско естество.

Религията, започнала да губи почва още преди столетия, сега напълно изчезна. Семейството, крепящо се върху традицията и върху икономическата потребност от човек, който да го храни, се разпадна. Мъжете и жените живееха заедно и прекъсваха връзката си когато пожелаеха. Не съществуваха пречки от икономическо и социално естество да не могат да правят това“.

Уебстър отново подреди мислите си и машината нежно замърка. Свали шапчицата си и препречете последния абзац.

Точно така, помисли си той, тук бяха корените на всичко. Ако семействата се бяха запазили… Ако Сара и аз не се бяхме разделили…

Отново разтри брадавиците върху опакото на ръката си. Любопитно е дали Том е взел нейното име или моето. Обикновено приемат фамилното име на майката. Аз го направих, преди майка ми да ме помоли да го променя. Каза, че на баща ми от това ще му стане приятно, а на нея й е все едно. Каза, че се гордее с неговото име и че аз съм единственото му дете. Тя си имаше и други.

Ако не се бяхме разделили, щеше да има смисъл да продължим да живеем. Ако не се бяхме разделили, Сара нямаше да избере Съня. Нямаше да лежи в анабиоза в резервоар, изпълнен с течност и с „шапчица за сън“ на главата.

Любопитно ми е какъв сън си е избрала, какъв чужд синтетичен живот е предпочела да изживее. Щеше ми се да я попитам, обаче не посмях. Пък и за такива работи не е прието да се пита.

Постави отново шапчицата на главата си и повторно подреди мислите си. Пишещата машина отново оживя:

> „Човекът бе изумен. Обаче не за дълго. Човекът се опита да направи нещо. Обаче не за дълго.
>
> Не бе възможно за петте хиляди да свършат работата на милионите, заминали за Юпитер, за да водят по-добър живот в неземни тела. Петте хиляди не притежаваха нито умението, нито мечтите, нито способностите, необходими за целта.
>
> Започнаха да действуват и психологически фактори. Като например традициите, тегнещи като бреме върху разума на изоставените хора. Или джувейнизмът, принуждаващ ги да бъдат честни пред себе си и пред останалите и карящ ги най-сетне да си дадат сметка за безнадеждността на усилията им да извършат желаните от тях неща. И фалшивата заинатена смелост, насочена срещу това, от което петте хиляди най-много се нуждаеха.
>
> Направеното от тях не можеше да се сравни с направеното преди тях и най-сетне те си дадоха сметка, че мечтата на милиони хора е прекалено голяма, за да бъде осъществяването й по силите на толкова малко хора.

Животът не бе лош. За какво да се тревожат? Имаше храна, дрехи и жилища за всички. Имаше компания, разкош и забавления за всички. Имаше всичко, което можеше да се пожелае.

Човекът престана да полага усилия за каквото и да е. Човекът започна да се забавлява. Човешките постижения се превърнаха в нулев фактор, а човешкият живот — в безсмислен рай“.

Уебстър отново свали шапчицата, натисна превключвателя и изключи машината.

Дано да се намери поне един човек да прочете книгата, след като я напиша, помисли си. Дано някой да я прочете и разбере. Дано някой проумее накъде отива човешкият живот.

Бих могъл да им разкажа това, разбира се. Бих могъл да излеза от къщи, да ги пресрещна и да ги задържа един по един, докато разкажа на всичките какво мисля. А и те ще ме разберат, ще ме разберат благодарение на джувейнизма Обаче няма да ми обърнат внимание. Ще тикнат думите ми някъде в задната част на мозъците си за евентуално бъдещо ползване, но няма да си направят труда някога да ги измъкнат оттам.

Ще продължат да се занимават с глупостите, на които са посветили времето си сега и ще се отдават на безсмислените хобита, които имат като заместител на труда. Рандъл и свитата му от смахнати роботи ще продължат да се разхождат из квартала и да молят хората да им позволят да преустроят техните домове. Балънтри ще продължава да заделя часове за измислянето на нови алкохолни смеси. Да не забравя, Джон Уебстър ще задели още двадесет години за разравянето на историята на един-единствен град.

Чу се открехването на врата и Уебстър се извърна. В стаята с тихи котешки стъпки влезе робот.

— Какво има, Оскар?

Роботът спря. Уебстър се вгледа в неясния му силует, едва очертаващ се в слабо осветената стая.

— Време е за вечеря, господине. Дойдох да видя дали…

— Приготви каквото намериш за добре — каза Уебстър. — Да не забравя, Оскар, наклади камината.

— Камината вече е готова, господине.

Оскар прекоси стаята и се приведе над камината. В ръката му проблясна пламък и съчките се запалиха.

Уебстър, присвил се в креслото си, се вгледа в пламъците, които започнаха да облизват цепениците. Чу началния лек съсък и пукот на запалената дървесина и усети как камината започва да засмуква въздуха.

— Красиво е, господине — каза Оскар.

— И на теб ли ти харесва?

— Да, господине.

— Това може би се дължи на родовата ти памет — каза със сериозен глас Уебстър. — Може би те кара да си спомняш за леярната, където си създаден.

— Така ли мислите, господине? — попита Оскар.

— Не, разбира се, шегувах се. Анахронизми, това сме ние двамата с теб. Днес не са много хората, които палят камината си. Не изпитват необходимост от това. Все пак, в огъня има нещо особено. Нещо, което пречиства и успокоява.

Отправи поглед към картината над камината, сега осветена от горящите дърва. Оскар забеляза накъде гледа.

— Съжалявам за госпожица Сара, господине.

Уебстър поклати глава.

— Няма защо, Оскар. Тя желаеше това. Прекратяваш един живот и започваш друг. Ще лежи в Храма и ще спи години, през които ще живее друг живот. Този й живот, Оскар, определено ще бъде щастлив. Защото така го е планирала.

Спомените му се завърнаха при други дни, прекарани в тази стая.

— Тази картина тя я нарисува, Оскар — каза. — Задели й много време, като внимаваше да вложи в нея точно това, което искаше да изрази. Понякога се смееше и казваше, че и мен ме има в картината.

— Не ви виждам там, господине — каза Оскар.

— Няма и да ме видиш. А може би все пак там ме има. Ако не целият, то част от мен. Част от мястото, откъдето дойдох. Къщата, изобразена на картината, Оскар, е домът на рода Уебстър в Северна

Америка. Аз пък съм член на рода Уебстър. Но съм много далеч от къщата. Много далеч и от хората, които я изградиха.

— Северна Америка не е много далеч оттук, господине.

— Като разстояние, наистина не е. В други отношения обаче е много далеч.

Почувства как топлината на огнището се доближи до него и го докосна.

Далеч е. Прекалено далеч и в съвсем друга посока. Роботът с бързи безшумни стъпки излезе от стаята. Сара й задели много време, като внимаваше да вложи в нея точно това, което искаше да изрази.

И какво всъщност искаше да изрази? Никога не я бе питал, а и тя никога не му бе казала. Спомни си, че някога бе мислел, че тя вероятно бе желала да покаже как струята дим се размазва върху небето, как къщата се притиска към земята, опитвайки се да се слее с дърветата и с тревата, да се скрие от бурята, развихрила се над тази земя.

Нищо чудно пък да бе искала да изрази нещо друго, някакъв символ например. Нещо, което да отъждествi къщата с хората, които я бяха изградили.

Доближи се до картината, изправи се пред огъня и отметна глава назад. Забеляза чертите, направени от четката и осъзна, че от това разстояние картината приличаше по-малко на картина. Въпрос на техника, очевидно. Оттук се виждаха основните контури и нюанси, създадени от четката с цел да създадат илюзия.

Сигурност. Къщата бе стъпила здраво на земята и излъчваше сигурност. Самата земя също излъчваше сигурност. Същевременно цялата картина излъчваше строгост и упоритост в съчетание с известно отслабване на духа.

Тя бе седяла пред къщата цели дни, през които внимателно скицираше и рисуваше без да бърза. Понякога просто седеше пред къщата и я наблюдаваше без да върши нищо. Там имаше и кучета, и роботи, обаче тя не ги нарисува, тъй като я интересуваше само къщата. Тя бе една от малкото оцелели селски къщи. Повечето от другите, занемарени цели векове, се бяха срутили и бяха върнали земята на пустоша.

В тази къща обаче имаше много кучета и роботи. Един голям робот и много малки, бе казала тя.

Уебстър тогава не й обърна внимание. Бе зает с други работи.

Извърна се и отиде при бюрото си.

Странна работа, наистина. Кучета и роботи, които живеят заедно. Един представител на рода някога се бе занимавал с кучетата и се бе опитал да ги поведе по пътя на тяхна собствена култура, да създаде обща цивилизация на хората и кучетата.

В главата му се появиха късчета от спомени за легендите, които дълги години се бяха натрупали за дома на рода Уебстър; Бе имало робот на име Дженкинс, обслужвал рода от деня на неговото появяване. Бе имало и старец, седящ на двора в инвалидна количка и очакващ син, който така и не се завърнал. Бе имало и проклятие, тегнещо над къщата, заради това че там бяха лишили света от философията на Джувейн.

В един от ъглите на стаята се бе сгушил видеофонът, вече почти забравена мебел, тъй като много рядко се използуваше. Нямаше и нужда да се използува, тъй като целият свят се бе събрал тук, в град Женева.

Уебстър стана, тръгна към него, спря се и се замисли. Цифровите съчетания бяха записани в бележника, но къде бе той? По всяка вероятност, някъде в бюрото му.

Отиде при бюрото и започна да проверява съдържанието на чекмеджетата. Бе обхванат от възбуда и движенията му бяха нервни и резки, досущ като на териер, копаещ в търсене на кокал.

Старият робот Дженкинс почеса металната си брадичка с метални пръсти. Винаги правеше това, когато бе загрижен за нещо. Бе придобил този безсмислен и разкриващ раздразнение жест от дълго общуване с човешката раса.

Отново погледна малкото черно куче, седнало на пода до него.

— Значи, вълкът се е държал дружески и ти е предложил заека — каза Дженкинс.

Ебинизър възбудено се размърда.

— Бе един от тези, които нахранихме миналата зима. Един от глутницата, която дойде в дома и се опитахме да опитомим.

— Би ли го разпознал, ако го видиш?

Ебинизър кимна утвърдително.

— Усетих миризмата му и я запомних — каза той.

Шедоу провлече крака по пода.

— Виж, Дженкинс, няма ли да го накажеш? Трябваше да стои тук и да се ослушва, а той избяга. Излезе да гони зайци…

Гласът на Дженкинс стана строг.

— Ти заслужаваш наказание заради поведението си, Шедоу. Даден си на Ебинизър и би трябвало да си част от него. Ти не си личност. Ти си просто ръцете на Ебинизър. Ако той имаше ръце, нямаше да си му нужен. Ти не си негов наставник или негова съвест. Ти си просто негови ръце. Не забравяй това.

Шедоу раздразнено отново провлече крака.

— Ще избягам — рече.

— Ще се присъединиш към дивите роботи, така ли? — попита Дженкинс.

Шедоу кимна утвърдително.

— Те ще се зарадват на пристигането ми. Занимават се със сериозни неща и им трябват помощници.

— Веднага ще те претопят като старо желязо — каза му кисело Дженкинс. — Не притежаваш обучение или умения, които да те превърнат в един от тях.

След това се обърна към Ебинизър.

— Разполагаме и с други роботи — рече.

Ебинизър поклати глава.

— Нямам нищо против Шедоу. Мога да се справя с него. Познаваме се добре. Благодарение на него не съм ленив, винаги ме държи във форма.

— Добре — каза Дженкинс. — Щом ще бягате, бягайте заедно. Ако отново отидеш да преследваш зайци, Ебинизър и пак налетиш на този вълк, опитай се да го култивираш.

Лъчите на слънцето, процеждащи се през прозореца, изпълниха старата стая с топлотата на късна пролетна вечер.

Дженкинс спокойно се намести в креслото и се вслуша в звуците, които идваха отвън: дрънченето на хлопатарите на кравите, джавкането на палетата и тъпите удари на брадвата, с която цепеха дърва за камината.

Мило малко клетниче, помисли си Дженкинс. Измъква се от къщи, за да преследва зайци, вместо да стои тук и да се ослушва. Той и събратята му отидоха твърде далеч за твърде малко време. Ще трябва

да внимавам. Не бива да допускам да се преуморяват. Като настъпи есента, ще прекъсна занятията за седмица-две и ще ги посветим на преследването на съсели. Ще им дойде много добре.

Разбира се, някога ще настъпи ден, когато няма да преследват съсели и зайци. Денят, в който кучетата най-сетне ще опитомят всички живи същества, които ще се превърнат в мислещи, разговарящи и работещи създания. Смела мечта, която няма да се осъществи скоро. Всъщност, не е по-смела от някои от мечтите на човека, помисли си Дженкинс.

Може би тази мечта бе дори по-добра от мечтите на човека, тъй като в нея нямаше нищо от безцеремонността на човешката раса, нищо от насажданата от нея бруталност.

Нова цивилизация, нова култура, нов начин на мислене. Мистични и изпълнени с видения. И хората бяха имали видения. Кучетата щяха да се опитат да докоснат тайните, които човек бе пренебрегнал като нещо недостойно за неговото време, като грубо суеверие, лишено от научна основа.

Имаше неща, които вдигаха шум през нощта. Неща, които шетаха около къщата и караха кучетата да се будят и ръмжат, а пък на другия ден не се откриваха никакви стъпки в снега. Освен това, когато някой умреше, кучетата започваха да вият

Кучетата знаеха. Кучетата знаеха много неща още преди да ги научат да говорят и да им поставят контактни лещи, за да четат. Кучетата не бяха извървяли дългия път на човека, тъй като не бяха циници и скептици. Кучетата вярваха в нещата, които чуваха и усещаха.

Кучетата не бяха измислили суеверията като средство да се защитиш от нещата, които не виждаш.

Дженкинс се извърна към бюрото, взе писалка и се наведе над бележника, разтворен пред него. Почна да пише и перото заскърца.

„Ебинизър докладва, че един вълк проявил дружелюбно отношение към него. Препоръчвам на Съвета да освободи Ебинизър от ослушване и да му възложи да установи контакт с вълка.“

Вълците биха били добри приятели, помисли си Дженкинс. От тях биха се получили чудесни съгледвачи. По-добри от кучетата. Те са по-силни, по-бързи и по-ловки. Биха могли да следят дивите роботи от

другата страна на реката и да освободят кучетата от това задължение. Биха могли и да наблюдават замъците на мутантите.

Дженкинс поклати глава, В тези дни на никого не можеше да се има доверие. С роботите на пръв поглед всичко бе наред. Държаха се приятелски, понякога се отбиваха в къщата, понякога помагаха. Всъщност, държаха се добросъседски. Но знаеше ли се какво можеше да се очаква от тях? Освен това, строяха машини.

Мутантите също не пречеха на никого. Всъщност, бяха почти незабележими. Но и те трябваше да бъдат държани под око. Не се знаеше каква дяволска работа бяха способни да измислят. Не биваше да се забравя и какво бяха сторили на хората Изиграха им мръсен трик с джувейнизма. Съобщиха им го точно в момента, когато щеше да обрече расата на гибел.

Хората. Приемахме ги като богове, а ни напуснаха. Оставиха ни да се оправяме сами. Шепа хора живеят в Женева, но няма защо да ги смущаваме, тъй като не се интересуват от нас.

Дженкинс остана да седи неподвижно в полумрака, замисляйки се за уискитата, които бе поднасял. За заръките, които бе изпълнил. За дните, в които хора от рода Уебстър бяха живяли и умирали сред тези стени.

Сега Дженкинс се бе превърнал в изповедник на кучетата. Мили малки създания. Умни и съобразителни дяволчета. И старателни, при това.

Чу се тихо иззвъняване и Дженкинс рязко се изправи. Звънът се повтори и върху видеофона проблясна зелена светлинка. Дженкинс, застинал неподвижно, не откъсваше поглед от примигващата светлинка, като не можеше да повярва на очите си.

Някой звънеше!

След близо хиляда години някой бе позвънил!

С несигурни крака направи няколко крачки напред, отпусна се в креслото, присегна към превключвателя и го натисна с трепереща пръсти.

Стената пред него се изпари и видя насреща си човек, седнал зад бюро. Зад човека пламъците на запалена камина осветяваха стая с високи прозорци от цветно стъкло.

— Ти трябва да си Дженкинс — каза човекът, и Дженкинс откри нещо в чертите му, което го накара да трепне.

— А вие… вие сте…

— Аз съм Джон Уебстър — каза човекът.

Дженкинс положи ръце върху видеофона и застина. Неподхождащите на робот чувства, появили се в металното му тяло, го уплашиха.

— При всякакви обстоятелства щях да ви разпозная — каза роботът. — От външността ви личи, че сте един от тях. Бих могъл да разпозная всеки един от вас. Дълго време работих за вас. Поднасял съм ви напитки и…

— Да, известно ми е — каза Уебстър. — Името ти е известно на целия ни род. Не сме те забравили.

— Вие в Женева ли сте, Джон? — попита Дженкинс и веднага поправи грешката си. — Исках да кажа, господине.

— Няма значение — каза Уебстър. — По-добре ме наричай Джон. Да, в Женева съм. Бих се радвал обаче да те видя. Питам се дали това е възможно.

— Искате да кажете, че бихте дошъл тук?

Уебстър кимна утвърдително.

— Мястото обаче е препълнено с кучета, господине.

Уебстър се усмихна.

— За говорещите кучета ли става дума?

— Да — потвърди Дженкинс. — Те ще се радват да ви видят. Знаят всичко за рода ви. Нощно време се събират и се приспиват с разкази за старото време. Освен това…

— Да, Дженкинс?

— Освен това и аз ще се радвам да ви видя. Тук се чувствам толкова самотен!

Бог бе пристигнал.

Ебинизър, затаил се в мрака, потреперя при тази мисъл. Ако Дженкинс разбере, че съм тук, ще ме набие и то напълно основателно. Дженкинс каза, че трябва да оставим госта на мира, поне за малко.

Ебинизър пристъпи напред с меките си лапи и подуши вратата на кабинета. Вратата бе отворена. Съвсем леко, но отворена.

Притисна се върху пода и се вслуша. Не чу нищо. Усети миризма, непозната остра миризма, от които космите на гърба му настръхнаха и изпита бурен екстаз.

Бързо надникна през рамо, но не забеляза никакво движение. Дженкинс бе в столовата и обясняваше на кучетата как трябва да се държат, а пък Шедоу бе някъде навън и се занимаваше със свои си роботски дела.

Бавно и предпазливо Ебинизър побутна вратата с нос и тя се разтвори още по-широко. Още едно побутване, и тя се оказа наполовина отворена.

Човекът бе седнал в креслото срещу камината. Бе кръстосал дългите си крака и скръстил ръце върху стомаха си.

Ебинизър се притисна още по-плътно към пода и неволно издаде тих стон.

Джон Уебстър чу този звук и рязко се изправи.

— Кой е там? — попита.

Ебинизър застина върху пода и усети как от туптенето на сърцето му тялото му едва не затреперя.

— Кой е там? — попита отново Уебстър и едва тогава забеляза кучето.

Гласът му бе топъл, когато проговори отново.

— Ела тук, приятелю. Заповядай.

Ебинизър не помръдна. Уебстър щракна с пръсти.

— Няма да ти сторя зло. Ела насам. Къде са останалите?

Ебинизър се опита да се изправи или поне да запълзи по пода, обаче костите му бяха станали гумени, а по жилите му потече вода. Видя, че човекът с големи крачки се отправи към него.

Видя как човекът се навежда към него, почувствува силни ръце под тялото си и разбра, че човекът го повдига. Силната миризма, която бе усетил пред полуразтворената врата, омайващата миризма на Бог, изпълни ноздрите му.

Ръцете го притиснаха плътно към странната тъкан, която човекът използуваше вместо козина и се чу глас. Глас без думи, който го успокояваше.

— Значи, дойде да ме видиш — каза Джон Уебстър. — Избяга от останалите и дойде да ме видиш.

Ебинизър събра сили и се опита да кимне.

— Нали не ми се сърдиш? Нали няма да кажеш на Дженкинс?

Уебстър поклати глава.

— Няма да кажа на Дженкинс, разбира се.

Човекът седна и Ебинизър се устрои в скута му и погледна лицето му. Бе силно лице с остри черти, подчертани от светлината на пламъците.

Ръката на Уебстър се повдигна и погали главата на Ебинизър. Той изскимтя от кучешко щастие.

— Все едно, че се връщам у дома — рече Уебстър замислено, тъй като не се обръщаше към кучето. — Струва ти се, че отново се завръщаш у дома, след като дълго време си отсъствувал. Отсъствувал си толкова дълго, че не можеш да познаеш къщата. Не можеш да познаеш мебелите и разположението на стаите. Чувствуваш обаче, че това е старо родно място и ти е приятно, че си тук.

— Тук ми е приятно — каза Ебинизър, като имаше пред вид скута на човека.

Той обаче не го разбра.

— Разбира се, че ти е приятно — каза. — Това е колкото мой дом, толкова и твой. Всъщност, може би в по-голяма степен е твой, тъй като ти остана тук да го пазиш, докато аз забравих за него.

Потупа Ебинизър по главата и подръпна ушите му.

— Как се казваш? — попита.

— Ебинизър.

— И с какво се занимаваш, Ебинизър?

— Ослушвам се.

— Ослушваш се?

— Да, това ми е работата. Ослушвам се за коблита.

— И чуваш ли ги?

— Да. Понякога. Много не ме бива за това. През това време си мисля за зайци и не обръщам много внимание на други неща.

— Какви звуци издават коблитата?

— Различни. Някой път вървят, а друг път просто блъскат нещо. Понякога разговарят. Най-често обаче мислят.

— Виж, Ебинизър, не мога да разбера къде се намират тези коблита.

— Не се намират никъде. По-точно, никъде на тази земя — каза Ебинизър.

— Не разбирам.

— Представи си голяма къща — каза Ебинизър. — Голяма къща с много стаи. С врати между стаите. Ако си в една стая, можеш да чуеш този, който е в другата стая, но не можеш да отидеш при него.

— Можеш — каза Уебстър. — Стига само да отвориш вратата.

— Там е работата, че не можеш да отвориш вратата — каза Ебинизър. — Дори не знаеш за съществуването на врата. Мислиш си, че стаята, в която се намираш, е единствената стая в цялата къща. А и дори да знаеш за съществуването на врата, няма как да я отвориш.

— Ти сякаш говориш за други измерения.

Ебинизър смръщи чело и се замисли.

— Измерения. Тази дума не ми е известна. Обяснявам ти нещата така, както ни ги обясни Дженкинс. Каза, че всъщност не става дума за истински дом и истински стаи и че нещата, които чуваме, вероятно не приличат на нас.

Уебстър кимна с разбиране. Така трябваше да се действа. Спокойно, без да се бърза. Без да се объркват кучетата с големи думи. Нека първо си избистрят понятията, а после ще се открие необходимата научна терминология. Всъщност, би трябвало да се създаде нова терминология. Ето, вече бяха измислили нова дума — коблита. Коблита — нещата отвъд стената. Нещата, които човек чува, но не е в състояние да идентифицира. Обитателите на съседната стая.

Коблита.

Ако не се пазиш, ще те хванат коблитата.

Такава би била човешката реакция. Не можеш да разбереш нещо. Не можеш да го видиш. Не можеш да го пипнеш. Не можеш да го анализираш. Следователно, няма го. Следователно, не съществува. То е призрак, таласъм, кобли.

Коблитата ще те хванат, ако…

Така е по-просто. По-удобно. Страх ли те е? Да, обаче на светло забравяш за страха. Престава да те плаши или потиска. Ако направиш усилие на волята, ще си внушиш, че го няма. Превърни го в призрак или таласъм, и можеш да му се присмееш. На дневна светлина.

Топъл и влажен език облиза брадичката на Уебстър и Ебинизър се размърда от удоволствие.

— Харесваш ми — каза Ебинизър. — Дженкинс никога не ме е държал така. Никой не ме е държал така.

— Дженкинс е зает — каза Уебстър.

— Знам, че е зает — потвърди Ебинизър. — Записва си разни неща в един тефтер. Неща, които кучетата чуваме, когато се ослушваме и неща, които следва да правим.

— Чувал ли си нещо за рода на Уебстър? — попита човекът.

— Разбира се. Ние знаем всичко за тях. Ти си един от този род. Не знаехме, че негови представители са оцелели.

— Оцелели са — каза Уебстър. — Тук открай време живее един от тях. Дженкинс е един от представителите на рода.

— Не ни е казвал това.

— Не е искал да го каже.

Огънят бе угаснал и стаята бе тъмна. Умиращите пламъци чертаеха малки светлинки по стените и пода.

Имаше още нещо. Чуваха се леки шумоления и прошепвания, сякаш стените говореха. В стените на старата къща бяха вградени много живот и много спомени. Къщата бе просъществувала две хиляди години. Бе построена така, че да оцелее и оцеля. Бе построена, за да бъде дом и продължаваше да е дом. Надеждно място, което те обгръщаше с ръце, затопляше те и те приемаше като свой.

В мозъка му закънтяха стъпки. Стъпки от отдавнашни времена. Стъпки, затихнали преди векове. Стъпките на Уебстърови. На хората, вървяли тук преди мен. На онези, които са били обслужвани от Дженкинс от деня на раждането им до часа на смъртта им.

Историята. Историята бе тук. История, криеща се в завесите и спускаща се върху пода, таяща се в ъглите и наблюдаваща го от стените. Жива история, която човек може да почувствува с костите си, та и с гърба си, усещащ силата на погледите на отдавна умрели очи, гледащи те през нощта.

Още един Уебстър. Май много не чини. Май нищо не струва. Породата се е изчерпала. Вече не сме това, което сме били някога. Може би съм последният й представител.

Джон Уебстър се размърда.

— Не, не съм последният — каза. — Нали имам син?

Е, разликата не е голяма. Казва, че има син. Но едва ли струва много…

Уебстър понечи да стане от стола. Ебинизър насмалко не падна от скута му.

— Това не е вярно — извика Уебстър. — Синът ми…

Синът му живееше в гората и си играеше с лъкове и стрели. Играеше игри и се веселеше.

Хоби. Сара бе казала, че е хоби, преди да отиде на Хълма и да заспи за сто години.

Хоби, а не работа. Не начин на живот. Не потребност.

Хоби.

Изкуствено нещо. Нещо без начало и без край. Нещо, което човек можеше да престане да прави във всеки момент без някой да забележи.

Като например приготвянето на рецепти за различни видове напитки.

Като да се разхождаш в компанията на група побъркани роботи и да молиш хората да ти позволят да декорираш домовете им.

Като написването на история, от която никой не се интересува.

Като например да си играеш на индианец, на пещерен човек или на първооткривател и да се забавляваш с лъкове и стрели.

Като измислянето на столетни сънища за уморени от живота мъже и жени, стремящи се към нещо вълшебно.

Човекът в креслото бе вперил взор в нищото, разстилащо се пред очите му. В страшното и ужасяващо нищо, което го очакваше утре. И в следващото утре.

Разсеяно събра ръце и десният му палец докосна опакото на лявата му ръка.

Ебинизър се промъкна през едва осветената стая, положи предни лапи върху коляното на човека и го погледна в лицето.

— Ръката ли си нарани? — попита.

— Моля?

— Ръката ли си нарани? Виждам, че я разтриваш.

Уебстър отсечено се засмя.

— Не, просто имам брадавици — показа ги на кучето.

— Брадавици! Я виж ти! — каза Ебинизър. — Предполагам, че не ги искаш.

— Така е — Уебстър сякаш се поколеба. — Всъщност, наистина не ги искам. Все не ми оставаше време да се отърва от тях.

Ебинизър наведе нос и докосна с него опакото на ръката на Уебстър.

— Готово — каза победоносно.

— Какво?

— Погледни брадавиците — покани го Ебинизър. Една цепеница падна в огъня, Уебстър повдигна ръката си и успя да я огледа под лъчите на внезапно избухналата светлина.

Брадавиците ги нямаше. Кожата му бе чиста и гладка.

Дженкинс стоеше неподвижен в мрака и се вслушваше в безмълвието, в тихото сънливо безмълвие, предоставящо къщата на сенките, на полузабравените стъпки, на отдавна произнесените думи, на езиците, които шепнеха в стените и шумоляха в завесите.

Стигаше само да пожелае, и нощта му щеше да се превърне в ден. За това бе достатъчна само проста пренастройка на лещите му, обаче древният робот не пожела да промени зрението си. Харесваше му такова, каквото бе. Настъпваше часът за размисъл, прекрасният час, когато настоящето си отиваше, а миналото се завръщаше и оживяваше.

Останалите спяха, обаче Дженкинс не заспиваше. Роботите никога не спят. Бе прекарал две хиляди години в съзнание, бе бодърствувал денонощно цели двадесет века.

Това е много време, помисли си Дженкинс. Дори и за един робот. Още преди хората да заминат за Юпитер повечето стари роботи бяха деактивирали и изпратени на смърт и заменени от нови модели. Те приличаха повече на хора, бяха по-стройни и с по-угледен вид, имаха по-добра дикция и отговаряха по-бързо с металните си мозъци.

Дженкинс обаче оцеля, защото бе стар и верен слуга и без него домът на рода Уебстър нямаше да е това, което бе.

Те ме обичаха, каза си Дженкинс, и тези три думи го накараха да се почувствува уютно. Уютно в един свят, където вече нямаше много уют и където един слуга, превърнал се във вожд, копнееше да се превърне отново в слуга.

Застана пред прозореца и се вгледа в тъмните дъбове, растящи по склона на хълма. Пълен мрак. Никъде не се виждаше светлина. Бе имало времена, когато се виждаха светлини. Светлини, проблясващи като дружески лъчи в просторните земи отвъд реката.

Човеците обаче си бяха отишли и вече нямаше светлини. Роботите не се нуждаеха от светлини, тъй като можеха да виждат в мрака. Нещо, което бе в състояние да постигне и Дженкинс, стига да бе пожелал. Замъците на мутантите пък нощно време бяха толкова тъмни, колкото през деня бяха страшни.

Сега човекът се бе завърнал. Един човек. Бе дошъл, обаче вероятно нямаше да остане за дълго. Щеше да преспи няколко нощи в голямата господарска спалня на втория етаж и сетне да се завърне в Женева. Щеше да се поразходи из старата и забравена земя, да огледа земите отвъд реката, да се порови из книгите, подредени до стената на кабинета и да си тръгне.

Дженкинс се обърна. Би трябвало да проверя как се чувства, помисли си. Да разбера, дали има нужда от нещо. Може би трябва да му занеса едно питие, макар и да се боя, че уискито се е развалило. Хиляда години са твърде много време дори и за бутилка хубаво уиски.

Прекоси стаята и почувствува вътрешен мир. Бе обзет от чувството, което бе изпитвал през добрите стари дни, когато, щастлив като териер, изпълняваше множеството си задачи.

Затананика си тихичко, когато се отправи към стълбището.

Щеше само да надникне в стаята и ако Джон Уебстър спеше, щеше веднага да си тръгне. Ако обаче бе буден, щеше да го запита нещо. Добре ли се чувствувате, господине? Желаете ли нещо? Чаша топло какао, например?

Взимаше по две стъпала с една крачка.

Отново обслужваше един от Уебстърите.

Джон Уебстър се бе отпуснал в леглото, захвърлил възглавниците до себе си. Леглото бе твърдо и неудобно, а стаята, малка и задушна. Нямаше нищо общо със собствената му спалня в Женева, където лежеше върху обрасла с трева ливада до бълбукащ поток и наблюдаваше изкуствените звезди, мъждукащи върху изкуственото небе. Освен това, там усещаше и изкуственото ухание на изкуствения люляк, който щеше да цъфти по-дълго, отколкото трае един човешки живот. Тук не се чуваше ромоленето на скрит водопад и не проблясваха пленени светулки. Проста функционална стая с просто функционално легло.

Уебстър протегна ръце върху краката си, покрити с одеяло, размърда пръсти и се замисли.

Ебинизър просто докосна брадавиците и те изчезнаха. При това го направи съзнателно. Случилото се не бе чудо, а следствие от съзнателното приложение на сила. Чудесата понякога не успяват, а Ебинизър бе сигурен в резултата.

Може би тази способност бе заимствувана от съседната стая, може би бе открадната от коблитата, в чието шумолене се вслушваше Ебинизър.

Налагане на ръце, лечебна способност без връзка с лекарства и хирургия, изискваща само определени знания, твърде особени знания.

В средновековието живели хора, твърдящи, че могат да премахват брадавици. Уж ги „закупували“ за едно пени или ги разменяли за нещо друго, или пък правели някакви други магии, но понякога след известно време брадавиците наистина изчезвали.

Нима тези странни хора също бяха подслушвали коблитата?

Вратата изскърца и Уебстър се надигна.

В мрака се разнесе глас.

— Добре ли сте, господине? Желаете ли нещо?

— Дженкинс? — попита Уебстър.

— Да, господине — потвърди Дженкинс.

Тъмният силует с тихи стъпки се доближи до Уебстър.

— Искам да поговорим.

Тъмната фигура с металически отблясък застана до леглото.

— Искам да си поговорим за кучетата — каза Уебстър.

— Старят се, въпреки, че никак не им е лесно — каза Дженкинс. — Знаете, че си нямат никого. Абсолютно никого.

— Имат теб.

Дженкинс поклати глава.

— Аз не съм им достатъчен. Аз съм просто нещо като… наставник. На тях им трябват хора. Потребността от общуването с хора е вградена в тях. Хиляди години хората и кучетата са другарували. Заедно са ловували. Заедно са пазели стадата. Заедно са се борели срещу враговете си. Кучето е пазело човека, докато е спял, а той пък е предпочитал да остане гладен, но да нахрани кучето си.

— Навярно си прав — кимна Уебстър.

— Всяка нощ преди да си легнат си говорят за хората — продължи Дженкинс. — Събират се и някое старо куче им разказва древни предания, а останалите се удивляват на чутото и очакват нещо да се случи.

— Накъде обаче са тръгнали? Какво се опитват да постигнат? Имат ли някакъв план?

— Струва ми се, че започвам да забелязвам такъв план — отвърна Дженкинс. — Нещо като признаци за това, което би могло да се случи. Умеят да проникват в чуждата психика и открай време са притежавали това качество. Не притежават усет към механиката, което е разбираемо, тъй като нямат ръце. Докато хората търсят решения с помощта на метала, кучетата преследват призраци.

— Призраци?

— Нещата, които вие, хората, наричате призраци. Уверен съм обаче, че не са призраци. Че са нещо, което се намира в съседната стая. Някаква форма на живот, живееща върху друга плоскост.

— Искаш да кажеш, че е възможно на Земята да съществуват едновременно върху различни плоскости няколко форми на живот?

Дженкинс кимна утвърдително.

— Започнах да вярвам в това, господине. Записвам си в един бележник всичко, което кучетата са чули и видяли и след всички тези години започна да се установява една закономерност. Естествено, възможно е и да греша, господине — побърза да добави. — Нямам никаква специална подготовка. Открай време съм бил слуга. Опитах се да спася това, което оцеля след… след Юпитер, но не ми бе лесно. Друг робот ми помогна да направя първите малки роботчета, които обслужват кучетата, а сега те сами произвеждат свои събратя в работилницата, когато възникне потребност от това.

— А кучетата какво правят? Само седят и слушат, така ли?

— Съвсем не, господине. Занимават се с много други неща. Опитват се да се сприятелят с животните и следят дивите роботи и мутантите…

— Дивите роботи? Май са много.

— Така е, господине, много са — потвърди Дженкинс. — Живеят в малки лагери, разпръснати из цялата земя. Това са изоставените роботи, господине. Тези, от които хората престанаха да се нуждаят, когато заминаха за Юпитер. Събраха се и започнаха да работят…

— Да работят? С какво се занимават?

— Нямам представа, господине. Занимават се главно с производството на машини. На механични машини. Нямам представа какво смятат да направят с всички тези машини. Какви планове имат.

— И аз — каза Уебстър.

Взря се в мрака и се замисли защо човекът, сврял се в своето убежище в Женева, бе изгубил допир със света. Защо хората не знаеха нищо за заниманията на кучетата, за малките лагери, пълни с работливи роботи, за замъците на страшните и ненавистни мутанти.

Изгубихме допир, помисли си Уебстър. Заключихме се от света извън нас Създадохме си малко убежище в последния град на света и се скрихме в него. Престанахме да се интересуваме какво става извън града. Бяхме длъжни да го направим, обаче не го направихме.

Време е отново да се заемем с това.

Почуствувахме се изгубени и изоставени и направихме опит да го постигнем, но бързо се отказахме.

За пръв път малцината, които останаха, осъзнаха величието на расата. За пръв път осъзнаха величието на нещата, сътворени от ръката на човека. Опитаха се да ги запазят, но не успяха. Потърсиха рационално обяснение на всичко — нали човек винаги търси такива обяснения. Самозалъгаха се, че призраци не съществуват Подходиха към нещата, шумящи в нощта, с първото банално обяснение, което им дойде на ум.

Не успяхме да съхраним наследеното и заради това потърсихме рационален изход. Укрихме се зад параван от думи с помощта на джувейнизма. Избрахме пътя на преклонението пред прадедите. Решихме да прославим човешката раса. Не ни бе по силите да поемем делото на човека и заради това решихме да го прославим, да издигнем на пиедестал хората, които го бяха сътворили. Винаги прославяме и издигаме на пиедестал всички велики и смъртни неща.

Превърнахме се в раса от историци и започнахме да бърникаме със сковани пръсти в развалините на историята, да притискаме всеки незначителен малък факт към гърдите си, сякаш е безценен камък. Това бе първата фаза. Сетне се отдадохме на хобита, които ни омръзнаха, след като разбрахме какво всъщност представляваме — утайката в счупената чаша на човечеството.

Успяхме обаче да преодолеем и това. Разбира се, че го преодоляхме. Човекът е същество, надарено с приспособяемост. Способно е да премине през всякакви премеждия. И така, не можахме да построим големи космически кораби. Не можахме да стигнем звездите. Не успяхме да открием тайната на живота. Тогава?

И така, ние бяхме наследниците. И случихме наследство, за което нито една раса не бе мечтала. Опитахме се да открием разумно обяснение на случилото се и забравихме славата на расата. Тази слава бе наистина нещо блестящо, но същевременно унизително и трудно за възприемане.

— Дженкинс, ние пропиляхме цели десет века — каза спокойно Уебстър.

— Не са пропилени, господине — възрази Дженкинс. — Може би става дума просто за период на отдих. Може би сега отново ще започнете да действате. Може би сега ще се завърнете при нас.

— А вие искате ли ни?

— Кучетата се нуждаят от вас — отговори Дженкинс. — Също и роботите. И едните, и другите винаги са били слуги на човека. Без вас ще бъдат загубени. Кучетата наистина започнаха да градят цивилизация, но я градят бавно.

— Може би ще изградят по-добра цивилизация от нашата — каза Уебстър. — Може би ще е по-успешна от нашата. Нашата цивилизация не бе успешна, Дженкинс.

— Възможно е да е изпълнена с повече доброта — съгласи се Дженкинс — обаче не е така практична. Замислена е като цивилизация, основана върху братството между животните. Върху разбирането на психиката им и общуването без помощта на думи. Цивилизация, основана върху разума и взаимното разбирателство, но не особено положителна. Цивилизация без напълно изяснени цели и с ограничен интерес към механиката. Цивилизация, опитваща се само да налучка истината, а налучкването на истината е подход, напълно пренебрегнат от човека.

— Смяташ ли, че човекът би могъл да им помогне?

— Хората биха могли да бъдат водачи — отвърна Дженкинс.

— Дали това ще е именно водачеството, което им е необходимо?

— Трудно ми е да отговоря.

Уебстър, легнал в мрака, усети как дланите му се изпотяват. Избърса ги в одеялата, които покриваха тялото му.

— Кажи ми истината — рече и гласът му бе мрачен. — Казваш, че хората биха могли да осигурят водачество. Хората обаче биха могли също така и да вземат всичко в свои ръце. Да обявят за безсмислени нещата, които вършат кучетата. Да заловят роботите и да използуват механическите им способности по стария и древен модел. Да подчинят както роботите, така и кучетата.

— Естествено — каза Дженкинс. — И едните, и другите някога бяха слуги. Хората обаче са мъдри и ще преценят най-добре какво трябва да се направи.

— Благодаря ти, Дженкинс — каза Уебстър. — Много ти благодаря.

Взря се в мрака и реши, че истината е изписана в него.

По пода все още имаше следи от стъпките му и острата миризма на прах изпълваше въздуха. Радиевата крушка продължаваше да мъждука над таблото, а превключвателят и циферблатите очакваха деня, когато отново щеше да настъпи потребност от тях.

Уебстър, застанал на вратата, усещаше как миризмата на влага, излъчвана от камъка, си пробива път през праха.

Защита, помисли си, вперил поглед в превключвателя. Защита. Нещо, което да не допуска други до теб. Устройство, готово да запечата даден район и да не допусне до него истинските и въображаемите оръжия на който и да е хипотетичен враг.

Устройството, недопускащо врага да влезе вътре, нямаше да допусне и защищаващият се да излезе навън. Не бе задължително, наистина, но все пак…

Прекоси стаята, застана пред превключвателя, протегна ръка, докосна го, бавно го размърда и си даде сметка, че е в състояние да се задейства.

Сетне бързо отдръпна ръка и лостчето се завърна на мястото си. Далеч изпод земята се разнесе глухото тихо бръмчене на работещи машини. Стрелките на циферблатите се раздвижиха и се отместиха от нулевите показания.

Уебстър повторно докосна превключвателя с колебаещи се пръсти и стрелките отново започнаха да пълзят под стъклото. С бърза и уверена ръка Уебстър завъртя ключа до край и стрелките на циферблатите бързо заеха крайно положение.

Рязко се извърна, излезе от подземието, затвори вратата зад себе си и се заизкачва по ронливите стъпала.

Дано да проработи, помисли си. Дано да проработи. Краката му ускориха ход и кръвта започна да пулсира в слепоочията му.

Дано да проработи!

Спомни си, че при докосването на превключвателя изпод земята се бе разнесъл шумът, издаван от включени машини. Следователно защитният механизъм или най-малкото, част от него, продължаваше да функционира.

Дори и да бе така, щеше ли да свърши работа? Какво щеше да стане, ако задържеше врага, но не успееше да задържи хората вътре?

Какво щеше да стане, ако…

Когато излезе на улицата видя, че небето се бе изменило. Сива светлина с металически оттенък бе закрила слънцето и градът бе потънал в здрач, отслабен донякъде единствено от автоматичното улично осветление. Лек повей на вятъра докосна лицето му.

Трошливата сива пепел от изгорените записки и от картата, която бе открил, все още лежаха в камината. Уебстър прекоси стаята, взе машата и старателно разбърка пепелта. Изключено бе да се разбере какво точно бе унищожил.

Готово, помисли си. Последното свидетелство изчезна, Без помощта на картата и на неговите познания за града, трупани мъчително цели двадесет години, никой нямаше да успее да открие тайното подземие с превключвателя и циферблатите, осветени от мъждукащата лампа.

Никой нямаше да успее да разбере какво точно се бе случило. Дори и да се досетеше, нямаше да бъде у верен в съмненията си. Дори и да постигнеше такава увереност, нямаше да може да направи нищо.

Преди хиляда години това нямаше да се получи. Преди хиляда години на хората бе достатъчно дори и едно най-общо подсказване, за да открият решение на всеки проблем.

Човекът обаче се бе променил. Бе изгубил старите знания и старите умения. Неговият разум се бе размекнал. Живееше от ден за ден и без ясна цел. Успя обаче да запази старите пороци, тези, които възприе като добродетели, за да се издигне в собствените си очи. Продължаваше непоколебимо да вярва, че нямаше друга раса освен неговата, че единствено неговият живот притежаваше някаква стойност. Продължаваше да живее потопен в удобния егоизъм, послужил му да се самообяви за господар на всичко съществуващо.

По улицата се раздаде шумът на тичащи крака. Уебстър се отдалечи от камината и застана пред високите тесни прозорци.

Поразмърдах ги, помисли си. Раздвижих ги. Възбудени са. Чудят се какво става. Цели векове не са излизали извън града, но сега, когато това стана невъзможно, ще побеснеят, ако не успеят да го постигнат.

Усмивката му стана по-широка.

Може би ще се размърдат така, че ще потърсят някакъв изход от положението. Плъховете, озовали се в капан, показват съобразителност, стига преди това да не полудеят.

Успеят ли да се измъкнат, много добре, това е тяхно право. Успеят ли да излезат, ще са извоювали правото си да започнат всичко отначало.

Прекоси стаята, спря се за миг на изхода и погледна картината, висяща над камината. Направи странен жест с ръка, сякаш едновременно отдаваше чест и махаше за сбогуване. След това излезе на улицата и тръгна по пътя, водещ към Хълма. Пътя, който бе извървяла Сара само преди няколко дни.

Роботите на Храма бяха любезни и тактични. Учтиви и същевременно излъчващи достойнство. Отведоха го до мястото, където лежеше Сара и му показаха съседното отделение, което тя бе запазила за него.

— Навярно ще пожелаете да си изберете сън — каза говорителят на роботите. — Можем да ви покажем всякакви мостри. По ваше желание можем и да ги съчетаем. В състояние сме да…

— Благодаря ви — прекъсна го Уебстър. — Не се нуждая от сънища.

Роботът кимна с разбиране.

— Ясно ми е, господине. Вие просто бихте желали да изчакате да премине времето.

— Да. Навярно е точно така — потвърди Уебстър.

— Колко време?

— В какъв смисъл?

— Колко време желаете да продължи чакането ви?

— Сега разбрах — каза Уебстър. — До безкрайност.

— До безкрайност?

— Да. Ако не се лъжа, така се казваше. До безкрайност. Бих могъл също да кажа, че искам да чакам цяла вечност, но това е без значение. Няма смисъл да умуваме върху две думи, които по същество означават едно и също нещо.

— Разбрах, господине — каза роботът.

Разбира се, че нямаше място за умуване. Не можеше да си позволи да рискува. Можеше да си поръча сън от хиляда години и след това, омекнал, да изключи защитното устройство.

Това в никакъв случай не биваше да се допусне. Кучетата не трябваше да бъдат лишавани от техния шанс. Не трябваше да се затрудняват усилията им да се стремят към успех там, където човешката раса се бе провалила. Докато съществуваше дори един-единствен човек такъв шанс нямаше да им бъде предоставен. Хората щяха отново да поемат командуването, да провалят всичко, да се присмеят на коблитата, говорещи зад стените и да не допуснат опитомяването и цивилизоването на дивите обитатели на планетата.

Бяха необходими нови пътища, нов начин на мислене и на живот, нов подход към древните проблеми на общественото развитие. Всичко това не биваше да бъде увредено от вонящия на мухъл дъх на човешката мисъл.

След като привършеха дневните си занимания кучетата вечерно време щяха да се събират и да си говорят за човека. Щяха да предъвкват стари истории и древни предания, в които човек щеше да бъде обявен за бог.

Това бе едно по-добро решение.

Знае се, че боговете са непогрешими.

БЕЛЕЖКИ ПО СЕДМОТО ПРЕДАНИЕ

Преди няколко години бе открит фрагмент от древен литературен източник, очевидно, оцеляла част от по-голям текст. Макар и до нас да е стигнала само тя, няколкото разказа в нея бяха достатъчни, за да разберем, че става дума за басни за различни представители на животинското братство. Разказите са архаични и изложените в тях гледни точки, както и стилът на повествование, изглеждат странни. Редица изследователи са съгласни с твърдението на Тайг, че е възможно тези писания да са от некучешки произход.

Общото им заглавие е „Езоп“. Заглавието на настоящото предание също е „Езоп“. Както заглавието, така и самото предание, са поместени във вида, в който дойдоха при нас от дълбоката древност.

Какъв е смисълът на това предание, питат се учените? Тайг, естествено, смята, че то е поредно свидетелство в полза на теорията му за човешкия произход на легендата. Повечето останали изследователи не са съгласни с него, но не са предложили убедително алтернативно обяснение.

Тайг освен това окачествява настоящото седмо предание като доказателство, че причината за отсъствието на исторически свидетелства за съществуването на човека е неговото умишлено захвърляне в забравата, заличаването на спомена за него с цел да се осигури приемствеността на кучешката култура в най-чист вид.

В това предание Кучетата вече са забравили Човека. В малцината представители на човешката раса, живеещи сред тях, те не съзират човешки същества и наричат тези странни създания уебстъри, по името на споменатия човешки род, обаче вече възприето не като собствено име. И така, Кучетата възприемат Хората просто като уебстъри, докато Дженкинс, когато говори и мисли за тях, продължава да употребява главно „У“.

„Какво представляват хората?“, пита Вълчо, а Мечо се опитва да му обясни, но безуспешно.

В преданието Дженкинс обяснява, че Кучетата не бива да узнават нищо за Човека. Посочва и стъпките, които е предприел, за да заличи спомена за Човека.

Старите разкази пред огнището вече ги няма, казва Дженкинс. В тези думи Тайг съзира умишлен опит за заличаване на спомена за Човека. Може би не толкова алтруистичен, както излиза от думите на Дженкинс, обясняващ го с желанието да съхрани кучешкото достойнство. Преданията са вече забравени и нека си останат в забравата, заявява Дженкинс. Но очевидно не са били напълно забравени. Някъде, в някоя отдалечена част на света, явно са се запазили и благодарение на това днес ние разполагаме с тях.

Преданията оцеляха, но самият Човек вече е бил изчезнал или почти напълно изчезнал. Според преданието дивите роботи тогава все още са съществували, но дори и да не са били плод на въображението тях вече ги няма. Няма ги и Мутантите, превърнали се в едно цяло с Човека. Ако той действително е съществувал, навярно са съществували и Мутанти.

Всички взаимно противоречиви виждания, породени от легендата, могат да бъдат сведени до един-единствен въпрос: съществувал ли е Човекът? Ако при прочитането на тези предания читателят реши, че е объркан, нека знае, че не е единствен. Специалистите и учените, посветили целия си живот на изследването на легендата, може би знаят повече факти, но са не по-малко объркани от вас.

VII. ЕЗОП

Сивата сянка се плъзна покрай скалистия скат и се насочи към бърлогата си. Бе изпълнена с безсилие и разочарование, защото Думите се бяха оказали неверни.

Лъчите на следобедното слънце осветиха лице, глава и тяло. Бяха неразличими и неясни, наподобяващи облаче утринна мъгла, надигаща се от дъното на сипей.

Внезапно скатът свърши и сянката се спря, изпълнена с изумление. Бърлогата я нямаше. Скатът свършваше, преди да стигне до бърлогата.

Сянката се извърна с бързината на камшичен удар и се взря в долината. И реката не бе наред. Течеше в по-голяма близост до скалите отпреди. Върху скалистия скат имаше лястовиче гнездо, а там никога не бе имало лястовиче гнездо.

Сянката застина и мъхестите пипала над ушите й се изправиха и започнаха да изследват въздуха.

Тук имаше живот! Присъствието му се усещаше в уханието на въздуха и в излъчването на наблизо разположените хълмове.

Сянката излезе от вцепенението си и се понесе покрай ската.

Бърлогата я нямаше, реката бе различна и на ската се бе появило лястовиче гнездо.

Сянката трепна и се опита да подреди мислите си.

Думите казваха истината. Самата истина. Това бе един различен свят.

Различен по няколко различни начина. Този свят бе толкова наситен с живот, че той изпълваше дори и въздуха. Може би бе живот, който не можеше да бяга бързо или да се укрива успешно.

Вълкът и мечокът се срещнаха под големия дъб и решиха да си побъбрят.

— Чувам, че стават убийства — каза Вълкът.

— При това странни убийства, братко — изръмжа Мечокът. — Мъртви трупове, пък неизядени.

— Символични убийства — коментира Вълкът.

Мечокът поклати глава.

— Такова нещо като символично убийство според мен няма. Новата психология, на която ни учат Кучетата, май отива твърде далеч. Убийства има там, където има омраза или глад. Самият аз никога не бих убил нещо, което не мога да изям.

След това Мечокът побърза да разясни думите си.

— Разбира се, братко, аз никого не убивам. Добре знаеш това.

— Естествено — каза вълкът.

Мечокът лениво затвори малките си очички, после ги отвори и примига.

— Е, разбираш, че отвреме-навреме мога да обърна някой камък и да лапна една-две мравчици.

— Според мен Кучетата не биха окачествили това като убийство — каза сериозно Вълкът. — Насекомите са нещо различно, не са като животните и птиците. Никой не ни е казал, че не бива да убиваме насекоми.

— Точно тук грешиш — каза Мечокът. — В това отношение Каноните са съвсем ясни. Не трябва да унищожаваш живот. Не трябва да отнемаш чужд живот.

— Вероятно си прав, братко — отвърна Вълкът с лицемерно набожен глас. — Дори и Кучетата много не се церемонят с насекомите. Знаеш, че непрестанно се стремят да усъвършенствуват своя прах против бълхи. А за какво е прахът против бълхи, позволи ми да те попитам? За да избива бълхи. Това е неговото предназначение. А бълхите са форма на живот. Бълхите са живи създания.

Мечокът раздразнено отпъди с лапа малка зелена муха, завъртяла се около носа му.

— Ще отида в хранителната станция — каза Вълкът. — Може би ще поискаш да ми правиш компания?

— Не съм гладен — отговори Мечокът. — Освен това, малко си подранил. Още не е настъпил часът за хранене.

Вълкът облиза муцуната си.

— Понякога се отбивам там ей така, уж случайно, и дежурният уебстър ми дава нещо допълнително.

— Би трябвало да внимаваш — каза Мечокът. — Едва ли ти дава нещо допълнително само заради черните ти очи. Нищо чудно да крои нещо. Нямам им много вяра на тези уебстъри.

— Точно този уебстър е читав — заяви Вълкът. — Работи на хранителната станция без да е длъжен да прави това. Тази работа може да я върши всеки робот. Уебстърът обаче поискал да му дадат тази служба. Писнало му да виси в тези калпави къщи и само да си играе. Освен това, и приказка може да си разменищ с него, и майтап носи, сякаш е един от нас. Казвам ти, че е читав.

Мечокът пак изръмжа.

— Едно от Кучетата ми каза, че според Дженкинс те въобще не се казвали уебстъри. Дженкинс казал, че не били уебстъри, ами били хора…

— Хора? Какво ще рече това?

— Ами нали това ти обяснявам? Дженкинс казва, че…

— Дженкинс е толкова стар, че е започнал да изкуфява — заяви Вълкът. — Вече не помни. Трябва да е на хиляда години.

— На седем хиляди — поправи го Мечокът. — По случай рождения му ден Кучетата му готвят голямо празненство. Ще му подарят ново тяло. Старото, дето сега го носи, хич го няма. През месец или два трябва да го дава за ремонт.

Мечката важно поклати глава.

— Каквото и да си говорим, Вълк, Кучетата направиха много неща за нас. И станции за храна ни осигуриха, и медицински роботи, и какво ли не. Спомням си само какъв зъбобол ме мъчеше миналата година…

Вълкът го прекъсна.

— Бива все пак тези станции за храна малко да ги пооправят. Казват, че тези дрожди били досущ като месо, че имали същата хранителна стойност и така нататък, ама каквото и да ми казват, истинското месо има друг вкус…

— А ти откъде знаеш? — попита Мечокът.

Смущението на Вълка продължи по-малко от секунда.

— Как откъде знам? Ами от дядо си го знам, откъде другаде? Голям разбойник беше дядо. Отвреме навреме си похапваше дивеч. Често ми е разправял какъв е вкусът на суровото месо. Е, в ония дни горските пазачи не бяха толкова много, колкото днес.

Мечокът затвори и отново отвори очи.

— Често съм се питал какъв ли е вкусът на рибата — каза. — Ручеят при боровата гора е пълен с пъстърви. Отдавна ги следя. Бих могъл съвсем лесно да замахна с лапа и да уловя една-две. Разбира се, никога не съм правил подобно нещо — побърза да добави той.

— Разбира се, че не си — съгласи се Вълкът.

Един свят, а зад него друг, навързани като брънки от верига. Един свят настъпва по петите другия, застанал малко по-напред. Единият свят е утрешният ден, а другият — днешният. Вчера е утре, а утре е миналото.

Само дето минало не съществуваше. Всъщност, съществуваше, но единствено като късове от спомени, накацали като прилепи в сенките на паметта. Не съществуваше минало, което да можеш да стигнеш. Върху стената на времето не бе нарисувано нищо. Не съществуваше филм, който да може да бъде прожектиран отзад-напред, за да се види какво е станало преди.

Джошуа се изправи и се разтърси, сетне седна и започна да се чеше. Айкъбод, седнал на масата, почукваше по нея с метални пръсти.

— Данните съвпадат — каза роботът. — Нищо не можем да направим. Данните съвпадат. Не можем да пътуваме в миналото.

— Така е — съгласи се Джошуа.

— Затова пък знаем къде се намират коблитата — каза Айкъбод.

— Така е — потвърди Джошуа. — Знаем, къде се намират коблитата. Може би ще успеем да ги докоснем. Вече знаем пътя, който трябва да поемем.

Един път бе открит, не ще и дума, но другия бе закрит.

Всъщност, не закрит, защото никога не бе съществувал. Миналото не съществуваше и не бе съществувало, за него просто нямаше място. Там, където очакваха да открият минало, откриха друг свят.

Също като кучета, от които едното върви по стъпките на другото. Едно куче оставя стъпки, а другото стъпва в тях. Също като дълга и безкрайна поредица от сачми на лагер, които почти се докосват, но не съвсем. Също като зъбите на безкрайна верига, задвижвана от зъбчато колело с милиарди зъби.

— Ще закъснеем — каза Айкъбод, след като погледна часовника. — Трябва да пристигнем навреме за рождения ден на Дженкинс.

Джошуа отново се отърси.

— Да, прав си — рече той. — Това ще е голям ден за Дженкинс, Айкъбод. Представи си, става на седем хиляди години!

— Аз вече съм готов — каза гордо Айкъбод. — Аз още тази сутрин се полирах, обаче ти се нуждаеш от сресване. Много си рошав.

— Седем хиляди години — повтори Джошуа. — Не бих искал да живея толкова дълго.

Седем хиляди години и седем хиляди светове, застъпващи се по следите си. Всъщност, би трябвало да са повече. По един свят на ден — това прави седем хиляди по триста шестдесет и пет. Или по един свят на минута. Или може би по един свят на секунда. Секундата бе голямо нещо — можеше да отдели два свята един от друг, а можеше и да ги събере. Триста шестдесет и пет по седем хиляди по двадесет и четири по шестдесет и още веднъж по шестдесет…

Голямо нещо и същевременно крайно нещо. Минало не съществуваше. Връщане назад не съществуваше. Нямаше как да се проверят нещата, за които бе говорил Дженкинс. Нещата, които можеха да са самата истина, а и да не са истини, изкривени от седем хиляди годишни спомени. Не бе възможно да се провери достоверността на мъглявите легенди, в които се говореше за един дом, за едно семейство от уебстъри и за един закрит купол, изпълнен с нищо и разположен сред планини, намиращи се далеч отвъд океана.

Айкъбод се доближи с гребен и четка и Джошуа се отдръпна.

— Стига де! Няма да те боли — каза Айкъбод.

— Последния път едва не ме одра жив, така че те моля да внимаваш — каза Джошуа.

Вълкът бе дошъл, тъй като се надяваше на допълнителна закуска. Не я бяха поднесли, но той бе твърде добре възпитан, за да си поиска. Седеше, увил рошава опашка около краката си и наблюдаваше как Питър дяла тънка пръчка с ножа си.

Катеричката Дебеланко скочи от надвиснал клон и се устрои върху рамото на Питър.

— Какво е това? — попита.

— Пръчка за мятане — каза Питър.

— Че всяка пръчка става за мятане — каза вълкът. — За мятане не ти трябва специална пръчка. Взимаш каквато и да е пръчка и я хвърляш.

— Това е нещо ново — каза Питър. — Нещо, което измислих. Нещо, което сам направих. Не знам обаче как се казва.

— Няма ли си име? — попита Дебеланко.

— Все още няма, но ще му измисля — отговори Питър.

— И все пак, всяка пръчка става за хвърляне — настоя вълкът.

— Да, но няма да отиде толкова далеч и с такава сила — каза Питър.

Опипа пръчката с пръсти, увери се, че е гладка и след това я отдалечи от себе си, отново я огледа, за да се увери, че е и права.

— Няма да я хвърля с ръка — поясни. — Ще я хвърля с помощта на друга пръчка и връв.

Присегна и взе нещо, което бе подпрял на ствола на дървото.

— Не мога да разбера за какво ти е да хвърляш пръчки — каза Дебеланко.

— И аз не знам — каза Питър. — Сигурно за удоволствие.

— Вие, уебстърите, сте много странни животни — рече сериозно вълкът. — Понякога се чудя дали наистина притежавате здрав разум.

— Можеш да улучиш което място си искаш, стига да се прицелиш добре, пръчката за хвърляне да е права и връвта да е здрава. Именно заради това ти трябва не каква да е пръчка. Трябва първо да я потърсиш, и…

— Я ми я покажи — каза Дебеланко.

— Ето я — каза Питър и показа дебела дрянова пръчка. — Здрава е и еластична. Превиваш я, но като я пуснеш се изправя. Свързах двата й края с връв, сетне поставям пръчката за изхвърляне така, сетне обтягам…

— Ти каза, че можеш да улучиш каквото си поискаш — каза вълкът. — Покажи ни дали е така.

— Добре — каза Питър. — В какво искате да се прицеля? Вие го посочете.

— Ей на онова дърво е кацнал дрозд — рече възбудено Дебеланко.

Питър бързо повдигна ръце, връвта се изопна и дряновата пръчка се изви като дъга. Пръчката за мятане изсвистя във въздуха. Около дрозда се образува облаче от летяща перушина и той падна от клона. Телцето му се удари в земята с мек и тъп звук. Остана да лежи неподвижно. Мъничък, беззащитен и със сгърчени крачета, сочещи в посока на върховете на дърветата. От човката му изтече капчица кръв и изцапа листото под главата му.

Дебеланко застина върху раменете на Питър, а вълкът бързо се изправи. Настъпи тишина. Не изшумоля и лист. Облаците продължиха да плуват по синьото небе.

Думите на Дебеланко бяха изпълнени с ужас.

— Ти го уби! Той е мъртъв! Ти го уби!

Питър, почти изгубил дар слово от уплаха, се опита да възрази.

— Та аз не знаех… Никога не съм се опитвал да ударя живо същество. Просто хвърлих пръчката…

— Ти обаче го уби! А не бива да се убива!

— Знам. Знам, че не бива да се убива. Ти обаче ми го посочи. Ти ми каза да го ударя. Ти…

— Не съм ти казвал да го убиваш! — изпищя Дебеланко. — Мислех, че само ще го докоснеш. Че само ще го уплашиш. Реших, че щом е толкова охранен…

— Казах ти, че пръчката излита с голяма сила.

Уебстерът сякаш бе пуснал корени в земята. Удря силно и надалеч, помисли си. Силно и надалеч.

И бързо.

— Успокой се, приятелю — чу се благият глас на Вълка. — Знаем, че го направи без да искаш. Това ще си остане само между нас трите. Никому няма да кажем.

Дебеланко отскочи от рамото на Питър и се залови за един клон.

— Аз ще кажа — изпищя оттам. — Ще кажа на Дженкинс!

Очите на вълка внезапно кървясаха и гласът му се превърна в ръмжене.

— Ти ли бе, мръсен малък доносниче? Ти ли бе, интригант?

— Да, аз — изпищя Дебеланко. — Това няма да се размине току така. Всичко ще кажа на Дженкинс!

Бързо се изкачи по дървото, отиде на друг клон и оттам скочи върху съседното дърво.

Вълкът светкавично го последва.

— Почакай — извика разтревожено Питър.

— Не може да скача до безкрайност по дърветата — успокои го Вълкът. — Все някъде ще трябва да слезе на земята, за да прекоси ливадата. Ти не се тревожи.

— Недей! — възрази Питър. — Не искам повече убийства. Едно убийство е достатъчно.

— Казвам ти, че този доносник всичко ще разкаже.

— Знам — каза Питър.

— Аз мога да му попреча.

— Някой ще те види и ще донесе и за теб. Не, Вълк, не мога да ти позволя това.

— Тогава дай по-добре да изчезваме — каза Вълкът. — Знам едно място, където можеш да се скриеш и след хиляда години пак няма да те открият.

— Невъзможно е — отвърна Питър. — Цялата гора е пълна с очи. С прекалено много очи. Те после ще кажат къде съм отишъл. Свършиха дните, когато едно живо същество можеше да се скрие.

— Навярно си прав — каза бавно Вълкът. — Да, май наистина си прав.

Извърна се и погледна мъртвия дрозд.

— Какво ще кажеш, ако се отървем от веществените доказателства? — попита.

— Веществените…

— Да, за тях ми е думата — Вълкът бързо направи няколко крачки напред и наведе глава. Чу се хрущене. Вълкът се облиза, седна и уви опашка около краката си.

— С теб бихме се разбирали добре — каза той. — Наистина съм сигурен в това. Много си приличаме.

Тялото бе наистина произведение на изкуството. Дори и тесла не можеше да го издраска и бе неръждаемо. Освен това, в него бяха вградени какви ли не модерни приспособления.

Тялото бе подарък за Дженкинс по случай рождения му ден. Това ясно си личеше и от надписа, гравиран върху него.

НА ДЖЕНКИНС ОТ КУЧЕТАТА

Никога обаче няма да го използувам, рече си Дженкинс. Прекалено е модерно за мен. Прекалено е модерно за робот на моята възраст. Такова младежко нещо никак няма да ми отива.

Продължи да се поклаща бавно върху люлеещия се стол и да се вслушва в шепота на вятъра под стряхата.

Кучетата го направиха с най-добри намерения и не бих могъл да си позволя да ги обидя. Ще трябва все пак отвреме навреме да го ползвам, просто от приличие. Колкото да им направя удоволствие. Не би било редно да не го ползвам, след като си направиха толкова труд. Няма да го ползвам обаче всеки ден, а само при специални случаи.

Може би ще го ползвам на пикника на Уебстърови. Би трябвало да изглеждам добре, когато отида на пикника. Голямо нещо ще е. Всички Уебстъри по света, всички все още живи Уебстъри, събрани заедно. При това поискаха да присъствувам. Така е, винаги са желали моята компания. Аз съм робот на Уебстърови. Така е, господа. Техен съм и винаги ще бъда техен.

Отпусна глава и промълви думи, които прозвучаха в стаята като шепот. Думи, които той и стаята помнеха. Думи от преди много време.

Един стол изскърца и звукът се сля с мълчанието на стаята, просмукана с време. Сля се и с песента на вятъра под стрехите и с глухото буботене на камината.

Огън, помисли си Дженкинс. Отдавна не сме палили огън. Хората обичаха огъня. Обичаха да седят срещу него, да се вглеждат в него и да търсят рисунки в неговите пламъци. И да мечтаят…

Мечтите на хората вече ги няма, каза си Дженкинс. Хората заминаха за Юпитер, някои се погребаха в Женева, а трети — днешните Уебстъри, показват слаби признаци на съвземане.

Миналото. Миналото живее в мен. Миналото ме направи безполезен. Има твърде много неща, за които си спомням. Толкова много са, че започнаха да стават по-важни от нещата, които предстои да се направят. Живея в миналото, а така не трябва да се живее.

Джошуа казва, че миналото не съществува и той е най-добре осведомен по въпроса. Най-добре осведомен от всички Кучета. Положи наистина големи усилия да открие минало, в което да пътува. Да се върне назад във времето и да провери истинността на нещата,

които му бях разказал. Той смята, че разумът ми започва да отказва и че им разказвам стари роботски приказки, полуистини и полуизмислици, натъкмени като за развлечение.

Този разбойник никога не би си признал, че мисли така, но знам, че наистина мисли така. Смята, че не съм разбрал това, но аз го разбрах.

Не може да ме измами, каза си Дженкинс. Никой от тях не може да ме измами. Познавам ги открай време. Известно ми е какво осмисля живота им. Аз помогнах на Брюс Уебстър да измени първия от тях. Аз чух първата дума, произнесена от тях. Те може и да са забравили това, обаче аз не съм. Не съм забравил нито поглед, нито дума, нито жест.

Може би за тях е естествено да забравят. Извършиха велики неща. Почти не им се бърках и това бе най-разумното поведение. Постъпих точно така, както в онази отдавна изтекла нощ ми заръча Джон Уебстър. Точно поради същата причина той направи всичко необходимо, за да изолира град Женева. Именно Джон Уебстър направи това. Нямаше кой друг да го направи.

Той бе решил, че запечатва човешката раса, за да остави цялата земя на Кучетата. Забрави обаче едно нещо, каза си Дженкинс. Забрави за собствения си син и за малката група любители на лъка и стрелата, която реши една сутрин да си играе на пещерни хора — на пещерни мъже и жени.

И тази им игра се превърна в горчив факт, помисли си Дженкинс. Факт, проточил се близо хиляда години. Факт, прекратен едва след като ги открихме и върнахме у дома. У дома, в къщата на Уебстърови, където всичко някога започна.

Дженкинс отпусна глава, постави ръце върху скута си и започна бавно да се люлее. Люлеещият се стол пукаше, вятърът свиреше под стрехите, а някъде изхлопа прозорец. Камината говореше с изпълненото си със сажди гърло. Разказваше за други дни, за други хора и за други западни ветрове.

Миналото е безсмислено нещо, помисли си Дженкинс. Безсмислено, когато предстои толкова много работа. Когато съществуват толкова много проблеми, с които Кучетата още не са се сблъскали.

Да вземем например свръхнаселеността, нещо, което сме обсъждали надълго и нашироко. Появиха се прекалено много зайци, защото вълците и лисиците не ги убиват. Прекалено много елени, защото вълците и ягуарите не ядат еленско месо. Прекалено много язовци, прекалено много мишки, прекалено много диви котки. Прекалено много катерици, прекалено много таралежи, прекалено много мечки.

Достатъчно е да се забрани убийството и се появява твърде много живот. Достатъчно е да започнат да се лекуват болестите и нараняванията с помощта на подвижни медицински роботизирани екипи и се появява още повече живот. Хората отчитаха това, спомни си Дженкинс. Да, хората взимаха мерки за решаването на този проблем. Хората убиваха всичко, застанало по пътя им, не само животни, но и други хора.

Хората никога не бяха мечтали за велико единно животинско общество. Никога не бяха мечтали как язовци, борсуци и мечки ще тръгнат заедно по пътя на живота, като съгласуват действията си и си помагат взаимно, оставяйки на заден план естествените си различия.

Кучатата обаче бяха мечтали за това. И бяха осъществили мечтата си.

Също като в детска приказка, помисли си Дженкинс. Като в детските фантазии от миналите времена. Като в приказката, в която се разправяше за Лъва и Агнето, легнали един до друг. Също като в рисуван филм на Уолт Дисни, само дето филмът не звучеше убедително, тъй като бе направен в съответствие с философията на Човека.

Вратата изскърца и се отвори. Чуха се стъпки. Дженкинс се извърна в стола си.

— Привет, Джошуа, привет Айкъбод — каза. — Няма ли да влезете? Тъкмо си стоях тука и размишлявах.

— Минавахме оттук и видяхме, че свети — каза Джошуа.

— Размишлявах за светлините — каза Дженкинс. — Размишлявах за една нощ преди пет хиляди години. Джон Уебстър бе дошъл от Женева. Бе първият човек, посетил ни от столетия. Легна си на горния етаж, всички Кучета спяха, а аз реших да отида до прозореца

и да погледна към реката. Нямаше светлини. Никакви светлини. Само мрак. Стоях до прозореца и си спомнях за дните, когато бе имало светлини. Зададох си въпроса дали ще доживея да видя отново светлини.

— Вече ги има — каза тихо Джошуа. — Тази нощ целия свят е осветен от светлини. Вече ги има дори в пещерите и бърлогите.

— Това ми е известно — каза Дженкинс. — Сега в това отношение е по-добре, отколкото бе преди.

Айкъбод прекоси с тромави крачки стаята и отиде при блестящото роботово тяло, поставено в ъгъла. Присегна и нежно докосна металното му туловище.

— Кучетата постъпиха много мило с мен, като ми подариха това тяло — каза Дженкинс. — Не биваше обаче да си дават този труд. И сегашното ми върши работа, стига да се позакърпи тук-там.

— Направихме това, защото те обичаме — каза Джошуа. — Това бе най-малкото, което можехме да направим за теб. Искахме да направим и други неща за теб, обаче ти не ни позволи. Ще се радваме, ако ни позволиш да ти изградим нов дом. Чисто нов, с най-модерно обзавеждане.

Дженкинс поклати глава.

— Безполезно е, защото не бих могъл да живея там. Моят дом е тук. Моят дом винаги е бил тук. Закърпвайте го, както закърпвате тялото ми и ще се чувствувам щастлив в него.

— Тук обаче си съвсем сам.

— Не съм сам — рече Дженкинс. — Домът е направо пренаселен.

— Пренаселен? — попита Джошуа.

— Да, пренаселен е с хората, които познавах.

— Страшно тяло! — възкликна Айкъбод. — Много ми се ще да го изпробвам.

— Айкъбод, ела тук! — изкрещя Джошуа. — Това тяло няма да го докосваш!

— Нека му се порадва младежът — каза Дженкинс. — Някой път, когато е тук и не съм зает…

— Не позволяваме — каза Джошуа.

Един клон се блъсна в корниза и след това почука с нежни пръсти по стъклото на прозореца. Една от дървените плочки на

покрива изхлопа и вятърът се разходи по него с бързи танцуващи крака.

— Много се радвам, че се отби — каза Дженкинс. — Исках да си поговоря с теб.

Отново се залюля в стола и той отново изпука.

— Не съм вечен — каза Дженкинс. — Седем хиляди години са много време. Много повече време, отколкото имах право да се надявам да съществувам.

— С новото тяло ще изкараш още три пъти по седем хиляди години — отвърна Джошуа.

Дженкинс поклати глава.

— Не за тялото ми е думата, а за мозъка. Той е механичен и е бил направен така, че да изтрае дълго време, но не и да изтрае вечно. Някой ден в него нещо ще се повреди и той ще спре.

Столът отново изпука в затихналата стая.

— Това ще бъде смъртта ми — каза Дженкинс. — Това ще бъде моят край. И правилно. Така и трябва да бъде. Аз вече не съм необходим. Едно време бях необходим.

— Винаги ще ни бъдеш необходим — каза Джошуа. — Не бихме могли да се оправим без теб.

Дженкинс обаче пропусна думите му покрай ушите си.

— Искам да ти разкажа за Уебстърови. Искам да ти поговоря за тях. Искам да ме разбереш.

— Ще се постарая да те разбера — отвърна Джошуа.

— Вие, Кучетата, ги наричате уебстъри и в това няма нищо лошо. Не е важно как ще ги наричате, стига да разберете какво представляват…

— Понякога ти ги наричаш хора, а понякога, уебстъри — каза Джошуа. — Не мога да те разбера.

— Едно време имаше хора и те управляваха Земята — каза Дженкинс. — Един от човешките родове се наричаше Уебстърови. Именно те направиха това велико нещо за вас.

— Кое велико нещо?

Дженкинс задържа стола и престана да се люлее.

— Вече започвам да забравям — промърмори. — Започвам да забравям много лесно и се объркам.

— Ти каза, че уебстърите направили нещо велико за нас.

— Правилно. Точно това казах. Трябва да ги следите. Да се грижите за тях и да ги следите. Особено важно е да ги следите.

Започна отново да се люлее и мозъкът му отново се изпълни с мисли, макар и понякога прекъсвани от скърцането на стола.

„Едва не го казах, рече си. За малко не погубих мечтата. Успях обаче да се опомня навреме. Да, Джон Уебстър, успях да се опомня навреме. Изпълних обещанието си, Джон Уебстър.“

Не казах на Джошуа, че Кучетата някога бяха домашни животни на хората, че именно хората ги издигнаха до мястото, което заемат днес. Никога не трябва да узнаят това. Трябва винаги да ходят с високо вдигнати глави. Трябва да изпълнят своето дело. Старите приказки от огнището вече ги няма и не бива да се появяват повторно.

А иначе, Боже мой, много ми се иска да им разкажа това. Много ми се иска да ги предупредя за нещата, от които трябва да се пазят. Да им разкажа как изкоренихме старите идеи на пещерния човек, донесени от Европа. Как отучихме хората от много от нещата, които знаеха. Как прочистихме техния разум от мисълта за оръжия, как ги научихме на мир и любов.

И как трябва да се пазят от настъпването на ден, когато биха могли да се върнат към старите помисли, към стария човешки начин на мислене.

— Ти обаче започна да… — продължи да настоява Джошуа.

Дженкинс махна с ръка.

— Нямаше нищо за казване, Джошуа. Не обръщай особено внимание на дрънканиците на един стар робот. Понякога мозъкът ми се изпълва с мъгла и казвам неща, които не мисля. Разсъждавам твърде много за миналото, а ти казваш, че минало не съществува.

Айкъбод се устрои на пода и погледна Дженкинс.

— Наистина не съществува — каза той. — От събота досега направихме четиридесет проверки и всички показатели съвпадат. Минало не съществува.

— За него няма място — рече Джошуа. — Тръгнеш ли назад по линията на времето, откриваш не миналото, а друг свят, друга изява на съзнанието. Земята е същата или почти същата. Дърветата, реките и хълмовете са същите, обаче това не е светът, който познаваме. Той е свят, живял различен живот и развил се по различен начин. Изминалата секунда не е просто една изминала секунда, а една

различна секунда, един напълно обособен отрязък от време. Ние се придвижваме назад в тесните рамки на тази секунда, на това малко късче от време, дадено на нашия конкретен свят.

— Подведе ни начинът, по който сме свикнали да измерваме времето — каза Айкъбод. — Именно той ни попречи да го възприемаме такова, каквото е в действителност. Открай време сме мислили, че просто преминаваме през времето, а това не е така. Движим се заедно с него. Казваме „Ето, измина още една секунда, още една минута, още един час, още един ден“. А всъщност секундата, минутата и часът не изминават. Те са винаги неизменни. Те просто се движат заедно с нас.

Дженкинс кимна.

— Разбирам, нещо като съчки, които плават по течението на реката. Движат се заедно с реката. Пейзажът по крайбрежието се променя, но водата е неизменна.

— В общи линии, така е — каза Джошуа. — Само че времето е втвърден поток и различните светове са закрепени към него по-здраво, отколкото съчките по реката.

— И в тези други светове живеят коблитата, така ли?

Джошуа кимна утвърдително.

— Уверен съм, че трябва да са там.

— Предполагам, че сега се опитваш да откриеш начин да пътуваш до тези други светове — каза Дженкинс.

Джошуа леко се почеса, за да прогони бълха.

— Така е — потвърди Айкъбод. — Пространството ни е необходимо.

— Обаче коблитата…

— Коблитата може би не населяват всички тези светове — каза Джошуа. — Напълно е възможно да има и необитавани светове. Успеем ли да ги открием, ще ни свършат работа. Не се ли сдобием с пространство, ще се провалим. Демографският натиск ще предизвика вълна от убийства, а тя ще ни върне към изходната ни точка.

— Вече има убийства — каза тихо Дженкинс.

Джошуа смръщи вежди и ушите му полегнаха.

— Да, странни убийства. Мъртви, но неизядени трупове. Без да е пролята кръв. Сякаш просто са застинали. Нашите медицински

техници ще се побъркат. Нищо не могат да открият. Не могат да установят причините за смъртта им.

— Обаче са мъртви — каза Айкъбод.

Джошуа се приближи и гласът му премина в шепот.

— Боя се, Дженкинс. Боя се, че…

— Няма от какво да се боиш.

— Има от какво. Ангъс ми каза. Ангъс се бои, че някое от коблитата… че някое от коблитата може да е проникнало при нас.

Повей на вятъра засмука въздуха от камината и затихна при стрехите. Друг порив нададе вой в близък тъмен ъгъл. Страхът излезе и започна да се разхожда по покрива, движейки се с приглушени стъпки по дървените плочи.

Дженкинс потрепери и сетне се стегна, за да не потрепери повторно. Гласът му бе стържещ, когато проговори.

— Никой още не е виждал кобли.

— Нищо чудно да е невъзможно да се види кобли.

— Да. Може и да не се виждат — съгласи се Дженкинс.

Точно това е казвал и Човекът. Не виждащ призрак и не виждаш присъствието му. Усещаш го, обаче. Усещаш, че е там. Водата от крана капе, макар и преди малко да си го затегнал. Нечии пръсти стържат по прозореца. Кучетата вият, усещайки нечие присъствие в нощта, а сетне не се виждат следи в снега.

Сега нечии пръсти стържеха по прозореца.

Джошуа се изправи и застина. Заприлича на статуя на куче с оголени зъби, готово да излае. Айкъбод сякаш прилепна за пода. Слушаше и очакваше.

Стържението се възобнови.

— Отвори вратата — каза Дженкинс на Екъбод. — Навън има нещо, което иска да влезе вътре.

Екъбод прекоси затихналата стая и вратата изскърца при допира с ръката му. Отвори я и вътре нахълта катерицата, малка сива мълния, която скочи към Дженкинс и се приземи в скута му.

— Та това е Дебеланко — каза Дженкинс.

Джошуа отново седна и отпусна устни, за да прикрие оголените си зъби. На лицето на Айкъбод бе застинала глупава метална усмивка.

— Видях го! — изпищя Дебеланко. — Видях как уби дрозда! Направи го с пръчка за мятане. Разхвърча се перушина, а листата се

покриха с кръв.

— Успокой се — каза гальовно Дженкинс. — Успокой се и тогава разкажи какво си видял. Значи, някой е убил един дрозд?

Дебеланко си пое въздух, но зъбите му продължиха да тракат.

— Това бе Питър — каза.

— Питър?

— Да, Питър, уебстърът.

— И казваш, че е хвърлил пръчка?

— Хвърли я с помощта на друга пръчка. Върза двата й края с връв, а после дръпна връвта и пръчката се огъна…

— Разбирам — каза Дженкинс. — Разбирам.

— Разбираш? Всичко ли разбра?

— Да — каза Дженкинс. — Това ми е известно. Говориш за лък и стрела.

В начина, по който произнесе тези думи, имаше нещо, което накара останалите трима да замълчат. Стаята отново стана голяма и пуста, а почукването на клона върху прозореца се превърна в далечен звук, в приглушен глас, който продължаваше да се оплаква без да очаква помощ.

— Лък и стрела? — обади се най-сетне Джошуа. — Какво представляват лъкът и стрелата?

Да, това е въпросът, помисли си Дженкинс. Какво представляваха лъкът и стрелата?

Представляваха началото на края. Виещата се пътека, превръщаща се в изпълнения с грохот друм на войната.

Представляваха едновременно играчка, оръжие и победа на човешката инженерна мисъл.

Представляваха първото леко помръдване на атомната бомба.

Представляваха символ на определен начин на живот.

Представляваха и редове от детска песен.

„Кой уби дрозда?
Аз, рече врабецът.
Със своя лък и стрела,
аз убих дрозда“.

Отдавна забравени неща. Повторно усвоени неща.

Точно от това се страхувах.

Надигна се в стола и после бавно се изправи.

— Айкъбод, ще ми потрябва твоята помощ — каза Дженкинс.

— Разбира се. Само кажи какво желаеш.

— Трябва ми тялото. Искам да облека новото си тяло. Ще трябва първо да отвориш главата ми…

— Знам какво трябва да направя, Дженкинс — прекъсна го Айкъбод.

В гласа на Джошуа внезапно се прокрадна страх.

— Какво става, Дженкинс? Какво си решил да правиш?

— Ще отида при Мутантите — каза Дженкинс много бавно. — След всички тези години ще отида да ги помоля за помощ.

Сянката се спусна по хълма, като заобикаляше местата, осветени от процеждащите се през дърветата лунни лъчи. На лунна светлина блестеше, а не трябваше да бъде забелязана. Не трябваше да проваля ловуването на другите, които щяха да я последват.

Други, разбира се, щеше да има. Нямаше да нахълтат като порой, не ще и дума, всичко трябваше да бъде внимателно контролирано. Щяха да идват само по неколцина и то така разпръснати, че животът на този чудесен свят да не съобрази да бие тревога.

Биеше ли тревога, краят щеше скоро да настъпи.

Сянката се потопи в мрака, притискайки се към земята и се опита да разгадае тайните на нощта със своите гърчещи се, но изопнати нерви. Отсея познатите й импулси и ги свери с информацията, заложена в острия й като бръснач разум.

Някои импулси й бяха познати. Други — не. За съдържанието на трети можеше да се опита да се досети. Един от тях, обаче, определено издаваше ужас.

Сянката се притисна плътно върху земята и надигна грозната си глава. Изолира страничните сигнали и се съсредоточи върху това, което се бе заизкачвало по хълма.

Бяха две създания и двете различни. Мозъкът на сянката се изпълни с вой, който насмалко да достигне гърлото й. Гъвкавото й тяло се напрегна едновременно от очакване и от неведом ужас.

Надигна се от земята и, като продължаваше да се таи, се спусна по хълма, за да пресече пътя на двете изкачващи се същества.

Дженкинс отново бе млад. Млад, силен и пъргав. С пъргав ум и пъргаво тяло. Бе достатъчно пъргав, за да се движи без усилия по обрулените от вятъра и осветени от луната хълмове. Чуваше не само шепота на листата и ленивото чуруликане на птиците, но и много други неща.

Да, много други неща, призна пред себе си.

Тялото бе превъзходно. Не можеше да бъде одраскано дори с длето и не ръждясваше. Това обаче не бе всичко.

Никога не бях предполагал, че тялото може да бъде от такова значение. Никога не си бях давал сметка колко несъвършено и изхабено бе старото. По начало е било калпаво още при направата му, макар че тогава явно не са били в състояние да произвеждат по-хубави неща. Машиностроенето наистина бе напреднало много от онези дни.

Това бе дело на роботите, естествено. На дивите роботи. Кучетата бяха договорили направата на тялото с тях. Кучетата инак рядко си имаха взимане-даване с роботите. Между тях цареше разбирателство, не ще и дума, но то се дължеше само на това, че не си пречеха взаимно, нито пък проявяваха любопитство едни към други.

Зайче шавна в дупката си и Дженкинс усети шаването. Миеща се мечка бе излезла на разходка през нощта и Дженкинс узна за това. Усети хитростта и любопитството, таящи се в мозъка зад малките очички, които го наблюдаваха иззад лешниковия храст. Отляво пък, свила се под дърво, спеше кафява мечка и сънуваше. Сънят й бе сънят на лакомница и бе изпълнен с див мед, с риби, уловени при ручея и с мравки, облизани от долната част на камък.

Всички тези усещания бяха изненадващи, но естествени. Така естествени като вървежа и слуха. В случая обаче не ставаше дума за слух и за зрение. Дори не и за въображение. Това, което Дженкинс разбра за зайчето в дупката, за миещата се мечка в гъстака и за кафявата мечка под дървото, бяха сигурни знания без следа от съмнение.

Значи, такива са телата на дивите роботи. Щом са направили такова тяло за мен, значи, такива правят и за себе си.

За седемте хиляди години, изминали от деня на заминаването на хората и те, както и Кучетата, бяха извървели дълъг път. Ние обаче не им обърнахме внимание, защото решихме, че така трябва. Роботите и Кучетата вървяха по собствени пътища и нито един от тях не прояви интерес към това, което правят другите. Докато роботите строяха космически кораби, отправяха се към звездите, създаваха нови тела и се занимаваха с математика и механика, Кучетата работиха с животните и изградиха братство на всички създания, които в дните на Човека бяха преследвани и убивани, вслушваха се в коблитата и се опитваха да проникнат в глъбините на времето, за да разберат, че времето не съществува.

Щом Кучетата и роботите успяха до отидат толкова далеч, то Мутантите ще са отишли още по-далеч, реши Дженкинс. Ще трябва да ме изслушат, защото ще им изложа проблем, който е само за тях. Мутантите, независимо от своите особености, са хора, потомци на Човека. Вече не би трябвало да изпитват ревност към него, защото името на Човека днес е само прах, разнасян от вятъра, шумолене на листа в летен ден и нищо повече.

Освен това, цели седем хиляди години въобще не съм им досаждал. Ако въобще може да се говори за приятелство с Мутант, Джо бе мой приятел. Разговаряше с мен, докато отказваше да разговаря с хората. Мутантите ще ме изслушат и ще ми кажат какво трябва да направя. И няма да ми се присмеят.

Няма да ми се присмеят, защото случилото се не е смешно. Става дума само за лък и стрела, обаче това съвсем не е смешно. Някога може и да е било смешно, но историята се погрижи да превърне много на пръв поглед забавни неща в сериозни. Приемем ли, че стрелата е шега, то за шега би трябвало да се обяви и атомната бомба, и повеят от отровен прах, който заличи цели градове, и ревящата ракета, която прелетява десет хиляди километра и убива един милион души.

Вярно е, че вече няма един милион души. Има само няколкостотин души, които живеят в къщите, изградени за тях от Кучетата. Кучетата все още знаеха какво са представлявали човешките същества и каква е била връзката им с тях и продължаваха да възприемат хората като богове. Смятаха ги за богове и през зимните нощи продължаваха да си разказват за дните, когато Човекът би могъл

да се яви отново, да ги потупа по главите и да им каже „Доволен съм от вас, мои верни и добри слуги“.

Това не бе справедливо, каза си Дженкинс, докато се спускаше по хълма. Въобще не бе справедливо. Хората въобще не заслужаваха такова обожествяване. Бог ми е свидетел, че ги обичах, обаче не защото бяха хора, а заради спомените ми за някои хора.

Не бе справедливо Кучетата да градят неща за Човека. Те се справиха със задачите си много по-добре от него. Затова и изличих спомените за него, макар че ми отне много време. Посветих дълги години на разрушаването на легендите и на замъгляването на спомените, така че днес Кучетата наричат хората уебстъри и ги възприемат като такива.

Не съм сигурен дали постъпих правилно. Дълги нощи, докато всички останали спяха, седях в мрака върху люлеещия се стол и се вслушвах във вятъра, стенещ под стрехите. Размишлявах дали бях имал правото да направя това. Стореното от мен може би нямаше да се хареса на Уебстърови. Така е. Така съм свикнал да им се подчинявам, че и след всички тези хилядолетия, когато ще правя нещо, си задавам въпроса дали те го биха одобрили.

Сега обаче знам, че съм прав. Лъкът и стрелата са доказателство за това. Някога си мислех, че Човекът в зората на своето съществуване е поел неправилен път, че по време на дивачеството си просто е взел неправилен завой. Сега обаче виждам, че съм грешил. Човекът е в състояние да поеме само един път — пътя на лъка и стрелата.

Когато изловихме скитниците и ги докарахме в дома на Уебстър, им отнех оръжията. Обезоръжих не само ръцете им, но и разума им. Отпечатах само една част от литературата им, а останалото изгорих. Научих ги отново да четат, да пеят и да мислят. В книгите, които им оставих, нямаше и следа от войни и оръжия. Нямаше следа от омраза или от история, която също е омраза. Нямаше битки, герои и фанфари.

Всичко това се оказа напразно, рече си Дженкинс. Сега разбрах, че просто съм си изгубил времето. Човешкото същество, както и да се опиташ да му попречиш, непременно ще изобрети лък и стрела.

Спусна се по дългия склон на хълма, прекоси ручея, стичащ се към реката и отново се заизкачва, този път по полегатия мрачен склон

на хълма, увенчан със скален връх.

Разнесе се тихо шумолене и новото му тяло съобщи на мозъка му, че то е предизвикано от мишки. От мишки, шетащи из проходите, които бяха прокопали под тревата. За миг успя да долови малкото щастие на търчащите игриви мишки, малките и все още неоформили се докрай мисли, изпълващи щастливите им същества.

Върху ствола на паднало дърво се бе присвила невестулка и разумът й бе изпълнен със злост. Злост, породена от мисълта за мишките, от спомените за доброто старо време, когато невестулките се хранеха с мишки. Бе изпълнен с жажда за кръв и със страх. Страх от това, което можеха да й сторят Кучетата, ако убиеше мишка. Страх от стотиците очи, следящи да не се допускат повторно убийствата, някога заливали света.

Един човек обаче бе извършил убийство. На невестулките бе забранено да убиват, но един човек бе извършил убийство. А Каноните забраняваха да се отнема чужд живот.

През изминалите години и други бяха убивали и бяха наказвани за това. Човекът също трябваше да бъде наказан. Наказанието обаче само по себе си нямаше да е достатъчно. Наказанието само по себе си нямаше да даде отговор. Отговорът трябваше да представлява решение не само за един човек, а за всички хора, за цялата раса. Това, което бе сторил един, можеха да го сторят и другите. Нищо чудно и да бе заложено в тях, тъй като бяха хора, а хората бяха убивали преди и вероятно бяха готови да убиват отново.

Мрачният замък на Мутанта бе толкова черен, че почти блещукаше на лунната светлина. В него нямаше никакви светлини и това не бе учудващо, тъй като никога не ги бе имал. Не бе известно и дали някога вратата му се бе отваряла към външния свят. Мутантите бяха построили подобни замъци в целия свят, бяха се затворили в тях и това бе краят. Преди това Мутантите се бяха намесвали в делата на хората, бяха водили тиха война срещу тях и когато те си заминаха, Мутантите направиха същото.

Дженкинс достигна подножието на широките каменни стъпала, водещи към портата и спря. Отметна глава назад и се взря в извисяващата се пред него сграда.

Предполагам, че Джо вече е мъртъв, каза си. Джо бе дълголетник, но не и безсмъртен. Не можеше да живее вечно. Щеше да

е странно да се срещне с друг Мутант, който не е Джо.

Започна да се изкачва по стълбите бавно и напрегнато, изчаквайки да се разнесе подигравателен смях.

Нищо обаче не се случи.

Изкачи и последното стъпало и огледа портата в търсене на средство, с което да уведоми Мутантите за пристигането си.

Нямаше обаче звънец или мандало. Портата бе проста и с обикновено резе. Това бе всичко.

За миг се поколеба, след това удари няколко пъти с юмрук по вратата и зачака. Нямаше отговор. Портата си остана няма и неподвижна.

Почука отново, този път по-силно. Пак нямаше отговор.

Бавно и предпазливо повдигна ръка и натисна резето. То поддаде, вратата се отвори и Дженкинс влезе.

— Мозъкът ти не е наред — каза Вълкът. — На твое място щях да ги предизвикам да ме открият. Щях така да ги разиграя, че да ме запомнят. Щях да ги накарам да се поизпотят.

Питър поклати глава.

— Вероятно това е в твоя стил. Вълк, и навярно си прав. На мен обаче не би ми отивало. Уебстърите никога не бягат.

— Защо си сигурен, че е така? — попита безжалостно вълкът. — Говориш, без да се замисляш. Досега на нито един уебстър не му се е наложило да бяга и щом на нито един уебстър не му се е наложило да бяга, откъде можеш да знаеш, че те никога…

— Престани, моля те — каза Питър.

Известно време вървяха мълчаливо по каменистата пътека.

— Нещо ни следи — каза Вълкът.

— Само си внушаваш — каза Питър. — Кой би могъл да ни следи?

— Не знам, но…

— Надушваш ли нещо?

— Не.

— Тогава може би си видял или чул нещо?

— Не. Обаче…

— В такъв случай нищо не ни следи — каза уверено Питър. — Вече никой никого не следи.

Просмукващата се през върховете на дърветата лунна светлина изпълваше околността с черен и сребрист цвят. Откъм реката се чуваха приглушени звуци, издавани от каращи се патици. Бризът, докоснал склона на хълма, леко ухаеше на мъгла.

Лъкът на Питър се заплете в един храст и той се спря, за да го освободи. Няколко от стрелите му паднаха и той се наведе, за да ги повдигне.

— По-добре измисли някакъв начин да пренасяш по-удобно тези неща — изръмжа Вълкът. — Непрестанно падат и ти…

— Прав си. Вече помислих за това — каза Питър. — Може би ще трябва да направя някакъв калъф, за да ги окача на рамото си.

Продължиха да изкачват хълма.

— Какво ще направиш, когато пристигнеш в дома на уебстърите? — попита Вълкът.

— Ще потърся Дженкинс и ще му кажа какво съм направил — отвърна Питър.

— Дебеланко навярно вече го е уведомил.

— Може да не му е казал самата истина. Може би не му е предал случилото се както трябва. Дебеланко беше възбуден.

— И е възглупав — добави Вълкът.

Прекосиха осветено от луната място и сетне продължиха по тъмната пътека.

— Притеснявам се от всичко това — каза Вълкът. — Ще взема да се върна. Вършиш нещо неразумно. Извървях част от пътя с теб, но…

— Връщай се, щом си решил — отвърна огорчено Питър. — Аз пък не се притеснявам. Аз…

Извърна се и косата му настръхна.

Нещо не бе наред. Нещо във въздуха, който дишаше и в собствения му разум, не бе наред. Бе се появило смътно и смущаващо усещане за опасност. За нещо много повече от опасност. Нещо, което започна да сковава ключиците му и накара милион бодливи крака да се разходят по гърба му.

— Вълко! — извика той. — Вълко!

Надолу по пътеката нещо силно разклати един храст и Питър бързо се понесе към него. Приклекна, укри се зад друг храст и спря. Повдигна лъка си и със сръчно движение на лявата си ръка постави стрела в него.

Вълкът лежеше на земята и тялото му бе наполовина в сянка, наполовина осветено от лунните лъчи. Устните му бяха оголени и се виждаха зъбите му. Една от лапите му все още леко потрепваше.

Над него се бе надвесила форма. Форма и нищо друго. Форма, която плюеше и ръмжеше. Издаваше сърдити звуци, които в мозъка на Питър се превърнаха в писък. Вятърът отмести един клон и Питър видя как луната огря контурите на лице. Именно бегли контури, подобни на тебеширените рисунки, останали върху недобре изтрита черна дъска. Питър видя черепообразно лице с котешка уста и дръпнати очи и уши, украсени с виещи се пипала.

Тетивата потрепна и стрелата разплиска лицето. Именно го разплиска, премина през него и падна на земята. Лицето продължи зловещо да ръмжи.

Нова стрела изопна тетивата още повече, едва ли не до край. Стрела, движена от жилавата сила на добре изсушена дрянова пръчка и от омразата, страха и ненавистта на човека, който я насочваше.

Стрелата размаза тебеширените контури на лицето, забави се,потрепери и падна.

Още една стрела се озова върху тетивата. Този път лъкът щеше да бъде изопнат още повече, за да убие най-сетне създанието, което не щеше да умира дори когато бе улучено от стрела. Създанието, което само забавяше стрелите, караше ги да потреперват и ги пускаше да преминават през него.

Още по-силно и още по-силно. И нещо се случи.

Тетивата се скъса.

За миг Питър застина неподвижно с безполезното оръжие в една ръка и със също безполезната стрела в другата. Застина неподвижно, вгледал се в малкото разстояние, което го делеше от сенчестия ужас, надвесил се над сивото тяло на вълка.

Усети, че не изпитва страх. Никакъв страх, макар и вече да не разполагаше с оръжие. Цялото му същество се изпълни единствено с горящ гняв, който го разтресе. В мозъка му затуптя глас, непрестанно изричащ все по-силно една-единствена дума.

УБИВАЙ — УБИВАЙ — УБИВАЙ.

Захвърли оръжието и направи крачка напред. Хилавите му пръсти се извиха като хищни нокти.

Сянката отстъпи. Отстъпи, внезапно изпълнена с ужас, който затуптя в мозъка й. Ужас и неописуем страх от горящата ненавист, излъчвани от съществото, насочило се срещу нея. Ненавист, която я парализира и обезсили. Сянката и преди се бе сблъсквала със страха и ужаса, които бе предизвиквала, обаче съчетани с примирение. Този път обаче усети нещо различно. Усети, сякаш я бяха ударили с бич, непоносима болка, която изопна нервите й и изпепели мозъка й.

Това бе нанавистта.

Сянката тихо изскимтя. Изскимтя, измяука и отстъпи. Опита се трескаво да открие в замъгления си мозък символите, които щяха да й позволят да избяга.

Стаята бе празна. Празна, стара и куха. Стая, която пое звука на скърцащата врата, захвърли го нейде в глъбините си и след това го върна обратно. Стая, изпълнена с праха на забравата и с тегнещето безмълвие на безцелни столетия.

Дженкинс, застанал до вратата, задействува всички механизми на новото си тяло, за да не пропусне нищо, което би могло да се таи в мрачните ъгли и ниши на стаята. Нямаше нищо. Нищо, освен безмълвие, прах и мрак. Нямаше и най-бегла следа от нечии действия — стъпки по пода или отпечатъци от пръсти върху масата.

От едно забравено ъгълче на мозъка му се разнесе песен. Невероятно стара песен, още от времената, когато го бяха създали. Изненада се, че тя все още бе там, че въобще я бе знаял преди толкова столетия. Изненада се и от спомена си за спретнатите бели къщи, някога украсявали милион хълмове. От спомена за хора, които обичаха земята си и я обхождаха със спокойната увереност на собственици.

„Ани вече не живее тук.“

Това е глупаво, рече си Дженкинс. Глупаво е, че точно сега трябва да ме навестяват спомените за една почти изчезнала раса. Наистина е глупаво.

„Ани вече не живее тук.“

„Кой уби дрозда? Аз, каза врабецът…“

Дженкинс затвори вратата зад себе си и прекоси стаята.

Покрити с прах мебели очакваха човек, който не се бе завърнал. Покрити с прах инструменти и други предмети лежаха върху масите. Прах покриваше и многобройните редици от книги, изпълващи масивната библиотека.

Няма ги, каза си Дженкинс. Няма ги и никой не знае часа и причините за тяхното заминаване. Или къде са отишли. Измъкнали са се посред нощ и не са казали никому къде отиват. Не може да няма моменти, в които да не си спомнят за нас и тихичко да се смеят на предположението ни, че все още са тук. На постовете, които следят дали няма да излязат.

Дженкинс видя, че има и други врати и отиде до една от тях. Постави ръка върху резето и си каза, че навярно е безсмислено да търси повече. Щом тази стая е стара и празна, стари и празни ще са и останалите.

Натисна резето и вратата се отвори. Почувствува горещ полъх, но оттатък нямаше стая. Имаше пустиня. Златистожълта пустиня, простираща се до неясен хоризонт, обгорен от горещината на огромно синьо слънце.

Зелено и пурпурно създание, което приличаше на гущер, но не бе гущер, се стрелна като мълния през пясъка и малките му крачета издадоха звук, наподобяващ неземно свистене.

Дженкинс хлопна вратата и установи, че не само тялото му, но и мислите му се оказаха вцепенени.

Значи, пустиня. Пустиня и стрелкащо се създание. Не стая, не хол, не предверие, а именно пустиня.

Слънцето над нея бе синьо. Синьо и непоносимо горещо.

Бавно и предпазливо отвори повторно вратата. Първо едва-едва, сетне — по-широко.

Пустинята все още беше на мястото си.

Дженкинс хлопна вратата и я притисна с гръб, сякаш му бе необходима силата на металното му тяло, за да се опази от пустинята, за да се опази от мисълта за вратата и за пустинята.

Хитри са били, рече си. Много хитри и са тичали бързо с мисловните си крака. Много по-бързо и много по-хитро от

обикновените хора. Тогава ние не успяхме да разберем докъде стига хитростта им. Сега обаче знам, че са били много по-хитри, отколкото съм предполагал.

Тази стая просто е предверие към много други светове. Ключ към пространството, даващ достъп до много други планети, въртящи се около неизвестни слънца. Начин да се излиза от тази Земя без всъщност да се напуска. Средство да се прекоси пространството чрез прекрачване на праг.

Дженкинс забеляза други врати, огледа ги и поклати глава.

Бавно прекоси стаята и се насочи към изхода. Тихо, сякаш не желаеше да нарушава спокойствието на изпълнената с прах стая, повдигна резето, излезе и се озова в познатия му свят. Света на Луната и звездите, на речната мъгла, движеща се сред хълмовете, на разговарящите помежду си дървета.

Мишките продължаваха да тичат под тревата, изпълнени с щастливи миши мисли, които само с усилия можеха да се възприемат като мисли. На едно дърво бе кацнал бухал и мислите му бяха изпълнени с убийства.

Да, това чувство е все още твърде силно, рече си Дженкинс. Все още са твърде силни древната жажда за кръв и древната омраза. Ние обаче даваме на животните едно по-добро начало от това на Човека. Всъщност, естеството на началото очевидно не бе от значение за Човека.

Човешката жажда за кръв отново се появи. Отново се появи желанието на Човека да бъде различен, да бъде по-силен, да налага волята си чрез сътворени от него неща. Неща, благодарение на които неговата ръка ставаше по-силна от чиято и да е друга ръка или лапа, зъбите му потъваха по-надълбоко от тези на което и да е друго същество, а ръката му предизвикваше болка на разстояния, много по-големи от собствената й дължина.

Надявах се на помощ. Затова и дойдох тук. А помощ няма.

Помощ няма. Единствено Мутантите бяха в състояние да помогнат, а се оказа, че са си заминали.

Сега ще трябва да взимам решения сам, каза си Дженкинс, докато се спускаше по стълбището. Човечеството зависи от мен. Трябва да открия начин да спра хората, да ги променя. Не мога да им

позволя да провалят това, което вършат Кучетата. Не мога да им позволя да превърнат отново света в свят на лъка и стрелата.

Тръгна през изпълнения с листа мрак на падинката и усети уханието на гниещи есенни листа, пробиващо си път през миризмите, излъчвани от новата зеленина. Това бе ново усещане за него.

Старото му тяло бе лишено от обоняние.

Сега притежаваше обоняние, подобрено зрение и способността да узнава. Да узнава какво мислят различните живи същества, да чете мислите на миещите се мечки, да отгатва мислите на мишките, да е в течение на мислите за убийство, изпълващи мозъците на бухалите и невестулките.

Узна и още нещо — донесения от вятъра и изпълнен с омраза и ужас писък на едно извънземно същество.

Тези чувства проблясваха през мозъка му и го накараха да се спре. След това се затича с все сили нагоре по хълма. Затича се не като човек през нощта, а като робот. Роботите виждат в тъмното и металните им туловища не се задъхват.

Омраза. Само една такава силна омраза му бе известна.

Чувствата ставаха все по-силни и отчетливи, докато изкачваше хълма с големи скокове. Разумът му се изпълни със страх от това, което би могъл да открие.

Прескочи купчина храсталаци и спря.

Човекът пристъпваше напред, присвил ръце, а върху тревата се търкаляше счупен лък. Сивото тяло на вълка бе наполовина осветено от луната, а от него се отдръпваше сенчесто създание, сътворено сякаш наполовина от светлина и наполовина от сенки. Създание, почти забележимо, но не съвсем. Създание, напомнящо призрачните твари, движещи се из сънищата ни.

— Питър! — извика Дженкинс, но викът застина в устата му.

Усети треската в мозъка на полувидимото същество, трескавия ужас, предизвикан от ненавистта на човека, пристъпващ към треперещата и ръмжаща сянка. Трескав ужас и трескаво търсене, трескави опити да си припомни нещо.

Човекът вече почти я бе достигнал, човек с хилаво тяло и смехотворни юмруци, но изпълнен със смелост. Смелост като тази,

която можеше да му позволи да скочи в бездната, да повдигне плочите към преизподнята и да отправи нагло предизвикателство към пазителя на прокълнатите.

Създанието внезапно откри това, което търсеше, бе разбрало какво трябва да стори. Дженкинс усети вълната от облекчение, заляла неговото същество. В разума му просветна нещо, наподобяващо едновременно дума, символ и мисъл. Нещо като безсмислено словосъчетание, като заклинание, но не съвсем. Очевидно, ставаше дума за умствено упражнение, за мисъл, поставяща тялото под контрол.

Заклинанието сработи.

Създанието изчезна. Изчезна безследно. Изчезна от този свят.

Не остана никаква следа от него. Не остана никаква вибрация, предизвикана от неговото същество. Сякаш никога не бе го имало.

А какво бе казало създанието, какво си бе помислило? Да, каза си следното…

Дженкинс веднага прекъсна мисловния си процес. Да, думата, мисълта и цялата последователност на заклинанието вече бяха запечатани върху мозъка му. Не трябваше обаче да го използува. Трябваше да го забрави. Трябваше да го запази в тайна.

Заклинанието бе сработило за коблито. Щеше да сработи и за него. Знаеше, че е така.

Човекът, вече застинал неподвижно с разперени ръце, бе втренчил поглед в Дженкинс.

Устните върху побелялото му лице помръднаха.

— А ти кой…

— Аз съм Дженкинс — каза Дженкинс. — Това е новото ми тяло.

— Тук имаше нещо — каза Питър.

— Да. Кобли — каза Дженкинс. — Джошуа ми каза, че едно е успяло да се промъкне при нас.

— То уби Вълка — каза Питър.

— Да. То уби Вълка — кимна Дженкинс. — Уби и много други същества. Именно то бе извършителят на убийствата.

— А аз го убих — каза Питър. — Убих го или го прогоних… Въобще, няма го.

— Ти го прогони — каза Дженкинс. — Оказа се по-силен от него. То се уплаши от теб. Ти го уплаши и то се завърна в света,

откъдето бе дошло.

— Можех и да го убия — похвали се Питър. — Връвта обаче се скъса.

— Следващият път ще трябва да използуваш по-здрава връв — каза спокойно Дженкинс. — Ще ти обясня как да го направиш. А на стрелата си е добре да поставиш стоманен връх…

— Стрела? Какво е стрела?

— Пръчката, която изстреля. Пръчката с връвта се нарича лък. Взети заедно са лък и стрела.

Раменете на Питър увиснаха.

— Значи, това вече е било измислено. Значи, не съм първият.

— Не си първият — потвърди Дженкинс.

След това отиде при Питър и положи ръка върху рамото му.

— Хайде да се приберем у дома, Питър.

Питър поклати глава.

— Не, аз ще остана при Вълкът до настъпването на утрото. След това ще извикам приятелите му и ще го погребем.

Повдигна глава и погледна Дженкинс в лицето.

— Вълкът бе мой приятел. Голям приятел, Дженкинс.

— Сигурен съм, че е било така — съгласи се Дженкинс. — Ще се видим ли пак?

— Да, разбира се. Ще дойда на пикника. На пикника на Уебстърови. Мисля, че е след около седмица.

— Така е — каза Дженкинс бавно, замислил се, докато говореше. — Така е. Тогава и ще се видим.

Извърна се и започна бавно да се спуска по хълма. Питър седна до мъртвия вълк и зачака настъпването на зората. Няколко пъти избърса бузите си с ръка.

Всички бяха насядали в полукръг срещу Дженкинс и го слушаха внимателно.

— Това, което ще ви кажа, е много важно, така че ще трябва да внимавате — каза Дженкинс. — Трябва да внимавате, да си напрегнете умовете и да пазите много съвестно тези неща: кошниците за храна, лъковете и стрелите и всичко останало.

— Това някаква нова игра ли е, Дженкинс? — засмя се едно от момичетата.

— В известен смисъл, да — отговори Дженкинс. — Всъщност, точно това е — нова игра. При това, изключително интересна игра.

— Дженкинс винаги измисля някоя нова игра в деня на пикника на Уебстърови — подхвърли някой.

— А сега слушайте внимателно — каза Дженкинс. — Трябва да ме погледнете и да се опитате да отгатнете какво мисля.

— Значи, ще играем на гатанки — изписка кикотещо се момиче. — Много обичам гатанките.

Дженкинс се усмихна.

— Познахте, именно гатанки имам пред вид — каза. — А сега, имайте добрината да ме слушате внимателно и ме погледнете…

— Иска ми се да изпробвам тези лъкове и стрели — каза един от мъжете. — След като приключим с играта ще можем ли да направим това, Дженкинс?

— Да — отвърна търпеливо Дженкинс. — След като играта приключи ще можете да ги изпробвате.

Затвори очи и мозъкът му присегна към всеки един от тях. Усети как възбудените им умове се опитват да докоснат неговия, да открият мислите, които бяха започнали да се зараждат в неговия мозък.

По-силно, помисли си Дженкинс. По-силно.

По разума му премина тръпка и той я прогони. Не владееше нито хипнозата, нито телепатията, но се стараеше. Опитваше се да събере разума на всички в едно и да го представи като игра.

Бавно и внимателно изведе на повърхността тайния символ: думите, мисълта и заклинанието. Лесно ги въведе в мозъка си. Последователно, едно след друго. Така, както би обяснявал нещо на дете, казвайки му как да избере верния тон, как да държи устните си и да мърда езика си.

За миг остави тези мисли и съсредоточи вниманието си върху разума на другите, които опипваха неговия с търсещи пръсти. След това си помисли всичко на глас. Така, както го бе направило коблито.

Нищо не се случи. Абсолютно нищо. Не почувствува прищракване в мозъка си. Или падане. Или замайване. Не почувствува нищо.

Значи, бе се провалил. Всичко бе приключило. Играта бе свършила.

Отвори очи и видя, че хълмът не се е променил. Слънцето продължаваше да свети, а небето имаше цвета на яйцето на дрозд.

Неподвижен и смълчал се, усети върху себе си погледите на другите.

Нищо не се бе променило. Всичко си бе така, както и преди.

Само, дето…

Само дето там, където допреди малко бяха расли червени билки, сега цъфтеше маргаритка. Досами него пък имаше дива роза. Преди да затвори очи я нямаше.

— Това ли е всичко? — попита кикотещото се момиче, не криещо разочарованието си.

— Това е всичко — потвърди Дженкинс.

— Вече можем ли да изпробваме лъковете и стрелите? — попита един от младежите.

— Да — каза Дженкинс. — Обаче внимавайте. Не ги насочвайте един към друг, защото това е опасно. Питър ще ви обясни какво да правите.

— Ще извадим храната — каза една от жените. — Ти донесе ли си кошница, Дженкинс?

— Да — потвърди Дженкинс. — У Естер е. Остана при нея, докато играехме.

— Много добре — каза жената. — Всяка година ни изненадваш с нещо.

Тази година ще бъдете наистина изненадани, каза си Дженкинс. Ще бъдете изненадани, когато видите пакетите със семена, всичките най-внимателно надписани.

Семената ще ни бъдат необходими, помисли си. Ще ни потрябват, за да засадим нови градини и ниви, за да почнем отново да произвеждаме храна. Ще ни потрябват и лъкове и стрели, за да си набавим месо. И копия и куки, за да ловим риба.

Едва сега забеляза, че и други неща се бяха променили. Наклонът на дървото в края на ливадата. Течащата под тях река, сдобила се с нова извивка.

Дженкинс продължи да седи неподвижно под слънцето и да слуша виковете на мъжете и момчетата, опитващи лъковете и стрелите,

бърборенето на жените, постилащи покривки върху тревата, за да приготвят обяда.

Скоро ще трябва да им съобщя всичко, каза си. Ще трябва да ги предупредя да внимават с храната и да не я изяждат на едно сядане. Тази храна ще ни потрябва поне през първите един-два дена, докато открием корени, плодове и риби.

Да, скоро ще трябва да им съобщя новината. Да им кажа, че вече трябва да разчитат само на себе си. Да им кажа защо се получи така. Да им кажа да не се смущават от нищо и да правят всичко, което им се прииска. Защото този свят е съвсем нов.

Ще трябва да ги предупредя и за коблитата.

Макар че това всъщност е най-маловажното. Човек винаги се справя съвсем безцеремонно с всичко, което застане на пътя му.

Дженкинс въздъхна.

Бог да им е на помощ на коблитата, рече си.

БЕЛЕЖКИ ПО ОСМОТО ПРЕДАНИЕ

Съществуват известни съмнения, че осмото и последно предание може би е фалшификат, който няма място в древната легенда. Че е близко до съвременността ни съчинение на зажаднял за обществено признание разказвач.

От гледна точка на композицията преданието е приемливо. Използуваната в него фразеология обаче не хармонира с повествователното умение, демонстрирано в останалите предания. Освен това, разказваческото начало в него е някак си прекалено силно подчертано. Проявена е подозрително голяма ловкост в подбора на материалите и в сглобяването на елементи от останалите предания в едно цяло.

Същевременно следва да се отбележи, че докато в нито едно от тези предания, безспорно легендарни, не могат да се открият свидетелства за историческа достоверност, в настоящото те присъствуват.

Всеизвестно е, че един от закритите светове е закрит, защото е свят на мравките. И днес е мравешки свят, какъвто е бил от безброй поколения.

Не съществуват доказателства, че той е същият, в който Кучетата са постигнали своя възход, но отсъствуват и свидетелства за противното. Фактът, че изследванията не доведоха до откриването на свят, можещ основателно да претендира, че е бил първоначалният, по-скоро навежда на мисълта, че мравешкият свят в действителност би могъл да е светът, някога наричан Земя.

Ако това е вярно, трябва да се откажем от всякакви надежди да се сдобием с доказателства за произхода на легендата, тъй като безспорни материални свидетелства за истинността й биха могли да се открият единствено на този свят. Само там биха могли да се намерят свидетелства, способни да дадат отговор на основния въпрос — този за съществуването или несъществуването на Човека. Ако именно

мравешкият свят е Земята, закритият град Женева и домът върху Хълма Уебстър завинаги ще останат недостъпни за нас.

VIII. ПРОСТИЯТ НАЧИН

Малкият беглец, енотът Арчи, приведен върху склона на хълма, се опита да улови една от дребните вечно изплъзващи й се твари, криещи се в тревата. Руфус, роботът на Арчи, се опита да й каже нещо, обаче погълнатият от заниманието си енот не му отговори.

Хомър направи нещо, което нито едно куче дотогава не бе сторвало. Прекоси реката и проникна в лагера на дивите роботи. Бе уплашен, тъй като нямаше как да знае какво можеха да му сторят, когато го забележат. Изпълнилата го тревога обаче надви страха му и то продължи пътя си.

Укрилите се в тайно гнездо дълбоко под земята мравки мечтаеха и планираха създаването на свят, който не можеха да разберат. Бяха се устремили към нещо, недостъпно за ума на Кучетата, роботите и Хората, и не прекъсваха придвижването си към него.

В Женева, Джон Уебстър навърши десет хиляди години анабиоза и продължи съня си без да помръдне. Отвън, на улицата, лек повей на вятъра разпиля листата, нападали по булеварда, обаче нямаше кой да чуе и види това.

Дженкинс тръгна по хълма без да се озърта наляво или надясно, тъй като имаше неща, които не желаеше да забележи. Видя дърво, заело мястото на друго дърво от друг свят. В мозъка му се бе образувала пътека, утъпкана от милиард стъпки за десет хиляди години.

Ако се вслушаше внимателно, щеше да дочуе смях, разнесъл се от вековете. Сардоничният смях на човек на име Джо.

Арчи залови една от изплъзващите се твари и я стисна в лапата си. Внимателно я разтвори и установи, че създанието трескаво се опитваше да избяга.

— Ти не ме слушаш, Арчи — каза Руфус.

Пъргавото създание се скри в козината на Арчи и се понесе към лапата му.

— Навярно е бълха — каза Арчи. Изправи се и се почеса по корема.

— При това изглежда да е някакъв нов вид бълха — добави. — Дано да греша. И обикновените бълхи са достатъчно досадни.

— Ти не ме слушаш — повтори Руфус.

— Защото съм зает — отвърна Арчи. — Тревата е пълна с тези твари. Трябва да разбера какво представляват.

— Напускам те, Арчи.

— Какво?

— Напускам те — повтори Руфус. — Отивам в Сградата.

— Ти си се побъркал — изсумтя сърдито Арчи. — Още откакто падна в оня мравуняк стана прекалено докачлив.

— Чух Зова и съм длъжен да те напусна — каза Руфус.

— Винаги съм се държал добре с теб — рече с умолителен глас енотът. — Никога не съм те претоварвал с работа. Приемал съм те като приятел, а не като робот. Винаги съм се отнасял с теб като към животно.

Руфус заинатено поклати глава.

— Не можеш да ме задържиш. Каквото и да правиш, невъзможно е да остана. Чух Зова и съм длъжен да те напусна.

— Не вярвам да ми дадат друг робот — каза енотът. — Дезертьор съм и това ти е добре известно. Докато ме преследват пазачите няма да се сдобия с друг робот.

Руфус не каза нищо.

— Нужен си ми — обясни му Арчи. — Трябва да останеш при мен, за да ми помогнеш да си набавя храна. Не мога даже да се доближа до хранилките, защото пазачите ще ме заловят и ще ме закарат на Хълма Уебстър. Трябва да ми помогнеш да си изкопая леговище. Наближава зима и ми е нужно леговище. Нищо, че няма да е отоплено и осветено. Длъжен си да…

Руфус вече му бе обърнал гръб и се спускаше по хълма. Бе се отправил към коритото на реката. То пък водеше към тъмния контур, едва забелязващ се при отдалечения хоризонт.

Арчи, с разрешена от вятъра козина, се сгуши и уви краката си с опашка. Вятърът бе студен. Носеше хлад, който преди час не можеше да се долови. Хлад, предизвикан не от климата, а от нещо друго.

Светлите мънистени очи на енота огледаха склона на хълма и не откриха и следа от Руфус.

Бе останал без храна, без леговище и без робот. Преследван от пазачите и изпохапан от бълхите.

Сградата наподобяваше неясен контур на фона на далечните хълмове отвъд реката.

Твърдеше се, че преди сто години Сградата не била по-голяма от Дома на Уебстър.

Оттогава обаче се бе уголемила. Оставаше чувството, че никога няма да бъде довършена. Първоначално бе с площ от два декара. После, квадратен километър. Сега заемаше пространството на цял град. Продължаваше да расте на шир и на височина.

Контур на фона на хълмовете, предизвикващ ужас у малките суеверни обитатели на горите. Нещо, с което плашеха децата си.

В Сградата имаше нещо зловещо. Излъчваше зло, което не можеше да бъде подушено, видяно или чуто, но се усещаше. Най-силно, в нощния мрак, когато вятърът ревеше в пещерите и животните спяха. Някои обаче бодърствуваха и напрегнато се вслушваха в пулсирането на това въплъщение на неизвестността, в неговата песен, разнасяща се в пространството между световете.

Арчи примига под лъчите на есенното слънце и се почеса.

Може би някой ден ще се открие начин да се реши проблема с бълхите. Отблъскващо ги мазило, което да втриеш в козината си. Или пък споразумение с тях. Например, да им се построи резерват, където да ги хранят, за да не досаждат на животните. Или нещо друго от този род.

Днес срещу бълхите не можеше да се направи нищо особено. Трябваше да се чешеш. Или да кажеш на робота си да те пощи, макар че при пощенето се лишаваш повече от косми, отколкото от бълхи. Можеше и да се отъркаляш в праха или пясъка. Или пък да поплуваш, за да удавиш някои от тях. Е, всъщност трудно можеха да бъдат удавени. По този начин по-скоро се освобождаваш от тях, пък ако някои се удавят, значи такъв им е бил късметът.

Да… Можеше да накараш робота си да те пощи. Сега обаче не разполагаше с робот

Нямаше робот, който да го пощи.

Нямаше робот, който да му помогне да си набавя храна.

Арчи си спомни, че при реката имаше глог. Навярно от нощното заскрежаване глогинките бяха окапали. Помисли си за тях и се облиза. Оттатък хребета пък имаше засята с царевица нива. Ако покажеше достатъчно пъргавина и скорост, като нищо щеше да се сдобие поне с кочан царевица. Попаднеше ли пък в беда, винаги щеше да насити глада си с корени, диви жълъди и с дивото грозде от лозата, растяща до песъчливия бряг.

Щом Руфус е решил да ме напуска, прав му път, промърмори си под нос Арчи. Кучетата пък да си ядат сами от хранилките си. Пазачите нека си пазят.

Щеше да заживее самостоятелен живот. Да се храни с плодове и корени и да извършва набези из царевичака. Така, както неговите прадеди се бяха хранили с плодове и корени и бяха извършвали набези из царевичака.

Щеше да живее така, както бяха живяли енотите преди появяването на Кучетата с техните идеи за Братство между животните. Както бяха живяли всички животни, преди да бъдат научени да разговарят с думи, да четат печатните книги на Кучетата, да се сдобият с роботи, изпълняващи ролята на ръце, и да получат отопление и осветление в бърлогите си.

Преди това бе имало и лотария, която определяше дали ще останеш на Земята или ще бъдеш изпратен да заселваш друг свят.

Арчи си спомни, че тогава Кучетата дълго ги бяха убеждавали в необходимостта от тази лотария. Дълго, търпеливо и любезно. Някои животни трябвало да заминат за другите светове, тъй като иначе на Земята щели да се съберат прекалено много животни. Не била достатъчно просторна, за да побере всички. Обявиха лотарията си за най-справедлив начин за определяне кои да заминат за тези светове.

Освен това бе обяснено, че те са почти като Земята, тъй като всъщност представляват нейни продължения. Светове, които просто вървят по дирите на Земята. Не досущ като нея, може би, но много близки. Само тук-таме щели да се забележат дребни различия. Така например, на дадено място, където на Земята има дъб, другаде ще има орех. Или пък някъде ще има извор от чиста хладна вода на мястото, където на Земята такъв извор отсъствува.

Тогава Хомър много въодушевено му бе обяснил, че може би светът, където ще замине, ще е по-хубав от Земята.

Арчи леко се притисна срещу склона на хълма и усети как все още възтоплото есенно слънце неутрализира ефекта от хладния есенен вятър. Отново се сети за глогинките. Меки и пухкави, щяха да лежат на земята. Първо щеше да изяде тях, сетне да се изкачи върху храста, да изяде други, а сетне да слезе и да се заеме и с опадалите по земята вследствие на покатерването му.

Щеше да ги изяде, да ги вземе в лапи и да ги разтрие върху лицето си. Можеше и да се отъркаля в тях.

С края на окото забеляза как едно от чевръстите създания тичаше в тревата. Приличат на мравки, но не са мравки, помисли си. Не приличаха на нито едни от известните му мравки.

Дали пък не бяха бълхи? Нов вид бълхи?

Със светкавично движение на лапата залови едно от тях. Усети как пълзи върху дланта му. Разтвори лапа, видя, че още е там и пак я стисна.

Повдигна лапа до ухото си и се вслуша.

Заловеното създание цъкаше!

Лагерът на дивите роботи се оказа нещо съвсем различно от представите на Хомър. Нямаше сгради. Имаше само рампи за изстрелване, три космически кораба и половин дузина роботи, които се занимаваха с един от тях.

Всъщност, рече си Хомър, трябваше да съобрази, че в лагера на роботите няма да има сгради. Сградите бяха убежища, а роботите не се нуждаеха от убежища.

Хомър изпитваше страх, но се постара да не го издава. Навири опашка, повдигна високо глава и без всякакво колебание се запъти към малката група роботи. Стигна до тях, седна, изплези език и зачака да го заговорят.

Тъй като никой от тях не го заговори, набра смелост и ги заговори той.

— Казвам се Хомър и съм представител на Кучетата — заяви. — Ако сред вас има старши робот, бих желал да поговоря с него.

Роботите продължиха да работят. След около минута един от тях най-сетне се извърна, отиде до Хомър и приклекна, за да бъде главата му на едно равнище с тази на кучето. Останалите роботи продължиха заниманието си сякаш нищо не се бе случило.

— Аз съм робот на име Ендрю — каза роботът. — Не съм това, което наричаш старши робот, тъй като старши роботи сред нас няма. Готов съм обаче да разговарям с теб.

— Дойдох във връзка със Сградата — каза Хомър.

— Навярно имаш пред вид структурата, разположена северозападно от нас — каза роботът на име Ендрю. — Тази, която можеш да съзреш и оттук, стига да се обърнеш.

— Точно нея имам пред вид — каза Хомър. — Дойдох да попитам защо я строите.

— Не я строим ние — отвърна Ендрю.

— Видяхме, че я строят роботи.

— Да, там има роботи. Не я строим обаче ние.

— Да не би да помагате на някого?

Ендрю поклати глава.

— Някои от нас чуват Зов. Някой ги призовава да отидат там и да работят. Ние не ги спираме, тъй като всичките сме свободни индивиди.

— Кой в такъв случай я строи? — попита Хомър.

— Мравките — отвърна Ендрю.

Долната челюст на Хомър увисна.

— Мравките? Имаш пред вид насекомите? Малките създания, обитаващи мравуняци?

— Точно тях — потвърди Ендрю и с пръстите си имитира движенията на забързана мравка.

— Та те не са в състояние да построят подобно нещо — възрази Хомър. — Те са тъпи.

— Вече не са — каза Ендрю.

Хомър, сякаш прилепнал към пясъка, усети как ледените крака на ужаса започват да бягат по нервите му.

— Вече не са — повтори Ендрю, сякаш говореше на себе си. — Отдавна не са тъпи. Някога, в дълбока древност, един човек на име Джо…

— Човек? Това пък какво е?

Роботът тихо прищрака, сякаш се опитваше да сгълчи Хомър.

— Човеците са били животни — поясни. — Животни, вървящи на два крака. Приличали са много на нас, макар че ние сме от метал, докато те са били от плът.

— Навярно имаш пред вид уебстърите — каза Хомър. — И ние сме чували за такива създания, обаче ги наричаме уебстъри.

Роботът бавно кимна.

— Да, възможно е уебстърите да са били хора. Тук е живяло семейство с такова име. Точно от другата страна на реката.

— Има място, наречено Домът на Уебстър — каза Хомър. — Разположено е върху Хълма на Уебстър.

— Тъкмо него имах пред вид — каза Ендрю.

— Ние го поддържаме — каза Хомър. — Смятаме го за светилище, макар и да не знаем защо. Заръчано ни е да го поддържаме. Да поддържаме Дома на Уебстър.

— Именно уебстърите са ви научили вас, Кучетата, да говорите — каза Ендрю.

Хомър застина.

— Никой не ни е учил на това. Ние сами сме се научили. Постигнали сме го след дълги усилия. Сетне научихме и останалите животни да говорят.

Роботът Ендрю, застанал на припек, започна да помръдва глава, сякаш обмисляше нещо.

— Десет хиляди години — каза. — Не. По-скоро, около дванадесет хиляди. Може би единадесет хиляди.

Хомър зачака. Зачака, и внезапно усети тежестта на годините, притискаща хълмовете. Притискаща реката, слънцето, пясъка, вятъра и небето.

Притискаща и самия Ендрю.

— Ти си стар — рече му. — Можеш ли да си спомняш неща, случили се толкова отдавна?

— Да — каза Ендрю. — Аз съм един от последните роботи, създадени от хора. Произведоха ме няколко години преди да отпътуват за Юпитер.

Хомър замълча и се опита да подреди мислите си.

Хора. Нов свят.

Двуного животно.

Двуного животно, създало роботите и сетне научило Кучетата да говорят.

Ендрю, сякаш четеше мислите му, се обади.

— Не биваше да страните от нас — каза. — Трябваше да работим заедно. Някога сме работили заедно. Всички щяхме да спечелим, ако бяхме работили заедно.

— Страхувахме се от вас — каза Хомър. — Все още се страхуваме от вас.

— Вярно е — съгласи се Ендрюс. — Предполагам, че Дженкинс е поддържал у вас този страх. Дженкинс бе хитър и съобразителен. Знаеше, че трябваше да започнете от нула. Че не биваше да мъкнете спомена за Човека като мъртво бреме върху плещите си.

Хомър не каза нищо.

— Ние пък не сме нищо друго, освен паметта на човека — каза роботът. — Правим нещата, които е правил той, макар и по-научно. Тъй като сме машини, длъжни сме да проявяваме по-научен подход към всичко. По-търпеливи сме от Човека, защото разполагаме с вечността, докато той е разполагал само с няколко кратки години.

Ендрю начерта две линии в пясъка и ги кръстоса с други две линии. След това изписа буквата Х в квадратче в горната лява част на рисунката.

— Мислиш, че съм смахнат — каза. — Че говоря глупости.

Хомър притисна крака по-дълбоко в пясъка.

— Не знам какво да мисля — каза. — Всички тези години… Ендрю начерта знака О с пръст в центъра на схемата, там, където чертите се пресичаха.

— Знам — каза. — През всички тези години сте живели с една илюзия. С илюзията, че Кучетата сте първодвигате-ли на всичко. Всъщност, излагам факти, трудни за разбиране и възприемане. Може би ще е по-добре да забравиш това, което току-що ти казах. Някои факти биха могли да те наранят. Роботите винаги боравим с факти, защото не разполагаме с нищо друго. Знаеш, че не притежаваме способността да мечтаем. Разполагаме единствено с факти.

— Фактите са нещо, което отдавна преодоляхме — каза му Хомър. — Е, понякога ги използваме, защото има случаи, когато това е неизбежно. По начало обаче действуваме по други начини. Използуваме интуицията, коблирането и слуха.

— Вашата структура не е механична — каза Ендрю. — За вас две плюс две не винаги правят четири, но за нас това винаги е така. Замислял съм се дали традицията понякога не ни заслепява. Дали понякога две плюс две не е повече или по-малко от четири.

Мълчаливо се вгледаха в реката, поток от разтопено сребро, стичащ се върху пъстрата земя.

Ендрю нанесе още един знак X в горния десен ъгъл, знака O в централната горна част и още един знак X в централната долна част. Сетне с опакото на ръката си изтри цялата рисунка.

— Никога не печеля — каза. — Прекалено умен съм, за да победя себе си.

— Ти бе започнал да ми разказваш нещо за мравките — каза Хомър. — Започна да ми обясняваш, че вече не били тъпи…

— А, да — каза Ендрю. — Бях започнал да ти разказвам за човек на име Джо…

Дженкинс продължи да върви по хълма без да поглежда наляво или надясно, тъй като имаше неща, които не желаеше да види. Неща, запечатали се твърде силно в паметта му. Видя дърво, застанало на мястото, където в един различен свят бе стояло друго. Усети пътеката върху мозъка си, утъпкана от милиарди стъпки в течение на десет хиляди години.

Слабото следобедно зимно слънце сякаш примига в небето. Досущ като запалена свещ, застрашена от вятъра. Когато се успокои и престана да примигва светлината му вече наподобяваше по-скоро лунната, отколкото слънчевата.

Дженкинс зави и пред очите му се появи къщата… разпростряла се върху хълма, подобно на сънливо младо създание, не желаещо да се откъсне от гръдта на майка си.

Дженкинс колебливо направи крачка напред, при което металното му тяло засия и заблестя под лунните лъчи, които съвсем допреди малко бяха слънчеви.

Откъм долината се раздаде писък на нощна птица. В царевичака отвъд хълма засумтя миеща се мечка.

Дженкинс направи още една крачка и се помоли домът да остане. Знаеше, че нямаше как да остане, защото го нямаше там. Върху този

пуст хълм никой никога не бе градил къща. Това бе друг свят, в който къща не бе съществувала.

Домът обаче остана. Смълчан и мрачен. От комина му не излизаше дим и прозорците му не светеха. Контурите му обаче нямаше как да се объркат с други.

Дженкинс се придвижи бавно и внимателно. Сякаш се боеше, че домът ще си отиде. Че ще го уплаши и той ще изчезне.

Къщата обаче остана на мястото си. Дженкинс забеляза и други неща. Ъгловото дърво бе топола, а сега пак си бе дъб, както преди. Бе есен, а не зима. Вятърът вееше откъм изток, а не откъм север.

Нещо се случи, помисли си Дженкинс. Нещо, което става с мен. Нещо, което почуствувах и не успях да разбера. Дали не развивам нови умения? Или най-сетне започвам да забелязвам светлината? Или се сдобивам със способности, каквито не съм притежавал?

Способността да прекрачвам от един свят в друг по свое желание. Способността да отида където си поискам по най-краткия път, изтъкан от разкривените линии на силата и случайността.

Потпусна се, но къщата не изчезна. Къщата бе пред него. Безстрашна, устойчива и материална.

Прекоси обраслия с трева двор и застана пред вратата. За миг се поколеба, но присегна към дръжката й. Тя бе на мястото си. Бе направена от метал и в нея нямаше нищо призрачно.

Бавно я натисна, вратата се отвори и Дженкинс прекрачи прага.

След пет хиляди години се бе завърнал у дома. У дома, в Дома на Уебстърови.

Значи, така. Някога бе съществувал човек на име Джо. Не уебстър, а човек. Уебстърът всъщност е човек. И Кучетата не са били първи.

Хомър, превърнал се в неподвижна купчинка от козина, кости и мускули, лежеше пред огнището, положил глава върху протегнатите си лапи. Погледът на притворените му очи бе втренчен в огъня и сенките. Чувствуваше как топлината на горящите цепеници огрява козината му.

В мозъка му се въртеше мисълта за пясъка, за робота на хълма и за тежестта на годините.

Ендрю бе чертал рисунки върху пясъка и бе говорил, докато есенното слънце се отразяваше върху раменете му. Бе говорил за хората, кучетата и мравките. За нещо, случило се много отдавна, още докато Натаниел е бил жив. Натаниел бе първото Куче.

Тогава съществувал човек на име Джо. Всъщност мутант, нещо повече от човек, и този мутант преди дванадесет хиляди години се замислил за мравките. Замислил се защо не са отишли по-далеч в развитието си. Замислил се дали съдбата им не е била да стигнат до задънена улица.

Допуснал, че причината за състоянието им бил гладът. Вечната необходимост да търсят храна, за да оцелеят. Зимен сън, прекъсване на веригата на паметта и започване всичко отначало през следващата година.

И така, бе обяснил Ендрю, с огряна от слънцето лъщяща глава, Джо си избрал мравуняк и решил да се превърне в бог на мравките и да промени съдбата им. Нахранил ги, за да не гладуват, и покрил мравуняка им със стъклен купол и го затоплил, за да не се нуждаят от зимен сън.

Усилието му се увенчало с успех. Мравките започнали да напредват. Направили си каручки и започнали да топят руда. Това нямало как да остане незабелязано, тъй като каручките били на повърхността, а от подаващите се от мравуняка комини излизал гъст дим с кисела миризма. Не било възможно обаче да се установи какво друго постигнали в подземните си тунели.

Ендрю каза, че Джо бил луд. Всъщност, може би не е бил съвсем луд.

Един ден счупил стъкления купол, разорал мравуняка с крак и си тръгнал без да се интересува повече от съдбата на мравките.

Те обаче не изгубили интерес към нея.

Ръката, разрушила купола и кракът, разорал мравуняка, насочили мравките към пътя на величието. Научили се да се борят за съхраняването на постигнатите от тях неща. Решили да не допуснат вратата на съдбата да се затвори повторно пред тях.

Поели инерция, бе казал Ендрю. Били тикнати напред и избрали правилната посока.

Преди дванадесет хиляди години разполагали с полуразрушен мравуняк. Днес, с огромна сграда, растяща с всеки изминат ден.

Сграда, заела само за век пространството на град. Сграда, която след още един век щеше да заеме пространството на сто града. Сграда, която щеше непрестанно да се разширява и да отнема земя. Земя, принадлежаща не на мравките, а на животните.

Сграда… Това не бе съвсем точно, макар че още от появяването ѝ я нарекоха Сградата. Една сграда обаче е убежище, място, където да се скриеш от стихиите и студа. Мравките не се нуждаеха от такова убежище, тъй като си имаха тунели и мравуняци.

За какво ѝ е на една мравка да изгражда постройка, която за сто години заема мястото на цял град и отгоре на това не престава да расте? За каква цел би могла една мравка да използува такъв градеж?

Хомър натисна още по-плътно брадичка върху лапите си и тихо изръмжа.

Нямаше как да се разбере това. За да го разбереш, първо би трябвало да знаеш как разсъждава една мравка. Би трябвало да си запознат с нейните амбиции и цели. Би трябвало да си наясно с нейните познания.

Дванадесет хиляди години познания. Дванадесет хиляди години от напускането на отправна точка, за която също нищо не знаеш.

Трябваше това да се узнае. Не можеше да не съществува начин да се узнае.

Сградата обаче щеше да расте с всяка изминала година. Първо щеше да е дълга километър, после — десет километра, по-нататък — сто километра. Сто и после още сто и накрая щеше да запълни целия свят.

Отстъпление, помисли си Хомър. Да, бихме могли да се оттеглим. Да се преселим в другите светове. В световете, които ни следват в потока на времето. В световете, които се настъпват по петите. Бихме могли да оставим Земята на мравките и за нас пак ще има достатъчно пространство.

Тази земя обаче е нашият дом. Именно тук се появиха Кучетата. Именно тук научихме животните да разговарят, да мислят и да действуват съвместно. Именно тук създадохме Братството на животните.

Не е толкова важно кои са се появили първи, уебстъ-рите или кучетата. Това място е нашият дом. Наш и на уебстърите. Наш и на мравките.

Длъжни сме да спрем мравките.

Не може да не съществува начин да не бъдат спряни. Начин да се поговори с тях и да се разбере какво искат. Начин да се постигне договорeност с тях. Все ще се открие някаква основа за преговори и ще се постигне споразумение.

Хомър, легнал неподвижен до огнището, се вслуша в шумовете, изпълващи дома. Чуваха се тихите отдалечени стъпки на дежурните роботи, приглушените разговори на Кучетата в стаята на горния етаж, пукотът на пламъците, обгарящи цепениците.

Хубав живот, рече си Хомър. Хубав живот, за който решихме, че е наше дело. Ендрю обаче каза, че не е. Рече, че не сме добавили нищичко към наследените от нас механически умения и механическа логика. Че сме изгубили голяма част от тях. Говори ми за химия и се опита да ми я обясни, но нищо не разбрах. Говори ми за елементи, за молекули и за атоми. И за електроника. Наистина, добави, че и без да разбираме от електроника сме се справили с някои неща така чудесно, както човек, въпреки всичките му знания, никога не би могъл да се справи. Можеш да изучаваш електроника милион години, каза Ендрю и пак да не достигнеш другите светове, дори да не разбереш, че съществуват. Ние обаче ги открихме. Постигнахме нещо, което не е било по силите на уебстърите.

Това е, защото мисленето ни се отличава от уебстърското. Всъщност, те са хора, не уебстъри.

Да вземем нашите роботи. Не са по-добри от оставените ни от Човека. Вярно е, че тук-таме нещо по тях е поизменено, но за истински подобрения не може да се говори.

Защо трябва да се мечтае за по-добри роботи?

Може да се мечтае за по-добър царевичен кочан. Или за по-добро орехово дърво. Или за див ориз с по-високи добиви. За по-добри начини за произвеждане на дрождите, които заместват месото.

Защо обаче трябва да се мечтае за по-добри роботи? Та нали и сега вършат всичко, което очакваме от тях? Защо трябва да се подобряват?

Сега обаче те чуват Зов и отиват да работят в Сградата. Отиват да градят нещо, което ще ни изтика от Земята.

Не разбираме. Естествено, че не сме в състояние да разберем. Ако познавахме по-добре нашите роботи, може би щяхме да разберем.

Ако ги разбирахме, можехме така да ги устроим, че да не чуят никакъв зов. Или пък да не му обърнат внимание, ако го чуят.

Една бълха пробяга по главата на Хомър и той присви уши.

От друга страна, Ендрю може и да греши. Притежаваме собствена легенда за възхода на Братството на животните, а роботите си имат своя легенда за падението на човека. Кой би могъл днес да каже коя от двете е вярна?

В разказа на Ендрю обаче има логика. Някога са съществували и Кучета, и роботи, и след падението на Човека те тръгнали по свои отделни пътища. От друга страна пък, ние задържахме част от роботите. Някои роботи останаха при нас, за да ги използуваме като ръце. Няма обаче нито едно куче, което да е отишло при роботите.

В един ъгъл избръмча ленива есенна муха, смутена от огъня. Полетя около главата на Хомър и кацна на носа му. Той я погледна и видя как тя повдига крачета и нагло почиства крилца. Хомър махна с лапа, но не успя да я улучи и тя избяга.

На вратата се почука.

Хомър повдигна глава и примига.

— Влез — каза след малко. Беше роботът Иезекиил.

— Заловиха Арчи — каза Иезекиил.

— Арчи?

— Да, Арчи, енотът.

— А, да. Беглецът — каза Хомър.

— Доведоха го тук — каза Иезекиил. — Искаш ли да го видиш?

— Нека влезе.

Иезекиил даде знак с пръст и през вратата влезе Арчи. Козината му бе покрита с репеи и опашката му се влачеше. Зад него се появиха силуетите на двама роботи-пазачи.

— Опитваше се да краде царевица — каза един от пазачите. — Успяхме да го уловим, обаче ни даде голям зор.

Хомър важно надигна глава и погледна Арчи в очите. Енотът не сведе поглед.

— Ако Руфус бе останал при мен, друг път щяха да ме хванат — каза Арчи. — Руфус, моят робот, щеше да ме предупреди.

— А къде е сега Руфус?

— Днес чу Зов и отиде при Сградата — каза Арчи.

— Я ми разкажи — започна Хомър. — Преди Руфус да те напусне, случи ли му се нещо? Нещо странно? Нещо необичайно?

— Нищо — отвърна Арчи. — Ако изключим това, че падна върху един мравуняк. Той си беше тромав робот. Винаги се препъваше или оплиташе в нещо. Не го бяха направили съвестно. Сигурен съм, че имаше поне една развинтена гайка.

Нещо малко и черно скочи от носа на Арчи и се затича по пода. Енотът го сграбчи със светкавично движение на лапата си.

— По-добре стой по-далеч от него — каза Иезекиил на Хомър. — Буквално гъмжи от бълхи.

— Това не е бълха — изпухтя обиденият енот. — Това е нещо различно. Хванах го днес. Издава цъкащ звук и прилича на мравка, но не е мравка. Нещо различно е.

Цъкащото нещо се шмугна между ноктите на Арчи и падна на пода. Приземи се на краката си и отново скочи. Арчи понечи да го улови, но то му убягна. Като мълния се стрелна към Иезекиил и се покатери на крака му.

Хомър рязко се изправи. Бе разбрал.

— Бързо! — изкрещя. — Хванете го! Не му давайте да…

Същството обаче бе изчезнало. Хомър бавно седна. Гласът му бе тих. Тих и убийствено сериозен.

— Пазачи — рече. — Вземете Иезекиил под стража. Не го оставяйте сам и не му позволявайте да избяга. Докладвайте ми за всяко негово движение.

Иезекиил се отдръпна.

— Но аз нищо лошо не съм сторил!

— Така е — каза му тихо Хомър. — Все още не си. Ще го сториш, обаче. Ще чуеш Зов и ще се опиташ да дезертираш и да отидеш при Сградата. Преди да те пуснем, ще разберем кое те кара да постъпваш така. Ще видим какво е и ще разберем как функционира.

Хомър се извърна. На лицето му бе изписана кучешка усмивка.

— А сега, Арчи…

Арчи обаче го нямаше.

Прозорецът бе отворен и Арчи го нямаше.

Хомър се размърда върху сеното. Не му се искаше да се събуди. В гърлото му бе застинало ръмжене.

Остарявам, помисли си. Твърде много години тегнат върху плещите ми. Досущ като годините, тежащи върху хълмовете. А имаше времена, когато и при най-слабия звук вече бях на крака, още непочистил козината си от сено и с лая си предупреждавах роботите.

На вратата се почука и Хомър с усилия се изправи.

— Влизай! — извика. — Престани да чукаш и влизай!

Вратата се отвори и се появи робот. Хомър дотогава не бе виждал толкова голям робот. Блестящ, грамаден и масивен, с полирано тяло, блестящо като огън даже и в мрака. На рамото му се бе сгушил енотът Арчи.

— Аз съм Дженкинс — каза роботът. — Тази вечер реших да се върна.

Хомър преглътна и бавно седна на мястото си.

— Дженкинс — каза той. — Има предания… Има легенди… От дълбока древност.

— Само легенди ли са останали? — попита Дженкинс.

— Да — отвърна Хомър. — Остана легендата за робот, грижил се за нас. Впрочем, днес Ендрю каза, че те е познавал. Има и предание за това как по случай седемхилядния ти рожден ден Кучетата са ти подарили ново тяло. Прекрасно тяло, което…

Хомър не довърши мисълта си. Тялото на застаналия пред него робот с енот на рамото нямаше как да бъде друго, освен подареното за рождения ден.

— Какво стана с Дома на Уебстърови? — попита Дженкинс. — Пазите ли все още Дома на Уебстърови?

— Все още пазим Дома на Уебстърови — отвърна Хомър. — Поддържаме го във вида, в който го заварихме. Длъжни сме да го правим.

— А какво стана с уебстърите?

— Уебстъри вече няма.

Дженкинс кимна с разбиране. Чувствителното му тяло вече му бе съобщило, че уебстъри вече няма. Не долавяше нито вибрации, предизвикани от уебстъри, нито пък мисли за тях в разума на нещата, до които се докосваше.

Така и трябваше да стане.

Прекоси бавно стаята с меки котешки стъпки, независимо от огромната си тежест. Хомър усети приятелското излъчване и добротата на металното създание. Усети, че огромната му сила бе готова да го защити.

Дженкинс приседна до него.

— Имаш си неприятности — каза Дженкинс.

Хомър го погледна.

— Имам пред вид мравките — поясни Дженкинс. — Арчи вече ми разказа. Каза ми, че си имаш неприятности с мравките.

— Реших да се скрия в Дома на Уебстърови — каза Арчи. — Боях се да не ме уловите отново, така че реших да се скрия в Дома на Уебстърови…

— Достатъчно, Арчи — прекъсна го Дженкинс. — Ти нищо не знаеш за това. Вече ми каза, че нищо не знаеш. Само ми каза, че Кучетата си имат неприятности с мравките.

След това погледна Хомър.

— Предполагам, че това са мравките на Джо — каза.

— Значи и ти познаваш Джо — каза Хомър. — Значи, наистина е съществувал човек на име Джо.

Дженкинс леко се изкашля.

— Да. Човек, който създаваше неприятности. Понякога обаче бе симпатичен. В него се бе вселил дяволът.

— Те строят — каза Хомър. — Карат роботите да им работят и строят сграда.

— Така е — каза Дженкинс. — И мравките имат право да строят.

— Те обаче строят твърде бързо. На път са да ни изтикат от Земята. Ако продължават да строят с този темп, след още хиляда години ще застроят цялата Земя.

— А вие нямате къде да отидете, така ли? И това ви смущава.

— Има къде да отидем. Можем да отидем на много други места. На който и да е от другите светове. В световете на коблитата.

Дженкинс кимна с разбиране.

— Аз вече бях на един от световете на коблитата. На следващия след този. Отведох там неколцина уебстъри преди пет хиляди години и се завърнах тук едва тази вечер. Разбирам чувствата ти. В нито един друг свят не си си у дома. През всички тези пет хиляди години непрестанно съм си мислел за Земята. Завърнах се в Дома на Уебстър и

там открих Арчи. Именно той ми разказа за мравките, така че реших да дойда тук. Надявам се да не ми се сърдиш.

— Радваме се на пристигането ти — отвърна любезно Хомър.

— Що се отнася до мравките, предполагам, че искаш да ги спреш — каза Дженкинс.

Хомър кимна утвърдително.

— Съществува начин да се направи това — каза Дженкинс. — Знам го с положителност. Дано успея да си припомня метода, използуван от уебстърите. Това бе много отдавна. Методът обаче бе много прост. Спомням си, че бе прост.

Повдигна ръка и почеса брадичката си.

— Защо правиш това? — попита Арчи.

— Какво?

— Защо разтриваш лицето си по този начин? С каква цел го правиш?

Дженкинс отпусна ръка.

— Навик, Арчи. Уебстърски навик. Те постъпваха така и аз го научих от тях.

— Това помага ли ти да мислиш по-добре?

— Може би помага, може би не. На уебстърите изглежда им помагаше. Нека си помисля какво би сторил един уебстър в нашето положение. Уебстърите биха могли да ни помогнат. Знам, че това им е по силите.

— Уебстърите, които живеят в света на коблитата — каза Хомър.

Дженкинс поклати глава.

— Там вече няма уебстъри.

— Ти обаче каза, че си отвел неколцина от тях там.

— Така е. Там обаче вече ги няма. Близо четири хиляди години живях сам в света на коблитата.

— В такъв случай, уебстъри вече няма никъде. Останалите заминали за Юпитер. Това ми го каза Ендрю. Дженкинс, къде са намира Юпитер?

— Все още са останали — каза Дженкинс. — Думата ми е за уебстърите. Неколцина би трябвало да са останали в Женева.

— Задачата никак не е лесна — каза Хомър. — Даже и за един уебстър. Тези мравки са хитри. Арчи навярно ти е разказал за бълхата, която откри.

— Не бе бълха — каза Арчи.

— Да, разказа ми — потвърди Дженкинс. — Каза, че се покатерила върху Иезекиил.

— Не се покатери върху него, а влезе в него — поправи го Хомър. — Тази бълха не бе бълха, а малък робот. Проби отвор в черепа на Иезекиил и влезе в мозъка му. Сетне запечата отвора.

— И какво прави сега Иезекиил?

— Нищо — отвърна Хомър. — Сигурен съм обаче какво ще направи, след като роботът го пренастрои. Ще чуе Зов. Ще чуе Зов и ще пожелае да отиде да работи на строежа на Сградата.

— Да… — каза Дженкинс. — Не им е по силите да свършат работата си сами, така че поставят под контрол създания, способни да направят това.

Отново протегна ръка и почеса брадичката си.

— Любопитно ми е дали някога Джо, когато се е вживявал в ролята на бог на мравките, е допускал тази работа.

Всъщност, това предположение бе смехотворно. Джо нямаше как да допусне това. Дори и мутант като Джо не бе в състояние да надникне дванадесет хиляди години напред във времето.

Всичко това се случи много отдавна, помисли си Дженкинс. Оттогава се случиха много неща. Брюс Уебстър току-що бе започнал да прави своите експерименти с кучетата. Тогава едва бе започнал да мечтае за говорещи и мислещи кучета, тръгнали лапа за ръка с хората по пътя на съдбата. Тогава не бе знаял, че само след няколко кратки века хората ще се разпилеят по четирите посоки на вечността и ще оставят Земята на Кучетата и роботите. Не бе знаял, че дори и името на Човека ще бъде забравено в праха на годините и че цялата раса ще започне да бъде назовавана по името на един-единствен род.

Така или иначе, продължи да си мисли Дженкинс, ако някой род е заслужавал това, той бе именно родът на Уебстърови. Спомням си ги, сякаш това бе вчера. Тогава и аз се самовъзприемах като член на рода Уебстър.

Бог ми е свидетел, че се постарах. Че направих всичко, което ми бе по силите. Когато човешката раса си замина останах при кучетата на Уебстърови, а накрая отведох последните й смахнати представители в друг свят, за да разчистя пътя на Кучетата. За да успеят да преобразуват Земята по замисления от тях начин.

А сега и тези последни представители на рода заминаха… Заминаха някъде, но не знам къде… Отпътуваха за свят, роден от фантазията на човешкия разум. Колкото до тези, които заминаха за Юпитер, те вече не са и хора, а нещо друго. Женева пък е заключена, откъсната от света.

Няма обаче как да е по-изолирана от света, откъдето пристигнах. Ако успея да разбера как пътувам от света на коблитата до Дома на Уебстър, нищо чудно и да успея да проникна в Женева.

Нова сила, рече си. Нова способност. Нещо, което се появи у мен без да си дам сметка за това. Нещо, което би могъл да притежава всеки робот или всеки човек. Може би и всяко куче, стига да знае как да го постигне.

Нищо чудно пък тази способност да се дължи на тялото ми. На това, което Кучетата ми подариха по случай моя седемхиляден рожден ден. Тяло с много повече качества от всяко тяло от плът и кръв. Тяло, способно да узнава мислите на мечка и сънищата на лисица. Тяло, усещащо щастието на мишлетата, тичащи под тревата.

Изпълнение на желанията. Може би става дума именно за това. За отговор на странния и нелогичен копнеж за неща, които рядко се сбъдват и най-често са невъзможни. Всичките обаче би трябвало да могат да станат възможни, стига да успееш да си изградиш умението да насочиш разума и тялото си към постигане на желаното.

Всеки ден се изкачвах по хълма, спомни си. Изкачвах се, защото не ми се стоеше там. Защото копнежът ми бе твърде силен. Защото не пожелавах да се вглеждам внимателно в нещата около мен, тъй като имаше различия, които не желаех да забелязвам.

Извървях този път милион пъти и едва тогава у мен се натрупа сила, способна да ме върне обратно.

Попаднах в капан. Думите, мислите и заклинанията, които ме отведоха в света на коблитата, се оказаха еднопосочен билет. Отведоха ме там, но не можаха да ме върнат обратно. Съществува обаче и друг, все още неведом начин на пътуване. И сега не ми е известен.

— Ти каза, че съществува начин — подсети го Хомър.

— Да?

— Ти каза, че съществува начин да се спрат мравките.

Дженкинс кимна утвърдително.

— Ще се опитам да го разбера. Ще замина за Женева.

Джон Уебстър се събуди.

Това е много странно, та аз поисках да спя цяла вечност.

Трябваше да спя до безкрайност, а безкрайността няма край.

Всичко бе потънало в мъгла и в сивата забрава на съня. Нещо обаче изпъкваше ясно и релефно в разума му. Бе поискал вечност, а не я получи.

В разума му се появи дума. Дума, наподобяваща тихо почукване по отдалечена врата.

Продължи да лежи и да слуша почукването. Думата се превърна в две думи. Тези думи бяха неговото име.

Джон Уебстър, Джон Уебстър. Думите продължиха да почукват мозъка му.

Джон Уебстър.

Джон Уебстър.

— Да — каза мозъкът на Уебстър и думите изчезнаха и не се повториха.

Тишина. Изтъняване на мъглата на забравата. Постепенно възстановяване на паметта. Спомените започнаха да се завръщат един по един.

Съществуваше град и името му бе Женева.

В него живееха хора, лишени от цел.

Извън града живееха Кучета. Обитаваха целия свят извън града. Те имаха цели. Имаха и мечти.

Сара се бе изкачила на хълма, за да си осигури век, изпълнен със сънища.

А пък аз, Джон Уебстър, се изкачих на хълма и поисках да ми дадат вечност. Това не е вечност.

— Джон Уебстър, обажда се Дженкинс.

— Да, Дженкинс — каза Джон Уебстър, но не го изрече с език. Не го изрече с език, устни и гърло, тъй като цялото му тяло, поставено в цилиндъра, бе изпълнено с течност, пазеща го от обезводняване. Течност, която същевременно го хранеше. Течност, запечатала неговите устни, очи и уши.

— Да, Дженкнис — отговори Уебстър с разума си. — Помня те. Сега си спомням за теб. Открай време си работил при семейството.

Помогна ни да научим Кучетата да говорят. Остана при тях и след като семейството замина.

— Все още съм с тях — каза Дженкинс.

— Потърсих вечността — каза Уебстър. — Закрих града и потърсих вечността.

— Нерядко сме си задавали въпроса защо закри града — каза Дженкинс.

— Заради Кучетата — отвърна разумът на Уебстър. — За да им се даде шанс. Хората щяха да го провалят.

— Кучетата се справят добре — каза Дженкинс.

— Градът вече открит ли е?

— Не, все още е закрит.

— Ти обаче си тук.

— Да, но аз съм единственият, който знае пътя. Други няма да дойдат. Поне в близко бъдеще.

— Бях забравил за времето. Колко време измина, Дженкинс?

— Откакто закрихте града? Около десет хиляди години.

— Има ли други хора?

— Да, но спят.

— А роботите? Все още ли са на пост?

— Роботите все още са на пост.

Уебстър продължи да лежи неподвижно и разумът му се изпълни с мир. Градът все още бе закрит, а последните хора спяха. Кучетата се справяха с положението, а роботите бяха на пост.

— Не трябваше да ме будиш — каза той. — Не трябваше да прекъсваш съня ми.

— Трябва да науча нещо. Някога го знаех и бе нещо много просто, но го забравих. То е нещо просто и същевременно изключително важно.

— И какво е то, Дженкинс? — попита Уебстър.

— Става дума за мравките. Едно време досаждаха на хората. Как се справяхте с тях?

— Как ли? Ами тровехме ги — отвърна Уебстър.

— Тровехте ги! — възкликна Дженкинс.

— Да — отвърна Уебстър. — Това е нещо много лесно. Примамваш мравките с разтвор от сладък сироп, който им харесва. В него слагаш смъртоносна за тях отрова. Не поставяш обаче доза, която

да ги умъртви веднага. Слагаш бавнодействуваща отрова, която да отнесат в мравуняка. Така убиваш не само две или три мравки, а много повече.

Главата на Джон Уебстър се изпълни с тишина. Тишина, лишена от мисли и думи.

— Дженкинс? Ти тука ли…

— Да, Джон Уебстър, тук съм.

— Това ли искаше да чуеш?

— Да, това исках да чуя.

— Значи, мога отново да заспя.

— Да, Джон Уебстър. Спи спокойно.

Дженкинс, застанал на хълма, почувствува първите груби повеи на зимния вятър. Склонът на хълма, водещ към реката, бе изпъстрен със сивите и черни силуети на обезлистени дървета.

На северозапад се извисяваше силуетът на сянката, облакът от зла прокоба, наречен Сградата. Нещо, което растеше заради разума на мравките. Изграждаше се с неведома цел, достъпна може би единствено на мозъка на мравка.

Имаше начин да се справят с мравките.

Човешки начин.

След десет хиляди години сън Джон Уебстър му го бе обяснил. Прост и надежден начин, брутален и действен. Взимаш сладък сироп, който се харесва на мравките и поставяш отрова в него. Бавнодействаща.

Прост начин. С използуване на отрова. Само че той предполагаше познания по химия, а Кучетата не ги притежаваха.

Само че той предполагаше убийства, а убийства вече не се извършваха.

Не се убиваха даже и бълхи, макар че много досаждаха на Кучетата. Не се убиваха и мравки. А мравките сега заплашваха да лишат кучетата от света, който те приемаха за свое родно място.

Повече от пет хиляди години никой не бе извършвал убийство. Мисълта за убийството бе изхвърлена от разума на живите същества.

Това е добре, каза си Дженкинс. По-добре е да изгубиш свят, отколкото да се завърнеш към убийствата. Извърна се и започна бавно да се спуска по хълма. Хомър щеше да бъде разочарован, помисли си

той. Щеше да бъде ужасно разочарован, след като разбереше, че хората не знаят как да се справят с мравките…

Източник: http://sfbg.us

Издание:

ГРАДЪТ. 1999. Изд. Мириам, София. Колекция Абхаддон. Роман. Ново изд. Превод: Иванка МЕЧКОВА [City / Clifford D. SIMAK]. Редакция: Мария Арабаджиева. Художествено оформление: Абагар дизайн. Печатница: Балкан прес АД, София. Формат: 12,9×20. Формат: 130x200 мм. Печатни коли: 17. Страници: 272. Цена: 6.00 лв. ISBN: 954-951-357-2.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

http://chitanka.info

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.